

086563061

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

Om

Kjøbenhavns Universitetsbibliothek

før 1728,

især dets Håndskriftsamlinger.

At

S. Birket Smith,
Universitetsbibliothekar.

Udgivet til Minde om Universitetsbibliothekets Grundlæggelse for 400 År siden.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel (P. Høgel & Søn).

Trykt hos J. H. Schultz.

1882.

Om

Kjøbenhavns Universitetsbibliothek

før 1728,

især dets Håndskriftsamlinger.

Af

S. Birket Smith,
Universitetsbibliothekar.

Udgivet til Minde om Universitetsbibliothekets Grundlæggelse for 400 År siden.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandel (F. Hegel & Son).

Trykt hos J. H. Schultz.

1882.

I den forfærdelige Ildebrand, som i Oktober 1728 hærgede Kjøbenhavn, blev også Universitetsbibliotheket et Rov for Luerne. Både dets Hovedsamlinger, som vare opstillede på Loftet over Trinitatis Kirke, og enkelte mindre Samlinger, som henstode i en Udbygning til Frue Kirke, lagdes i Aske. Det Tab, vort Fædreland herved led — og hvortil samtidig føjede sig Tabet af flere andre meget rige Samlinger af Håndskrifter og Bøger —, var ikke blot i lange Tider overordentlig føleligt, men vil på mange Punkter for bestandig blive uerstatteligt. Fremfor alt andet have vi Grund til at beklage Tilintetgjørelsen af en overordentlig stor Mængde Håndskrifter og Aktstykker, vedrørende de nordiske Rigers og særlig Danmarks ældre Historie og Kulturliv. Mange af disse havde Bibliotheket fået ved Privatmænds Gavmildhed, men det meste var det dog kommet i Besiddelse af ved Regeringens Foranstaltning, idet Bibliotheket, for kun at nævne det vigtigste, var blevet det befalede Opbevaringssted for de håndskrevne Samlinger, som de ældre kongelige Historiografer efterlode sig, og som, foruden vedkommendes egne Udarbejdelser, indeholdt en Mængde historiske Kilder, indsamlede fra alle Rigets Egne. Denne Kjendsgjerning og flere andre af lignende Art viser hen til den Betydning, Bibliotheket i hin Tid havde. Skjønt nærmest knyttet til Universitetet, blev det, ved i henved 200 År at være den eneste større Bogsamling i Rigerne med et almindeligere Formål, efterhånden betragtet som et virkeligt Rigsbibliothek og modtog ikke blot jævnlig Forøgelse af sit Indhold, der stod i For-

bindelse med denne Betragtning, men spillede også i vort Fædrelands videnskabelige Liv en Rolle, som svarede dertil. Skjønt det kongelige Bibliothek ved Branden i 1728 måske allerede omfattede et fuldt så stort Antal Bind, kunde det dog hverken i Henseende til den nationale Værdi af dets Indhold eller til den Benyttelse, der blev det til Del, måle sig med Universitetsbibliotheket.

Der er, som vi siden nærmere skulle se, al Anledning til at antage, at den første Grundvold til Universitetsbibliotheket lagdes 1482, og efter den Betydning, Bibliotheket i de forløbne 400 År har haft for det danske Åndsliv, måtte det ligge nær at gjenkalde Mindet om hin Grundlæggelse ved et Skrift vedrørende Bibliothekets Fortid. Da Omstændighederne imidlertid have gjort mig det umuligt at få Tid til at give en Fremstilling af Bibliothekets hele Historie, har jeg holdt mig til Perioden før Branden 1728 og fra denne igjen valgt som det egentlige Æmne for mit Skrift Bibliothekets vigtigste og interessanteste Del, dets Håndskrifter. Jeg vil da først sammenstille de Efterretninger, der ere os overleverede om Måden, hvorpå Bibliotheket gjorde sine forskjellige Håndskrifterhvervelser, og dertil knytte nogle korte Bemærkninger om disses Beskaffenhed. Det kan herved naturligvis ikke undgås, at jeg lejlighedsvis også kommer til at berøre Bibliothekets almindeligere Forhold, men jeg bemærker dog udtrykkelig, at jeg i Regelen kun medtager heraf, hvad der har Betydning for min egentlige Opgave, idet jeg iøvrigt henviser til de bekjendte Værker af Nyerup, Engelstoft, Werlauff, Rørdam og Matzen ¹.

¹ Nyerup: Kjøbenhavns Universitets Annaler fra Reformat. af og til 1805. Kbh. 1805 (også 3die Binds 2den Halvpart af hans Histor.-statist. Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge i ældre og nyere Tider); Engelstoft og Werlauff: Udsigt over Kjøbenhavns Universitets-Bygnings Historie fra Universitetets Stiftelse indtil 1836. Kbh. 1836. Fol.; Werlauff: Kjøbenhavns Universitet fra dets Stiftelse indtil Reformationen. Kbh. 1850. 4to; H. F. Rørdam: Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537 til 1621. 1—4 D. Kbh. 1868—77; H. Matzen: Kjøbenhavns Universitets Retshistorie 1479—1879. 1—2 D. Kbh. 1879.

I et følgende Afsnit vil jeg så vise, at om også alle de Håndskrifter, som under hin sørgelige Brand fandtes i Bibliothekets Lokaler, må antages at være gåede til Grunde, ere de dog ikke herved gåede fuldstændig tabte for Efterverdenen. Adskillige af dem vare allerede udgivne før Branden, mange ere bevarede gennem Afskrifter eller Afskrifters Afskrifter, og til denne det gamle Bibliotheks Repræsentation i Nutiden føjer sig endnu som et tredje interessant Led enkelte af selve de originale gamle Håndskrifter, som ved et Tilfælde undgik Ødelæggelsen, idet de enten vare udlånte under Branden eller bortkomne fra Bibliotheket, før denne fandt Sted. Til Slutning vil jeg endelig meddele nogle hidtil utrykte Fortegnelser over Håndskrifter i det gamle Bibliothek. Skjønt de i sig selv ere meget summarisk affattede, og også for så vidt ufuldstændige, som de ikke nå ned til den allersidste Tid før Branden, ville de dog ved Hjælp af en og anden Oplysning, som andet Steds fra kan tilvejebringes om deres Indhold, og i Forening med de allerede i ældre Tid trykte Fortegnelser over flere af Bibliothekets Samlinger, kunne give en nogenlunde tilnærmende Forestilling om Værdien af de håndskrevne Skatte, som Bibliotheket gjemte, særlig for den nordiske Histories Vedkommende. Om end kun trykte under Form af et Tillæg må disse Fortegnelser betragtes som dette Skrifts egentlige Hoveddel.

I.

I selve de Efterretninger, hvoraf vi udlede vor Kundskab om Universitetsbibliothekets Tilbliven, indeholdes der Oplysninger om Håndskrifter, som have tilhørt Bibliotheket, og både af den Grund og fordi nærværende Skrift, som allerede sagt, er fremkommet for at minde om Bibliothekets Grundlæggelse, synes det passende at fremstille i lidt større Udførlighed, hvad vi overhovedet vide om denne Sag. Første Gang en Meddelelse i så Henseende kom til det større Publikums Kundskab, var i Året 1665, da Professor Rasmus Vinding i sit bekendte Værk om Kjøbenhavns Universitet¹ oplyste, at der i et Exemplar af Skriftet „Practica medicina Nicolai, cum commentario Stephani Orlandi“ — hvilket Skrift efter Sammenhængen må antages at have tilhørt Universitetsbibliotheket — fandtes en Optegnelse, således lydende:

„Anno Domini millesimo qvadringentesimo octuagesimo secundo egregius Vir M. Petrus Alberti, Artium & Decretorum Doctor, Medicinarum Licentiatus, Almæ Universitatis Studii Hauniensis Vice-Cancellarius, contulit hunc librum cum pluribus aliis similis dispositionis ad usum literariæ Facultatis Artium Almæ Universitatis Generalis Studii Hauniensis tali con-

¹ Regia Academia Hauniensis, pag. 55—56; jvfr. A. Thura: Regiæ Acad. Hafn. infantia et pueritia, pag. 16—17.

ditione, qvod futuris perpetuis temporibus, singulis annis, tertia feria proxima post Festum Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum, in Ecclesia Beatæ Mariæ [Virginis] ordinabunt Magistri ejusdem Facultatis unam missam, per dictam Facultatem celebrandam, in medio Ecclesiæ ante Altare Beati Jacobi pro ipsius ac omnium benefactorum memoria sæpe dictæ Facultatis Artium & illorum, qvi ab initio hujus Universitatis lectiones & exercitia in artibus suis laboribus & expensis inchoarunt.“

Hovedindholdet af denne Optegnelse er altså, at Universitetets Vicekantsler, den af Højskolens Stiftelse og første Fremvæxt så overordentlig fortjente Peder Albretsen, i Året 1482 havde skjænket den nævnte Bog med flere andre til de frie Videnskabers Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet på det Vilkår, at Fakultetet i Fremtiden skulde mindes ham og Fakultetets andre Velgjørere og første Lærere ved en årlig Messe i Frue Kirke. Jeg skal strax komme nærmere tilbage til et Par af Udtrykkene i Optegnelsen, men vil først bemærke, at Hovedpunktet i de her meddelte Kjendsgjerninger også bekræftes andet Steds fra, idet vi have Underretning om, at der i mindst tre andre Skrifter i det gamle Bibliothek — nemlig et Exemplar af Bonaventura's Regimen conscientiæ, en „Liber physicorum“ (eller „physicus“), til hvilken sluttede sig et Par andre Skrifter, samt en „Libellus dans modum legendi abbreviaturas in utroque jure“ — fandtes Optegnelser, som i det væsentlige gik ud på ganske det samme som den allerede anførte, nemlig at Peder Albretsen 1482 havde givet de pågældende Skrifter med flere andre til de frie Videnskabers Fakultet ved Kjøbenhavns Universitet.¹ På et Par enkelte Punkter var der

¹ Disse Optegnelser, der ikke hidtil have været benyttede i noget trykt Skrift, vedrørende Universitetets Historie, ere trykte (S. 314—15) i det Brudstykke af 8de Bind af *Scriptores rerum Danicarum*, som — på to Exemplarer nær, af hvilke det ene opbevares i Universitetsbibliotheket — gik til Grunde i Kjøbenhavns Ildebrand 1795. Jeg selv er bleven opmærksom på dem gennem nogle Brudstykker af en håndskreven Forelæsning over Universitetsbibliothekets Historie, som fandtes mellem Nyerup's Efterladenskaber, og som på enkelte

dog nogen Uoverensstemmelse mellem disse forskjellige Optegnelser, og skjønt, som sagt, Hovedsagen ikke berøres deraf, vil jeg dog i Korthed antyde, hvori den bestod. For det første siges der både i den først anførte af Optegnelserne — den af Vinding meddelte — og i den tredie at have stået, at Bøgerne gaves „ad usum *literariæ facultatis artium*“, medens der i den anden og i den fjerde skal have stået, at de gaves „ad usum *librariæ facultatis artium*“. Denne Uoverensstemmelse beror dog vistnok kun på Fejllæsning, thi Betegnelsen „*literaria facultas artium*“ forekommer næppe ellers noget Steds, og det er vist utvivlsomt, at der overalt har skullet læses „*librariæ*“. ¹ Anderledes forholder det sig med en Uoverensstemmelse i Angivelsen af den Tid, da der skulde holdes Messe i Frue Kirke. I den første og anden af Optegnelserne hed det nemlig, at dette skulde ske „*tertia feria proxima post festum SS. Petri et Pauli Apostolorum*“, det vil sige Tirsdagen efter den 29de Juni, medens det i den tredie og fjerde Optegnelse hed, at det skulde være „*in profesto SS. Petri et Pauli Apostolorum*“, det vil sige den 28de Juni. Her kan der naturligvis ikke være Spørgsmål om nogen Fejllæsning, og det må altså antages, at der virkelig var Tale om to forskjellige Messer, som da muligvis kunne have stået i Forbindelse med to forskjellige Bog-gaver, begge dog fra Året 1482. ² Endelig må det anføres, at det i den første og fjerde Optegnelse hed, at de pågjældende Messer — der skulde ordnes af Magistrene i de frie Viden-

Punkter supplerer hans Fremstilling i „Kjøbenhavns Universitets Annaler“. Håndskriftet er nu numereret som Additam. Nr. 601, 4to.

¹ Det synes i denne Henseende også ret betegnende, at den anden og fjerde Optegnelse begge ere læste, som de nu foreligge, af den udmærkede Håndskriftkjender Arne Magnussen. Den tredie Optegnelse er trykt efter en, vistnok Arne Magnussen tilhørende, Afskrift i Additam. Nr. 10 c, 8vo.

² I denne Sammenhæng fortjener det at nævnes, at Peder Albretsen også i 1482 gav 5 Bøger til Frue Kirke — „ad usum *librariæ ecclesiæ collegiatæ Beatæ Mariæ Virginis Hafnensis*“ — og til denne Gave knyttede en Betingelse om Afsyngningen af en Antiphon ved hans Grav i Kirken; se det omtalte Brudstykke af Script. rer. Dan. T. 8, pag. 315.

skabers Fakultet — skulde celebreres „per dictam facultatem“, men at det i den anden og tredje Optegnelse sagdes, at de skulde celebreres „per universitatem“, hvorved det mærkelige fremkommer, at hver især af de to Optegnelser, der angik Messen den 28de Juni, og hver af de to, der angik Messen Tirsdag efter den 29de Juni, have forskellige Angivelser af, hvem der skulde være til Stede ved den kirkelige Handling. Jeg har tænkt mig Muligheden af, at Udtrykket „universitas“ i det foreliggende Tilfælde kunde være brugt til Betegnelse ikke af Universitetet, men af det hele Fakultet — i Modsætning til Magistrerne i Fakultetet —, og hvis så var, vilde der jo ingen Uoverensstemmelse være i Realiteten. Men skulde denne Forklaring ikke kunne godkjendes, ser jeg ingen anden Udvej end at henholde mig til, at det ikke var Peder Albretsen selv, men andre, som havde indført de omtalte Optegnelser i de pågældende Skrifter¹, hvorved da en og anden Fejltagelse naturligvis let kunde indløbe.

Med Hensyn til det, der for os er Hovedsagen: selve Efterretningen om, at Peder Albretsen 1482 har givet Bøger til de frie Videnskabers eller det filosofiske Fakultet, stemme, som allerede sagt, alle Optegnelser overens. Men det er måske ikke derfor afgjort, at man vil lade den Slutning gjælde, som jeg selv drager af denne Kjendsgjerning, nemlig at Universitetsbibliothekets Grundlæggelse må dateres fra Peder Albretsens Gave eller Gaver i det nævnte År. Man kunde måske sige, at for det første kunde der allerede før 1482 være givet Bøger til Fakultetet, og for det andet var det filosofiske Fakultet ikke det samme som Universitetet. Jeg mener dog, at disse Indvendinger vilde være

¹ Dette fremgår særlig af den Måde, hvorpå han selv omtales i dem („egregius vir“). For så vidt Optegnelserne eller nogle af dem vare indførte i Bøgerne efter 1497, kunde en Fejltagelse så meget lettere finde Sted, som der til en fra Peder Albretsen hidrørende Boggave til Universitetet i det nævnte År — hvorom mere siden — var knyttet en Betingelse om, at Universitetet den 28de Juni skulde afholde en Messe i Frue Kirke for Universitetets Stiftere og Velgjørere, deriblandt naturligvis ham selv.

uden synderlig Vægt. I 1482 var Universitetet endnu så ungt, og der var overhovedet gjort så lidet udenfra til Fremme af dets Virksomhed, at det er meget usandsynligt, at der af udenforstående skulde være gjort noget Skridt for at skaffe det en Bogsamling, og af Universitetets egne Mænd har ganske sikkert ingen taget noget Initiativ i denne Henseende før den for Højskolens Interesser i alle Henseender så nidkjære og ivrige Peder Albretsen. Hvis der var givet Bøger til Universitetet før 1482, måtte det under alle Omstændigheder ligge nærmest at gjætte på, at disse da også vare givne af ham, men man havde da i hvert Fald Grund til at undre sig over, at ingen Efterretning herom var nået til os, medens der, som man har set, fra Året 1482 foreligger Efterretninger fra forskellige Sider¹. Hvad det angår, at Bøgerne skjænkedes til det filosofiske Fakultet og ikke umiddelbart til Universitetet, blev dette i Virkeligheden ét og det samme. Thi om man også andet Steds fra har Exempler på, at de filosofiske Fakulteter have haft særlige Bogsamlinger ved Siden af de egentlige Universitetsbibliotheker², blev noget sådant ganske vist ikke Tilfældet her hjemme, hvor Forholdene vare så små, og vi vide da også, at i en senere Tid udgjorde Peder Albretsens Boggaver fra 1482, ikke mindre end de af ham til andre Tider skjænkede Bøger — hvorom mere siden —, en integrerende Del af selve Universitetsbibliotheket. Jeg ser således ikke rettere, end at man virkelig har al Grund til, som man også altid tidligere har ment, at betragte Året 1482 som det År, i hvilket Universitetsbibliotheket er grundlagt, men i hvert Tilfælde er det, hvad der for os omtrent kommer ud på det samme, det yderste Tidspunkt, til hvilket Bibliothekets Historie kan føres tilbage.

¹ Det kan sikkert heller ikke betragtes som betydningsløst, at de ældre Forfattere altid betegne Peder Albretsen som Bibliothekets Grundlægger; se således Th. Bartholin: *De libris legendis* (1676) pag. 16; A. Thura: *Regiæ Academiæ Hafn. infantia et pueritia* pag. 17, o. fl. — At P. A. 1482 gav sine Bøger „ad usum *librariæ* facult. art.“ behøver ganske vist ikke at betyde, at der i Forvejen var Bøger i dette „*libraria*“.

² Se således W. Wattenbach: *Das Schriftwesen im Mittelalter* S. 348.

I den Tid, hvorom her er Tale, vare trykte Bøger endnu en stor Sjældenhed — det var netop i 1482, at den første Bog blev trykt i Danmark —, og det er derfor ikke til at undres over, at af de fire af Peder Albretsen skjænkede Bøger fra hint År, hvis Titler kjendes, må i det mindste de to antages at have været håndskrevne, nemlig „Practica medicina Nicolai“ og „Liber physicorum etc.“ At det Bind, hvori det sidste Værk fandtes, var håndskrevet, må, foruden af den Måde, hvorpå dets Titel er angivet, sluttes af dets Plads i de gamle Bibliothekskataloger¹, og hvad angår „Practica medicina Nicolai“ — hvorved utvivlsomt betegnes et i Middelalderens Slutning højt skattet Værk, som i Almindelighed kaldes „Antidotarius Nicolai“ og til Forfatter havde en italiensk Læge, Niccolo fra Salerno —, existerede der ganske vist endog flere trykte Udgaver af det i 1482², men at det ikke var nogen af disse, men et skrevet Exemplar af Værket, som Peder Albretsen skjænkede, fremgår formentlig af, at det angives at have været ledsaget af en Kommentar af en vis Stephanus Orlandus eller Orlandi, som ikke synes at findes i nogen af de trykte Udgaver. Også vil man i den Katalog over Universitetsbibliothekets Bøger, som affattedes 1603³,

¹ I Følge det før omtalte Brudstykke af 8de Bind af Script. rer. Dan. var det Bind, hvori den pågældende Optegnelse om Peder Albretsen stod: Capsa Ambrosii, Pars 3., Ordo 3., Nr. 23, og i en Fortegnelse over Universitetsbibliothekets Håndskrifter fra 1662 finde vi det nævnte Nummers Titel angivet på følgende, ved første Øjekast temmelig uforståelige Måde: „Liber Phys. de Anima et Elementorum Evclid. et perspe[c]tiva communis.“ Det er utvivlsomt det samme Bind, hvis Indhold i en Katalog over „Vetus Bibliotheca“ fra 1603 betegnes som: „Lib. Phys. de anima et element. Evclidis“, og både denne mere forståelige Titel og den Omstændighed, at Bindet på det sidst nævnte Sted er opført mellem nogle Skrifter af Aristoteles, gjør det rimeligt, at vi også her have at gjøre med to af Aristoteles' Skrifter: Physica og De anima. Capsa Ambrosii indeholdt, på en ganske enkelt Undtagelse nær, kun Håndskrifter, og i Katalogen over „Vetus Bibl.“ anføres Bindet også mellem Håndskrifterne. Hyad iøvrigt den Omstændighed angår, at der i Capsa Ambrosii fandtes Håndskrifter fra „Vetus Bibliotheca“, komme vi siden nærmere tilbage til den.

² Om de ældste Udgaver se L. Hain: Repertorium bibliographicum II, 488—89; jvfr. Grässe: Trésor de livres rares et préc. IV, 670.

³ Se næstforrige Anmærkning. Den originale Katalog opbevares i

og i hvilken utvivlsomt også Peder Albretsens forskjellige Gaver til Bibliotheket ere optagne, finde flere Håndskrifter af Lægen Niccolo's Værk, og det ligger da nær at antage, at et af dem var det af Peder Albretsen skjænkede Exemplar. Når jeg derimod ikke betragter de fra ham hidrørende Exemplarer af Bonaventura's Regimen conscientiæ og af Bogen om juridiske Forkortelser som Håndskrifter, beror dette for en Del på, at de Værker af dette Indhold, som findes opførte i den før nævnte Katalog af 1603, have fået en sådan Plads, at de må antages for trykte Bøger¹, hvortil kommer, at den os overleverede Titel på det af Peder Albretsen skjænkede Exemplar af Skriftet om Forkortelser — „*Libellus dans modum legendi abbreviaturas in utroque jure*“ — virkelig er den bibliografisk nøjagtige Titel på nogle af Skriftets mange Udgaver, også på nogle før 1482².

Det er ikke blot til Universitetsbibliothekets allerførste Begyndelse at Peder Albretsens Navn er knyttet. Vi finde ham efter 1482 byggende videre på den Grundvold, han havde lagt, og må det end for en Del antages at være tilfældigt, er det dog

Universitetsarkivet som Nr. 146 b; en anden Katalog, som dog ikke omfatter Håndskrifterne, og som knytter sig til en senere Ordning af Samlingen, haves i Arn. Magn. Saml. Nr. 900, 4to. At *Vetus Bibliotheca* også omfattede Peder Albretsens Donationer, og da i det hele Bibliothekets ældste Stamme, fremgår allerede af, hvad vi kjende af disse Donationer, men det siges også udtrykkeligt i den nævnte Katalog, A. Magn. 900, 4to, idet denne betegner sig selv således: „*Catalogus Veteris Bibliothecæ, primum fundatæ a Petro Alberti ... postea vero a Professoribus Hauniensis Academiae auctæ*“.

¹ Fuldstændig afgjørende er vel dette i og for sig ikke, da det i de ældre Kataloger ikke er ganske sjældent, at Håndskrifter ere stukne ind imellem de trykte Bøger — og omvendt —, uden at det særlig angives, og når da, som Tilfældet er med det eneste anførte Exemplar af Bonaventura's Skrift og med det ene af de to anførte Exemplarer af Bogen om Forkortelser, intet Trykkeår eller Trykkested er angivet, er man så meget lettere udsat for at tage fejl.

² Se Hain: *Repertor. bibliograph.* II, 447—48. De andre trykte Udgavers Titler ere lidt anderledes. I den omtalte Katalog over „*Vetus Bibliotheca*“, hvor man dog i det hele ikke kan vente at finde bibliografisk nøjagtige Titler, betegnes det Exemplar af Skriftet, ved hvilket intet Trykkeår eller Trykkested er angivet, som: „*Modus legendi abbreviaturas utriusque juris*.“ Det andet Exemplar er betegnet med Årstallet 1493.

tillige vistnok ret betegnende, at alt, hvad vi overhovedet vide om Bibliothekets Indhold før Reformationen, står i Forbindelse med Donationer fra ham til Bibliotheket. En sådan, efter Tidens Vilkår meget betydelig Donation kjende vi fra 1497. Peder Albretsen skjænkede dengang til Universitetet — ikke længere til det filosofiske Fakultet¹ — en Samling af 24 Værker, hørende til forskjellige Fag, men dog især til kanonisk Ret, Filosofi og Medicin². Bogtrykkerkunsten var dengang allerede vidt fremskredet, og i den nævnte Samling udgjorde de trykte Bøger da også den langt overvejende Del. Vi finde kun to af Skrifterne — „Quæstiones super librum Avicennæ“ og en „Liber medicinalis notabilis“, begge på Pergament, — fremhævede som Håndskrifter, og der er Sandsynlighed for, at de virkelig vare de eneste³. Vi vide imidlertid endnu Besked om ét Håndskrift, som Peder Albretsen har givet til Universitetet, og da dette Håndskrift ikke har hørt til Donationen fra 1497 og ikke synes at have hørt til den eller dem fra 1482⁴, bliver det et Vidnesbyrd om, at hans Gavnildhed ikke har været begrænset til de omtalte Lejligheder, noget, der iøvrigt lå nær nok at tænke sig, når man véd, at han først døde 1517⁵ og lige til sin Død på alle Måder vedblev at vise Universitetet sin varmeste Interesse. Det omtalte Håndskrift er endnu i Behold, og skjønt det nu opbevares på det store kgl. Bibliothek (Gl. kgl. Saml. Nr. 1813, 4to), er det altså virkelig en overbleven Levning fra det gamle Uni-

¹ Udtrykket er, at han gav dem „ad librariam et usum Universitatis“. Uden Tvivl tyder dette også på, at de tidligere Boggaver til det filosofiske Fakultet allerede dengang vare blevne Universitetets Fælleseje.

² Se Fortegnelsen i Script. rer. Dan. T. 8 (den fuldstændige Udgave) pag. 346. Den er trykt efter Håndskriftet Nr. 299, 4to, i Univ.-Bibl. Additam.

³ I det mindste eksisterede der 1497 trykte Udgaver af alle de i Fortegnelsen nævnte Skrifter, for så vidt de ere til at gjenkjende.

⁴ Jeg slutter dette deraf, at alle de Bøger, vi kjende fra Donationerne af 1482, ere betegnede som Peder Albretsens Gaver på en ensartet Måde, der er forskjellig fra den, hvorpå det her omtalte Håndskrift er betegnet.

⁵ Se Werlauff: Kiøbenhavn's Universitet fra dets Stiftelse indtil Reformationen (1850), S. 15.

versitetsbibliothek, og oven i Kjøbet af dettes ældste Stamme. Det er på Papir, af geometrisk og astronomisk Indhold¹, og på den første Indside af Bindet er skrevet med en gammel Hånd: „Liber datus vniuersitati per doctorem petrum alberti“.

Hvad ovenfor er anført, er alt, hvad vi med Sikkerhed vide om Bibliothekets Indhold — både de trykte Bøger og Håndskrifterne — i Katholicismens Dage. Det er vel rimeligt nok, at der også fra andre Sider er tilflydt Bibliotheket Skrifter i denne Periode, men vi fejle næppe ved at antage, at Peder Albretsens Gaver udgjorde den største, som de udgjorde den første Del af Bogsamlingen, og at de væsentlig bidroge til at give hele Samlingen dens Præg². Iøvrigt vare Tidsforholdene ikke denne gamle Samling gunstige. Universitetet selv førte i Katholicismens Tid en temmelig hensygnende Tilværelse, og til Slutningen var det, som bekjendt, i flere År helt opløst. Dette i Forening med de heftige indre og ydre Storme, der i hin Tid rystede Hovedstaden, har næppe været til Både for Samlingen; men ikke heldigere var det for denne, at der med Reformationen kom en ny Ånd ind i Universitetet, for hvilken adskilligt af

¹ Om Indholdet se nærmere J. Erichsen: Udsigt over den gamle Manuscript-Samling i det store kgl. Bibliothek. S. 46.

² Man mindedes i senere Tid Peder Albretsens Fortjenester af Universitetsbibliotheket ved at opkalde dettes ældre Bogsamling efter ham, og det ganske vist ikke blot Bogsamlingen fra Katholicismens Tid, men dens Fortsættelser lige ned til Begyndelsen af det 17de Århundrede (dog fra regnet Tolderen Frants Villumsens Donation fra 1565, der overhovedet indtog en særlig Stilling i Forhold til Universitetsbibliotheket; jvfr. Rørdam: Kbhvns. Univ. Hist. II. 71 flg.). Jeg antager det nemlig med Engelstoft og Werlauff (Udsigt over Kbhvns. Universitets-Bygnings Historie, S. 25) for afgjort, at den Betegnelse om en vis Del af Bibliotheket, som forekommer fra Midten af det 17de Århundrede: „Vetus Bibliotheca Albertiana“ eller „Vetus Bibl. Petri Alberti“ (Engelstoft og Werlauff a. St.; Resen: Inscript. Hafnienses pag. 208) omfattede ganske de samme Partier af Bogsamlingen som den tidligere Betegnelse „Vetus Bibliotheca“, og at det derfor er urigtigt, når der i en Fortegnelse over Bibliothekets Håndskrifter fra 1662 synes at skjelves mellem „Bibliotheca Petri Alberti“ og „Vetus Bibliotheca“ (at dette sidste også omfattede Peder Albretsens Donationer og overhovedet hele den ældste Samling, er udtalt foran S. 9, Anm. 3).

den Lærdom, der gjemtes i hine gamle Bind, var uden Værdi eller endog ligefrem fjendtlig. Både det ene og det andet har uden Tvivl bidraget sit til, at den gamle Bogsamling blev vanrøgtet, og det er i så Henseende betegnende, at af de 29 Værker af Peder Albretsens Donationer, hvis Titler kjendes, kun omtrent Halvparten synes at have været til Stede, da der i 1603 blev optaget Katalog over Bibliotheket¹. For os har denne Vanrøgt imidlertid den Betydning, at der er åbnet en Mulighed for, at et og andet Håndskrift af Bibliothekets ældste Stamme endnu kan være bevaret, således som det allerede har vist sig i ét Tilfælde og måske kunde vise sig i flere.

Til Fornyetelsen af Kirkelæren sluttede sig som bekendt Universitetets Gjenoprettelse, og denne blev atter af ikke ringe Betydning for Bibliotheket. Den Trang til selvstændig Undersøgelse, som i det hele var en af Hovedløftestængerne for den lutherske Reformation, men som ytrede sig på mange andre Områder end det religiøse, nødvendiggjorde et meget større og til Dels ganske andet Apparat af Bøger end det, Bibliotheket hidtil indesluttede, og samtidig med, at Christian III. gjorde det afgjørende Skridt til selve Højskolens Gjenoprettelse (September 1537), traf han, som selv havde megen Sans for boglig Lærdom, og som desuden ganske vist ansporede af Bugenhagen, også de første Anstalter til at forøge Universitetets Bogsamling, idet han sendte den tyske Magister Jørgen Thornmann om til forskellige af Landets Kapitler og Klostre for at indsamle alle sådanne Skrifter, som kunde være af Betydning for Universitetet². Thornmann hjembragte virkelig en hel Del Bøger fra sin Rejse, men der manglede dog — som det let kan forstås efter de Steder, hvor han gjorde sin Indsamling — „visse Ho-

¹ Som Motiv til, at denne Katalog blev udarbejdet, anførtes udtrykkelig i Konsistorium, „at der ere mange Bøger borte“ (Acta Consist. 16. Marts 1603). Dog må tilføjes, at denne Bemærkning må antages at gå på hele den daværende Bogsamling.

² Kirkehistor. Saml. II, 422, og Ny kirkehist Saml. II, 368; jvfr Rørdam: Kbhvns. Univ. Hist. I, 131.

vedværker“, og for at råde Bod på denne Mangel, som overhovedet for at sætte Bibliotheket i Stand til at følge med Tiden, fastsattes der i Universitetsfundatsen af 1539 en vis årlig Sum — 50 Daler — til Indkjøb af Bøger, „ikke blot i Theologien, men også i alle Videnskaber og Sprog, samt Poeter, Oratorer, Historieskrivere osv.“¹ Kongen købte desuden selv Bøger og skjænkede dem til Bibliotheket², og at han også til dettes Forøgelse vedblev at have Opmærksomheden henvendt på de gejstlige Stiftelsers Bogsamlinger, fremgår i det mindste af ét Tilfælde, idet han vides i 1554 at have sendt sin Hofpræst M. Heinrich Bruchofen over til Vor Kloster med Befaling til af de Bøger, „som der liggendes er, enten udi Sakristiet eller udi Koret“, at udtage dem, som fandtes „duelige“ og føre dem med sig til Universitetet i Kjøbenhavn³. I det hele er det tydeligt, at hvad der i denne Periode gjordes for Bibliothekets Opkomst⁴, for en meget væsentlig Del skyldtes Kongens egen Interesse for Sagen — og det skjønnes ikke mindst deraf, at under hele Efterfølgerens Regering blev der trods Fundatsens Bestemmelser kun et Par Gange anvendt Penge til Indkjøb af Bøger⁵ —; men det lykkedes da virkelig også under Christian III. at tilvejebringe en ret anstændig Samling af vigtige Værker, og det ikke blot i den theologiske og klassiske Literatur, men også f. Ex. i Medicin og Naturhistorie⁶. Håndskrifter købtes natur-

¹ Se Nic. Cragii Annales Chr. III. Additam. p. 120.

² Se Årsberetninger fra Gehejmeark. I, 238.

³ Ny kirkehistor. Saml. II, 755—56.

⁴ Det kan også her anføres, at Bibliotheket, i Følge et i Universitetsfundatsen af 1539 givet Tilsagn, fik et nyt Lokale. Den ældste Samling var opstillet i en Bygning ved Helliggejstes Kirke, men efter Reformationen tog man et af Kapellerne ved Frue Kirke — St. Rochi — til Hjælp, indtil der endelig i Årene 1553—54 opførtes en Bygning til Bogsamlingen på Studiegården selv; se Rørdam: Kbhvns. Univ. Hist. I, 132 og 225. Til dette ypperlige og omhyggelige Værk må jeg i det hele én Gang for alle henvise angående alle Oplysninger, vedrørende Bibliothekets mere almindelige Historie fra Reformationen til 1621.

⁵ Rørdam a. St. II, 672, Anm. 5.

⁶ Om Indkjøb af Bøger i denne Periode se D. Mag. 3. R. I, 83, og VI,

ligvis ikke. Selv om man havde haft Sans derfor, vilde Pengene ikke have forslået dertil; men man interesserede sig nu overhovedet lidet for Håndskrifter, efter at det vigtigste af det hvorfor man havde øjeblikkelig Brug, forelå trykt. Ikke desto mindre må det ansees for temmelig afgjort, at Bibliotheket i en nærmere Tid efter Reformationens Gjennemførelse kom i Besiddelse af ikke ganske få Håndskrifter. Skjønt både Thornmann og Bruchofen ganske sikkert fortrinsvis søgte efter trykte Bøger, kan der næppe være nogen Tvivl om, at de — og måske andre, hvem lignende Sendelser have været overdragne — også have taget Håndskrifter med. I de gejstlige Stiftelsers Bibliotheker, til hvilke de sendtes, udgjorde Håndskrifterne utvivlsomt den langt overvejende Del af Bogmassen, og hvor ringe de måske end i det hele skattedes, var der dog Værker iblandt, som måtte erkjendes at beholde deres Betydning også for en nyere Tids Trosretning og Videnskabelighed, for ikke at tale om, at de nævnte Udsendinge sikkert have taget meget med på Slump, som de ikke nærmere kjendte og ikke havde Tid til at undersøge på Stedet. Vist er det, at vi i den Katalog, som udarbejdedes over Bibliotheket 1603, finde mange flere Håndskrifter opførte, end vi på nogen Måde kunne antage, at Bibliotheket ejede i Katholicismens Tid, og på den anden Side viser både Håndskrifternes Beskaffenhed og de meget hyppigt forekommende Gjentagelser af det samme Værk naturligst hen på, at de for en Del ere komne i Bibliotheket ad den antydede Vej¹. Nogen større videnskabelig Værdi have vistnok lige så

9, 15, 254, 259, 275—76. At iøvrigt, som Rørdam allerede har bemærket, ikke engang i Christian III.s Tid Fundatsens Bestemmelse om Anvendelsen af 50 Rdlr. årlig til Bogkjøb blev overholdt, vil sees af de citerede Steder.

¹ Endnu tydeligere kommer dette til Syne ved de i Katalogen anførte trykte Bøger, idet en stor Mængde af disse, og ikke mindst sådanne, som kun kunde have ringere Betydning for den nyere Tid, sees at have været til Stede i mange, ja indtil en halv Snes Exemplarer. Så vidt jeg skjønner, have vi også i nogle i Script. rer. Dan. VIII, 357—58 omtalte Bøger, som opbevaredes ved Frue Kirke, men stammede fra forskellige af Landets Kirker og Klostre — i Lund, Landskrone, Helsingborg, Helsingør, Roskilde, Ringsted, Skjelskør,

lidt de efter som før Reformationen erhvervede Håndskrifter haft, det skulde da nærmest være enkelte af Håndskrifterne af de klassiske Forfattere eller af Kirkefædrene, skjønt man i Katalogen savner enhver Antydning af deres Alder. Af Håndskrifter, som angå Fædrelandets Forhold, findes — fraregnet et Exemplar af Universitetets gamle Statuter — intet anført i denne Katalog, og af Håndskrifter til andre Landes Historie udenfor Oldtiden kun et Exemplar af Geoffrey af Monmouth's *Historia Britonum*¹. Men det må fremhæves, at Katalogen fra 1603 vistnok kun giver et temmelig ufuldstændigt Billede af, hvilke Håndskrifter Universitetet indtil det nævnte Tidspunkt havde været i Besiddelse af, dels fordi, som tidligere berørt, adskilligt af Bibliothekets Indhold var bortkommet ved Vanrøgt, dels fordi det er utvivlsomt, at en Del Håndskrifter vare blevne kasserede uden nogensinde at have været indlemmede i Bibliotheket. Den uheldige Skik, som nærmest affødt af Reformationen, at bruge Bladene i Middelalderens Pergamenthåndskrifter til Omslag om nyere skrevne Sager, sees at have været stærkt i Svang ved Universitetet, hvor man bl. a. vil finde de gamle Regnskabsrækker indbundne på denne Måde, og har end adskilligt af det, der anvendtes således, været uden synderlig Værdi, får man dog et bestemt Indtryk af, at man ikke altid har været meget skjønnsom i sit Valg, og at der ved Kassation ikke usandsynligt er gået et og andet tabt, som i det mindste

Æbelholt, Dueholm —, et Vidnesbyrd om den Høst, Universitetet efter Reformationen gjorde i de gejstlige Stiftelsers Bibliotheker, og det gjør i denne Henseende næppe nogen Forskjel, om Bøgerne vare Frue Kirkes Ejendom — hvad man snarest skulde tro efter Udtrykkene i *Script. rer. Dan.* — eller om de tilhørte de af Universitetsbibliothekets Samlinger, som i anden Halvdel af det 17de Århundrede henstilledes i en Udbygning til Frue Kirke. I første Tilfælde måtte nemlig Bøgerne snarest antages at være skjænkede af Universitetet til Kirken, til hvilken det efter Reformationen stod i Patronatsforhold.

¹ Om iøvrigt disse to Håndskrifter vare komne til Bibliotheket efter Reformationen, han man ikke vide, da Katalogen over *Vetus Bibliotheca*, som allerede sagt, også omfatter den ældste Samling.

vilde have interesseret os fuldt så meget som noget af de Håndskrifter, der fik Plads i Bibliotheket¹.

Inden jeg forlader Reformationens Århundrede, vil jeg endnu nævne et om ikke håndskrevet, så dog med Hånden udført Arbejde, som tilhørte Bibliothekets ældre Samling, skjønt det ikke findes opført i Katalogen over denne. Det var et tegnet Kårt over Danmark, udført på kongelig Befaling (omtrent 1554) af Marcus Jordan, Professor i Mathematik ved Universitetet, og derefter af ham afgivet til Bibliotheket². I dette sidste synes allerede at ligge en Antydning af den Stilling, Bibliotheket i senere Tid kom til at indtage som en Slags Hoveddepot for literære og videnskabelige Arbejder, udførte for Kongens eller Statens Regning.

Som Helhed var Bogsamlingen i „Vetus Bibliotheca“, trods enkelte gode Værker, ganske utilstrækkelig til at fyldestgøre

¹ Om tidligere Fund af interessantere Håndskriftbrudstykker, som have været anvendte paa den angivne Måde, se Rørdam: Kbhvns. Kirker og Klostre i Middelalderen, S. 88, og sammes Kbhvns. Univ. Hist. I, 131, hvortil kan bemærkes, at det på sidste Sted omtalte Brudstykke af et gammeltysk Digt „om Parcival“ (d. e. den yngre Titurel), som jeg selv havde lagt Mærke til, før jeg vidste, at Dr. Rørdam havde set det, af mig er bleven meddelt til en yngre tysk Videnskabsmand, Dr. H. Treutler, som har udgivet det i Germania 21. Jahrg., S. 153 flg. Af hvad jeg selv har fundet — til Dels dog som Omslag om Regnskaber fra en lidt senere Tid —, kan fremhæves Brudstykker af et Håndskrift af Josephus's Jødiske Historie og Brudstykker af et smukt gammelt Gradual, som bl. a. indeholdt en Hellig-Olafs-Legende. De sidste ere af mig i sin Tid meddelte til Prof. G. Storm, som har udgivet dem i sine Monumenta historica Norvegiæ, p. 245—46. At Universitetets Bogbinder har fået de pågældende Håndskrifter udleverede af Universitetet selv, kan der vist i det hele lige så lidt være Tvivl om, som derom, at Universitetet i de fleste Tilfælde, hvor der var Tale om Kassation af Pergamentshåndskrifter, der tilhørte offentlige Stiftelser og sendtes til Kjøbenhavn, fik Lejlighed til først at undersøge dem. Jeg antager derfor, at Universitetet heller ikke kan frikjendes for indirekte Skyld med Hensyn til den Kjendsgjerning, at ikke færre end 76 „gamle Munkebøger“ fra Sorø Kloster efter Kongens Befaling i 1608 blev brugte til „Fyrværk“ på Kjøbenhavns Tøjhus, efter en Tid at have henstået der (se O. Blom i „For Idé og Virkelighed“ 1869, S. 94).

² Se Rørdam: Kl. Chr. Lyskanders Levned, S. 174 og 277, og samme Forf.s Kbhvns. Univ. Hist. I, 223—24, jvfr. 637—38.

Videnskabens Krav, og den havde da også, som allerede antydet, i Frederik II.s Tid, og man kan tilføje: Begyndelsen af Christian IV.s, næsten ikke fået nogen Forøgelse gennem Indkjøb. Strax i det 17de Århundrede tog Universitetsbibliotheket imidlertid et overordentlig stort Opsving, væsentlig gennem en Række betydelige, private og offentlige, Donationer¹. Begyndelsen gjordes allerede 1601, da Professor i Medicinen Anders Lemvig testamenterede Universitetet sin værdifulde Bogsamling, hvori også en Del Håndskrifter fandtes². Det var en Forøgelse, der mere end fordoblede Bibliothekets Bindantal³, og som på mange Punkter udfyldte væsentlige Savn. Der var Bøger i alle Fag, men rigest repræsenteret var dog den medicinske, den theologiske og den klassiske Literatur, hvad der for de sidstes Vedkommende vistnok hidrørte fra, at en meget stor Del af Samlingen må antages at være kommen til Anders Lemvig fra

¹ Universitetet havde allerede 1565 modtaget en Boggave — på henvend 180 Bind — af Tolderen Frants Villumsen, men denne Gave kom ikke umiddelbart Universitetsbibliotheket til gode, da Samlingen, som var bestemt til offentlig Brug, havde sit særskilte Lokale (på Loftet over Frue Kirke) og sin særlige Bibliothekar. Den bestod iøvrigt kun af trykte Bøger.

² Rørdam: Kbhvns. Univ. Hist. IV, 502. En Fortegnelse over Samlingen, udarbejdet i Årene 1602—3, haves i Universitetets Arkiv under Nr. 146 c. En anden Fortegnelse, fra 1654, og med en ny Ordning af Bøgerne, opbevares i Arn. Magn Saml. Nr. 900, 4to. I den sidste ere Håndskrifterne ikke medtagne, men der er åbenbart en Del flere Bøger end i den ældre Fortegnelse. Da Anders Lemvig døde, medens Udarbejdelsen af den sidste stod på († ³/₅ 1603; se Rørdam: Univ. Hist. II, 625), er det vel tænkeligt, at de Bøger, som findes opførte i Fortegnelsen fra 1654, men ikke i den ældre, ere Værker, som have hørt til hans Efterladenskab.

³ Så vidt Bøgerne i Vetus Bibl. lade sig tælle efter Katalogen af 1603, synes de at have udgjort omtrent 1100 Bind, af hvilke dog de fleste vare i større Formater, ligesom også et enkelt Bind ofte indeholdt flere Dele af samme Værk eller flere forskellige Værker. Anders Lemvigs Samling indeholdt efter den ældste Katalog omtrent 300 særskilte Skrifter, hvoraf dog mange små. En Del af dem vare i flere Bind, men omvendt var meget ofte en stor Mængde Småskrifter indbundne i ét Bind, så at det samlede Bindantal næppe var meget over Halvdelen af 3000. I Katalogen fra 1654 (hvor Bindantallet kan tælles) opregnes 1864 Volumina foruden Håndskrifterne. Men der var, som sagt, her kommet en Del nye Skrifter til.

hans 1586 afdøde Svoger, Dr. theol. og Professor ved Universitetet Jakob Madsen¹. Der var mange nyere Skrifter i Samlingen, deriblandt også en Del danske, der var en Række grammatiske, historiske, fysiske og filosofiske Værker (derimellem Filosofen P. Ramus's Arbejder) osv. Særlig interessant er det blandt Klassikerne at finde Udgaver af de store græske Digtere: Homer, Æschylos, Sofokles, Euripides, Aristofanes, Pindar osv. — hvad der uden Tvivl hang sammen med, at Jakob Madsen en Tid havde været Professor i græsk — og mellem Skrifterne fra en nyere Tid flere Skuespil, tyske Folkevisesamlinger og Bøger om Musik. Håndskrifterne vare ikke ganske få. En Del vare af theologisk Indhold, og herimellem fandtes bl. a. en Række Skrifter af danske Forfattere, særlig Niels Hemmingsen og Jakob Madsen. Den sidste var iøvrigt repræsenteret i Håndskriftsamlingen ved Skrifter i mange forskellige Retninger, men de interessanteste af dem vare vistnok de grammatiske, særlig en Suite vedrørende det danske Sprogs Grammatik og Lexikografi. Jakob Madsen betegner på dette Område noget virkelig nyt, som han i det hele var en af dem, der brød Bane for en sundere Opfattelse af det danske Sprogs Betydning².

Anders Lemvigs Gave synes at have givet Stødet til, at Universitetet med en vis Iver begyndte at tage sig af Bibliothekets Interesser, som en Tid lang havde været forsømte. Det blev først bestemt, at der skulde udarbejdes en Katalog over den Lemvigske Samling, og siden, at det samme skulde ske med den ældre Samling³. Der blev givet Løve for Benyttelsen af begge Samlinger, og det fastsattes, at der for Fremtiden hvert År skulde indkjøbes Bøger til Bibliotheket — en Bestemmelse, der dog heller ikke nu synes at blive meget nøjagtigt overholdt.

¹ Rørdam: Kbhvns. Univ. Hist. II, 613 og 625.

² S. Gjellerup: Jens Dinesen Jersin, S. 83; Rørdam a. St. II, 300.

³ Se Acta Consistorii 18. Jan. 1602 og 16. Marts 1603. Selve Betegnelsen „Vetus Bibliotheca“ synes at være fremkommet som Følge af Anders Lemvigs Donation. Den forekommer, så vidt jeg har fundet, første Gang i Acta Consistorii for 4. Febr. 1604 i Modsætning til „Nova Lemvicana“.

Den, der vistnok var Sjælen i disse til Bibliothekets Opkomst sigtende Foranstaltninger, og som også længe efter vedblev at vise sig virksom for Bibliothekets Tarv, var den bekjendte dygtige og myndige Professor i Theologien Hans Poulsen Resen, fra 1615 Sjællands Biskop. Det kan allerede her anføres, at Resen, som 1606 drog med Christian IV. til England, fra denne Rejse hjembragte 31 Håndskrifter, som — vistnok strax efter — blev Universitetsbibliothekets Ejendom. Der var blandt andet Håndskrifter af flere latinske Klassikere imellem dem, men det hele synes ikke at have været af stor Betydning¹.

Forinden Modtagelsen af disse Håndskrifter havde Bibliotheket imidlertid atter fået en større Forøgelse gennem en Gave, som både var værdifuld i sig selv og mærkelig på Grund af Giverens Person. Det var en Samling på lidt over 1000 Bind² — hvoraf dog ikke sjældent et enkelt ofte indeholdt en hel Række Småskrifter —, som Kong Christian IV. i Begyndelsen af Året 1605 skjænkede til Universitetet³, og som vistnok udgjorde den større Del af det Bibliothek, som hans Fader og hans Bedstefader havde samlet⁴, altså hvad man nu vilde kalde

¹ Fortegnelsen over Håndskrifterne er trykt i Katalogen over Sønnesønnen Peder Resen's Bibliothek (Kbhvn. 1685, 4to), S. 348—49; jvfr. den i nærværende Skrift delvis aftrykte Håndskriftfortegnelse fra 1662, hvor de findes opførte i Capsa Mosis, Ordo 3. Skjønt det ikke bestemt siges på det anførte Sted i P. Resen's Katalog, at Bedstefaderen havde købt Håndskrifterne for sine egne Penge, synes dog dette at måtte slutes af en Forhandling i Konsistorium i Året 1686, i Følge hvilken det tillodes Peder Resen at forene disse Håndskrifter med en større af Bedstefaderen efterladt Samling, som meget senere var gået over i Universitetsbibliotheket (se Acta Consist. 22. Maj 1686). Om den sidst nævnte Samling vil der siden blive Tale.

² En Fortegnelse over Samlingen haves i Arn. Magn. Saml. Nr. 901, 4to. Foruden Hovedsamlingen omfatter den et Appendix på 127 Bind, der i det mindste til Dels må antages at være senere tilkomne.

³ Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler, S. 90; Werlauff: Histor. Efterretn. om det store kgl. Bibliothek, 2. Udg., S. 13.

⁴ At det var den større Del af Bibliotheket, synes bl. a. at kunne slutes af, at Universitetet sammen med Bøgerne må antages at have fået de ældre Kataloger over hele den kongelige Samling, nemlig en fra Christian III.s Tid (1547) og en fra Frederik II.s (1578); se den nedenfor aftrykte Håndskriftfortegnelse fra 1662, under Capsa Originis, Pars 1., Ordo 4.

det kongelige Håndbibliothek. Det mest karakteristiske ved Samlingen var den store Mængde nyere tyske Skrifter, den indeholdt, særlig i theologisk, men dog også f. Ex. i historisk Retning, samt de mange pragtfulde Indbindinger. Desuden omtales nogle Landkårt. Der var også Håndskrifter i Samlingen, men det er ikke let at afgjøre, hvilke eller hvor mange. I det gamle Universitetsbibliotheks af Bibliothekaren Thomas Bang anlagte Gavebog, som endnu er bevaret¹, findes Christian IV.s Gave omtalt på følgende Måde: „Anno I. Ch. MDCV. Ingentem copiam Codicum *MSS.torum membranceorum* et impressorum, quæ in Arce Hauniensi inuenta est, Regiæ suæ Academiæ Hauniensi dedit gloriosæ memoriæ Christianus Quartus, Rex Dan. et Norv. etc., in perpetuum Dn. Professorum Usum.“ Men i en, rigtignok nyere Fortegnelse over Samlingen, som opbevares i Arna-Magn. Saml. Nr. 901, 4to, findes kun ganske enkelte — 6 — Håndskrifter anførte, alle nyere og uden synderlig Betydning². For så vidt man i Skrifter fra vor Tid kan finde Henvisninger til ældre Forfattere, som skulde have omtalt Håndskrifterne i Christian IV.s Samling³, bero disse Henvisninger

¹ I Universitetsbibliotheket, Ex donat. varior. Nr. 57, Fol. Det siges her, at Chr. IV.s Gavebrev var indført i 1ste Del af Antwerpener-Udgaven af Bibelen „hac verborum formula“, men desværre er Gavebrevet selv dog ikke bleven gjengivet.

² Jeg nævner kun: „Antiquitatum Danicarum sermones selecti ex Bojaricæ historiæ Iohannis Aventini libro primo et novis commentariis aucti studio Iohannis Lyschandri Bramensis.“ Håndskriftet blev siden udgivet af E. O. Torm. Kbhvn. 1642, 4to. Om Indholdet se Rørdam: Kl Chr. Lyskanders Levned S. 12 flg.

³ Engelstoff og Werlauff: Kbhvns. Universitets-Bygnings Historie, S. 27, Anm. p; Werlauff: Efterretn. om det store kgl. Bibl., 2. Udg., S. 13, Anm. g. Af de fremhævede Steder er der kun ét, som måske et Øjeblik kunde synes lidt tvivlsomt, nemlig et Udtryk i et Brev fra St. J. Stephanus til Ole Worm (Wormii Epist. I, 250). Stephanus beder W. skaffe sig „ex Bibliotheca vestra publica & Regia volumen MS notatum Lit. A 9, quod varia continet Chronologica & asservatur in Capsa majori rubra versus Orientem, inter Archiva Regia“ etc. Den naturligste Fortolkning af „Archiva Regia“ er absolut Historiografernes Afleveringer (se herom nærmere nedenfor), men da man véd, at de Skabe, hvori Christian IV.s Donation opbevaredes, vare malede røde (Acta

væsentlig på Misforståelse. Der tales dels om Universitetsbibliothekets Håndskriftsamlinger i Almindelighed, dels om de kongelige Historiografers Afleveringer, hvorom strax mere. Ikke desto mindre er det vel ikke let tænkeligt, at Thomas Bang ikke skulde vide Besked om Sagen, og når den nu bevarede Fortegnelse over Samlingen næsten ingen Håndskrifter nævner, er dette intet sikkert Bevis for, at Samlingen ikke har indeholdt sådanne¹, især hvis de, som det vilde være rimeligt, før Fortegnelsens Affattelse vare blevne indlemmede i Bibliothekets almindelige Håndskriftsamling. I denne, som man til Dels kan lære at kjende af den nedenfor trykte Fortegnelse fra 1662, måtte man vel derfor snarest være henvist til at søge Christian IV.s „Pergamentshåndskrifter“, men en nærmere Anvisning dertil kan jeg ikke give.

Så vigtige de i det foregående nævnte Donationer vare, kunde de dog i Betydning langt fra måle sig med nogle Forøgelser, som Bibliotheket modtog i de nærmest følgende År, og som med ét gjorde det til Centralpunktet for al videnskabelig Forskning på den danske Histories Område. Jeg tænker herved på de overordentlig rige Suiter af håndskrevne Kilder og Udarbejdelser til Fædrelandets Historie, som udgjorde dels de ældre kongelige Historiografers, dels nogle andre Historieskriveres og Historieforskeres Efterladenskab og i Årene 1608—24 efter kongelig Befaling afgaves til Universitetet². De Mænd, om hvilke her er Tale, vare: Hans Svaning, Anders Sørensen

Consist. 27. Febr. 1605), kunde man måske fristes til at antage, at der dog var tænkt på denne Samling, hvis det ikke fremgik af andre Steder (Rørdam Lyskanders Levned S. 146), at også det Skab, hvori Historiografernes Samlinger bevaredes, var rødmalet.

¹ Heller ikke i Katalogen over den Lemvigske Samling fra 1654 (A. Magn. Saml. Nr. 900) eller i den nyere Katalog over Vetus Bibliotheca (samme Steds) findes, som tidligere berørt, Håndskrifter anførte.

² I Følge Universitetets Rektorsregnskaber betalte Rektor 1614 H. P. Resen 3 Dlr. for „nogle Pergamentsbreve“. For så vidt herved skal forstås ældre Diplomer, hvad der vel ligger nærmest at antage, var dette en Forøgelse af Bibliothekets historiske Samlinger, som ikke har noget at gjøre med de ovenfor nævnte Afleveringer.

Vedel, Niels Krag, Jon Jakobsen Venusin og Claus Christoffersen Lyskander, samt Arild Huitfeld og Henrik Høyer. Det er Mænd, hvis Virksomhed — den sidstes fraregnet — vil være alle, der have syslet med vort Fædrelands Fortid, bekjendt, og i de mere eller mindre omfattende Levnedsskildringer af dem, som vor Literatur ejer¹, vil der i Regelen også været givet gode Oplysninger om de håndskrevne Kilder, hvortil deres Arbejder støttede sig, samt om den Måde, hvorpå de vare komne i Besiddelse af dem. Jeg kan derfor fatte mig i Korthed om disse Punkter og skal navnlig med Hensyn til det sidste nøjes med at minde om, at Kilderne vare erhvervede fra alle Steder i Riget, hvor sådanne Sager bevaredes, særlig Kapitler, Klostre og Herregårde², samt at nogle af Historiograferne ved deres Indsamlinger understøttedes af Regeringen, medens både de og de andre Historikere tillige erhvervede meget ad privat Vej, hvorved da den enkeltes personlige Autoritet eller venskabelige Forhold til Magthaverne — jeg tænker især paa Huitfeld, Vedel og Krag — naturligvis blev af megen Betydning. Da de kongelige Historiografer lønnedes af Staten, betragtedes også både deres egne Udarbejdelser og det af dem indsamlede Kildestof ved deres Afgang eller Død som Statens Ejendom, og Følgen blev, at både det ene og det andet i Regelen overdroges Eftermanden i Æmbedet til Benyttelse, indtil det tilsidst altsammen havnede

¹ Jeg henviser særlig til Rørdam's Skildring af Svaning i hans Skrift: *Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark og Norge siden Reform. I*, 66—101; til C. F. Wegener's *Histor. Efterretn. om Anders Sørensen Vedel*, 2. Udg., hvor der også findes mange Oplysninger om Svaning, Krag og Huitfeld; til Rørdam's *Jon Jakobsen Venusinus i Kirkehistor. Saml. 3. R. I*, 241 flg., og samme Forf.s *Klavs Christoffersen Lyskanders Levned*, Kbhvn. 1863; til Gram's Skildring af Niels Krag i *Fortalen til hans Udgave af hans og Stephanius's Christian III.s Historie*. For Huitfeld's Vedkommende haves en lidet betydelig Skildring af T. A. Becker i *Folkekalender for Danmark 1866*.

² At man allerede så tidligt som 1596 bestræbte sig for også at skaffe historiske Kilder til Veje fra Island, sees bl. a. af Sandvig's *Oversættelse af Krag's og Stephanius's Christian III.s Historie*, *Fortalen* S. 17—18; jvfr. *Tidskrift f. nord. Oldkynd. I*, 341, og Wegener: *Histor. Efterretn. om A. S. Vedel*, 2. Udg., S. 220.

i Universitetsbibliotheket. På denne Måde gik Svanings Samlinger for en Del over til Vedel, medens dog også noget kom til Huitfeld, og efter at Niels Krag 1594 var bleven Historiograf, måtte Vedel afgive sine Samlinger til ham. Efter Krags Død gik hans og hans Formænds Samlinger (1602) over til Venusin¹, og efter dennes Død (1608) afgaves det hele til Universitetet. Senere — i Oktober 1616 — udlåntes disse „*Monumenta historica*“ til Lyskander, men henved tre År efter, og uden Tvivl i Anledning af, at også J. I. Pontanus var bleven udnævnt til kgl. Historiograf (1618), bleve de ham igjen fratagne². Inden dette skete, havde Universitetsbibliotheket imidlertid modtaget et Par nye Samlinger af ganske lignende Beskaffenhed som de udlånte, den ene hidrørende fra Vedels, den anden fra Huitfelds Efterladenskab. Vedel, der trods Afleveringen til Krag aldrig synes at have ophørt at betragtes som Historiograf³, må også antages at have holdt en Del af sine Samlinger tilbage, uden at aflevere dem, foruden at han af et og andet af det, der afgaves, havde taget Gjenparter. Men desuden havde han siden begyndt at samle påny⁴, så at der ved hans Død forefandtes en ret anselig Mængde Håndskrifter til dansk Historie, som så i Maj 1618 efter kongelig Befaling bleve afgivne til Bibliotheket⁵. I samme Måned falder Afleveringen efter Huitfeld. Han, der ingensinde havde været kongelig Historiograf, havde dog ved sin høje Æmbedsstilling og sine ypperlige Forbindelser set sig i Stand til at erhverve sig en ganske udmærket Samling af historiske Kildeskrifter⁶, og en

¹ Om nogle Vanskeligheder ved Afleveringen, der hidrørte fra, at Venusins Enke ikke kunde finde Fortegnelsen over, hvad Manden havde haft til Låns, se Kirkehist Saml. 3. R. I, 263—64 og 289—90.

² Se Rørdam: Kl. Chr. Lyskanders Levned, S. 74.

³ Wegener: Histor. Efterretn om A. S. Vedel, 2. Udg., S. 210.

⁴ Wegener a. St. S. 211.

⁵ Se den nedenfor aftrykte Fortegnelse over Afleveringen.

⁶ Om sin Indsamling af Kilder udtaler Huitfeld sig selv bl. a. i Fortalerne til de to første Bind af hans Danmarks-Krønike samt i Fortalen til hans Udgave af Anders Sunesen's Oversættelse af Skånske Lov.

Del af dem afgaves 9 Ar efter hans Død af Søstersønnen Christoffer Ulfeldt til Bibliotheket¹, medens en anden Part, ganske vist ikke den mindst værdifulde, blev hos Familien og først i senere Tid delvis kom Bibliotheket til gode². Henved halvandet År efter, at Afleveringen af de Vedelske og Huitfeldske Efterladenskaber havde fundet Sted, modtog endelig Universitetsbibliotheket en Samling historiske Håndskrifter, som havde tilhørt Dr. Henrik Høyer, en Læge i Bergen, der syslede med historisk Forskning og bl. a. havde stået i literært Samkvem med Huitfeldt³. Af disse ny tilkomne som vel også af de

¹ Se den nedenfor aftrykte Fortegnelse over Afleveringen. At Afleveringen var en frivillig Sag fra Huitfeldt's Arvingers Side, kan der vel næppe være Tvivl om. Ikke desto mindre udstedtes der 8. Oktober 1617 et Kongebrev til Christoffer Ulfeldt om Sagen: „Chr. IV. V. G. t. Vid, at eftersom vi kommer udi Forfaring, hvorledes udi afgangne Arild Huitfeldts Bibliotheca skal findes adskillige Documenta, som vores danske Historier vedkommer, da bede vi dig og ville, at du samme Documenta lader opsøge og siden til Universitetets Bibliothecarium under en rigtig Fortegnelse leverer“ etc. (Skånske Tegnelser, Geh. Ark.) — I Acta Consist. 24. Januar 1618 hedder det om samme Sag: „Christoffer Ulfeldt skal påmindes, at han lader fremkomme til Universitetets Liberi s. Arild Huitfeldts Manuscripta, som han tilforn lovet og tilsagt haver. Og skal hannem derpå gives Universitetets Revers.“

² Jeg tænker herved på den Række af yderst værdifulde Håndskrifter, som Grev Christian Rantzau, en Descendent af Christoffer Ulfeldt, 1731 skjenkede til Universitetsbibliotheket, og af hvilke flere, om ikke de allerfleste, havde tilhørt Huitfeldt; jvfr. Årsberetn. fra Gehejmeark. I, Tillæg S. 37; Folkekalender for Danmark 1866, S. 34; Scriptores rer. Dán. IV, 286. — Et Pergaments-Håndskrift af Kongespejlet, som Huitfeldt selv havde givet Venusin, haves i Arn. Magn. Saml. Nr. 243 b, Fol.; jvfr. Arne Magnussens Bemærkninger derom i Nr. 435 a, 4to.

³ Om hans i det hele kun lidet kjendte Virksomhed se bl. a. Norske Rigs-Registranter 4. Bd., passim; Rørdam: Monumenta historiæ Danicæ II, 558—59 og 582—84; G. Storm: Monumenta historica Norvegiæ, Indledn. S. LI, og samme Forf.s Magnus Erlingssøns Lov om Kongevalg osv. (Christiania Videnskabselskabs Forhandlinger 1880, Nr. 14), S. 15—16; Optegnelser af Arne Magnussen i Kall's Saml. Nr. 663, 8vo. — I Kongebrevet til Knud Urne om Afleveringen efter Henrik Høyer (af 9/8 1617; Norske Tegnelser i Geh. Ark., trykt i Norske Rigs-Registr. IV, 662—63) hedder det, at eftersom der berettes Kongen, at der i „afgangne Doktor Høigens (!) Forvaring skal findes adskillige gamle norske Antikviteter, som han udi sin Velmagt over ganske Norge haver

ældre Sager må Lyskander efter den før omtalte Aflevering i 1619 antages at have fået en Del til Låns, thi efter hans Død lod Professorerne afhente de „Dokumenter, som han havde lånt af Universitetet“, hvortil føjedes, hvad han selv havde udarbejdet og samlet¹.

Vi besidde endnu Fortegnelser over Indholdet af de fleste af de i det foregående omtalte Afleveringer, og de af dem, som ikke tidligere have været trykte, ville blive meddelte nedenfor².

til Hobe samlet“, så skal Knud Urne tilforordne nogle, som have Forstand på sådanne gamle Dokumenter, og lade dem afskrive „med læselige danske Bogstaver“ og desuden lade dem fordanske samt siden indsende „både Originalerne, Kopierne og det fordanskede udi vort Kancelli“. — At de dog siden bleve afgivne til Universitetsbibliotheket, sees af den nedenfor aftrykte Fortegnelse over Håndskrifterne, jvfr. Suhm's Nye Saml. IV, 2, 73 flg.

¹ Rørdam: Lyskanders Levned S. 157—59. Den Fortegnelse over Håndskrifter, som er aftrykt i det anførte Værk S. 146 flg., kan jeg rigtignok ingenlunde med Dr. Rørdam antage for en Fortegnelse over de af Lyskander lånte og efterladte Samlinger. Som det allerede tydeligt fremgår af Overskriften, er det en Fortegnelse over Håndskrifterne i Universitetsbibliothekets historiske Skab, men hvor meget deraf Lyskander har haft til Låns eller selv ejet, kan ikke sees. Det kan også fremhæves, at i det Håndskrift, hvorefter Fortegnelsen er aftrykt (Gl. kgl. Saml. Nr. 1071, Fol.), ere de enkelte Stykker betegnede med Bibliothekets Mærker, og da dette også gjælder Lyskanders egne Arbejder, må Fortegnelsen være optaget en Tid efter, at disse sidste vare gåede over i Bibliotheket.

² Jeg aftrykker ikke blot Fortegnelserne over de direkte Afleveringer til Bibliotheket, men også Fortegnelserne over Afleveringerne mellem Historiograferne indbyrdes, fordi der undertiden i én Fortegnelse kan findes en nærmere Bestemmelse af et Håndskrift, som savnes i en anden, og fordi det overhovedet i forskellige Henseender har en ikke ringe Interesse at forfølge det enkelte Håndskrifts Vandringer. Om den formodede Afleveringsliste efter Lyskander har jeg talt i forrige Anmærkning. Men jeg tilstår, at jeg heller ikke er ganske uden Betænkelighed med Hensyn til den Liste, der i Kirkehistor. Saml. 3 R. I, 305 flg. er aftrykt som Afleveringslisten efter Venusin. I hvert Fald synes den kun med nogen Vanskelighed at kunne bringes til at stemme med en Notits om denne Aflevering, som findes i Slutningen af Afleveringslisten efter Niels Krag (se den nedenfor aftrykte Liste). Fortegnelsen over Dr. Henrik Høyer's Håndskrifter har været trykt før (Suhm's Nye Saml. IV, 2, 73—75), men jeg aftrykker den dog igjen, fordi de Håndskrifter, den omfatter, ikke forekomme i nogen tidligere Afleveringsliste, hvad der derimod er Til-

Desværre ere de meget summariske, og Titlerne på de enkelte Numre lade i mange Tilfælde ikke ane, hvad disse indeholdt¹. Ikke desto mindre vil man ikke kunne undgå af Fortegnelserne at få et almindeligt Indtryk af, hvilken rig national Skat hine Afleveringer indesluttede, og Indtrykket stadfæstes ved de ikke ganske få Stykker af Samlingen, som dels ere blevne udgivne før Branden 1728, dels ere os bevarede gennem Afskrifter, hvorom mere i det følgende Afsnit. Som allerede berørt, bestod Samlingen af to Hovedbestanddele: Kildeskrifterne, hvortil også må regnes forskjellige Udarbejdelser fra ældre Tid, og de nyere Forfatteres Udarbejdelser, blandt hvilke, foruden de allerede nævnte Historikeres Arbejder, også fandtes Arbejder af mange andre Forfattere, såsom Christiern Pedersen, Peder Olufsen fra Roskilde, Henrik Smith, den yngre Cornelius Hamsfort, Peder Hegelund, Axel Gyldenstjerne, Mogens Madsen, Peder Clausen, Arngrim Jonsen o. fl. For deres egen Tid vare disse og de andre Forfattere naturligvis selv til Dels Kilder, og dette gav dem deres største Værd, men i Betydning kunde de dog ikke måle sig med Kilderne i snævrere Forstand, blandt hvilke, foruden en stor Mangfoldighed af enkelte Dokumenter², også fandtes mange vigtige Stykker af større Omfang. Jeg skal eksempelvis nævne: det eneste kjendte Håndskrift af Svend Ågesen, Ælnoth's Historia S. Kanuti regis, en Række danske Årbøger og Krøniker fra Middelalderen, flere norske Kongesagaer og Lovhåndskrifter, Abbed Vilhelm af Æbelholts Breve, Sorø Klosters og Århus Kapitels Brevbøger, Erkebiskop Jens Grands Proces, Presbyter Bremensis's Chronicon Holsatiæ (og Helmold?), osv. osv. -- Det vilde være

fældet med største Delen af dem, der nævnes i de formodede Afleveringslister efter Venusin og Lyskander.

¹ Eksempelvis kan jeg henvise til de nedenfor (under Lit. I) aftrykte Registranter over Indholdet af et Par Numre i disse Samlinger.

² Mange af disse vare dog kun til Stede i Afskrifter, som det især sees af en Registrant over nogle af Numrene i det gamle Bibliothek, der skyldes den yngre Stephanius og siden nærmere vil blive omtalt.

ubilligt, om man ved denne Lejlighed undlod at omtale, at det for en meget væsentlig Del synes at skyldes de to udmærkede, patriotiske, og for Fædrelandets Historie højlig interesserede Mænd af Navnet Christian Friis, begge Kongens Kantslere og derved tillige Kantslere for Universitetet, at de ovenfor omtalte rige historiske Samlinger kom i Universitetets Eje¹.

Skjønt jeg ikke skriver Bibliothekets almindelige Historie, ønsker jeg dog her at minde om, at omtrent samtidig med, at det ved Erhvervelsen af de foran omtalte Håndskriftsamlinger vandt en så overordentlig Betydning for den danske Historieforskning, begyndte det også på anden Måde at udvikle sig til at blive et Nationalbibliothek i snævrere Forstand. I December 1623 vedtoges det nemlig i Konsistorium, at Universitets-Bogtrykker Salomon Sartor for Fremtiden skulde indlevere et Exemplar af enhver Bog, han trykte, til Bibliotheket, og denne Bestemmelse kom inden lang Tids Forløb til at omfatte samtlig Kjøbenhavns Bogtrykkere². Da Bogtrykkerierne i Provinserne dengang vare af ringe Betydning, var herved et stort Skridt gjort til, at Bibliotheket efterhånden kunde komme i Besiddelse af alt, hvad der havde nogen Værdi i den danske Literatur.

Efter Afleveringen af Lyskanders Samlinger høre vi i en Årrække ikke noget om Tilgang af nye Håndskrifter til Uni-

¹ Se især nogle Bemærkninger, der af H. P. Resen ere vedføjede de forskellige Fortegnelser over Afleveringerne.

² Se Acta Consistorii 3. Decemb. 1623 (og Salomon Sartors Revers af 17. Decemb. s. År i Univers. Arkiv Nr. 198), samt A. C. 13. April 1633, 24. Decemb. 1634, 13. Januar 1644, 8. Juli 1648; jfr. Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler S. 93 og 95, C. Nyrop: Den danske Boghandels Historie I, 181 og 186, Matzen: Kbhvns. Universitets Retshistorie I, 213. Nogle Fortegnelser over Afleveringer af danske Tryk (fra Sartor og H. Waldkirch 1626 samt fra Jochum Moltken fra Fyrrerne) haves i Univers. Arkiv Nr. 146. Man ser af dem, at Bøgerne indførtes i Katalogen over Bibliotheca Regia „circa finem, efter andre dertil ny kjøbte Bøger.“ I senere Tider synes der dog kun at være Tale om Aflevering fra selve Universitetsbogtrykkerne (Acta Cons. 1. Decemb. 1660).

versitetsbibliotheket, hvoraf dog ganske vist ikke følger, at en sådan ikke af og til kan have fundet Sted. I 1641 tilbød der sig i det mindste en Lejlighed for Bibliotheket til at erhverve nogle Håndskrifter fra et af de endnu ikke helt udtømte Klosterbibliotheker, men vi vide ikke, om den blev benyttet. Den 3. April i det nævnte År skriver nemlig Kongen til Rentemester Jørgen Vind, at „eftersom der skal findes adskillige gamle Munkebøger ved Herredsvad Kloster, som til intet nyttige ere“, skal Jørgen Vind indsende dem til Universitetet i Kjøbenhavn, „hvor de kan gjenemsees, om der kunde være nogle iblandt, som Universitetet kunde være nyttige og tjenlige“; de, der „intet duer“, skulle afgives til Tøjhuset¹. At Herredsvad Klosters Bogsamling i det mindste tidligere havde indeholdt værdifulde Ting, sees bl. a. deraf, at Arild Huitfeldt fra denne Samling foruden andre Håndskrifter også havde fået det Håndskrift af Ælnoth, som blev udgivet 1602², men hvor megen eller liden Betydning det havde, der nu var tilbage af Samlingen, derom kan man ikke have nogen Forestilling, lige så lidt som man véd — efter hvad der allerede er antydet —, om Universitetet fandt noget af det værdigt til at reddes fra Tilintetgjørelse. I hvert Fald sørgede Kongen for, at Håndskrifterne ikke bleve kasserede, før der var givet Folk, som han måtte anse for særlig sagkyndige, Lejlighed til at undersøge dem, og da der er al Grund til at antage, at noget sådant altid skete i lignende Tilfælde, er det ganske vist ubilligt, når man, som man er meget tilbøjelig til, lægger Ansvar for de store Masser af Pergaments-Håndskrifter og -Breve, der under hans Regering anvendtes til artilleristisk eller andet „Fyrværk“³, på ham i Stedet for på de Mænd, hvem Afgjørelsen i sidste Instants var overladt.

¹ Suhm's Nye Saml. II, 1, 187.

² Se Årsberetn. fra Gehejmeark. I, Tillæg S. 36. Det også her omtalte Håndskrift fra Herredsvad Kloster „Transitus super Genesin etc.“, som ligeledes har tilhørt Huitfeldt og af Christian Rantzau er skjænket til Universitetsbibliotheket, findes i Samlingen „Ex donatione variorum“ som Nr. 138, 4to.

³ Dänische Bibliothec IV, 387—88; For Idé og Virkelighed 1869, S. 93—95.

Da Håndskrifterne fra Herredsvad Kloster ikke kunne regnes med, kjende vi fra Christian IV.s senere Levetid kun et eneste sikkert Exempel på, at Universitetsbibliothekets Håndskriftsamling har modtaget en — iøvrigt højst ubetydelig — Forøgelse, idet nemlig den udvalgte Christian V. i Året 1644 skjænkede Universitetet — foruden en pragtfuldt indbunden hebraisk Bibel, „editione Plantini“ — „Geometria Dybvadij, skreven, udi et bardyret, slet, brunt Fløjels Bind in 4to“, og desuden hans egen „Kompositsbog“ (o: Stilebog), „forma oblonga, udi brunt Fløjel med Guldgaloner indbunden“¹. For Nutiden har imidlertid Spørgsmålet om Håndskriftsamlingens Forøgelse næppe større Betydning end Spørgsmålet om dens Formindskelse, idet der, som tidligere berørt, er en Mulighed for, at hvad der kan være bortkommet af Samlingen før Branden 1728, netop derved kan være bevaret for Eftertiden, og vi ville derfor et Øjeblik dvæle ved det sidste Spørgsmål, for så vidt den nylig omhandlede Periode angår. Lyskander var ingenlunde den eneste af Historiograferne under Christian IV., til hvem Bibliothekets historiske Håndskrifter udlåntes. Det samme var Tilfældet både med hans samtidige Kollega, Johan Isaachsen Pontanus, og med de efterfølgende Historiografer, af hvilke jeg først skal nævne Johannes Stephanius og Meursius. Og skjønt næppe nogen af disse Mænd har haft hele Samlingen til Låns på én Gang², ligger det dog efter almindelige Bibliotheks-

¹ Acta Consist. 29. Juni 1644. Prinsen, hedder det, begjærede, „at samme Bøger måtte serveres in pura custodia, og at de skrevne Bøger ikke måtte vises eller kommuniseres enhver.“ Det blev derfor strax vedtaget, „at der skulde gjøres thecæ peculiaries til samme Bøger.“

² Pontanus's og Meursius's Arbejder i dansk Historie hvile, som bekjendt, mindre på Benyttelse af Kilderne selv end på de forangående Historiografers og Historieskriveres Arbejder, særlig Svanings, Kragts, Huitfeldts og Lyskanders. At dog endog Pontanus modtog virkelige Kildeskrifter til Låns fra de Kjøbenhavnske Samlinger, må sluttes af hans til Chr. IV. rettede Epistola dedicatoria foran hans „Rerum Danicarum Historia“ (om det af ham her brugte Udtryk „Archiva regia“ se nedenfor S. 33 Anm. 1. Joh. Stephanius's Benyttelse af Bibliotheket har vist kun været ringe, da han døde (¹²/₂ 1625) ikke et År efter sin

erfaringer nær at formode, at et sådant gjentaget Udlån af utrykte og næppe i nogen Henseende synderlig soignerede Sager ikke kan have fundet Sted, uden at et og andet er gået tabt på Vejen, og så meget mere, da alle de nævnte Historikere vare bosatte udenfor Kjøbenhavn, og en enkelt — Pontanus — endog i Holland. Hvad der kan være forkommet af disse Mænd, har dog, så vidt vi kunne skjønne af de bevarede Håndskriftfortegnelser, i hvert Fald næppe været meget eller af fremragende Vigtighed¹. Større Betydning synes det her fremdragne Spørgsmål et Øjeblik at få for Meursius's Efterfølger i Historiografæmbedet, den yngre Stephanius's Vedkommende, og det dels fordi denne må antages i større Omfang end sine nærmeste Forgængere at have gjort Brug af Universitetsbibliothekets historiske Samlinger, dels fordi den Skjæbne, der vides at have overgået hans efterladte Håndskrifter — nemlig i Smug at sælges til Sverig — måtte gjøre det i høj Grad sandsynligt, at også Bibliotheket ved denne Lejlighed havde lidt et Tab,

Udnævnelse til Historiograf. — At iøvrigt også en og anden af Universitetets Professorer lejlighedsvis benyttede Bibliothekets Håndskriftsamling, følger af sig selv, og særlig var dette hyppigt Tilfældet med Ole Worm (se O. Wormii Epistolæ, passim; Acta Consist. ¹/₁ og ³/₂ 1626, o. fl. St.)

¹ Når man sammenligner de ældre, Bibliotheket vedrørende Håndskriftfortegnelser (deriblandt også de i Kirkehist. Saml. 3 R. I, 305—10 og i Rørdam's Lyskanders Levned S. 146 flg. aftrykte) med den fra 1662, vil man finde, at enkelte, dog oftest mindre betydelige Stykker, ikke komme igjen i den sidste, hvorved dog rigtignok ikke må tabes af Syne, at de dels kunne have fået andre Betegnelser, dels kunne være blevne slæde sammen med nogle af de andre Numre. Et Exempel på, at noget sådant virkelig af og til skete, haves i Lyskander's Scriptorum Danici, der ikke findes anført i Fortegnelsen fra 1662, men som dog i Slutningen af det 17de Århundrede er blevet afskrevet i de Bartholinske Samlinger (Tom. A) efter et Håndskrift i Capsa Tertulliani, Ord. 1. (se Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to). Håndskriftet til Svend Ågesens Krønike, der tydeligt betegnes i Aflæveringsdokumentet efter Niels Krag, lader sig ikke med Sikkerhed gjenkjenne i nogen senere Fortegnelse, skjønt det var i Bibliotheket i det mindste 1642, da Stephanius udgav det. Og så fremdeles. — At iøvrigt de ovenfor nævnte Historiografer i hvert Fald ikke kunne gjøres ansvarlige for det temmelig lange Tidsrum, der ligger mellem Meursius's Død (1639) og Affattelsen af Fortegnelsen fra 1662, er en Selvfølge.

dels endelig fordi de således solgte Håndskrifter for en stor Del endnu ere i Behold. Skjønt jeg strax vil udtale, at en nærmere Undersøgelse gjør det så godt som sikkert, at man ikke ad denne Vej vil gjenfinde noget — eller i det mindste noget vigtigere — af det gamle Bibliotheks Håndskrifter, udgjør dog Stephanius's Forhold til disse Håndskrifter, eller rettere Håndskrifternes Skjæbne under Stephanius's Værge, et i og for sig ret mærkeligt Kapitel i Bibliothekets Historie, hvorfor jeg også her vil meddele så meget om denne Sag, som i den givne Sammenhæng kan have Interesse.

Allerede længe før sin Ansættelse som Historiograf havde Stephanius haft Håndskrifter til Låns fra Bibliotheket¹, men som disse Lån vistnok i det hele vare sjældne og til Dels gik gennem andre, således er der næppe Tvivl om, at de temmelig hurtigt bleve berigtigede igjen. Ved sin Udnævnelse til kongelig Historieskriver fik han imidlertid en ligefrem Ret til at låne så meget af Bibliothekets Samlinger, som han selv lystede, hvad der fremgår af følgende Skrivelse fra Kongen til Universitetet af 25. Maj 1640²: „Chr. IV. osv. V. s. G. t. Eftersom vi udi afgangne Doctoris Johannis Meursii Sted til Professorem Historiarum nådigst haver forordnet os elskel. M. Stephanum Johannis udi det kongelig adelig Akademi Sorø herefter at være og blive vores og Rigens Historiographus³, og det altid haver været en vedtagen Skik, at hvis historiske Dokumenter og Antikviteter både udi vores Archivis så og udi Bibliotheket udi vores Kjøbenhavns Universitet findes, som kunde tjene til disse vores Rigers og Landes udførlige Beskrivelse, dennem er overantvordet, som for^{ne} Historici Bestilling haver været betroet, da bede vi Eder og ville, at I udi lige Måder overantvorde

¹ Se således Wormii Epistolæ I, 155.

² Skrivelsen, der i Følge Acta Consistorii mærkeligt nok først blev overgivet Universitetets Rektor den 7. November, haves i Original i Universitetets Arkiv, Pakken Nr. 189. En Skrivelse af lignende Indhold, vedrørende Lyskander, bevares samme Steds (trykt i Rørdam's Lyskanders Levned S. 132—33).

³ Denne forvirrede Konstruktion findes virkelig således i Kongebrevet.

for^{ne} M. Stephan alt, hvis af sådanne Antikviteter og Dokumenter der hos Eder udi Bibliotheket eller på Konsistorii Hus er at finde, både som er i Trykken forfærdiget, så og Manuscriptos og genealogiske Tavler, Ruller og Pergamentsbreve, intet deraf undertagendes, som der findes eller han begjærendes vorder, hvilket altsammen skal leveres hannem efter en rigtig Fortegnelse, og tages hans Revers derpå“, osv.

Når det af Udtrykkene i denne Skrivelse skulde synes, at hele Massen af de i de kongelige Arkiver¹ og i Universitetsbibliotheket bevarede Håndskrifter og Dokumenter til dansk Historie virkelig havde været overgivet til hver enkelt af de hidtilværende Historiografer, kan dette, som jeg allerede tidligere har antydnet, næppe forholde sig så, men betyder rimeligvis kun, at de alle havde været stillede til deres Rådighed, for så vidt de ønskede at benytte dem. Og det viste sig da også, at da Stephanius vilde gjøre sin ved Kongebrevet hjemlede Ret gjældende i dens fulde Udstrækning, satte Universitetet sig bestemt derimod. Det hedder herom i Konsistoriums Forhandlingsprotokol for 16de December 1640²: „D. Claus Plum oplæste M. Stephans Brev, sig tilskrevet, at eftersom han havde i Sinde nu førstkommende Herredag at exhibere en Catalogum eorum, qui de rebus Danicis scripserunt, efter den methodum, som fandtes udi de normanniske Skribenters Optegnelse, var han begjærendes, at manuscripta omnia, som fandtes på vores Bibliotheca publica, den Dont og Sag vedkommendes, måtte blive ham følgagtig til Sor, forsikrendes Akademiet for Ildvåde sådanne Skrifter fri at skulle blive, efterdi Hr. Hovmester havde

¹ Ved de kongelige Arkiver menes dog ganske vist nærmest selve Historiografernes Samlinger, se O. Wormii Epistolæ I, 250 (ovfr. S. 21 Anm. 3) og en Notits i et i det kgl. Bibliothek i Stokholm opbevaret Håndskrift af den yngre Stephanius (som strax nærmere skal omtales), hvori det hedder om nogle til hine Samlinger hørende Håndskrifter, at de „antea in archivis regiis, nunc in bibliotheca regia Hafniensi [o: Universitetsbibliotheket] asservantur“. Uden Tvivl må også et lignende Udtryk af Pontanus (ovfr. S. 30, Anm. 2) nærmest forståes på denne Måde.

² Også trykt i Nyerup's Kbhvns. Univ. Annaler S. 94.

undt ham en Hvælving i Sor Kirke, hvor han dem kunde indlægge, og ingen anden end han selv Nøglen til havde. Hvertil blev svaret, at dersom han vilde bede sig en Tid lang Forlov, medens han sådanne Manuscripta kunde igjennemse, skulde de[t] ham her på Steden tillades deraf at udskrive og optegne, hvad ham lyster, men Professorerne ingenlunde at kunne dem fra Steden alle tillige udlåne og udstede.⁴

Dette Afslag blev virkelig for så vidt også opretholdt i en følgende Tid, som det er sikkert, at Stephanius ingensinde fik hele den historiske Samling udlånt på én Gang til Sorø. På den anden Side nægtedes det ham naturligvis ikke at låne enkelte Håndskrifter, og i en endnu bevaret Fortegnelse, som Stephanius selv har opsat over de Manuskripter, der i Årene 1640 og følgende efterhånden udleveredes ham fra Universitetsbibliotheket, opregnes ikke færre end 58 sådanne¹. Det er ikke rimeligt, at ret mange af disse Håndskrifter bleve givne tilbage til Bibliotheket i Stephanius's Levetid, thi efter hans Død († i

¹ Fortegnelsen findes i et af de Stephaniske Håndskrifter i det kgl. Bibliothek i Stokholm, signeret K 5 (det er nævnet i Apographum donationis M. G. de la Gardie (Holmiæ. 1672.) Fol. E 2v (som Nr. II) samt i Histor. Tidsskr. IV, 137). De fleste af de Håndskrifter, som anføres i Fortegnelsen, indeholdt store Suiten af Diplomer (ganske vist væsentlig i Afskrift), og Stephanius har til Vejledning for sig selv under sit Arbejde givet fuldstændige Registranter over hvert Håndskrifts Indhold, hvad der giver Fortegnelsen en meget stor Betydning. Iøvrigt fremgår det ikke med fuldkommen Sikkerhed af Fortegnelsen, om den er ført ned til Stephanius's sidste Levetid (kun for et Par af Håndskrifternes Vedkommende kjender man Tiden, da Lånet fandt Sted, se O. Wormii Epistolæ I, 250 og 277), men der synes dog snarest at være Rimelighed derfor på Grund af den overordentlige Nøjagtighed, hvormed den i alle andre Henseender er ført, og for så vidt man derfor kan støde på Vidnesbyrd om, at Stephanius har benyttet et og andet af Universitetsbibliothekets Håndskrifter, som ikke nævnes i Fortegnelsen, vil det altid ligge nærmest at antage, at Benyttelsen falder før Udgangen af 1640. Dette gjælder måske også om det Håndskrift, hvorefter han 1642 udgav Svend Ågesen m. m., og som ikke synes at være anført i Fortegnelsen (jvfr. dog den i Tillæget aftrykte Håndskriftfortegnelse fra 1662, under Capsa Cypriani, Ordo 3., Nr. 20), men iøvrigt kunde jo Udeladelsen også tænkes at hidrøre fra, at han fra Begyndelsen af havde til Hensigt at udgive det med hele dets Indhold.

April 1650) omtales de i hans Værge beroende og Bibliotheket tilhørende „Dokumenter og Skrifter“ som beløbende sig til „et stort Antal“¹. Da der nu heller ikke en Tid lang efter Stephanius's Død viste sig noget Tegn til Tilbagelevering, rejste Universitetsbibliothekaren Thomas Bang — Bibliothekets første „Bibliothecarius perpetuus“ — selv i Efteråret 1650 ned til Sorø for at afhente Håndskrifterne, men lod sig dog af Hovmesteren på Sorø, Falk Gjõe, overtale til foreløbig at lade dem blive, hvor de vare, indtil Stephanius's Efterfølger i Historiografæmbedet, Vitus Bering, var kommen til Stede og havde udtaget af dem, hvad han mente at kunne få Brug for til sine Arbejder². Imidlertid må Stephanius's Enke, Thale Eisenberg, kort efter antages at være trådt i Underhandling med Dronning Christina af Sverig om Afhændelsen af sin Mands Bibliothek, og hvad der særlig interesserer os: foruden Bøgerne tilbød hun at sælge en Kiste med Håndskrifter, som det efter hendes eget Udsagn „var hende forbudt at afhænde“, og om hvilken det i det mindste i en lidt senere Tid hedder, at Hovmesteren på Sorø havde sat sit Segl for den. Den svenske Resident i Danmark, Magnus Durel, var meget ivrig for at få Handelen afsluttet, men da der længe ingen Penge kom fra Sverig, blev Sagen ikke helt bragt til Ende før i Februar 1652, da både Bøgerne og Kisten med Håndskrifter ankom til Helsingør, Durels Opholdssted, hvorfra de siden gik til Sverig³. Imidlertid havde Universitetet ikke forholdt sig uvirksomt. Forhandlingerne om Salget vare rygtedes, og på Kantsleren Christen Thomsen Sehesteds Foranledning bleve Professorerne Thomas Bang og Hans Zoëga i Juli 1651 sendte til Sorø for at tilbagehente de til Stephanius udlånte Håndskrifter, om hvilke det ved denne Lejlighed hedder, at „den gunstig og velb. Mand Falk Gjõe til Hvidkild [dem] udi god

¹ Konsistor. Kopibog Nr. 4, Bl. 174.

² Acta Consist. for 31. Oktober 1650; trykt i Histor. Tidsskr. 5 R. I, 22.

³ De i flere Henseender meget interessante Aktstykker i denne Sag ere udgivne af G. E. Klemming i Form af et Brev til Werlauff (Stokholm. 1850).

Forvaring haver taget lade“. Hvis Udsendingene ikke fandt Antallet af Håndskrifterne stemmende med „Bogen“ (det vil sagtens sige: Bibliothekets Protokol) eller med Stephanius's „udgivne Reversaler“, var det dem pålagt at skaffe sig Adgang til „Stephanianam Bibliothecam“ (d. e. hans egen Bogsamling) og der søge at finde det manglende¹. Hvorledes de to Professorer skilte sig fra deres Hverv, er ikke nærmere bekjendt. Da de kom tilbage fra Sorø, vilde de afgive mundtlig Beretning til Konsistorium om Udfaldet af deres Rejse, men Konsistorium forlangte, at de „til vissere Underretning“ skulde udarbejde og fremlægge en skriftlig Beretning², og denne er desværre gået tabt. Fordringen om en skriftlig Beretning synes vistnok nærmest at tyde på, at Rejsen ikke i enhver Henseende havde været heldig, men der er dog det at bemærke herved, at de to Professorer også havde andre Formål med deres Rejse end at hente Bibliothekets Håndskrifter tilbage³. Og selv om man vilde antage, at de virkelig ikke fik Håndskrifterne med, vilde hermed

¹ Se Konsistorii Kopibog Nr. 4, Bl. 174 fig. Foruden de Håndskrifter, for hvilke Stephanius direkte havde givet Bibliotheket Bevis, havde han personlig af Kantsleren modtaget et Bibliothekét tilhørende Håndskrift, nemlig Frederik II's Historie på tysk, i Folio, som s. Nicolaus Engelbertus havde oversat, og om dette Håndskrift blev det de to Professorer ganske særligt pålagt at „gjøre Anfordring.“ Med P. Resen's Bibliothek kom i hvert Fald senere et Håndskrift af denne Oversættelse til Universitetsbibliotheket; se P. J. Resenii Bibliotheca. Hafn. 1685. Pag 167. — Ved denne Lejlighed kan måske nævnes, at også den forrige Kantsler, Christian Friis, havde haft en håndskreven „Friderici 2di Historia Danica“ til Låns fra Bibliotheket, og at Universitetet efter hans Død henvendte sig til hans Arvinger for at få den tilbage; se Acta Consist. for 7 Novbr. 1640.

² Acta Consist. 26. Juli 1651; Histor. Tidsskr. 5 R. I, 23.

³ Således hedder det i den i Konsistor. Kopibog a. St. meddelte Instrux for dem, at da det berettes, at den svenske Dronning har afkjøbt Stephanius's Arvinger hans Bibliothek, og der heri kunde findes et og andet skrevet eller trykt, hvoraf der kunde „voxe Semina discordiarum“ mellem de to Riger, så skulde de to Professorer anmode Falk Gjøre om at blive indladte i Bibliotheket tillige med to Professorer fra Sorø og derpå udsøge, hvad der findes af den Slags Ting, og afkjøbe Enken dem for „et billigt Værd“. Jvfr. Acta Consist. for 18. Juni 1651.

dog intet være afgjort om disses Skjæbne; thi på hint Tidspunkt kan der endnu ikke tænkes nogen anden Grund til, at de ikke udleveredes, end at Falk Gjõe ligesom tidligere har ønsket at beholde dem for Vitus Berings Skyld. Spørgsmålet måtte overhovedet nærmest blive, om den „Forvaring“, hvori Falk Gjõe, efter hvad ovenfor er sagt, havde Håndskrifterne, virkelig var så „god“, som man mente i Kjøbenhavn, og hvis det var blevet til Virkelighed, hvad Stephanius i sin før nævnte Skrivelse til Universitetet fra 1640 antydede, at Håndskrifterne skulde nedlægges i en Hvælving i Sorø Kirke, vare de vistnok tilstrækkelig godt gjemte. Men vi vide ikke noget herom, og selve Ytringen om den „gode Forvaring“ beviser ikke meget, da der ikke er Tvivl om, at Falk Gjõe også måtte anse en Kiste, som han havde forsegleet med sit Signet, og hvis Afhændelse han havde forbudt, for fuldstændig godt forvaret, hvad der dog ikke forhindrede, at den, ham ganske uafvidende, blev solgt og sendt ud af Landet.

I det hele viser det sig således, at vi ikke gennem den ligefremme historiske Overlevering kunne komme til nogen bestemt Forestilling om, hvilken Skjæbne de af Stephanius lånte Håndskrifter fik. Men der er andre Veje, ad hvilke jeg mener, at Sagen så temmelig fuldstændigt lader sig opklare. For det første Ræsonnementets. Thi der er jo ikke Tvivl om, at hvis der mellem de til Sverig solgte Håndskrifter havde været nogle af Universitetsbibliothekets — eller i hvert Fald nogle vigtigere —, vilde den danske Regering have reklameret dem, og skjønt det viste sig, at det ikke var Dronning Christina, men Grev Magnus Gabriel de la Gardie, som havde tilforhandlet sig Stephanius's Efterladenskaber, er der vistnok lige så liden Tvivl om, at den svenske Regering vilde have draget Omsorg for, at Håndskrifterne bleve leverede tilbage. Man hører imidlertid hverken fra den ene eller anden Side Tale om noget som helst Skridt i denne Anledning. Men hertil kommer fremdeles, at vi vide temmelig god Besked med Indholdet af de allerfleste af de Håndskrifter, som ved hin Lejlighed ere komne

til Sverig, og, så vidt jeg selv kan skjønne, synes intet af Universitetsbibliothekets Håndskrifter med Sikkerhed at kunne eftervises mellem dem, vi således kjende¹. Endelig — og det synes det mest afgjørende — haves endnu en Fortegnelse over en større Del af de Håndskrifter, Universitetsbibliotheket ejede i Året 1662², derunder særlig indbefattet de Afdelinger, af hvilke Stephanus havde gjort sine Lån, og i denne Fortegnelse vil man, måske på et enkelt ikke tilstrækkelig tydeligt betegnet Nummer nær, gjenfinde alle de Håndskrifter, som Stephanus (i et tidligere omtalt Manuskript) selv angiver at have lånt af Bibliotheket fra 1640 af. Resultatet af alt dette synes da — desværre, må vi nu sige — at måtte blive, at Bibliotheket ikke ved Salget af Stephanus's Efterladenskaber har lidt noget Tab af Håndskrifter eller i hvert Fald noget, som det er værd at tale om.

Da de til Sorø udlånte Håndskrifter kom tilbage til Kjøbenhavn, bleve de formodentlig opstillede på et andet Sted end tidligere. Man havde alt i nogen Tid været sysselsat med at indrette et nyt Lokale for Universitetsbibliotheket på Loftet over den under Bygning værende Trinitatis Kirke, og endnu inden Udgangen af 1652 må Bibliothekets forskjellige Samlinger, i det mindste for største Delen, antages at være blevne flyttede herop³, skjönt Indvielsen af Lokalet først fandt Sted 1657. Da Bibliotheket imidlertid i Løbet af forholdsvis kort Tid modtog

¹ Om de Stephaniske Håndskrifter i Sverig se Apographum donationis M. G. de la Gardie. Holmiæ. 1672. Fol. og O. O. Celsius: Bibliothecæ Upsaliensis historia p. 75 fg., jævnførte navnlig med G. E. Klemmings Bemærkninger i hans før nævnte Brev til Werlauff, 1850. I Universitetsbibliothekets Exemplar af det sidst nævnte Skrift findes desuden nogle håndskrevne Meddelelser efter Optegnelser af Bibliothekar Fant om 2 Stephaniske Håndskrifter i Kalmar Gymnasiums Bibliothek. Jvfr. også Molbech i Histor. Tidsskr. IV, 129 fg., Joh. Steenstrup i Danske Saml. 2 R. IV, 373 fg., m. fl.

² Den er delvis udgivet nedenfor som Tillæg.

³ Se Acta Consist. 15. Januar og 15. Febr. 1650 samt 25. Septbr. 1652; jvfr. Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler S. 141 samt Engelstoft og Werlauff: Kbhvns. Universitets-Bygnings Historie S. 25.

en Række til Dels betydelige Donationer, blev Pladsen snart for knap, og inden en Snes År efter Indflytningen førtes atter nogle af Bibliothekets Samlinger bort fra Trinitatis Kirke og opstilledes i en Udbygning ved den søndre Side af Frue Kirke, nemlig det så kaldte „Vetus Bibliotheca“, Anders Lemvigs Bibliothek og en Samling Bøger, som havde tilhørt den 1630 afdøde Professor Peder Gelstrup, og som i 1656 var skjænket af hans Enke til Universitetet¹. Om Beskaffenheden af denne sidste Samling vides iøvrigt intet andet, end at Bøgerne væsentlig skulle have været af filosofisk Indhold². Om de andre Donationer, som Bibliotheket modtog i den nærmeste Tid efter Henflytningen til Trinitatis Kirke, skal jeg, af Hensyn til enkelte i dem indeholdte Håndskrifter, sige et Par Ord. Først må nævnes en betydelig Gave, hidrørende fra Biskop Jesper Brochmand. Allerede flere År før sin Død († 1652) havde Biskoppen skjænket sit Bibliothek til Universitetet³, men det vedblev at henstå i Bispegården lige til 1654, da det endelig opstilledes i Universitetsbibliothekets nye Lokale⁴. Det var en meget værdifuld Samling, der talte over 4000 Bind trykte Bøger, væsentlig hørende til Theologi og Patristik, Retsvidenskab, Filosofi, Moral og klassisk Literatur. En stor Mængde af Bøgerne vare Folianter, og et enkelt Bind indeholdt ofte en Række mindre Skrifter. I en skrevet Fortegnelse over Samlingen, som endnu haves⁵, anføres mellem de trykte Bøger ganske enkelte Håndskrifter, ikke en halv Snes i alt, der oven i Kjøbet alle synes at have

¹ Se bl. a. Thura: *Idea hist. litterar. Danorum* p. 226; Nyerup: *Kbhvns. Univ. Annaler* S. 219; Engelstoft og Werlauff: *Kbhvns. Univ.-Bygnings Historie* S. 26. Efter Henflytningen til hin Bygning synes Betegnelsen „Vetus Bibliotheca“ at være kommen til at omfatte alle de nævnte tre Samlinger, og måske endda oven i Kjøbet „Bibliotheca Franciscana“ ∴ Frants Villumsens Samling.

² Se Nyerup: *Kbhvns. Univ. Annaler* S. 150 Anm. Donationen omtales i *Acta Consist.* for 16. Januar 1656.

³ Se bl. a. *Acta Consist.* for 19. December 1646.

⁴ Engelstoft og Werlauff a. St. S. 25 Anm. c.

⁵ *Arn. Magn. Saml.* Nr. 901, 4to.

været temmelig ubetydelige¹. Det er dog ikke umuligt, at der fra først af kan have været flere². Den Brochmandske Donation efterfulgtes så 1656 af den allerede nævnte Gelstrupske, og 1659 modtog Bibliotheket atter en betydeligere Forøgelse i Dr. med. Henrik Fuirens Bogsamling på omtrent 2000 Bind, henhørende næsten udelukkende til Medicin, Fysik og Naturhistorie. Denne Samling synes ikke at have indeholdt Håndskrifter³. Hvor vidt Bibliotheket kom i Besiddelse af sådanne ved Professor i Historie og Geografi Peder Spormands Død 1661, er uvist, men ikke usandsynligt. Man har en Befaling fra Frederik III. til Universitetets Rektor -- af 28. Januar 1662 -- om at udlåne til Mag. Rasmus Enevoldsen Brochmand „af afgangne M. Peder Spormands Manuskriptis den skrevne Traktat, som der på tysk skal findes, de rebus Friderici 2di, desligeste hvad andet af hans skrevne Dont som hannem derudi kan tjene“⁴, og om man end af Befalingens Adresse vistnok snarest må slutte, at de pågjældende Håndskrifter dengang vare i Universitetets Værge, og ikke i dets Eje, vilde det dog både efter Peder Spormands tidligere Forhold til Universitetet og efter Håndskrifternes sandsynlige Beskaffenhed være rimeligt nok, at de siden ere gåede over i Bibliotheket⁵.

¹ To af dem, som ere uden speciellere Betegnelse, skal jeg netop af den Grund nævne, da de i det mindste kunne have været af større Værdi end de andre, nemlig et Håndskrift af Sallust og en „Norrigis Loubog. Skreffven in Fol.“

² Som ovenfor nævnet, findes heller ikke i de nyere Redaktioner af Katalogerne over „Vetus Bibliotheca“ og Anders Lemvigs Bibliothek Håndskrifter anførte. For „Vetus Bibliotheca's“ Vedkommende hænger dette uden Tvivl sammen med, at efter Indflytningen i det nye Lokale bleve flere af de enkelte Håndskriftsamlinger forenede i en fælles større Afdeling (over hvilken en Fortegnelse haves fra 1662). For så vidt der i den Brochmand'ske Samling havde været andre Håndskrifter end de ovenfor antydede, måtte det nærmest antages, at det var gået dem på samme Måde.

³ Se den trykte Katalog: Bibliotheca medica Henrici Fuien. Hafn. 1659. 4to. Bindantallet er i dette Tilfælde angivet efter Thura's Idea hist. litter. Dan. p. 226.

⁴ Suhm's Nye Saml. 2 Bd. 1, 192; jvfr. Acta Consist. f. 8. Febr. 1662.

⁵ Den 17. Februar 1662 solgtes Peder Spormands Bøger ved Auktion

Året 1662 er iøvrigt bleven ret betydningsfuldt for vor Kundskab til Bibliothekets Håndskrifter i det hele, idet der i Anledning af Professor Chr. Ostenfeld's Tiltrædelse af Bibliothekarposten fandt en almindelig Revision af Bibliotheket Sted og ved denne Lejlighed blev optaget et Inventarium over, „hvis der fandtes ej at være optegnet eller bragt under nogen visse Catalogum“¹, derimellem også den allerstørste Del af Bibliothekets Håndskrifter. Vi besidde endnu Afskrifter af dette Inventarium², og det fremgår af dem, at man — formodentlig ved Indflytningen i det nye Lokale — havde samlet de fleste af Bibliothekets Håndskrifter i én stor Samling og til Dels givet dem en helt ny Ordning. De Lemvigske Håndskrifter gjenfindes ikke i Samlingen, men derimod omfatter Inventariet Historiografernes og de andre Historikeres Afleveringer³, mange Håndskrifter fra Vetus Bibliotheca, og endelig en Del Håndskrifter, hvis tidligere Historie vi, på enkelte Undtagelser nær⁴, ikke kjende. Efterhånden som der i den følgende Tid kom nye Håndskrifter til Bibliotheket, må det antages, at de, for så vidt de ikke hørte til større Donationer, over hvilke der enten var udarbejdet eller skulde udarbejdes trykte Kataloger (som f. Ex. Peder Resen's) bleve indlemmede i hin almindeligere Samling⁵,

(se den i Kwart trykte Auktionskatalog), og ved denne Lejlighed solgtes vel et Par Håndskrifter, men intet, som vedrørte dansk Historie.

¹ Se den i Arn. Magn. Saml. Nr. 901, 4to, bevarede Afskrift; jvfr. Acta Consist. for 30. Oktober og 9. Novbr. 1661 samt 22. Febr. 1662.

² I Arn. Magn. Saml. Nr. 901, 4to, og Additam. Nr. 218 4to. Om nogle Afskrifter af enkelte Partier se Tillæget Litr. H, hvor en større Del af Inventariet er aftrykt.

³ Disse havde væsentlig Plads i Capsa Tertulliani og Capsa Cypriani.

⁴ Således de af H. P. Resen 1606 fra England hjembragte Håndskrifter, om hvilke er talt ovenfor S. 20.

⁵ Det hænder nemlig ikke ganske sjældent, at der omtales Håndskrifter i det gamle Universitetsbibliothek, som henhøre til de Skabe, vi allerede kjende fra Fortegnelsen af 1662, men som ere betegnede med højere Numre end de i denne nævnte Håndskrifter. Ganske eksempelvis skal jeg anføre, at Peder Syv i et Håndskrift i Rostgård's Saml. (Nr. 21, 4to) mellem andre af Universitetsbibliothekets Håndskrifter omtaler Nrr. 39—54 i Capsa Mosis, Pars 1., Ordo 3., medens Fortegnelsen fra 1662 på dette Sted kun nævner 29 Håndskrifter i alt.

og det vilde derfor være interessant og vigtigt, om vi kjendte Fortegnelser over denne, som vare senere end den omtalte fra 1662. Men desværre er dette ikke Tilfældet, og Følgen er, at adskillige af Bibliothekets Håndskrifterhvervelser fra Tiden mellem 1662 og 1728 unddrage sig vor Kundskab.

I Konsistoriums Forhandlinger fra Slutningen af Frederik III.s og fra Christian V.s Tid er der oftere Tale om en Samling Håndskrifter, som havde tilhørt den 1667 afdøde Filolog og latinske Poet Zacharias Lund, tidligere Rektor ved Herlufsholm Skole, derefter Bibliothekar hos Jørgen Sefeld og tilsidst kongelig Arkivsekretær¹. Håndskrifterne bestode nærmest i Lunds egne latinske Digte og filologiske Udarbejdelser, hvori blandt en Række Textrecensioner af og Kommentarer til klassiske og et Par enkelte Middelalders-Forfattere, samt desuden i en betydelig Samling Breve til Meursius, som hidrørte fra Jørgen Sefelds Bibliothek². Zach. Lund synes selv direkte at have testamenteret Universitetsbibliotheket enkelte Håndskrifter — særlig fremhæves et meget smukt Manuskript af Bernardi Morlanensis De mundi contemptu³ —, men den Samling, hvorom her er Tale, havde han væsentlig bestemt til at trykkes, og kun for så vidt dette ikke blev Tilfældet, skulde de pågældende Håndskrifter tilhøre Universitetsbibliotheket. Imidlertid forlangte Lunds Arvinger Håndskrifterne, som foreløbig henstode hos Professor Jørgen Ejlersen, udleverede og opnåede det virkelig også, dog først efter at Konsistorium havde erhvervet et Kongebrev (af 29/8 1668), som stillede Arvingerne det Vilkår, at Skrifterne skulde være trykte inden en vis Tid, smukt og på godt Papir, og at der skulde afgives Exemplarer af det trykte både til Kongens og til Universitetets Bibliothek. Fristen blev så nærmere fastsat til 5 År, og der bestemtes, at „nu strax

¹ Om ham se især Møller: *Cimbria literata* I, 369 fig.; jvfr. Werlauff: *Hist. Efterretn. om det store kgl. Bibl.* S. 108—9.

² Møller a. St. S. 371.

³ O. Borrichius: *Dissertationes academ. de poetis*, p. 88.

[skulde] de Bøger trykkes, som den salige Mand selv mest skattede og mest til Trykken havde forfærdiget, nemlig 1) hans Poëmata, som den salige Mand vilde have trykt udi Holland med den Stil og Form, som Nicolai Heinsii poëmata novissimæ editionis trykt ere; 2) Epistolæ doctorum virorum ad Meursium; 3) Notæ in Horatii Epistolas et Artem poëticam; 4) Hesiodus cum commentario prolixiori; 5) Glossarium latino-barbarum; 6) Petri Comestoris Sermones cum annotationibus.“ Hvad der ikke blev trykt af disse Ting inden 5 År, skulde leveres tilbage og hensættes i Universitetsbibliotheket¹. Imidlertid forløb endog meget mere end den fastsatte Tid, uden at noget var blevet trykt, og i 1676 krævede så Universitetet Håndskrifterne tilbage. At det også virkelig fik dem, sees af, at det i 1680 modtog en kongelig Befaling til at udlevere Håndskrifterne til Zacharias Lunds Brodersøn, Kancelliforvalter Henrik Lund, imod at denne forpligtede sig til at trykke dem inden 3 År og i modsat Fald give dem tilbage til Universitetsbibliotheket. Det blev imidlertid lige så lidt denne som forrige Gang til noget med Trykningen; Henrik Lund døde, som det synes fallit, og Universitetet fordrede atter Håndskrifterne tilbage². Men denne Gang fik det dem ikke, og vi gjenfinde dem nu efterhånden i forskellige Privatmænds Bogsamlinger, indtil tilsidst en Del af dem havnede i det kongelige Bibliothek³.

En fremtrædende Plads mellem Universitetsbibliothekets Donationer indtager den Samling Bøger på henved 7000 Bind, som 1669 tilfaldt Bibliotheket efter Assessor i Kammerkollegiet og Højesteret Hans Mule⁴. I den Katalog, som tryktes over

¹ Acta Consist. for 6. Juni og 3. Juli 1668.

² De pågjældende Forhandlinger i Konsistorium ere gjengivne hos Werlauff: Efterretn. om det store kgl. Bibl. S. 109; se også Suhm's Nye Saml. III, 287.

³ De vare først i Johan Moth's Værge; se Moller: Cimbria literata I, 371, og Catalogus librorum beati Joh. Mothii. Hafn. 1705. Om deres senere Skjæbne Werlauff a. St. S. 69 og 98. Jvfr. iøvrigt næste Afsnit.

⁴ Katalogen er trykt 1670 som Tillæg til Thomas Bartholin's Oratio in

Samlingen, har jeg ingen Håndskrifter fundet anførte, men andet Steds¹ nævnes et enkelt, og hvis Angivelsen er rigtig, er det ikke usandsynligt, at der har været flere, hvorved man dog rigtignok må undre sig over, at man har udeladt disse Håndskrifter i en trykt Katalog, der skulde give en Forestilling om Donationens hele Omfang og ikke blot tjene til Bibliotheksbrug. I Katalogen over den næste Donation, Bibliotheket fik, findes da også Håndskrifterne optagne med. Det var en Samling på henved 1700 medicinske, fysisk-kemiske og matematiske Værker, som Bibliotheket modtog efter den 1673 afdøde Dr. med. Thomas Fuiren², og som vare bestemte til at supplere den Samling, som den afdødes Broder Henrik Fuiren allerede tidligere havde skjænket. Af Håndskrifterne — 53 i Tallet —, der væsentlig henhørte til de nævnte Videnskabsfag, synes intet at have været særlig mærkeligt. Måske kunne fremhæves Pergamentshåndskrifter af „Macer, De virtutibus herbarum“, af „Chirurgia M. Wilhelmi de Placentia, conscripta 1382“, og af noget af Ptolemæus's Skrifter. Thomas Fuiren ejede iøvrigt mange flere Bøger end de nævnte, og det varede ikke længe, før også hele Resten kom til Universitetsbibliotheket. De vare nemlig ved Arv tilfaldne Brodersønnen Didrik (Theodorus) Fuiren, og da denne i 1674 skulde tiltræde en længere Udenlandsrejse, skjænkede han Universitetet hele den betydelige og værdifulde Samling, der omfattede henved 7800 Bind, væsentlig af historisk, geografisk, politisk og æsthetisk Indhold³. Også mellem disse var der nogle Håndskrifter — 49 —, om hvis Betydning det dog på Grund af den utilstrækkelige Betegnelse er vanskeligt at dømme. Der var nogle danske, norske og svenske

obitum Johannis Mullenii. Hafn. 1669. 4to. Bøgerne tilhørte alle Fag, især dog Theologi, Filologi og Historie. En Del af dem var på italiensk, spansk, fransk og engelsk.

¹ Se I. Hertzholm: Parerga de servitute personali et reali. Hafn. 1673. Pag. 84.

² Katalogen er trykt i Kbhvn. 1675, 4to.

³ Også over denne Samling haves en trykt Katalog, Hafn. 1675, 4to.

Lovhåndskrifter imellem, deriblandt et Par Membraner. På Pergament fandtes også et Brudstykke af Livius, Isidors Ety-mologier m. m. Året efter Modtagelsen af Didrik Fuirens Do-nation fik Universitetet en ny Boggave, bestående i lidt over 3200 Bind, som havde tilhørt Lic. jur. Joh. Hopner¹. I Sam-lingen, som bl. a. indeholdt megen filologisk Literatur, fandtes af Manuskripter kun et Par danske Lovhåndskrifter. Iøvrigt kan mærkes, at denne Samling fik en noget særegen Stilling overfor Hovedsamlingen. Den blev ikke opstillet på Trinitatis Kirke, men i Stueetagen i den Bygning ved Frue Kirke, hvor Vetus Bibliotheca stod på 1ste Sal², og den fik sin særegne Bibliothekar.

Så overordentlig betydelig en Tilvæxt Universitetsbiblio-theket ved alle de i det foregående omtalte Gaver havde fået, og så rigt det efterhånden var bleven repræsenteret i forskellige Videnskabsfag, var der dog enkelte Retninger, hvor det endnu stod en Del tilbage. Dette gjaldt ikke mindst om den danske eller i det hele nordiske Literatur. De tidligere omtalte Påbud om Aflevering fra de københavnske Bogtrykkere havde vistnok skaffet en Del af det 17de Århundredes danske Skrifter i Bibliotheket, men dels var Afleveringen i Tidens Løb måske bleven begrænset til de egentlige Universitets-bogtrykkere, dels manglede i hvert Fald overordentlig meget af den Literatur, som lå forud for Afleveringens Tid. Heldigvis havde en patriotisk sindet Mand og stor Bogelsker, Prof. juris og senere Præsident i Kjøbenhavn Peder Resen haft Øje for denne Mangel, og med stor Møje og Bekostning og i den ud-trykkelige Hensigt at udfylde Mangelen tilvejebragte han i Løbet af en lang Årrække en ganske overordentlig rig Samling af dansk-nordisk Literatur, som han så i Forening med, hvad

¹ Katalogen over Samlingen er trykt i Kbhvn. 1676, 4to.

² Se bl. a. Acta Consist. for 21. August 1675 og 29. Juli 1676; Nyerup's Kbhvns. Univ. Annaler S. 200 og 219; Thura: Idea hist. litter. p. 228; Engels-toft og Werlauff: Kbhvns Universitets-Bygning's Historie, S. 26.

han ellers havde samlet, særlig af fremmed juridisk Literatur, som også var temmelig svagt repræsenteret i Universitetsbibliotheket, skjænkede til dette. Donationen er egentlig fra 1675¹, men Bibliotheket modtog næppe Bøgerne før mindst 10 År senere². Det må dog anføres, at han allerede før hint først nævnte Tidspunkt var optrådt som Bibliothekets Velgjører, idet han — vist omtrent 1671³ — havde foræret Bibliotheket en Samling Håndskrifter, som havde tilhørt hans Farfader, den af Bibliotheket højt fortjente Biskop Hans Poulsen Resen. Disse Håndskrifter, 140 i Tallet, vare for en overvejende Del af theologisk Indhold, og mange af dem vare uudgivne Skrifter af H. P. Resen selv eller andre danske lærde⁴. I Betydning var denne Donation dog næsten for intet at regne sammenlignet med den senere store Gave, der i det hele ubetinget indtager den første Plads mellem alle fra Privatmænd hidrørende Donationer for Branden 1728. I Bindantal var den ikke imponerende. Den indeholdt nemlig kun henved 4400 Volumina, hvorved dog er

¹ Se Suhm's Nye Saml. IV, 2, 87—88.

² Den trykte Katalog over Samlingen (med Titel: Petri Johannis Resenii Bibliotheca regiæ Academiæ Hafniensi donata. Hafniæ 1685. 4to), som vistnok blev til i Anledning af Samlingens Indlemmelse i Universitetsbibliotheket, har på Titelbladet Årstallet 1685. Men allerede på det 7. Ark af Indledningen forekommer Årstallet 1686, for ikke at tale om Appendixet til Katalogen samt Registrerne, der i hvert Fald ikke er trykte før 1687 (se Katal. S. 367 og 387). I Følge Acta Consistorii for 22. Maj 1686 tilstodes det Resen, at to halve Skabe på Universitetsbibliotheket, af hvilke det ene indeholdt hans Bedstefaders Håndskrifter, og det andet skulde indeholde de Håndskrifter, hans Bedstefader havde bragt hjem fra England, måtte betegnes som: Bibliothecæ Resenianæ capsæ nova. Af dette og det foregående synes at måtte sluttes, at i al Fald Hoveddelen af hans egen Samling allerede før Foråret 1686 var opstillet i Bibliotheket.

³ Det hedder i Acta Consist. for 22. Maj 1686, at de pågældende Manuskrifter „kom op efter Sl. Ostenfelds Død“.

⁴ En Fortegnelse over dem er trykt i det i næstforrige Anm. nævnte Værk S. 313—47. Blandt de ikke-theologiske Skrifter fortjene måske at nævnes et „Dictionarium Danico-Latinum“ fra 1605 af H. P. Resen selv, og et Skrift „De orthographia Danica veteri et vulgari et lectione Danica“.

at mærke, at man her var gået endnu langt videre, end det ellers var almindeligt, i at indbinde en Mængde mindre Skrifter i et og samme Bind. Hvis man i Stedet for efter Bind vilde beregne Samlingen efter de særskilte Skrifter, den indeholdt, vilde det anførte Tal sikkert mindst blive fordoblet. Det er dog ikke Tallet, men den indre Værdi, det kommer an på, og i denne Henseende stod, som sagt, Samlingen overordentlig højt. Særlig var den ældste trykte danske Literatur til Stede her i en Fuldstændighed, som det aldrig før eller siden er set i en privat Samling, og også af senere danske Skrifter fandtes en Mængde — således Flyveskrifter af forskjellig Art —, som vare af den største Sjældenhed og til Dels aldrig ere forekomne siden. Samlingen indeholdt også en stor Mængde Håndskrifter, væsentlig danske og norsk-islandske, og ligesom de trykte Bøger for største Delen af historisk og juridisk Indhold. De danske historiske Håndskrifter vare mest af nyere Oprindelse og angik også nærmest en nyere Tids Historie og Kulturliv. I det hele synes der mellem de danske Håndskrifter — både de historiske og juridiske — kun at have været meget få Membraner; jeg har kun fundet et Par Håndskrifter af Jydske Lov, nogle Gildeskræer, Christoffer af Bajerns originale Privilegier for Kallundborg og en Samling Privilegier for „Fratres minores“ i Provinsen Danmark. Da imidlertid Katalogen over Samlingen ikke i alle Henseender er så omhyggelig trykt, som man kunde ønske, er det vel muligt, at der også mellem de Håndskrifter, der ikke udtrykkelig betegnes som Membraner, kan have været en og anden sådan, men i hvert Fald var der mange af Papirhåndskrifterne, som havde megen Interesse og måske næppe ville forekomme oftere. På Grund af Vanskeligheden ved at vælge mellem den store Mængde nøjes jeg iøvrigt for disses Vedkommende med at henvise til Katalogen. Det samme må jeg til Dels gjøre for de norsk-islandske Håndskrifters Vedkommende. Resen, der selv havde syslet en Del med den gamle nordiske Literatur og som bekjendt udgivet et og andet af denne, deriblandt den yngre Edda og Stykker af den ældre,

havde i denne Retning tilvejebragt en betydelig Samling. Han ejede en stor Mængde Håndskrifter af Sagaer og Sagabrudstykker samt af norske og islandske Love, og skjönt også de fleste af disse Håndskrifter synes at have været nyere Afskrifter, var der dog ikke ganske få Membraner imellem. Der fandtes således Pergamentshåndskrifter af Sagaer om Olaf Tryggvason og Olaf den hellige, af Biskops-Sagaer, blandt hvilke særlig fremhæves Gudmund Arasons Saga, af Ærkebiskop Thomas's Saga, af Flóamanna Saga, Lændæla Saga, Eyrbyggja Saga, Vatnsdæla Saga, Kjalnesinga Saga, Hænsa-Thóris Saga, Króka-Refs Saga, Brudstykker af Trójumanna Saga og Sigurd Fræknes Saga; desuden af nogle islandske Annaler, af Kongespejlet, af den ældre Frostathingslov, den nyere Eidsivathingslov, den nyere Gulathingslov m. fl. Det er bleven sagt engang¹, at der blandt Resen's islandske Håndskrifter var „knap noget, som fortjener at kaldes uerstatteligt“. Denne Ytring kan dog i det højeste betyde, at de Værker, som Resen ejede i Håndskrift, alle foreligge i andre Opskrifter, noget, som jeg iøvrigt ikke er tilstrækkelig Kjender til selv i alle enkelte Tilfælde at kunne afgjøre. Men at Resen's islandske Håndskrifter, selv om det var Tilfældet, alligevel vilde have haft meget stor Betydning for de pågældende Skrifers Textrecension, kan vistnok betragtes som utvivlsomt. Af de ovenfor nævnte norske Lovmembraner betragtes særlig Håndskriftet af den ældre Frostathingslov, af hvilket man har Afskrifter, som meget værdifuldt². I denne Sammenhæng kan måske mest passende nævnes, at Universitetsbibliotheket også udenfor Resen's Donation, og til Dels før denne var modtaget, ejede flere meget værdifulde norsk-islandske Håndskrifter. Nogle af disse bleve benyttede af Torfæus, som i 1682, samtidig med at han blev udnævnt til Historiograf for Norge, fik en kongelig Tilladelse til

¹ Af Werlauff i Nord. Tidsskrift f. Oldkynd. III, 96, Anm. 1

² Jvfr. Keyser og Munch: Norges gamle Love I, 120. Om Håndskriftet af den nyere Eidsivathingslov a St. I, 374.

at låne mod Kvittering de „islandske Antikviteter, som fandtes på det kongelige og på Trefoldigheds Kirkes eller Universitetets store Bibliothek“, og tage dem med sig til Norge¹. Af de Håndskrifter, han på denne Måde fik fra Universitetsbibliotheket, omtaler han selv 4 Pergamentscodices, som han havde benævnt: Kringla, Jöfraskinna, Fagrskinna og Gullinskinna². De to første indeholdt Snorre's Heimskringla, Fagrskinna en anden Redaktion af de norske Kongesagaer, Gullinskinna Brudstykker af Heimskringla og Sverres Saga samt Hakon Hakonssens Saga. Kringla var ældre og bedre end nogen nu bevaret Membran af Heimskringla³, Håndskriftet af Fagrskinna var det fuldstændigste, man hidtil har kjendt af denne Samling⁴. Der synes ikke at kunne være Tvivl om, at alle de nævnte Håndskrifter kom tilbage til Bibliotheket før Branden⁵ og således gik til Grunde ved denne. Heldigvis haves dog Afskrifter af dem.

Jeg vender imidlertid tilbage til Resen. Selv efter at hans Samling må antages at være indlemmet i Universitetsbibliotheket, var hans Iver for at fuldstændiggjøre den ikke kjølnet, og han vedblev stadig at gjøre nye Erhvervelser⁶. Han stræbte endog at bevæge andre Samlere af dansk Literatur til at afstå deres Samlinger til ham eller til Universitetsbibliotheket, og vi vide således, at han i 1686 gjorde et Forsøg på at komme i Besiddelse af de danske Håndskrifter, som Jomfru Anne Giøe til Hvidkilde havde samlet, og som siden vare gåede over til hendes Søsterdatter Karen Brahe. Denne vilde dog ikke afstå Håndskrifterne⁷, og herved blev Samlingen — der iøvrigt dengang

¹ J. Erichsen: Thormod Torfesens Levnetsbeskrivelse, S. 114.

² Erichsen a. St., S. 118.

³ Se især G. Storm: Snorre Sturlassøns Historieskrivning, S. 223.

⁴ Fagrskinna, udg. af Munch og Unger, Fortalen S. IX.

⁵ Se bl. a. Fornmanna Sögur IX, Fortalen S. XVII.

⁶ Se Resenii Bibl. S. 367 fig.; jvfr. foran S. 46, Anm. 2.

⁷ Se Uddrag af Jens Bircherods Dagbøger, ved Molbech, S. 237—38. Resen lod dog Fortegnelsen over Håndskrifterne trykke som Tillæg til Katalogen over hans egen Samling (se Resenii Bibl. S. 350 fig.).

ikke var så stor, som den siden blev — reddet for Efterverdenen. Om Resen's Omhu for det, han lånte af andre, var lige så stor som hans Samleriver, kan måske være tvivlsomt. Et Vidnesbyrd imod ham i så Henseende synes at indeholdes i hans Svar på en Skrivelse af 7de Maj 1688, hvori Vicebibliothekaren, Dr. Cosmus Bornemann, afkrævede ham 13 Håndskrifter, som han endnu havde til Låns fra Universitetsbibliothekets almindelige Samling¹. Resen's Svar, som er nedskrevet på Skrivelsen selv², synes ret karakteristisk både for ham selv og for Tidens Betragtning af Håndskrifter overhovedet. Han siger: „Jeg haver ladet lede småligen med aller største Flid om de Manuskripter iblandt mine Papirer, men endnu haver de været umuligt (!) at finde. Dog til Efterretning og Forklaring herpå, da er 1. af Nicolai Petri Bog de Cimbris hisset og her indført udi Atlante Danico det allerbedste. 2. I lige Måde af Documentis Danicis. 3. Catalogus episcoporum Aarhusiensium er meget vidtløftigere indført i Atlante Danico, end som den var derudi. 4. Documenta Svecica og Varia documenta de rebus Danicis skal endnu videre blive eftersøgt. 5. De sex Breve af Kong Christian den Fjerdes (!) om Island vare af meget ringe Consideration, og hvis der fandtes udi, som var noget, det er indført i Atlante Danico de Islandia. 6. De Breve [angående], som er om Kong Fredrik den Anden, da er det, som var noget i samme Breve, ind-

¹ Skrivelsen i Additam. Nr. 602, 4to. De 13 Håndskrifter vare: *Capsa Tertulliani*, Ordo 2., Nr. 10 („Nic. Petri Lib. de Cimbris, Gothis et Danis“) og Ordo 3., Nr. 16 („Documenta Danica“) og Nr. 25 („Documenta Svetica ab Ao. 1543.“); *Capsa Cypriani* — ved en Skjødesløshed er Navnet på dette Skab ikke anført —, Ordo 3., Nr. 56 („Catalogus Episcoporum Aarhusiensium, sign. F. 32“, in 4to); Ordo 4., Nr. 77 („Varia Documenta de rebus Danicis“), Nr. 89 („Aff det Paquet 6 Breffue aff Kong Christian etc. angaaende Iiþland, Ao. 1551 og 1549“), Nr. 105 („Ett Pacquet Breffue til K. Friderich II.“), Nr. 107 („K. Frederichs Feyde-Breff imod Suerig“), Nr. 111 („K. Erics Feyde-Breff til Hallands-Farene“), Nr. 116 („K. Frederichs 2. Breff til Sueriges Indbyggere“), Nr. 131 („Friderici II. Breff om Mynten“), Nr. 137 („K. Erics tryckte Breff imod Frider. II.“), Nr. 139 („Register paa de Suenske, som bleffue paa Valsteden“).

² Det er dog kun Underskriften, som er egenhændig.

ført i Kong Fredriks den Andens Historie, som jeg har ladet trykke“; osv. Som man ser, er det hans Anskuelse, at Håndskrifterne selv ikke længere havde nogen Værdi, efter at han havde benyttet dem, en Anskuelse, som man iøvrigt lejlighedsvis kan gjenfinde hos historiske Forfattere af meget yngre Dato. Om de nogensinde kom tilbage til Bibliotheket, er ubekjendt, men hvis ikke, var det ikke de eneste Håndskrifter, som Bibliotheket mistede ved Resen, idet det i en Revisionsforretning over Bibliotheket fra 1690¹ hedder om et Håndskrift: „Gesta Danorum på danske“ (Capsa Tertulliani, Ordo 2., Nr. 16), at det var bleven borte hos Resen. Ved samme Lejlighed omtales iøvrigt to andre vigtige Håndskrifter som bortkomne fra Bibliotheket, nemlig „Abbreviatio Saxonis, in membrana“ (Capsa Cypriani, Ordo 3., Nr. 64) og Abbed Vilhelm af Æbelholts Breve, på Pergament (samme Steds Nr. 67).

Måske kunde her indflettes et Par Bemærkninger om nogle af Resen's egne håndskrevne Arbejder, særlig det betydeligste af dem, hans Atlas Danicus. Han havde i sit Testamente af 1675 bestemt, at hvis han ikke selv opnåede at få dette Værk trykt, skulde hans Enke lade det trykke. Efter hans Død († 1688) bad Enken imidlertid Kongen fritage sig herfor, hvad der også tilstodes hende², og Værket blev derefter indlemmet i Universitetsbibliotheket. Dog ganske vist ikke lige strax, i hvert Fald for Kåberpladernes og Træstokkenes Vedkommende. Thi skjønt man efter Resen's egne Udtryk i hans Testamente skulde tro, at disse allerede 1675 for den væsentligste Del vare færdige, var dette dog så langt fra at være Tilfældet, at da der i 1692

¹ Nyerup omtaler denne Revisionsforretning som værende til „endnu“ både i sine Kbhvns. Univ. Annaler, S. 205, og i de tidligere omtalte Bibliotheksforelæsninger, S. 6 (Additam. Nr. 601, 4to). Jeg selv har desværre ikke fundet dette Aktstykke, og det er vel ikke sikkert, at det ikke nu er forkommet. De tre ovennævnte Håndskrifter betegner Nyerup (sidst anf. Sted) som det vigtigste af det, der savnedes, hvortil han dog endnu føjer af Henrik Fuirens Samling det trykte Skrift: Kanuti Episcopi Aarhusiensis Tractatus de regimine pestilencico.

² Se Suhm's Nye Saml. IV, 2, 87—90.

afleveredes 113 Kåberplader og 62 Træstokke til Bibliotheket, havde Kåberstikkeren Johan Huusman, som stak „mappas geographicas“, endnu ikke helt fyldstgjort sin Kontrakt. Ved samme Lejlighed afgaves til Bibliotheket 39 Manuskripter af Resen, der vel have stået i Forbindelse med Atlas Danicus, men dog næppe umiddelbart udgjort Dele deraf, idet det særlig fremhæves, at 4de Bog af dette Værk, „som er Topographia Hafniæ“, også blev afgivet, medens man modtog Etatsråd Willum Worm's Revers for to andre Bøger, som Mag. Chr. Arsleb — der vistnok besørgede Renskrivningen af Texten — „til hans Revision leveret havde“¹. Året efter (1693) forøgede Bibliotheket sin Samling af Resen'ske Håndskrifter ved et Indkjøb, der gjordes på Etatsråd Holger Parsbergs Auktion. Der kjøbtes her i alt 14 Manuskripter i Folio, som på et Par Undtagelser nær alle vare af Resen, og af hvilke nogle uden Tvivl må betragtes som Udkast eller i hvert Fald ikke endelig afsluttede Redaktioner af enkelte Dele af Atlas Danicus². Hvor når

¹ Om disse Ting se Acta Consist. for 11. Juni og især 25. Juni 1692; jvfr. Dansk Minerva, 3. Bd. 1816, S. 15—16. Om Resen's Atlas i det hele Kofod Ancher: Dansk Lov-Historie II, 384 flg., og Saml. Skrifter II, 718 flg.; Dansk Minerva, 3. Bd. 1816, S. 2 flg.; Werlauff: Efterretninger om det store kgl. Bibl. 2. Udg. S. 219 og 275; Sv. Grundtvig: Danmarks gl. Folkeviser II, 616; Danske Saml. II, 277 flg.

² Det er ganske vist aldeles urigtigt, når Werlauff (Efterretn. om det store kgl. Bibl. 2. Udg. S. 97) antager, at de på Parsbergs Auktion forekommende Resen'ske Håndskrifter udgjorde „et fuldstændigt og, som det synes, det originale Apparat til R.s danske Atlas“. De på Auktionen indkjøbte Håndskrifter vare, i Følge en Fortegnelse i Additam. Nr. 110, 4to, følgende: Nr. 2 (Numrene svare til Auktionskatalogen), Resen's Skrift om St. Clarae Kloster i Roskilde, med adskilligt Kjøbenhavns Universitet og Rådstue vedkommende; Nr. 4, Sammes Episcopatus Viburgensis; Nr. 5, Sammes Om Kjøbenhavns Lavs gamle og nye Skræer eller Privilegier, 2 Dele; Nr. 6, Sammes Hafnia antiqua et moderna; Nr. 7, Sammes Helsingora et Croneburgum; Nr. 8, Sammes Gothlandia; Nr. 10, Sammes Roskildia; Nr. 11, „Kopier af Breve, som ere fundne udi Vor Frue Kirke udi Kjøbenhavn, og om Kirkens 27 Altre i de katholske Tider“; Nr. 12, Resen's Collectanea variorum memorabilium circa varias Daniæ urbes; Nr. 13, Sammes Islandia; Nr. 14, Sammes Episcopatus Ripensis; Nr. 17, Sammes Grønlandia; Nr. 25, „En Bog, skreven 1611 af Peder Svendsen Riber“

iøvrigt den fuldstændige Text til dette Værk afgaves til Bibliotheket, derom foreligger intet, men det er sandsynligt, at da Johan Huusman endelig den 8de Juli 1699 afleverede Resten af sit Arbejde til Konsistorium — „otte geografiske Tavler over Provincierne her udi Riget“¹ —, var Bibliotheket hermed i Besiddelse af hele Værket. Det kan endnu tilføjes, at i 1705 udlåntes Tavlerne til Resen's Atlas til Professor Ole Worm, for at han kunde tage Aftryk af dem², og ikke længe før Branden var hele Texten udlånt til Gehejmeråd Lerche, som lod den afskrive³.

Fra Året 1693 skriver sig også et Tilbud, som den tyske Orientalist Andreas Müller (fra Greiffenhagen) gjorde Universitetet om at skjænke det sine orientalske Håndskrifter og egne skriftlige Udarbejdelser. Han havde tidligere tilbudt forskjellige Regeringer dem, men ingen havde villet modtage dem, da han knyttede visse Betingelser til Gaven, som man ikke mente at kunne gå ind på. Ved Kjøbenhavns Universitet syntes man derimod glad ved Tilbudet, og det bestemtes i 1694, at Arne Magnussen skulde rejse til Stettin for at modtage Håndskrifterne. Imidlertid trak Müller sig i sidste Øjeblik tilbage, fordi man heller ikke i Danmark syntes tilbøjelig til at gå ind på alle hans Betingelser, navnlig i Henseende til Samlingens Fortsættelse, og Universitetet fik altså intet. Noget over et År efter og kort før sin Død siges Müller at have brændt alle Håndskrifterne, utilfreds med Verden og misfornøjet over den ringe

(den indeholdt væsentlig Bidrag til nordisk Topografi samt til Christian III.s og Frederik II.s Historie); Nr. 34, Kjøbenhavns originale Grundtaxt (af 1661). — Der betaltes for det hele 44 Rdr. 7 β eller — som det hedder i Rektoratsregnskabet for 1692–93, hvor det sidste Nr. ikke synes at være regnet med — 43 Rdr. 3 ꝛ 7 β.

¹ Acta Consist. anførte Dag; jvfr. A. C. for 24. April 1697.

² Acta Consist. for 5. December 1705. Formodentlig er det dette, som har fremkaldt en Klage over, at Tavlerne siden såes i „private Huse“ (Nyerup's Univ. Annaler S. 219).

³ Pontoppidan: Theatrum Daniæ vet. et mod. Fortalen Bl. c 4, verso.

Påskjønneelse, der var vist ham¹. Det er iøvrigt ikke umuligt, at Arne Magnussen's Rejse til Tyskland alligevel kan have bragt Universitetsbibliothekets Håndskriftsamling et direkte Udbytte. Man finder nemlig i Rektoratsregnskabet for 1693—94 umiddelbart efter Udgiften i Anledning af hans Rejse indført nogle Udgifter til indkjøbte Håndskrifter, og det ligger da nær at bringe disse to Sager i Forbindelse med hinanden. De pågældende Poster lyde således: „Historia coelestis eller Observationes Tychonis Brahe, confererede med Protocollo og emenderede, Fo., . . 15 Rdr. — Nok et Ms^{um} af samme, hvorudi er alt, hvis som fattes udi de trykte . . 5 Rdr. — XX rare Ms^a Græca mathematica, som en Del ikke ere trykte, en Del Latine, dog ikke Græce . . 20 Rdr.“

Af hvad der i det foregående er anført, vil man have set, at Universitetsbibliothekets Håndskriftsamling i anden Halvdel af det 17de Århundrede ad forskellige Veje fik en meget betydelig Tilvæxt, og endda er der sandsynligvis mange Erhvervelser, som ikke ere komne til vor Kundskab. På den anden Side har man ikke få Vidnesbyrd om, at Håndskrifterne ikke røgtes med den Omhu, de fortjente. Jeg har allerede nævnet, at der ved Revisionen i 1690 savnedes forskellige Håndskrifter, og deriblandt nogle meget værdifulde, i den almindelige Manuskriptsamling². Vi have en særskilt Revisionsforretning over

¹ Se Acta Consist. for 1. Juli og 14. Oktober 1693 samt 19. Maj 1694 (aftrykt i Nord. Tidsskr. f. Oldkyndighed III, 59—60); Tentzel: Monatliche Unterredungen, Marts 1697, S. 170 flg.; Werlauff: Efterretn. om det store kgl. Bibl. 2. Udg. S. 85. Universitetet betalte Arne Magnussens Rejse med 50 Rdr. af Bibliothekets Penge.

² Revisioner af Bibliotheket fandt i Almindelighed Sted, når der kom en ny Bibliothekar eller Vicebibliothekar. Således 1662, efter at Chr. Ostefeld var bleven Bibliothekar, 1671, da Cosmus Bornemann blev Vicebibliothekar (om Efteråret blev Thomas Bartholin Bibliothekar), og 1682, efter at Ole Borck var bleven Bibliothekar. Om Resultatet af de to sidst nævnte Revisioner vides intet andet, end at det skal have været meddelt i Revisionsforretningen fra 1690 (Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler S. 205). 1690 blev Cosmus Bornemann Bibliothekar og Caspar Bartholin Vicebibliothekar. Jeg kan måske benytte Lejligheden til at meddele en Fortegnelse over Universitets-Bibliothekarerne

de Fuiren'ske Samlinger, vistnok omtrent fra samme Tid — den er udateret —, og også her viser det sig, at der manglede flere Håndskrifter, nemlig i Didrik Fuiren's Samling Fol. Nr. 5, 8vo Nr. 4 og 5, og i Thomas Fuiren's Samling Fol. Nr. 7, 4to Nr. 6 og 16, 8vo Nr. 2 (Fragment af Polybius), 8 (Calendarium vetus), 10 (Pomponius Mela, De situ orbis)¹. Forholdet kom også for så vidt på Tale i Konsistorium, som Vicebibliothekaren Justitsråd Caspar Bartholin den 26de Oktober 1695 ytrede, at „MSS. på Universitetets store Bibliothek² vare udi temmelig Konfusion], og at Navnene i Catalogo ikke svarede til Bøgenes Titel“. Det blev derfor vedtaget, at der skulde udarbejdes en ny Katalog over Håndskrifterne, og dette påtog Professorerne Chr. Reitzer og Hans Mule sig at gjøre³. Det kom dog ikke længere end til Beslutningen, som man ser af en Forhandling i Konsistorium den 10de September 1698, hvor det hedder, at „såsom tilforn er bleven sluttet, at der skulde forfærdiges en Catalogus på Universitets-Bibliothecæ MSS^{ts}, påtoge sig samme Umage Magn. Rector [Chr. Reitzer] og Profess. Joh. Mullenius, og blev sluttet, at Prof. Arnas Magnæus for det islandske Sprogs Skyld skulde ombedes at sig også derhos ville indfinde“⁴. Heller ikke denne Beslutning synes at være kommen til Udførelse; vi finde i hvert Fald ikke mindste Spor dertil. At der også manglede

fra den Tid, da Bibliothekarposten blev et livsvarigt Æmbede, ikke en blot Gjen­nemgangsplads for yngre Professorer. Før Branden: Thomas Bang 1647—61, Chr. Ostenfeld 1661—71, Thomas Bartholin 1671—80, Ole Borck 1681—90, Cosmus Bornemann 1690—92, Rasmus Bartholin 1693—98, Holger Jacobæus 1699—1701, Ole Rømer 1701—10, Povl Vinding 1710—12, Hans Mule 1712, Hans Birkerød 1712—20, Hans Bartholin 1720 fg. (Arne Magnussen?) Efter Branden: J. P. Anchersen 1733—65, Abraham Kall 1765—80, N. Elert 1780—1803, Rasmus Nyerup 1796—1829 (i Begyndelsen kun adjungeret), Rasmus Rask 1829—1832, J. N. Madvig 1832—1848, P. G. Thorsen 1848—79.

¹ Se Håndskriftet Nr. 761, Fol., i Ny kgl. Saml., der er en Afskrift af det nu tabte Arn. Magn. 378, Fol.

² Således kaldtes Bibliotheket over Trinitatis Kirke i Modsætning til Samlingen ved Frue Kirke og særlig den Hopnerske Samling.

³ Se Acta Consist. anf. Dag.

⁴ Acta Consist. anf. Dag; jvfr. Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler S. 206.

en hel Del Bøger, sees blandt andet af en Revisionsforretning fra Begyndelsen af 1696, som endnu er til¹, og den bekjendte Klage fra 1707 over Forholdene ved Universitetet² og Universitetsbibliotheket har, om den end ganske vist i flere Punkter var højst uretfærdig og overdreven, dog næppe savnet al Grund. Som det imidlertid allerede er sagt flere Gange før, er der fra Nutidens Standpunkt så langt fra Grund til at beklage den Uorden, der dengang kan have hersket ved Bibliotheket, at man tværtimod må glæde sig over den, fordi den kan have gjort det muligt, at et og andet er reddet, som ellers vilde være gået til Grunde i Branden 1728.

Efter det Tidspunkt, hvortil vi ere nåede ned, vide vi ikke meget om Håndskriftsamlingens Forøgelse. I Året 1698 fik Bibliotheket en Donation, bestående i kgl. Sekretær Johan Didrichsens efterladte Bogsamling, hvis Hovedbestanddel var juridiske og politiske Skrifter³. Vi kjende dog ikke nærmere til den og vide derfor heller ikke, om den omfattede Håndskrifter. Derimod erhvervedes sådanne på Auktionen efter Biskop Jens Birkerod (1709), hvor der kjøbtes Håndskrifter for 6 Rdl 3 $\frac{1}{2}$ 11 β ⁴; men vi savne Oplysning om, hvilke disse vare. Endelig

¹ I Håndskriftet Nr. 761, Fol., i Ny kgl. Saml.

² Trykt i Nyerup's Kbhvns. Univ. Annaler, S. 213 fig.; om Bibliotheket handles særligt S. 215—21. Om hvorledes en hel Del Bøger vare ødelagte ved Udrivning af Blade, se Acta Consist. for 30. Septbr. og 4. Novbr. 1702.

³ Se bl. a. B. Raupach: De præsentii rei sacræ et litterariæ in Dania statu (Hamb. 1717), p. 30, og Thura: Idea hist. litter. Danorum, p. 227; jvfr. Torfæi Orcades, Fortalen Bl. d. Johan Didrichsen havde også været Sekretær hos Statholder Ulrik Frederik Gyldenløve; se bl. a. mit Skrift: Leonora Christina på Maribo Kloster, S. 108.

⁴ Se Rektoratsregnskabet f. 1709—10. De af Jens Birkerod efterladte Håndskrifter opregnes i Auktionskatalogen (Kbhvn. 1709, 8vo) samt i Suhm's Nye Saml. IV, 2, 76 fig. Måske kan her anføres nogle almindelige Bemærkninger om Universitetsbibliothekets Håndskrifter kort før Branden, som findes i B. Raupach's De præsentii rei sacræ et litterariæ in Dania statu (1717) p. 30: „Bibliothecarum vero, quæ vulgo dicuntur, cimelia ex singulis jam enumeratis Bibliothecis selecta, ne quotidiano obsolescerent usu, vel alia minus felicia experientur fata, in interiore ædium parte peculiaribus inclusa repositoriis asser-

kan anføres, at i 1713 overgav Biskop Christen Worm Universitetet et Håndskrift af Ole Rømer med Titel: „Triduum“ (ø: Tr. observationum Tusculanarum), og Konsistorium lovede at trykke det. Det blev dog ikke, så vidt skjønnes, indlemmet i Bibliotheket, men opbevaret ved Konsistorium, og blev efter Branden udgivet af Horrebow, som selv havde haft nogen Del i dets Udarbejdelse¹.

Af andre Kjendsgjæringer, vedrørende Håndskriftsamlingen før 1728, skal jeg endnu omtale et Par Udlån fra den. I Juni Måned 1706 lånte Arne Magnussen, der stod i Begreb med at rejse op til Island², 5 islandske Håndskrifter af Resen's Samling, hvilke han agtede at lade trykke deroppe³, og Året efter lånte Professor Chr. Reitzer Krag's håndskrevne Annales Christiani III⁴. Med Hensyn til Arne Magnussen's Lån ytrede et Medlem af Konsistorium — Prof. O. Worm — stor Betænkelighed, idet han træffende bemærkede, at han „så endnu aldrig et Manuskript komme så hastig ind udi et Bibliothek, som det kom ud“. Også i dette Tilfælde gik det virkelig overmåde langsomt med Tilbageleveringen, thi endnu da Branden fandt

vantur. Latent ibi classicorum Græcæ Latinæque linguæ Auctorum codices; latent Patrum ac Doctorum Ecclesie, medii præsertim ævi, exemplaria nitide exarata, ut nihil nunc dicam de variorum, superioris sæculi Scriptorum, in historia Danica ac universi Septentrionis laboribus, qui ingenti numero hic custodiuntur.“

¹ Se Acta Consist. for 20. Maj og 9. December 1713; jvfr. Acta Consist. for 27. Juni 1722. Det er uden Tvivl det samme Exemplar af Håndskriftet, som nu opbevares i Universitetsbibliotheket („Ex donat. varior.“ Nr. 15, Fol.). I sin Basis Astronomiæ (1735), pag. 199, taler Horrebow om et Exemplar af Rømer's Triduum observationum Tusculanarum, som Rømer selv på sit Yderste overgav til Biskop Christen Worm, og som Horrebow senere benyttede. Om dette Exemplar siger han, at det „invenietur deinceps in bibliotheca Universitatis nostræ publicæ“. Men i den 6 År senere trykte 3die Del af hans Opera mathematica. physica (p. 209) siger han om Exemplaret: „*invenitur nunc in bibliotheca Universitatis nostræ publicæ*“. Jvfr. også et Brev fra A. Hojer om Branden 1728 i Addit. Nr. 602, 4to.

² Se Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III, 80.

³ Se Acta Consist. f. 12. Juni 1706; trykt i Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III, 127. Den skriftlige Votering om Sagen i Universitetsarkivet Nr. 147.

⁴ Se Acta Consist. f. 19. Marts 1707.

Sted, var i det mindste ét af de lånte Håndskrifter hos Arne Magnussen, men denne Omstændighed skyldes det på den anden Side, at det endnu er i Behold, hvorom mere i det følgende Afsnit. Om et andet af Arne Magnussen's Håndskriftlån hedder det i Acta Consistorii for den 5te December 1716: „Velædle Hr. Assessor Arnas Magnussen udtog med Konsistorii Tilladelse en Skuffe af det grønne Skab neder ved Døren med 390 gamle Breve (enten alle eller de fleste om St. Claræ Kloster), de fleste deraf skrevne på Pergament og nogle på Papir, hvilke han lovede alle uskadte, så snart han får dem igjennemset, tillige med Skuffen at restituere Konsistorio“¹. Skjønt de pågjældende Breve, som man ser, ikke egentlig opbevaredes i Universitetsbibliotheket, men ved Konsistorium, har jeg dog så meget mindre troet at burde forbigå dette Lån med Tavshed, da det gik med det på lignende Måde som med det andet. Brevene vare endnu under Branden i Arne Magnussens Værge og udgjøre den Dag i Dag en Del af hans Håndskriftsamling, vistnok meget med Urette, da de — som det iøvrigt er Tilfældet med så mange andre Ting i denne Samling — aldrig have tilhørt ham. I det hele beror, som det yderligere vil sees af næste Afsnit, Arne Magnussen's Betydning for Universitetsbibliotheket ikke blot på, at han testamenterede det sin uvurderlige Håndskriftsamling, men også derpå, at ved ham flere af Håndskrifterne i det gamle Bibliothek reddedes fra Undergang, og da dette uden Tvivl til Dels hang sammen med hans Ansættelse ved Bibliotheket, vil det være på sin Plads her at nævne, at han i 1721 overtog Vicebibliothekarens Funktioner. Det hedder herom i Acta Consistorii for 19de Juli 1721: „Hr. Etatsråd Bartholin [den hidtidige Vicebibliothekar; hans Fornavn var Caspar] proponerede, at som Hr. Assessor Magnussen efter den imellem dennem gjorte Transaktion påtager sig Bibliothecæ academicæ Administration, som Hr. Etatsr. Bartholin

¹ Også trykt, skjønt ikke ganske nøjagtigt, i Nord. Tidsskr. for Oldkynd. III, 104.

formedelst andre Forretninger ej længere, som han ønskede, kan forestå, det da måtte føres ad Acta, at Hr. Assessor Magnussen herefter står for Bøgerne og svarer til alt, hvis Forsvar som af Bibliothekets Administration dependerer, så snart det hannem af Hr. Etatsråd Bartholin bliver overleveret¹. Vicebibliothekaren var den, som væsentlig besørgede det daglige Arbejde ved Bibliotheket, og kom derved i den nærmeste Berørelse med dettes Indhold, medens Førstebibliothekaren — dengang Professor Hans Bartholin — stod Enkelthederne noget fjernere. Om iøvrigt Arne Magnussen selv blev Førstebibliothekar inden Branden, er uvist, men ikke usandsynligt. Han omtales en enkelt Gang som sådan af samtidige², men da bl. a. Acta Consistorii fra 1725 flg. mangle, kan Spørgsmålet næppe med Sikkerhed afgjøres. Under alle Omstændigheder blev hans Virksomhed ved Bibliotheket ikke af lang Varighed. Den 20de Oktober 1728, om Aftenen, udbrød den Ildebrand, der i Løbet af et Par Dage lagde den største Del af Hovedstaden og dermed Bibliothekets Samlinger både ved Frue Kirke og over Trinitatis Kirke i Aske. Branden selv er flere Gange så udførligt skildret³, at jeg her ikke skal komme nærmere ind på

¹ Jvfr. Nyerup: Kbhvns. Univ. Annaler, S. 258–59; Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III, 66.

² Jeg tænker særlig på E. Pontoppidan, som før 1728 gjorde en Rejse til Kjøbenhavn og i den Anledning omtaler ham som „Overbibliothekar“, se hans Theatrum Daniæ vet. et mod., Fortalen Bl. c 4, verso. Når hans Biograf Jon Olafsen (Tidsskr. f. nord. Oldkynd. III, 28) synes at antage, at han allerede ved den omtalte Lejlighed 1721 blev Førstebibliothekar, beror dette på en Misforståelse.

³ Jeg henviser bl. a. til Acta phys. medica Acad. Leop. Carol. naturæ curiosorum Vol. 2, Appendix, p. 129 flg.; P. Horrebow: Opera math. physica T. 3, p. 68 flg.; Nyerup: Kjøbenhavns Beskrivelse, S. 155 flg.; Danske Samlinger II, 71 flg. Frue Kirke brændte allerede den 21de om Formiddagen, og samme Dags Eftermiddag tog Ilden fat i Runde-Tårn og Trinitatis Kirke. Horrebow's Skildring indeholder flere ret anskuelige Enkeltheder. Han havde med en af sine Sønner taget sin Tilflugt i Opgangen til Runde-Tårn, hvor en Mængde andre flygtende vare tyede hen med deres Bohave. Herfra så han sit eget Hus brænde, uden at han var i Stand til at komme ned og derhen. Da Ilden imidlertid tog fat i Tårnet på Trinitatis Kirke, hvorunder Bibliotheket lå, måtte han og de andre

dens Enkeltheder, men kun bemærke, at den rivende Hurtighed, hvormed den udbredte sig til Kvarterer, hvorhen man aldrig havde troet, at den vilde nå, ligesom også den forfærdelige Forvirring, der herskede overalt, gjør det forklarligt, at der, fraregnet måske nogle af Kåberpladerne til Resen's Atlas, ikke vides at være reddet det allermindste af de Sager, som, da Branden begyndte, fandtes i Bibliothekets Lokaler, enten på det ene eller det andet af de nævnte Steder.

ned på Gaden, og så opfyldt var Luften af Ildgnister og brændende Sager, at hans Hat brændte, medens han gik med den på Hovedet, hvorfor en forbigående uden videre satte ham en anden på.

II.

Og dog ere, som tidligere bemærket, det gamle Bibliotheks håndskrevne Skatte ingenlunde gåede helt tabte for Efterverdenen. Der er ganske vist ved hin sørgelige Brand tilintetgjort mange værdifulde Stykker, som aldrig kunne ventes at ville gjenfindes enten på den ene eller anden Måde, — mange flere efter al Sandsynlighed, end de temmelig mangelfulde Fortegnelser over Bibliothekets Indhold give nogen Forestilling om. Men på den anden Side må også en stor Mængde og til Dels meget vigtige Håndskrifter siges at have overlevet Branden, i den Forstand nemlig, at for så vidt vi ikke længere besidde det gamle Bibliotheks egne Exemplarer — hvad vi dog også i nogle enkelte Tilfælde gjøre —, have vi trykte eller skrevne Gjengivelser af dem. Idet jeg i det følgende agter nærmere at påpege noget af det, der således er bleven bevaret, finder jeg det for Overskuelighedens Skyld bekvemtest at sondre de pågældende Håndskrifter i tre forskjellige Grupper. Først vil jeg nævne nogle Exempler på Håndskrifter, som i Ordets bogstavelige Betydning have unddraget sig Brandens Ødelæggelse, idet de enten før Branden vare bortkomne fra Bibliotheket eller under Branden udlånte derfra. Dernæst vil jeg omtale Håndskrifter, som, allerede før Branden fandt Sted, vare udgivne i Trykken, og endelig Håndskrifter, som ere bevarede gennem

Afskrifter. På intet af disse Punkter er det dog min Agt eller min Lejlighed at give noget blot tilnærmelsesvis fuldstændigt. Der vilde hertil ikke blot udkræves langt mere Tid, end jeg kan afse til dette lille Arbejde, men en Specialkundskab til Håndskrifter på de forskjelligste Områder, som næppe nogen enkelt er i Besiddelse af. Min Hensigt er kun gennem enkelte Exempler at fremkalde en almindelig Forestilling om, hvorledes Forholdet er, og jeg forudsætter, at enhver, der har syslet med Håndskrifter, med Lethed vil kunne supplere disse Exempler af sin egen Kundskab.

Idet jeg altså begynder med at nævne nogle Håndskrifter, som ere bevarede i selve det gamle Bibliotheks Exemplarer, skal jeg allerførst bemærke, at man hidtil har antaget¹, at dette kun gjaldt om to Håndskrifter, nemlig Nr. 57, Føl., i den „Ex donatione variorum“ benævnte Samling i Universitetsbibliotheket, samt Nr. 399, 4to, i den Arne-Magnæanske Samling. Det første er den af Universitetsbibliothekaren Thomas Bang anlagte Gavebog for Bibliotheket (se foran S. 21), et yderst pragtfuldt Stykke², hvis indre Værd dog er så godt som intet, idet det kun indeholder to Optegnelser, den ene om en Gave af 7 Bøger og et Guldbæger, som Kong Jakob af Skotland i Året 1590 gjorde Universitetet, den anden om Christian IV.s ovenfor omtalte Gave af 1605. Det andet Håndskrift er langt værdifuldere. Det er en gammel Membran (fra Slutningen af det 13de Århundrede) af Biskop Gudmund Arasons Saga, som stammer fra Peder Resens Bibliothek³. Arne Magnussens Bevis for, at han har lånt Håndskriftet af Universitetsbibliotheket i Året 1706, ligger endnu ved, og det er således utvivlsomt et af de 5 Håndskrifter, som han, efter hvad foran

¹ Se H. Matzen: Kbhvns. Universitets Retshistorie II, 247.

² Håndskriftet er en Membran med sirligt tegnede og forgyldte Titelblade, og det er indbundet i rødt Fløjl med Universitetets og de fire Fakulteters Emblemer i Sølv.

³ Uden Tvivl Caps. VIII, Ordo II. in 4to, Nr. 2. Om Håndskriftet se også Biskupa Sögun I, Fortalen S. LIII - LIV.

er meddelt (S. 57), i det nævnte År fik Lov til at tage med op til Island, og som han tænkte på at lade trykke der.

Af andre endnu bevarede Håndskrifter, som have tilhørt det gamle Bibliothek, har jeg selv allerede tidligere nævnet Nr. 1813, 4to, i den gamle kongelige Samling på det store kgl. Bibliothek (ovfr. S. 11—12). Det har endog hørt til Universitetsbibliothekets ældste Stamme, idet det har en Påtegning om at være skjænket til Universitetet af Peder Albretsen.

Fremdeles har jeg nævnet (ovfr. S. 43) Zacharias Lunds Håndskrifter, af hvilke endnu en Del bevares på det store kgl. Bibliothek, og blandt hvilke især Brevene til Meursius fortjene at fremhæves¹.

Som reddede, om ikke af Universitetsbibliothekets egne, så dog af Universitetets Håndskrifter har jeg endelig omtalt Rømer's „Triduum“ samt den betydelige Samling af Breve fra Clara Kloster i Roskilde, som Arne Magnussen lånte 1716 for at se dem igjennem. Vi have endnu en Fortegnelse over de vigtigste af disse Breve, opsat af Arne Magnussen selv², og det fremgår heraf, at det virkelig er de samme Breve, som endnu opbevares i Universitetsbibliotheket.

Som Udgangspunkt for yderligere Oplysninger om levnede Håndskrifter fra det gamle Bibliothek aftrykker jeg et Brudstykke af et Brev, som Andreas Hojer skrev til en ubekjendt ikke længe efter, at Branden havde fundet Sted³. Han ytrer sig bl. a. således: „Ex bibliotheca academica er intet reddet

¹ Brevene til Meursius findes i Gl. kgl. Saml. Nr. 3072, 4to. Af de andre Håndskrifter, som Zach. Lund selv særlig ønskede at få trykt, findes hans Poëmata Latina i Thott's Saml. Nr. 1074, 4to; hans Annotationes in Horatii Epistolas et Artem poëticam i Gl. kgl. Saml. Nr. 2017, 4to; Petrus Comestors Sermones i Gl. kgl. Saml. Nr. 1389, 4to. Andre af de Håndskrifter, som i sin Tid vare i Joh. Moths Værg (se Møller: Cimbria literata I, 371) haves i Gl. kgl. Saml. Nr. 2003, 4to, 2037, 4to, 1079, Fol., Thott's Saml. Nr. 1038, 4to, og måske flere Steder.

² I Additam. Nr. 110, 4to (Univ.-Bibl.).

³ I Additam. Nr. 602. Brevet er Svar på et andet, skrevet 23. November 1728.

uden *Chronicon Holsatiæ*, som Leibnitz har ladet trykke og jeg med det første med en gammel plattysk Version agter at udgive¹, hvorover denne Codex membranaceus (som er *unicus per orbem*), hos mig er bleven i behold. D. Hans² har reddet et MSS., som skall være en gl. Præst i Odensee Michels Mariæ-Psaltere, og udaf de MSS. Livii, som var her, er en Deel af Gramm reddet. Maaskee Arnas har et par MSS. ex bibliotheca publica, og det er alt. Hans eegen Collection er gandske spoliered, og hvad han har tilbage, det hænger ey sammen. Det eeneste, Vi nu daglig plager ham om, er dette, at han maatte give os *historiam deperditorum litterariam*. Han lover det iblandt, men jeg frygter, at det bliver derved.“ — Det blev desværre derved; i hvert Fald foreligger der ikke det mindste om et sådant Arbejde fra Arne Magnussens Hånd, som vilde have været af den største Interesse. Hvad de i Brevet omtalte Håndskrifter angår, har jeg ikke fundet noget Spor af Manuskriptet til Hr. Michaels Værk, og heller ikke ved jeg, hvor Håndskrifterne af Livius ere blevne af. Derimod lader Håndskriftet af „*Chronicon Holsatiæ*“ — det vil sige: „*Chronicon Holsatiæ, auctore presbytero Bremensi*“ — sig efterwise. Det er nemlig det smukt udstyrede Pergamentshåndskrift af Krøniken, som nu findes i Ny kgl. Saml. Nr. 909, Fol. Beviset er let at føre. Thi for ikke at tale om, at Formatet og Udstyrelsen stemmer med Hojers Udtryk — hvorved kan bemærkes, at Håndskriftet i det kgl. Bibliothek både ved at være på Pergament og i Henseende til Textens Godhed endnu kan siges at være „*unicus per orbem*“ —, haves i de Bartholinske Samlinger på Universitetsbibliotheket³ en Afskrift af Hånd-

¹ En Udgave både af den latinske og tyske Text gaves ikke længe efter i Westphalen's *Monumenta inedita* III, 1 fig., men der foreligger intet om, at A. Hojer har haft noget med denne Udgave at gjøre, skjønt Universitetsbibliothekets Håndskrift ganske vist er benyttet derved.

² Uden Tvivl Dr. Hans Bartholin, der var (eller for ikke længe siden havde været) Førstebibliothekar.

³ I „*Ex donat. variorum*“, *Bartholiniana* Tom. D, S. 309 fig.

skriftet i det gamle Bibliothek („Ex Manuscripto Membraneo in folio Bibliothecæ publicæ Academiæ Hafniensis, Caps. Originis, Ord. 3.“¹), og denne Afskrift stemmer i et og alt med det nu på det kgl. Bibliothek opbevarede Håndskrift. Som noget særlig slående skal jeg anføre, at der i Afskriften henimod Slutningen angives at have været et større Hul i Originalen², og dette Hul gjenfindes virkelig fuldstændig på samme Måde i Håndskriftet i det kgl. Bibliothek. Teksten bryder både i Afskriften og i Pergamentshåndskriftet af midt i et Ord i Kapitel 40 således: „tributum pro suis propriis edibus iuxta beneplacitum exac[toris]“ . . . og begynder i Kap. 41 med: „Comes vero Henricus“. Man ser endog tydeligt, hvorledes den Omstændighed, at Ordene „beneplacitum exac . . .“ i Pergamentshåndskriftet stå nederst i et Hjørne af det pågældende Blad som „Kustode“ for den følgende Side har givet Anledning til, at disse Ord ikke strax ere blevne medtagne i Afskriften, men først bagefter tilføjede³.

¹ Denne dets Plads i Bibliotheket angives også i Th. Bartholin's *Antiquit. Danic. de causis contemptæ a Danis mortis*, p. 664, samt i *Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol.*

² Jvfr. Lappenberg's Udgave af „Presbyter Bremensis“ i *Quellensammlung der Schl. Holst. Lauenb. Gesellsch. f. vaterl. Geschichte I, 131*, samt hans Bemærkninger i *Archiv d. Gesellsch. f. ältere deutsche Gesch. VI, 900*. Pergamentshåndskriftet på det kgl. Bibliothek ligger til Grund for Lappenberg's Udgave. Derimod synes Lappenberg ikke at have kjendt Afskriften i Bartholiniana, med mindre den er det „Arna-Magnæanske“ Håndskrift, som omtales i *Archiv d. Gesellsch. f. ält. d. Gesch. a. St.* Hans Beskrivelse af Pergamentshåndskriftet (i *Quellensammlung etc.*) er også på flere Punkter temmelig misvisende (bl. a. siger han S. XXI, at det indeholder 90 Blade i Stedet for 45). Hvad angår Hullet i Pergamentshåndskriftet, må det vel efter de tyske Texter antages, at der kun mangler et Blad. Men det ser i Virkeligheden ud i Håndskriftet, som om der var faldet et helt Læg ud, og da de foregående 4 Læg i Håndskriftet have eller have haft 10 Blade hver, medens det følgende og sidste Læg har 6 Blade, er den Bemærkning meget forklarlig, som Arne Magnussen har gjort i Afskriften i Bartholiniana: „desiderantur ad minimum 8 Folia.“

³ Man undrer sig et Øjeblik, når det i J. Moller's *Diatriba hist.-critica de Helmoldo (Lubecæ, 1702, Bl. e.v.)* siges om et Håndskrift af „Presbyter Bremensis“ i Universitetsbibliotheket, at det „in ejus [o: Bibliothekets] membranis ipsi Chro-

I det ovenfor citerede Brev fra Andreas Hojer ytres der Formodning om, at Arne Magnussen kunde have reddet „et Par“ af Universitetsbibliothekets Håndskrifter. Et sådant — Arn. Magn. Nr. 399, 4to — har jeg allerede nævnet, men det er langt fra det eneste. Som bekjendt frelstes mange af Arne Magnussens egne Håndskrifter under Branden. Skjønt også en Del gik tabt, lader alt formode, at i hvert Fald af de ældre og vigtigere Håndskrifter er ikke så overdreven meget gået til Grunde ved hin Lejlighed¹, som da også Arne Magnussen havde nogen Tid til at skaffe sine Sager bort og derfor må antages, trods Forvirringen, først at have sørget for at bringe de værdifuldeste Stykker i Behold. Men på den anden Side kan der næppe være mindste Tvivl om, at der mellem de hos Arne Magnussen beroende Håndskrifter fandtes en Del af Universitetsbibliothekets. Den, som véd, med hvilken Lidenskab Arne Magnussen altid stræbte at drage Håndskrifter til sig, ikke blot for at komme til at eje dem, men også for at benytte og afskrive dem, som

nico Slavorum Helmoldino subjungitur“; thi det Pergamentshåndskrift, vi nu kjende af Krøniken, har bevaret den gamle Indbinding og kan umulig nogensinde have været sammen med et så stort Værk som Helmold's Slaverkrønike. Det er dog ikke blot muligt, men vist, at Universitetsbibliotheket ejede mere end ét Håndskrift af „Presbyter Bremensis“. Et andet sådant fandtes f. Ex. i Capsa Ambrosii P. 1., Ord. 4., Nr. 8 (se Håndskriftfortegnelsen fra 1662), og netop dette sidste betegnes i nogle Optegnelser af Peder Syv (Rostgård's Saml. Nr. 21, 4to) som knyttet til et Håndskrift af Helmold („Helmoldi Chron. cum Presbyteri ejusdem continuatione“), hvorved det dog rigtignok bliver påfaldende, at efter som Håndskriftet betegnes i Håndskriftfortegnelsen fra 1662, må man antage, at det har begyndt med „Presbyter Bremensis“. Måske har både Peder Syv og J. Møller (hvilken sidste vel havde sin Underretning på anden Hånd) ladet sig forlede af Udtrykkene i Begyndelsen af Kap. 15 i „Presbyter Bremensis“ til at tro, at de første 14 Kapitler vare af Helmold.

¹ Om det Tab, han led ved denne Lejlighed, udtaler han sig selv i et Brev af 18. Juni 1729 (Baden's Kbhvns. Universitets-Journal 1796, S. 7 flg. og Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III, 106 flg.). Det meste af, hvad der brændte, må antages at have været dels Diplomer — i Original og Afskrifter —, dels nyere islandske Håndskrifter samt Udarbejdelser og Optegnelser af Arne Magnussen selv. Om hans Tab se også Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. a. St., S. 35–36 og 105 flg.

véd, hvor langsom han var til at give lånte Håndskrifter tilbage — hvorom mange Stykker i hans Samling vidne —, og som endelig husker, at han 1721 blev Vicebibliothekar (siden måske Førstebibliothekar), kan ikke være i Tvivl om, at han benyttede den Lejlighed, som hans Stilling ved Bibliotheket i så rigt Mål gav ham, til endog efter en større Målestok at tage Håndskrifter fra Bibliotheket hjem til Afskrivning eller andet Brug. Hertil kommer endnu, at det, længe før Branden fandt Sted, havde været hans Tanke at skjænke sine Bøger og Håndskrifter til Universitetsbibliotheket¹, og at han derfor uden Tvivl har vænnet sig til at betragte det hele som én eneste Samling, over hvilken han kunde disponere så nogenlunde efter eget Tykke. Resultatet bliver, som sagt, at der ganske sikkert har været en ikke ringe Del af Bibliothekets Håndskrifter i Arne Magnussens Værge under Branden, og om end måske nogle af dem ved denne Lejlighed ere gåede tabt, ere andre igjen blevne bevarede. Til det ene allerede anførte Vidnesbyrd om, at det virkelig forholder sig således, skal jeg nu føje nogle andre.

Håndskriftet Nr. 290, Fol., i Arn. Magn. Samling — Sorø Klosters Brevbog, på Pergament — er en Levning fra det gamle Bibliothek, hvad der fremgår af følgende. I Håndskriftet Nr. 291, Fol., i Arn. Magn. Samling — et Håndskrift, som også angår Sorø, og som har tilhørt Steph. Joh. Stephanus — omtales et Pergamentshåndskrift med Breve vedkommende Sorø Kloster, hvilket Håndskrift siges 1594 at være lånt af Niels Krag til Brug for hans historiske Arbejder, senere at være gået over til Venusin og efter hans Død († 1608) at være indlemmet i Universitetsbibliotheket². Der gives på det anførte Sted en fuldstændig Fortegnelse over Håndskriftets Indhold, med Hen-

¹ Nord. Tidsskr. f. Oldkynd. III, 34.

² De pågældende Bemærkninger ere trykte i *Scriptores rer. Dan.* IV, 560, hvor også Indholdsfortegnelsen over Håndskriftet m. m. er gjengivet. Da det nævnte Bind af *Scriptores* blev trykt, ansåes nemlig Håndskriftet for tabt, se *Script. rer. Dan. a. St.*, S. 533.

visning til dets Paginering, og der fremdrages også forskellige vigtige Momenter, vedrørende dets Ydre, og både det ene og det andet stemmer så fuldstændigt med Håndskriftet Nr. 290, Fol., at der ikke kan være mindste Tvivl om, at det er om dette, der tales. Til yderligere Bekræftelse, hvis en sådan behøvedes, kan anføres, at Håndskriftet Nr. 290 ikke blot på sin Titelside har en længere Påtegning af Steph. Joh. Stephanus, men også Påskrifter af Hans Jensen Alan, som var Universitetsbibliothekar fra 1607–10, og af Hans Poulsen Resen. Endelig findes Håndskriftet virkelig opført i den bevarede Fortegnelse over Afleveringen efter Niels Krag¹.

Andre Håndskrifter i den Arna-Magnæanske Samling, som utvivlsomt have tilhørt det gamle Universitetsbibliothek, ere Nr. 22 a–b, Fol., og Nr. 93, Fol. Professor Gustav Storm i Christiania har henledet min Opmærksomhed på disse to Håndskrifter. Nr. 22 a–b er et Håndskrift i to Afdelinger fra omtrent 1600, som indeholder forskellige Optegnelser og Samlinger, navnlig til Norges Historie. Det bærer i den ældste fuldstændige Katalog over Arne Magnussen's Håndskrifter Titelen „Adversaria Huitfeldiana“, en Titel, som for så vidt er mærkelig nok, som Håndskriftet åbenbart ikke har andet med Huitfeldt at gjøre, end at et og andet deri er meddelt af ham til Håndskriftets Ejer eller Samler². Nu findes imidlertid i Fortegnelsen fra 1662 over det

¹ Se den i Tillæget trykte Fortegnelse mellem Foliaerne: „En beseglet Kopi-Bog med et anhängende Segl, igjennemstukket, af Sor Kloster.“ Seglet med Seglremmen er nu tabt, men Håndskriftet er ganske rigtigt „gjennemstukket“. I den som Afleveringsliste efter Venusin i Kirkehistor. Saml. 3. R. I, 305 flg. trykte Håndskriftfortegnelse vilde Håndskriftet alene af den Grund ikke kunne findes, at Foliaerne her mangle. Når det derimod heller ikke gjenfindes i Håndskriftfortegnelsen fra 1662 eller endog i den ældre, som er trykt i Rørdam's Lyskander's Levned, S. 146 flg., synes man at måtte slutte, at det, allerede før den sidste Fortegnelse affattedes, var kommet bort fra Bibliotheket, og dette bekræftes yderligere derved, at i de Bartholin'ske Samlinger på Universitetsbibliotheket, hvor der (i Tom. K) findes et Uddrag af Håndskriftet, kaldes dette „liber membranaceus monasterii Sorensis“. Det er altså rimeligvis kommet til Sorø igjen, hvor det fra først af havde hjemme.

² Jvfr. G. Storm: Magnus Erlingssøns Lov om Kongevalg og Løfte om

gamle Universitetsbibliotheks Håndskrifter (Capsa Cypriani, Fol., Ordo 2., Nr. 27 eller 31) anført et Håndskrift med en ganske tilsvarende Titel: „Varia adversaria Huitfeldiana“, og om dette Håndskrifts Indhold haves nogle Bemærkninger i Håndskriftet Nr. 761, Fol., i Ny kgl. Saml.¹, der gå ud på, at Håndskriftet foruden andre „diplomata res Norvegicas spectantia“ indeholdt Magnus Erlingssøn's Brev „de oblatione coronæ.“ Dette Brev findes imidlertid netop også i det Arna-Magnæanske Håndskrift, og da det ellers ikke er kjendt noget andet Steds fra hverken i ældre eller nyere Tid — det antages at være en Forfalskning fra det 15de Århundrede² —, og de Omgivelser, hvori det fandtes i Følge Hdskr. Nr. 761, Fol., ganske svare til dem, hvori det virkelig findes i det Arna-Magnæanske Håndskrift, er der vistnok ikke Tvivl om, at de to Håndskrifter ere identiske³. — Nr. 93, Fol., i den Arn. Magn. Saml. er en i Årene 1550—51 udført Oversættelse af et Stykke af Heimskringla ved Laurentz Hanssøn, Bonde på Skongh (eller Skough), fremkommen efter Opfordring af Dr. Christiern Morsing og Mag. Hans Svaning⁴. Håndskriftet, som er Oversætterens egen Original, betegner sig selv på Titelbladet som „thenn Norske Kronik, szom kalles Konninge Boghen“. Mellem de til Universitetsbibliotheket

Kronens Ofring (Christiania Videnskabselskabs Forhandling 1880, Nr. 14), S. 15—16.

¹ Som igjen er en Afskrift af det nu tabte Håndskrift Nr. 378, Fol., i Arn. Magn. Saml.

² Se G. Storm's i næstforrige Anm. nævnte Afhandling, S. 14.

³ Man kunde måske tænke sig Muligheden af, at det var en Afskrift af Håndskriftet, der havde været bevaret i det gamle Bibliothek, medens Håndskriftet i Arn. Magn. Samling i hvert Fald er Originalen. Et tilsvarende Forhold forekommer ganske vist for andre Håndskrifter's Vedkommende, som vi siden skulle se Exempler på. Men der er ringe Anledning til at supponere det i det foreliggende Tilfælde, da et Håndskrift som „Adversaria Huitfeldiana“, der bestod af en Mængde forskjelligartede Stykker og Notitser, ikke hørte til dem, der fristede til Afskrivning.

⁴ Om Håndskriftet se Tidsskr. f. nord. Oldkynd. I, 349 flg.; Rørdam: Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark, S. 44 flg., og især Norske Magasin I, XIV flg.

efter Huitfeldt afleverede Manuskripter forekom imidlertid endog to Folio-Håndskrifter med Titel: „Norske Krønike, som kaldes Kongebogen“, og da Håndskriftet i den Arn. Magn. Samling i Følge en Påtegning på det har tilhørt Hans Svaning, og Huitfeldt vides at have arvet en Del af Svanings literære Efterladenskaber, taler alt for, at det ene af hine to mellem Huitfeldt's Samlinger forekommende Håndskrifter har været den nu bevarede Original, medens det andet sandsynligvis har været en Afskrift.

Jeg skal endnu nævne et Håndskrift, som jeg bestemt antager, at vi have i det gamle Bibliotheks eget Exemplar. Det er Håndskriftet Nr. 805, Fol., i Thott's Samling, et originalt Obituarium på Pergament for Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn. En Afskrift eller et Uddrag af et sådant „Calendarium sive Obituarium ecclesiæ b. Virginis Hafniis“ havdes (i Følge Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to) i Tom. A af den Bartholinske Afskriftsamling (hvilket Bind brændte 1728), og Originalen angaves der at være i Capsa Ambrosii, Ordo 3. (måske P. 3., Ord. 3., Nr. 14). Der haves imidlertid andre Uddrag af Obituaret i det gamle Bibliothek, ved Langebek (et er trykt i *Scriptores rer. Dan.* VI, 372 flg., et andet haves i *Additam.* Nr. 110, 4to), og disse Uddrag stemme, i hvad de give, i et og alt nøjagtigt overens med det endnu bevarede Exemplar. Da nu endelig også det gamle Bibliotheks Exemplar var på Pergament og i Folio, og da der af et Skrift som dette overhovedet vanskelig kan tænkes at have været to Exemplarer, men især ikke to Exemplarer på Pergament, ligger det absolut nærmest at antage, at det Exemplar, vi endnu have, er selve det, hvorefter de omtalte Afskrifter og Uddrag vare gjorte.

Det er min Overbevisning, at den Arna-Magnæanske Samling indeslutter endnu flere Håndskrifter fra det gamle Universitetsbibliothek end de allerede nævnte¹, og jeg er ligeledes vis

¹ Prof. G. Storm antager bl. a. også, at dette er Tilfældet med Arn. Magn. Nr. 333, Fol., et Håndskrift fra det 16de Årh., som bærer Titelen:

på, at man også i andre Samlinger, særlig det store kongelige Bibliotheks, endnu vil kunne finde adskillige sådanne. Jeg har imidlertid, som allerede fremhævet, kun gennem enkelte Exempler villet slå fast, at en Undersøgelse i så Henseende ikke fra først af tør betegnes som frugtesløs, og må iøvrigt overlade andre at føre Undersøgelsen videre. Jeg vil dog endnu på dette Sted, som det formentlig mest passende, bemærke, at af Kobbertavlerne til Resen's Danske Atlas overstod en større Mængde Branden, idet 96 Stykker endnu fandtes i Behold efter denne. De ere dog i senere Tider igjen for største Delen bortkomne, så at nu kun 4 bevares på Universitetsbibliotheket¹. Her findes iøvrigt også forskellige Udkast og Samlinger til samt Renskrifter af enkelte Partier af Texten, og i de fleste har Resen selv gjort Bemærkninger², men om disse sidste tidligere have været indlemmede i det gamle Bibliothek, kan næppe med Sikkerhed afgjøres, om det end for nogles Vedkommende ikke er usandsynligt.

Så interessant og vigtigt det er, at der endnu er bevaret nogle af det gamle Bibliotheks Håndskrifter, er det naturligvis under alle Omstændigheder kun et forholdsvis ringe Antal, om hvilke dette gjælder, og det er uberegneligt, hvor mangelfuld vor Kundskab om vort Fædrelands Fortid vilde være, hvis det gamle Bibliotheks håndskrevne Indhold ikke på andre Måder

„Statuta regalia et provincialia, 1557.“ Et Håndskrift med ganske samme Betegnelse nævnes i Håndskriftfortegnelsen fra 1662 under Capsa Cypriani, Ordo 2., Nr. 16 (eller 20), og jeg er selv tilbøjelig til at antage, at de to Håndskrifter ere identiske, da der lige så lidt i dette som i det i næstforrige Anm. nævnte Tilfælde synes at have kunnet være nogen synderlig Fristelse til Afskrivning. Men i hvert Fald er det nu bevarede Håndskrift det oprindelige.

¹ Se Danske Saml. II, 280.

² De Håndskrifter i Universitetsbibliotheket, som på den ene eller anden Måde henhøre til Resen's Atlas, ere: Arn. Magn. Saml. Nr. 359—62, Fol., og „Ex donat. varior.“ Nr. 19—25, Fol. Af de sidste synes dog nu Nr. 22 at være gået tabt og ligeledes Nr. 25, hvis da dette Nr. ikke er identisk med Arn. Magn. Nr. 360. Bemærkninger med Resen's egen Hånd forekomme i Arn. Magn. Nr. 359—362 samt i „Ex donat. varior.“ Nr. 21, 23 og Nr. 24, hvilket sidste af Resen selv er betegnet som „Daniae descriptio, tomus quartus“.

var repræsenteret i Nutiden. Heldigvis er dette dog endog efter en meget stor Målestok Tilfældet, idet nogle af Bibliothekets Håndskrifter allerede før Branden vare udgivne i Trykken, medens der af andre var taget Afskrifter, som — umiddelbart eller middelbart — ere nåede ned til os. Ganske erstatte Originalerne kunne naturligvis hverken Aftrykkene eller Afskrifterne, men vi må dog være tilfredse med, hvad de give. Hvad iøvrigt de før 1728 i Trykken udgivne Håndskrifter angår, er deres Antal ikke meget betydeligt. Af nyere Forfatteres Arbejder udgaves bl. a. Mogens Madsen's *Episcoporum ecclesie Lundensis series* (af Th. Bartholin) og Hans Lyskander's *Antiquitatum Danicarum sermones XVI*, ligesom også Grundlaget for Resen's *Frederik II.*, hvad enten nu dette hidrører fra Claus Chr. Lyskander eller en anden. Langt vigtigere vare dog de ældre Kilder, som udgaves i Trykken, og af hvilke jeg særlig skal fremhæve det ypperlige Håndskrift af Adam af Bremens hamburgske Kirkehistorie, som Vedel udgav, og som antages at være det, der siden kom til Universitetsbibliotheket¹; Svend Ågesens *Kronike*, udgivet af Steph. J. Stephanius tillige med Svend Ågesens *Vitherlagsrettens Historie* og en i samme Håndskrift optaget dansk Kongerække; samt Ælnoths *Historia vitæ S. Canuti regis*, udgivet, tillige med *Passio S. Caroli comitis Flandriæ*, af Meursius. Ole Worm udgav efter et Håndskrift i Universitetsbibliotheket et latinsk Digt om Holger Danske² og efter „Kringla“ Skaldatal. „Kringla“ er også Hovedkilden til Peringskiöld's Udgave af *Heimskringla*³. Resen's *Edda-Udgave* har ikke noget med Universitetsbibliothekets

¹ Se især A. H. Lackmann: *De codice bibl. acad. Hafniensis membranaceo, in quo Adami Bremensis opera inscripta fuere. Kiliae 1746.* Jvfr. Lappenberg i *Archiv d. Gesellsch. für ältere deutsche Geschichtskunde* VI, 842.

² Som Tillæg til *Regum Daniæ series duplex.* Hafn. 1642. Fol. I Følge Pontoppidan: *Gesta et vestigia Danorum extra Daniam* I, 347, var Håndskriftet i *Capsa Cypriani*, men Peder Syv siger (*Rostg. Saml.* Nr. 21, 4to), at det var i *Capsa Ambrosii*, Pars 2., Ordo 3., Nr. 21.

³ Se Unger's Udgave af *Heimskringla*, Indledn. S. V; Storm: *Snorre Sturlassons Historieskrivning* S. 206.

Håndskrifter at gjøre, og heller ikke hans Udgave af den norske Hirdskrå og Vitherlagsretten. Derimod udgav han Kjøbenhavns og Ribes Stadsretter efter Håndskrifter, der opbevaredes i hans egen Samling og altså siden bleve Universitetsbibliothekets Ejendom. Det samme var formodentlig Tilfældet med hans Udgave af Christiern II.s Love. Torfæus udgav i sin Series dynastarum et regum Daniæ (S. 211) en gammel Kongerække efter et Håndskrift, som ligeledes fandtes i Resen's Samling. Th. Bartholin udgav Nicolai archiepiscopi Lundensis Chronica episcoporum Lundensium efter et Håndskrift i Capsa Cypriani, Ordo 3. Arne Magnussen udgav Chronica Danorum et præcipue Sialandiæ samt Testamentum Magni regis Norvegiæ efter Håndskrifter i Universitetsbibliotheket. Og så fremdeles¹.

Gå vi nu fra de før Branden 1728 udgivne Håndskrifter over til Betragtningen af sådanne, som alene ere bevarede gennem Afskrifter, vil det snart vise sig, at Antallet af disse er endog overordentlig stort, takket være det 17de og 18de Århundredes Samlerflid. Selv med Fradrag af det ganske vist ikke ringe Antal, som vi ikke tydeligt kunne gjenkjende som Afskrifter, dels fordi de selv mangle tilstrækkelig Betegnelse, dels fordi vor Kundskab til det gamle Bibliotheks Indhold er ufuldstændig, bliver der så mange tilbage, at om man også kunde tænke sig, at der var tilvejebragt en fuldstændig Fortegnelse over dem — hvad der dog langt vilde overstige en enkelt Mands Kræfter at gjøre —, vilde det blive altfor vidtløftigt at nævne dem alle her. Idet jeg altså også på dette

¹ Man vil måske i denne Fortegnelse savne sådanne Arbejder som Stephanus's Udgave af Adam af Bremen's De situ Daniæ, Sperling's Udgave af Absalons Testamente, Chr. Worm's Udgave af Annales Esromenses (Lundenses), H. Ernst's Udgave af Abbed Vilhelms Regum aliquot Daniæ genealogia et series, Terpager's Udgave af Chronicon ecclesiæ Ripensis, Svaning's Christiern II., Joh. Lauerentsen's Udgave af Vedel's Svend Tveskjæg, O. Worm's Udgave af Peder Clausen's Oversættelse af Snorre osv. Om alle disse Udgaver gjælder det dog, at de ere besørgede efter Håndskrifter, som enten med Sikkerhed vides ikke at have været Universitetsbibliothekets, eller ikke med Sikkerhed vides at have været det.

Punkt kun tilsigter at vække en almindelig Forestilling om Forholdets Beskaffenhed, nøjes jeg med at påpege, hvad der i en af de vigtigste håndskrevne og den vigtigste trykte Kildesamling til Danmarks Historie — den Bartholinske Afskriftsamling på Universitetsbibliotheket og *Scriptores rerum Danicarum* — med Sikkerhed kan eftervises som Gjengivelser af Håndskrifter i det gamle Bibliothek, og må iøvrigt overlade Læseren selv at supplere det manglende af sit eget.

Jeg begynder altså med de Bartholinske Afskrifter, men må herved først minde om, at det Bind af disse, som var betegnet med Bogstavet A, og som bl. a. indeholdt en stor Mængde Afskrifter af Håndskrifter i det gamle Bibliothek, brændte 1728¹. Den overvejende Del af Bindets Indhold er dog bevaret, dels gennem uafhængige Afskrifter, dels gennem Afskrifter, som vare gjorte efter de Bartholinske. Som Exempler på de sidste — dog naturligvis kun for så vidt som de gjengive Håndskrifter i det gamle Bibliothek — skal jeg nævne følgende, der ere aftrykte i *Scriptores rerum Danicarum*: Afskrift af *Anonymi Nestvediensis Chronologia Danica 821–1300* (I, 368 flg.); af *Lectiones de legatione Helsini abbatis in Daniam* (III, 252 flg.); af *Historia foundationis monasterii Lysensis in Norvegia* (IV, 406 flg.); af *Commentariolus de coenobiis Norvegiæ* (IV, 409 flg.); af *Historia ordinis Prædicatorum seu Dominicanorum in Dania 1216–1246* (V, 500 flg.); af *Poëma, quod inscribitur Pauper Olaus* (VIII, 465 flg.); samt Uddrag af det tidligere nævnte *Obituarium ecclesiæ b. Mariæ Virginis Hafniis* (VI, 372 flg.)². Også mange andre af de Skrifter, som vare afskrevne i Tom. A

¹ En fuldstændig Fortegnelse over dette som over de andre Binds Indhold haves i Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to.

² Udgiveren mener rigtignok, at det Uddrag af Obituariet, der forelå ham, ikke direkte er afskrevet efter Bartholiniana A. I hvert Fald er det dog en Afskrifts Afskrift, og der er taget nogle Notitser med i Uddraget, som direkte henviser til det nævnte Bind af Bartholiniana. På selve det originale Obituarium blev man først siden opmærksom, og det aftryktes da i *Scriptores rer. Dan.* VIII, 538 flg.

af de Bartholinske Samlinger efter Håndskrifter i Universitetsbibliotheket, ere trykte i *Scriptores rerum Danicarum*, men det har for disses Vedkommende i hvert Fald ikke været Udgifterne bekendt, om de Afskrifter, hvorefter Aftrykkene besørgedes, lode sig føre direkte tilbage til det nævnte Bind af hine Samlinger. — Jeg skal nu af de bevarede Bind af „Bartholiniana“ nævne de Stykker, som betegne sig selv som umiddelbart afskrevne efter Håndskrifter i det gamle Bibliothek. I Tom. D findes: Privilegier for *Fratres minores* i Provinsen Danmark (efter et Pergam. Hdskr. i Resens Samling, Caps. 7., Ord. 1., Nr. 29); *Chronicon Holsatiæ* o: „*Presbyter Bremensis*“ (efter et Pergam. Hdskr. i Capsa Originis, Ord. 3); 2 Stykker: *De S. Ketillo* og *De vita b. Nicolai Arusiensis* (efter et Pap. Hdskr. i 4to i Capsa Cypriani, Ord. 4); *Epitaphium Domini Sunonis et Dominæ Ceciliae, a Saxone compositum* (efter et Håndskrift, der betegnes på samme Måde som det forrige); *Testamentum Absalonis archiepiscopi* (ligeledes); Fortegnelse over Abbeder i Sorø fra 1162 til 1565 (ligeledes); *Tabula Sorana* (ligeledes); *Genealogia Domini Absalonis, fratrum et patruorum ejus* (ligeledes); to latinske Epitafier over Absalon (ligeledes); Biskop Lave Urnes Testamente (ligeledes); Dom over M. Hans Tausen 1533 (efter det samme Håndskrift som det forrige Skrift); (Hamsfort's) *Series episcoporum Otthoniensium* (efter et Pap. Håndskr. i Capsa Tertulliani); Nyere Gulathings Kristenret (efter et Pergam. Hdskr. i 4to i Capsa minor rubra); *Rotulus remissionum in causis Roskildensis spoli et exemptionis pro parte ... abbatis et conventus monasterii b. Mariæ de Sora* (efter et Perg. Hdskr. i Capsa Cypriani); en lignende *Rotulus ... pro parte rever. ... patris et domini Nicolai episcopi Roskildensis ac venerab. viri dni. Johannis Olavi* (ligeledes); *Regula b. Augustini episcopi samt en Række Statuta capitulorum ordinis Augustini in Dania et Svecia* (efter et Pergam. Hdskr. i 4to i Capsa Ambrosii Pars 3., Ord. 4.); Privilegier for den norske Kirke (efter et Pergam. Hdskr. i 4to i Capsa rubra minor, clathris munita); nogle små Stykker til Norges og Dan-

marks Historie (efter et Pergam. Hdskr. i 4to i Capsa rubra minor); Biskop Lave Urnes Tale til Dronning Isabella, og Breve fra Christiern II. til Paven og til Minister generalis for Franciskanerordenen (efter et Pap. Hdskr. i 4to i Capsa Cypriani, Ord 4., med Titel: Adskillige gamle latinske Missiver); nogle Breve vedkommende norske Kirkeforhold i det 15de Århundrede (efter et Pap. Hdskr. i 4to i Capsa Cypriani, Ord. 4.). — Tom. E fyldes helt af en Afskrift af Bergens Bispestols Brevbog (efter et Pergam. Hdskr. i Folio, Stedet ikke nærmere angivet). — I Tom. F findes: Venusin's De originibus populorum et vocabulorum Danicorum fra pag. 169 til pag. 263, og Liber daticus Roskildensis (Stedet ikke nærmere angivet). — I Tom. K findes: Statuta collegii Viburgensis („ex Atlante Resenii, som iøvrigt er bevaret fuldstændigt i Afskrift) og Uddrag af Sorø Klosters Brevbog (o: nuværende A. Magn. Nr. 290 Fol., som i det mindste tidligere havde været i Universitetsbibliotheket¹). — Det kan tilføjes, at der på forskjellige Steder i de Bartholinske Samlinger findes Kopier af Skrifter, som havdes i det gamle Bibliothek, uden at det dog udtrykkelig er bemærket, at den Bartholinske Afskrift er taget efter Bibliothekets Exemplar af Skriftet. Dette er således Tilfældet med Afskriften af Niels Krags Annales Christiani III. (i Tom. I), med Arngrim Jonsens Supplementum historiæ Norvagicæ, 1597, og sammes Rerum Danicarum fragmenta ex vetustissimis Norvegorum commentariis historicis translata, 1596 (begge i Tom. XXV), og måske flere.

Idet jeg nu skal nævne de Stykker i Scriptorum rerum Danicarum, som — helt eller delvis — ere trykte efter Afskrifter af Håndskrifter i det gamle Bibliothek, forbigår jeg naturligvis både sådanne, som ere optrykte efter de i det foregående anførte særlige Udgaver af enkelte Håndskrifter², og

¹ Jvfr. foran S. 67—68.

² Det bør dog nævnes, at i enkelte Tilfælde har man ved Aftrykkene efter disse Udgaver også haft uafhængige Kollationer eller Afskrifter af de gamle Håndskrifter til sin Rådighed. Dette er således Tilfældet ved Aftrykket

sådanne, som ere trykte efter de ligeledes i Forvejen nævnte Bartholinske Afskrifter. Tilbage bliver da, i Tom. I: To Kongerækker fra Dan til Valdemar II.; Hamsfort's *Chronologia rerum Danicarum secunda*; dansk og svensk *Kronologi* fra 826 til 1415; en *Legende* om S. Ansgar. I Tom. II.: *Breve chronicon Danicum* ab a. 841. ad a. 1006.; Abbed Vilhelm af Æbelholts *Genealogia regum Danorum*; *Chronicon Danorum* ab a. 936. ad a. 1317.; *Necrologium Islando-Norvegicum vetus*. I Tom. III.: *Legenda A de S. Kanuto rege*. I Tom. IV.: *Annales Danici* ab a. 1101. ad a. 1313.; *Chronicon Danicum* ab a. 1130. ad a. 1300.; *Legenda I. de S. Kanuto duce*; *Annales Danici* ab a. 1131. ad a. 1325.; *Summa foundationis monasterii Sorensis*. I Tom. V.: *Chronicon Danicum* ab a. 1241. ad a. 1410.; *Breve chronicon Danicum* ab a. 1246. ad a. 1265.; en lignende fra 1249 til 1290; *Chronicon Danicum* ab a. 1260. ad a. 1286.; *Chronicon Danicum* ab a. 1274. ad a. 1497.¹ I Tom. VI: *Vilhelmi Abbatis epistolæ*; *Chronicon Danicum* ab a. 1268. ad a. 1523.; *Chronicon breve Danicum* ab a. 1275. ad a. 1347.; *Actiones adversariæ Erici regis Daniæ et Johannis Grand archiep. Lund., coram curia et sede Romana institutæ 1296*. I Tom. VII: Hamsfort's *Chronicon ecclesiæ Ripensis*. Tom. VIII *Duodecim excellentiæ regni Daciæ*. Iøvrigt gjælder det samme om *Scriptores rer. Danicarum* som om de Bartholinske Afskrifter, at der er optaget ikke få Stykker i denne Samling, som vides også at have været i det gamle Bibliothek, selv om de Afskrifter, hvorefter de ere trykte i *Scriptores*, ikke direkte lade sig føre tilbage til Bibliothekets egne Håndskrifter.

Hvad der i det foregående er nævnet af Sager, som i Original, i Aftryk eller Afskrift ere reddede af det gamle

efter Meursius's Udgave af *Ælnoth og Passio S. Caroli*, idet man her også har kunnet benytte Kollationer af Arne Magnussen efter det oprindelige Håndskrift i Universitetsbibliotheket.

¹ Tre af disse Stykker ere gjengivne efter J. P. de Ludewig's *Reliquiæ manuscriptorum* T. IX., hvor der (S. 79—165) findes 5 ældre danske Årbøger aftrykte efter et og samme Håndskrift i det gamle Universitetsbibliothek.

Universitetsbibliotheks Indhold, er, som man har set, ikke ubetydeligt, hverken i Mængde eller Værdi. Og dog er det, hvad særlig Afskrifterne angår, sikkert, at en omhyggelig Gjennemgåen af de forskjellige Håndskriftsamlinger vilde kunne føje meget til. Jeg skal her blot i al Almindelighed pege hen på to store Håndskriftklasser, til hvilke der hverken i de Bartholinske Samlinger eller i *Scriptores rerum Danicarum* er taget synderligt Hensyn, men som omfatte ikke få Afskrifter fra det gamle Bibliothek, nemlig Håndskrifterne af nordiske, særlig norske Love og af islandsk-norsk historisk og Saga-Literatur¹. Der er imidlertid endnu nogle Momenter, som må berøres, når man ikke skal overse noget af det, der kan bidrage til at gjøre det ved Branden 1728 lidt mindre føleligt. Medens nemlig for mange vigtigere Håndskrifters Vedkommende Forholdet er det, at det er Originalerne eller dog de ældste og bedste Kopier, som ere gæede tabt, medens kun ringere, nyere Afskrifter ere nåede ned til vor Tid, er dog også undertiden det omvendte Tilfældet. Der fandtes i det gamle Bibliothek, og særlig mellem Historiografernes Afleveringer, ikke få nyere Afskrifter, og blandt andet vide vi af en tidligere omtalt Registrant af den yngre Stephanius over en Del Håndskrifters Indhold, at en overordentlig stor Mængde af de i hine Afleveringer indeholdte gamle Breve (Diplomer) kun forelå i Afskrift. Der er nu ikke Spørgsmål om, at mange af disse Afskrifter vilde have den største Betydning for os, fordi også Originalerne ere tabte, men ikke mindre vist er det — og enhver kan overbevise sig derom selv ved en flygtig Undersøgelse —, at i overmåde mange Tilfælde have vi endnu selve de originale Breve, hvorefter Af-

¹ Om de norske Lovhåndskrifter, som indirekte hidrøre fra det gamle Bibliothek, vil man finde flere Oplysninger i Keyser og Munch's Udgave af de gamle norske Love. Med Hensyn til Sagahåndskrifterne skal jeg her blot nævne, at de fire vigtige Håndskrifter, som Torfæus i sin Tid lånte (se ovfr. S. 48—49) alle findes i Afskrift i den Arn. Magn. Samling; se især Storm: Snorre Sturlassøns Historieskrivning, S. 206—9, og Fagrskinna, udg. af Munch og Unger, Fort. S. IX.

skrifterne vare tagne. Noget lignende gjælder ganske sikkert om flere Håndskrifter i snævrere Forstand. Når vi således mellem de efter Huitfeld afleverede Håndskrifter i Folio finde et med Titel: *Constitutiones et privilegia capituli Arhusiensis*, medens vi i Samlingen „*Ex donatione variorum*“ Nr. 53, Fol., have et originalt Pergamentshåndskrift, som netop indeholder Århus Kapitels *Constitutiones* og *Privilegia*, og som ydermere er skjænket af Grev Christian Rantzau, Huitfelds Slægtning og Arvtager, særlig hvad Håndskrifter angår — synes der ikke ret vel at kunne være Tvivl om, at det af de to nævnte Håndskrifter, som afgaves til Bibliotheket efter Huitfelds Død, var en Afskrift af det, som endnu er bevaret¹. Ved Håndskrifter fra en nyere Tid (16de og 17de Århundrede) bliver Spørgsmålet noget mere kompliceret, fordi den Tids Forskere ikke sjældent selv tog Gjenparter af deres Arbejder eller foretog Omarbejdelser

¹ I Ny kgl. Samling Nr. 1127, 4to, omtales en Afskrift i Bartholiniana A af nogle *Statuta synodalia Arhusiensis ecclesie*, som fandtes i et Håndskrift netop i samme Skab og Række som det Huitfeldske (nemlig *Capsa Cypriani Ordo 2.*). Man kunde derfor måske et Øjeblik tro, at disse Statuter vare tagne af selve det Huitfeldske Håndskrift, og hvis det var rigtigt, vilde dette sidste næppe kunne være en Afskrift af det nu bevarede, da det hedder, at det Håndskrift, hvori Statuterne fandtes, var på Pergament. Der kan dog næppe være Tvivl om, at der virkelig er Tale om to forskellige Håndskrifter, thi i Afleveringsdokumentet efter Huitfeld opføres *Constitutiones etc. capituli Arhusiensis* mellem Folianterne og iøvrigt på en sådan Måde, at det må antages at have været på Papir, medens Statuterne, som sagt, siges at have været tagne af et Håndskrift på Pergament og i Kvart. Det er måske ikke engang usandsynligt, at der er en Fejl i Stedangivelsen i Håndskriftet Ny kgl. Saml. 1127, 4to, og at det Håndskrift, hvori Statuterne fandtes, ikke opbevaredes i Ordo 2. men i Ordo 3. af *Capsa Cypriani*. Det hedder nemlig i det citerede Håndskrift i Ny kgl. Saml., at Statuterne fandtes „*proxime post Statuta synodalia ecclesie Dacianæ*“, og i *Caps. Cypr. Ordo 3.* (Nr. 63) fandtes et Håndskrift, der bar en i det mindste temmelig lignende Titel, nemlig „*Statuta provincialia ecclesie Dacianæ*“, og som desuden var på Pergament. — Om Håndskrifter som de foran (S. 68—70) nævnte: Arn. Magn. Nr. 22, 93 og 333, Fol., gjælder det også, at for så vidt de ikke skulde være selve det gamle Bibliotheks Exemplarer, må de i hvert Fald antages at være Originaler til Afskrifter, som bevaredes i Bibliotheket.

af dem, og der således, når vi ere i Besiddelse af et originalt Håndskrift fra den Tid, som også var repræsenteret i Bibliotheket, kan være Tvivl om, hvor vidt det nu bevarede Exemplar var Bibliothekets eget, var det Exemplar, hvorefter Bibliothekets var afskrevet, eller endelig stod i et mere uafhængigt Forhold til Bibliothekets Exemplar. For også her at nævne bestemte Exempler, skal jeg anføre, at der i Afleveringen efter Vedels Død 1618 findes opført et håndskrevet Arbejde af Vedel selv: Series rerum bello Suetico gestarum, og at vi i Ny kgl. Samling Nr. 606, Fol., have det samme Skrift i Vedels egen Håndskrift¹. Fremdeles: der fandtes i det gamle Bibliothek i Håndskrift et Arbejde om Christian IV.s Fødsel og Døb, som gik under Lyskanders Navn, men som i Virkeligheden kun var en Afskrift, som Lyskander havde taget af et Arbejde af Rasmus Glad (Lætus)². Medens den Lyskanderske Afskrift er tabt, haves Skriftet i Glads egen Håndskrift i Gl. kgl. Samling Nr. 2589, 4to, men det tør dog ikke bestemte påstås, at dette Håndskrift var Originalen til den Lyskanderske Afskrift, da der også vides at have existeret et andet Exemplar af Skriftet, skrevet med Glads Hånd³. Man kan også nævne et Håndskrift som Arn. Magn. Nr. 871, 4to, der indeholder Corn. Hamsforts Chronicon ecclesiae Ripensis i Forfatterens egen Håndskrift, medens et Exemplar af dette Skrift også vides at have været i det gamle Bibliothek. Og så fremdeles⁴. Det er i det Hele ikke ganske

¹ Jvfr. Rørdam: Histor. Kildeskrifter II, 164. I dette Tilfælde synes der iøvrigt næppe at kunne være Tvivl om, at der er Tale om to forskellige Exemplarer, da Håndskriftet i det gamle Bibliothek angives at have været i Kvart, medens det bevarede Håndskrift er i Folio. Men det er sjældent, at der til Spørgsmålets Afgjørelse foreligger noget sådant bestemt Kriterium.

² Jfr. O. Wormii Epistolæ I, 281—82; Rørdam: Histor. Kildeskrifter II, 599—600.

³ Rørdam a. St. S. 599.

⁴ Undertiden fandtes mellem det gamle Bibliotheks Håndskrifter Afskrifter af sjældne trykte Bøger. En sådan var den mellem Vedels Afleveringer til Niels Krag nævnte „Chronica Slavica incerti autoris, udskreven af en prentet gammel Bog in Folio“, som også nævnes i senere Fortegnelser (i Kirkehistor. Saml. 3. R. I, 306 under Titelen: Chr. Slav. de Lybeck, Hamburg, Rostock

få af de i Bibliotheket repræsenterede Skrifter af Forfattere fra det 16de og 17de Århundrede, som således haves i Forfatternes egen Håndskrift, og føjer man nu hertil den temmelig betydelige Række af Afskrifter af lignende Arbejder, som ere tagne, før de pågjældende Skrifter kom i Bibliotheket, og om hvis direkte Forhold til Bibliothekets Exemplarer der derfor heller ikke kan vides noget sikkert, vil man finde, at selv om de bevarede Håndskrifter ikke i alle Enkeltheder dække de tabte, er der dog i det hele også ad den antydede, mere indirekte Vej givet os ikke så ganske lidet i Erstatning for disse. Det bør endelig heller ikke forbigåes, at flere af de ældre historiske Kildeskrifter, som i det gamle Bibliothek havdes i gode Håndskrifter, også nu foreligge i sådanne, som dog til Dels ere uafhængige af hine. Dette er, for kun at nævne et Par fremtrædende Exempler, Tilfældet med Adam af Bremen, med Anonymi Roskildensis Chronicon Danicum 826—1157, med det så kaldte „Thomas Gheysmers Kompendium“, med Helmold, med en Række norsk-islandske Sagaer, gamle danske og norske Love, o. s. fr.

Resultatet af alt det foregående bliver da kort sagt, at hvor meget der end tilintetgjordes ved hin sørgelige Ildebrand 1728, er det dog urigtigt at betragte det gamle Bibliotheks håndskrevne Indhold som en Skat, der ved hin Lejlighed gik fuldstændig tabt for Efterverdenen. Endog overmåde meget af

etc. ab anno 814. ad annum 1487.; jvfr Listen i Rørdam's Lyskanders Levned S. 152, o. fl. St.). Der kan ikke være Tvivl om, at den trykte Bog, som Vedel benyttede, var en af de overordentlig sjældne Udgaver i Folio af Chronica Slavica, som ere trykte i Slutningen af det 15de Århundrede. Et Exemplar af en sådan haves på Universitetsbibliotheket i Additam. Nr. 168, Fol. Den er uden Trykkested og År, men kalder sig mod Slutningen Cronica Slavica de Lubek, Hamburg, Luneburg, Wismaria, Rostok etc. og går netop til 1487.

Skatten er på den ene eller anden Måde tilgængeligt for Nutidens Forskning, og særlig gennem de ikke få Aftryk og Afskrifter, som umiddelbart lade sig føre tilbage til Håndskrifter i det gamle Bibliothek, kan dette til en vis Grad siges endnu stadig at fortsætte sin Mission.

Tillæg.

A.

Håndskrifterne i „Vetus Bibliotheca“ 1603.

Efter den samtidige Katalog over Bibliotheket i Universitetsarkivet Nr. 146 b.¹
 En anden, nyere Fortegnelse over Bibliotheket haves i Arn. Magn. Saml. Nr.
 900, 4to, men Ordningen er her en anden, og Håndskrifterne ere ikke medtagne.

In Theologia.

Ordinis primi

Parte Ima.

Expositio Biblica, a libro Regum usque ad finem actus (!) Apostolorum.

Avgustinus Man.-scr. in psalmos.

De anima, Musica, Calendarium, Postilla.

Ambrosius de officiis.

Postilla.

Missarum & cantionum liber.

Postilla.

Textus omnium librorum Sententiarum.

Genesis cum Commentariis.

Textus omnium librorum Sententiarum.

Index Biblicus.

Liber de mysterio Trinitatis.

Avgustinus in psalmos.

Avrelii Avgustini 7.

Postilla & Computus.

Homiliæ Evangelicæ.

Dialogi Gregorii Papæ de miraculis patrum.

¹ Overskriften over den særlige Håndskriftsamling i Katalogen over „Vetus Bibliotheca“
 lyæer: „Bibliotheca complurium veterum manu-scriptorum codicum Academiæ Regiæ Hafniensis
 in Theologia, Philosophia, Medicina & Juris-Prudentia. In Capsa Bibliothecæ novæ meridionali
 ad januam, in quam ex veteri Bibliotheca translati sunt Ao. J. Chr. CIO IO CIII.“

Liber Ecclesiæ omnium sanctorum.
 Pars I^{ma} Patherii.
 Haymon in epistolas aliquot Pavli.
 Glossa in Matthæum.
 Epistolæ Pavli.
 Speculum Bonaventuræ.

Parte II^{da}.

Expositio in Epistolas
 Jacobi.
 Petri.
 Johannis.
 Judæ, & in
 Parab. Solomonis.
 Commentarius in Leviticum.
 Postilla Olchii.
 Liber primus Thomæ Aquinatis.
 Commentarius cum } Romanos.
 textu in epistolas } Corinthios.
 Pavli ad } Galatas.
 Liber de virtutibus & vitiis.
 Gregorii Papæ in Jobum.
 Pars quinta moralium Jobi.
 Liber Haymonis super Evangelia.
 Scholastica historia in V libr. Mosis.
 Itim¹ in libros Judicum & Regum.
 Remissarium² veteris & novi testamenti.
 Itim de missa.
 Minores propheta XII.
 Lib. XV Avgustini de Trinitate.
 Summa Angelica.
 Gregorii Papæ in Ezechielem Homiliæ.
 Sermones Avgustini de verbo Domini &c.
 Expositio IV.¹ Evangel. vel Speculum &c.

¹ Således stadig i Håndskriftet.

² Hdskr. har: Remissorum. I den bagefter aftrykte Håndskriftfortegnelse fra 1662 (Capsa Ambrosii, Pars 3., Ordo 4., Nr. 7) forekommer åbenbart det samme Håndskrift med Titelen: „Remissarium vet. et n. Test.

Isidori { Sermones.
 Liber Etymologiarum ad regem Gothorum.
 (Itim liber de jure Pontificio alterius auctoris.)
 Secundus liber Ethimologicorum.
 Itim Compendium Ethimologicorum.
 De casibus conscientiae.

Ordinis secundi

Parte Ima.

Postilla æstivalis Conradi Vatchuzen.
 Isidori Ethimologiarum liber &
 Collectiones Glossarum veteris & novi Testamenti.
 Postilla.
 Matth., Marc., Luc., Johan.
 Proverbiorum liber & Syrach.
 Historia Ecclesiastica M. Petri Comestoris¹.
 Libri Ethimologiarum Isidori.
 Homiliæ Gregorii Papæ super primam & ult. partes Ezechielis.
 Dionysii Areopagitæ opera cum Glossis.
 Acuntis Bonæ² Theolog.
 Juridicus.
 Commentum super Antidotario.
 Medicus.
 Scala cæli.
 Itim Speculum humanæ salvationis.
 Itim Libellus de contemptu mundi ex diversis auctoribus.
 Itim Epist. M. Samuelis ad Rabi Isaach Magistrum Synagogæ.
 Tabula sententiarum Biblica in Compilationibus Decretalium Johan. Kaldrini³.
 Itim Tabula Martiniana decret.
 Compilationes decretalium Johannis Caldrini.
 Sermones Dominicales.
 Itim Expositio vocabulorum in quinque libros Mosis.
 Itim Glossa super Apocal.
 Itim Medica quædam.
 Avgustinus de confessione.

¹Hdskr. har: Conreectoris.

²Accursii Boni?

³Jvfr. J. Erichsen: Udsigt over den gamle Manuscript-Samling i det store kgl. Bibl. S. 29.

Parte II^{da}.

- Sermones Dominicales & dierum sanctorum.
 Compendium in Johan. Gersonis libros.
 Leges Synodales.
 Qvæstiones Theologicaæ.
 De pænitentiiis.
 Avgustinus de civitate Dei.
 Epistolæ Hjeronymi abbreviatæ.
 Roberti expositio super Avgustinum de civitate Dei. Jus regulariorum.
 Farrago librorum multorum Damasceni &c.
 Scholastica historia.
 Legendæ sanctorum.
 Itim Vigilæ.
 Sermones Dominicales.
 In tertium & qvartum Sententiarum.
 In primum, II^m & III^m Sententiarum.
 De instructione simplicium sacerdotum, Johannis Merkelin.
 Itim Legenda Antonii.
 Qvotlibeticæ Thomæ.
 Sermones.
 Postilla Nicolai de Somren.
 Liber historiarum Biblicarum.
 Postilla.
 Postilla.
 Avgustinus de civitate Dei.
 Expositio vocabulorum Bibliorum.
 Itim Explicatio in librum de Civitate Dei.

Ordinis tertii

Parte I^{ma}.

- Meditationes B. Bernhardi.
 Itim Dicta salutis.
 Postilla.
 Secunda pars confessionum Avgustini.
 Marcus Evangelista glossatus.
 Homiliæ Origenis.
 III^a pars Avgustini.
 Liber Athanasii
 & de Sophis. Elench. V. V.

Libri XIV de confessione.
 Itim in libros Regum &c.
 Missæ breviarium.
 Compendium Bibliorum, Petri Avreoli.
 In Cantica canticorum,
 Itim Hjeronymus super Apocal.
 Itim Avgustinus super Pater noster.
 De Sancta Trinitate lib. IV.
 Prophetæ minores.
 Vita Francisci.
 Itim Arbor vitæ Bonaventuræ &c.
 Itim Hubaldus de lavde Calvorum.
 Itim De beneficiis divinis.
 De sanctis Legendæ.
 Diversi tractatus Thomæ.
 Prima pars secundæ S. Thomæ.
 Itim Qvæstiones Joh. Nider.
 Missale vetus omnino.
 Tertia & qvarta partes moralium in Jobum, B. Gregorii.
 Itim Qvinta pars moralium
 Sexta pars moralium B. Gregorii in Jobum.
 Liber Dialogorum Gregorii.
 Historia Scholastica.
 Eadem iterum.

In Philosophia.

Parte II^{da}.

Eystathii Metropolitanæ enarratio ad Nicomachum.
 Physica Aristotelis.
 Liber Physic., de anima, & element. Evelidis.
 Ethica
 Politica
 Rhetori.
 Metaphy.
 &
 Vita

} Aristotelis.

Libri Senecæ, Cassiodori.
 Aquinatis in librum de anima.
 Græcismus Eberardi Grammaticus.
 In librum Physicorum Averois Commentarii.
 Aphorismi Hippocratis.
 Liber IX. Physicorum.
 Philosophia naturalis
 & Metaphysica Aristotelis.
 Ægidius super libros Physicorum.

Ordinis quarti

Parte I^{ma}.

Canones tabularum Astronomicarum.
 Summa librorum Philosophicorum.
 Fratris Ægidii de Roma Summarie in librum de anima. Elenchus¹ Posteriorum Aristot.
 Evclides.
 Itim alius commentarius in Geometriam sev Opticam.
 In Metaphysica Arist. Disputationes.
 In librum de anima.
 Textus tertii & quarti libr. Sententiarum.
 Libri Physicorum, de Cælo & mundo &c.
 Historica de Romanis Pontificibus, Fratris Martini.
 Notæ in librum de anima, de memor., Reminis.
 Evclides } de consolatione,
 Boëtius }
 Liber de anima.
 Philosophia moralis sev liber Ethicorum Arist.
 Topica Aristotelis.
 Priscianus.

Parte II^{da}.

Pavlus Orosius.
 Boëtius de consolatione.
 Calendarium.
 Liber Geomanticus a Gvilelmo de Mor[b]eta.

¹ Hdskr. har; Elenchis.

Liber Physicorum.

Itim de Cælo & mundo, Aristot.

Dictionarium Latinum.

Elementarium doctrinæ, ordine Alphabetico.

Liber Ethicorum Aristot.

Libri priorum Topicorum Aristotelis.

Libri Ethicorum, Politicorum, de bono fortunæ &c., Arist.

Nova & vetus Logica August. de Dacia.

Dicta antiqui doctoris, ordine Alphabetico.

Priorum, posteriorum Topica (!) Aristot.

Geomanticus liber.

Gavfridus in historiam Britonum.

Logica Alberti Magni.

Itim Ægidius de regimine Principum.

De cælo & mundo & generatione & corruptione.

Varia philosophica, quæ enumerantur in fine libri.

Ordinis quinti

Parte I^{ma}.

Organon Aristotelis.

De proprietatibus rerum, ex Theo., Phil., Medicis compilatus.

Theoriæ planetarum, Germanice.

Libri { Metaphysicorum.
Ethicorum.

In libros Metaphysic. Disputationes.

Commentaria in IIX. lib. Aristot. de natura.

Textus Ethicorum cum exercitiis.

Sophistici elenchi cum aliis Logicalibus, Analytica priora & liber Topicorum.

Priscianus.

Commentaria in Porphyrium & Boëtium.

De regimine Principum, Ægidii.

Albertus de anima.

Copulata Physicorum & Qvæstiones super omnes libros naturalis Philosop.

Antidotarium Nicolai.

Itim Herbarius.

Itim Tractatus Ægidii de judiciis urinarum.

De regimine Principum, Ægidii.

Libri Physicorum, Mechanicorum, Aristot.

Proportiones motuum, Thomæ Brade.

Itim De ponderibus.

- Therapevtica.
 Didascalicon Hugonis.
 De Prædicabilibus, Porphyrii.
 Statuta Veteris Academiae, cum tabulis sinu. & Mechanicis.
 Grammaticus liber.
 Donatus.
 Itim Arithmetica.
 Itim Astronomica.
 Itim Sphærica quædam, Computi &c.
 Libri Topicorum, Elenchorum.
 Virgilius.
 Tabulæ Alphonsinæ.
 Itim Sermones.
 Tractatus de Astrolabio.
 Itim Boëtius de unitate & uno.
 Collatio in Clementinas.
 Speculum virtutum.
 Cato.
 Itim Horatius de arte Poëtica. Ejusdem Sermones & Epistolæ.
 Itim Sedulius.
 Physiologus.
 Vita S. Agnetis.
 Præd., liber historiarum.
 Theodolus.
 Tobias.
 Prudentius.
 Herbarius versibus.
 Itim Alius Medicus, Danicus avt Sveticus.
 Itim De arte loqvendi.
 Ovidii Metamorphosis.
 Flores Grammatici Versibus.
 Computus.
 Itim Palpanista Bernardi.
 Priscianus.
 Itim Gvidonis quædam.
Parte II^{da}.
 Primus Posteriorum (?)¹ cum glossis.
 In Prædicabilia Scholasticus.

¹ Hdskr. har: Posterius.

Dictionarium Latinum.

Libri Aristotelis

Physicorum,

De sensu & sensil.,

De cælo, mundo,

Metaphysicorum.

Juvenalis.

Itim de Prædicabilib.

Ovidius de Ponto.

Dictionarium Latin.

Itim Qvædam ex Aquino in Aristotelem.

Cathegoriæ Aristotelis.

Metaphysica Aristot. cum Commentariis Antonii Andreae.

Torrentinus.

Tractatus exemplorum.

Itim Sermones.

Physica, Metaphysica, Oeconomica, Politica.

Grammaticus.

Hymnorum sacrorum.

Cathegoriarum.

Itim Lib. Arith.

Super IIX. lib. Physicorum, Johannis Canonici.

Topica Aristotelis.

Itim Avtoritates Philosophi:

Liber Grammaticus cum Arithmetica.

Itim Torrentinus.

De vitiis¹ Summa.

Topica Aristotelis.

Itim Sophistica &c.

De cælo & motib. tabulæ.

Libellus sententiarum.

Volumen, in quo continentur	}	Tabula Decretalium.
		Avrum confessionale, sev ars artium.
		Tabul. super VI ^m Decretalium.
		Summa Doctorum.
		Tabula decretalium.
		Summula de confessione.
		Tractatus de interdicto, M. Martii.

¹ Hdskr. har: vinis.

{ Arbor consanguinitatis.
 { Articuli excommunicat.
 { Logica.
 { Qvæstiones M. Sunsabii super Metaph.
 { Secreta Sanctorum Arist.
 { M. Hugonis Medicina animæ.
 { Compendium Philosophiæ M. Alberti.

In Medicina.

Ordinis sexti

Parte Ima.

Practica Medicinalis.
 Liber Medicus de frum. legum.
 Gerardi de Solo.
 De pulsibus.
 Liber urinarum Isaaci & alia medica.
 Johannes de Tornamira¹ in Speculum de curatione morborum.
 Almansor rex Sabo.
 Aphorismi Hyppocratis cum glossis.
 Breviarium Medicinale Joh. de S. Pavlo.
 Therapevtica partium humani corporis.
 Tabula medicinalis, ordine Alphabetico.
 Rosa medicinalis.
 Antidotarium sev Practica Nic. Medici.
 Dispensatorium Nicolai.
 Itim Herbarius.
 Itim Tractatus de oleis.
 Therapevtica a capite ad calcem.
 De cibis Legumi.
 Urinarium Isaaci.
 De simplicibus Medicinis.
 De Passionibus.

¹Hdekr. har: Tornamica.

In Juris-Prudentia.

Antonius de Butrio super I. Decretalium.
 Idem Antonius super Decretalia.
 Consilia Petri de Anchorano.
 Bart. super ff. Pars I^{ma}.

Parte II^{da}.

Dominicus de Gemi[ni]ano super VI^{to} decretalium.
 Concordia discordantium canonum, in carta pergamena.
 Registrum juris Canonici.
 Nicolai Abbatis de Sicilia in lib. Decretalium.
 Super digest. exposit. in Academia Vienensi.
 Sextus liber Decretalium cum glossis.
 Qvæstiones & explicationes decretalium.
 Summa juris Canonici.
 Libri decretalium.
 Lib. decretalium.
 Summa Decretalium, Menaldi.
 Breviarium super decretal., Manfredi.
 Tituli librorum Decretalium.
 Libri Decretalium.
 Libri Decretalium.
 Materia Juridica & Theologica.
 Index utriusque juris.
 Decisiones rotæ antiquæ.
 Itim Tractatus de testibus, Saxoferrati¹.
 Summa Pysanæ fratris².
 Textus institutionum cum lectionibus de Verdena.
 Materia de arbore consangvinitatis³.
 Itim Processus judicii &c.
 Summa Decretorum Gratiani, Bixfoli (!) Xanecensis.
 Ordo Judiciarius Tancreti.
 Decretalia.
 Rubricæ decretalium vel summæ Goffridi.
 Casus sexti decretalium.

¹ Hdskr. har: Saxoferrati.

² Ganske samme Titel i Håndskriftfortegnelsen fra 1662. Det er uden Tvivl det samme Værk, som ellers kaldes Summa Pisani eller Pisarella.

³ Hdskr. har: consangvininitatis.

Ordinis septimi sev intimi

Parte Ima.

Johannis Petri de Ferrariis.
 Dominicus de S. Geminiano super secunda parte sexti decretalium.
 Liber IV^{tus} Decretalium, Joh. de Perusio.
 Baldi Liber I^{us} super codicem &c.
 Baldus super X. libr. Codic. &c.
 Baldus super V. &c.
 Baldus super toto infortiato.
 Baldus super I^{ma} parte Digesti &c.
 Bartol. de Saxoferrato¹ super Codicem.
 Zabarella super Clementinas.
 Baldus de Perusio in codicem &c.
 Baldus super VI. librum codicis.
 Consilia² Pavli de Castro.
 Benedictus de Benedictis de jure-jurando.
 Summa copiosa de titulis decret., in pergam.
 Bonifacius de rescriptis.
 Dictionarium juris.

Parte II^{da}.

Nicolavs de Sicilia in primam partem secundi Decretalium.
 Abbas de Sicil. super quarto & quinto Decretalium.
 Abbas super tertio Decretalium.
 Bartol. Compendium super secunda parte digesti veteris.
 Bartol. super I^a parte digesti Infortiati.
 Baldus de extravagantibus.
 Jacobus de Soccis in jura Canonica.
 Nicol. de Sicilia super tertia parte secundi decretalium.
 Nicol. Abbas Sicul.³ de probationibus Testamentorum.
 Bartol. de Saxoferrato⁴ super Infortiato.
 Consilia⁵ Dni. Oldradi.
 Antonius de probat. Test.
 Rubrica de vita Clericorum in Universali.

¹ Hdskr. har: Saxoforrata.

² Hdskr. har: Comitua.

³ Hdskr. har: sicut.

⁴ Hdskr. har: Saxoforrato.

⁵ Hdskr. har: Concilia.

Antonius de Butrio in primam primi Decretalium.
 Idem super quinto libr. Decretalium.
 Libri quinque Decretalium, in pergameno.
 Liber decretorum.
 Conclusiones determinationum in judicio rotæ.
 Institutiones Justiniani.
 Ejusdem institutiones cum lectionib. de Verdena.
 Materia de arbore consangvinitatis.
 Item Processus judicii &c.

Appendix m.-s. librorum Juridicorum

supra Coronam partis II^{dæ}.

Tractatus juris civilis & Canonici, Johannis fratris de Bromyarde.
 Summa Juris Canonici, ordine Alphabetico.
 Summa eadem rursus.
 Summa Doct. Petri [de] Stagno super Decreta.
 Tituli Digesti veteris.
 De rerum permutatione Decret.
 In digestum juris Canonici.
 Summa Raimundi.
 Instrumenta juris sev Formulæ scribendi.

[Desuden opføres mellem de trykte Bøger enkelte Håndskrifter, nemlig:]

Gregorius Arniensis in Mappam terræ sanctæ, lib. vetust. in pergameno.
 Liber manu-s. de ente & essentia, Thomæ, cum comment. Gerhardi¹ de monte.
 Colon. 1483.
 Item primus Metaphysicorum manuscript. Colon. 1484.
 Ordo Psalterii secundum consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ. Liber M. S.
 etc. in 4to.
 Liber M. S. juridica quædam continens.
 Institutiones Justiniani, in charta pergamena.
 Tractatus manuscriptus, commentarii videlicet in Boëtium.

¹ Hdskr. har: Gersardi.

B.

Håndskrifterne i Anders Lemvig's Bibliothek 1603.

Efter den samtidige Katalog over Bibliotheket i Universitetsarkivet Nr. 146 c. En anden, nyere Katalog — fra 1654 —, i hvilken dog Håndskrifterne ikke ere medtagne, haves i Arn. Magn. Saml. Nr. 900, 4to.

Summa Raymundi, in Pergameno¹.

Adhuc idem exemplar, in Perg.

Sermones de tempore et de sanctis, in Papyro.

Sermones de tempore et de sanctis, in Perg., in 4to.

Biblia in Pergameno.

Evangelium Matth. cum Glossa, in Pergam. et 4to.

Loci communes Theologici de virtutibus et vitijs, in Perg. et 4to.

Summa sey tractatus virtutum, in Pergam.²

Alius³ liber Pontificius precationum, M. S. in Pergam.

S. Methodij Episcopi demonstratio de regnis gentium et novissimis temporibus. Lib. M. S.

De infantia Salvatoris. Et : institutio vitæ monasticæ, cum adjunctis. M. S. in pergam.

Alius M. S. in papyro et perg. simul.⁴

Scripta Nicolai Hemming.⁵

I. De libero arbitrio.

II. De poenitentia.

¹ I Rauden står: „Lib. M. S.“, hvad der går på dette og de næst anførte 7 Skrifter.

² I Randen står: „hactenus M. S.“

³ Refererer sig til et lige foran anført Skrift: „Liber Exorcismi Sacrificulorum. Haf[niæ]. 1503.“ Både på Grund af den tilføjede Stedbetegnelse og fordi Håndskrifterne i de første Af-snit af Katalogen stadig betegnes med et tilsat M. S., ligger det nær at antage, at dette Skrift har været trykt. Imidlertid kjendes ingen Udgave, og jeg vil heller ikke aldeles bestemt påstå, at en sådan har existeret.

⁴ Af de 4 sidst anførte Håndskrifter stå kun de 2 sidste sammen, og alle 4 ere spredte mellem de trykte Bøger.

⁵ Alle de herfra og til, hvor Stregen slutter, anførte Skrifter må antages at henhøre under én Overskrift, der står over „Scripta Nicolai Hemming.“, og som lyder: „Libri manu scripti recentes in eadem corona“ (o: corona capsæ theologicæ).

III. De justificatione.

IV. Contra desperat.

V. De orat. Dominica.

VI. De præstanda obedientia, contra Anab., in 4to.

Ejusdem Immanuel.

Itim Cathæresis opinionis eorum, qui nullum locum relinquunt rationi
in sacrarum literarum tractationib., in 4to.

Itim veritas ascens. Christi.

Ejusdem admonitio de justificatione, contra Ariam Mont.

In Epistolam ad Rom., in 8vo. Ao. 1557.

In Epist. ad Heb. in 8. 1556.

Tractat. M. Joh. Thavsani in Decalogum, in 8vo.

De lege Naturæ.

Ad locos communes.

In Evangelia Matth.

In aliquot Capita Hoseæ.

} in 8vo.

Itim in Genes. notationes Germanicæ.

Sequentes

in 4to.

Im Osæam Prophetam, Hem., Ao. 1559.

In Epist. ad Corinth. II. Eju[s]dem.

In Epistolam ad Eph., ejusdem.

Historia Ecclesiæ Bremensis et Hamburgensis, cum annotationibus D. Jacob.

Matth.

Annotationes in Evang. Marc., D. Joh. Machab. 1556.

In Epistolam ad Rom., Hem., Ao. 1561.

Pars postillæ M. S.

Annotationum Victorini Strigelij in locos communes Philippi

Pars I.

Pars II.

Pars III.

Pars IV.

In Evangelium Luc. enarratio.

Liber aliquot Orat. et Epistol.

In Psal. 119., D. Jac. Matth.

Evangelia Dominicalia Lavrent. Barchæi.

De concionandi ratione, D. Jacobus Matth.

In Psal. 119. idem manu prop.

In Hoseam et Ioëlem Hypomnemata, 1572.

In Abdiam pavecula.

- Ex Galatino et Revclino de Elohim lingvarum collatio. Nomina propria
Luth.
- In Hosæam D. Jacob. Matth.
Pars I.
Pars II. a cap. 8.
- In Ioëlém.
- In Ecclesiasten. Ao. 1584.
- In Genes. observationes Gram. ejusdem.
Conciones ejusdem.
Tropi et figuræ ejusdem.
- Locorum Theologicorum D. Jacobi pars I.
pars II.
pars III.
pars IV.
- Itim de excommunicatione, prædest. et libero arbit.
- In Catechesin, ejusdem. Ao. 1574.
- Enarratio aliquot locorum ad Corinth., Viet. Strigel., cum quibusdam anno-
tation. Georg. M. in Psalmos.
- Theses de doct. coelestis origine, D. Jacob. Matthiæ.
- De tropis scripturæ, ejusdem.
- Liber exercitiorum sacrorum etc.
- Alius exercitiorum liber.
- D. Joh. Albertius in Matth.
- Loci Theologici obiter observati, in folio.
- De naturalibus noticijs de Deo Joh. Sommerus. Lips. 1569.
- Exegema collationis Nicol. Selnecceri de unione personali etc. Wolfelbytel,
1570.
- Chronologia Prophetarum.

Libellus Med. M. S. 1477. Svo.

Medicus liber M. S. in parvo 4to.

Liber Medicus M. S.

Libellus M. S. de gutta et Peste etc.

Opus medicum M. S., cujus initium : In perturbationibus ventris. Titulus
in fine : Recollectiones super Avicen. Marsilij de S. Sophia. 1374. In
folio majore.

Viaticum de morbis partium corp. humani a capite ad calcem. M. S. in
carta perg.

De virtutibus herbarum, libellus M. S. in Pergam., in 4to.

- De regimine Sanitatis, lib. M. S. in 4to.
 Commentaria M. S. in secundum librum Epidemiorum Hippocratis.
 Liber M. S. in Explicationem libelli Dresseri de partibus humani corporis.
 [Libellus cognitioni herbarum destinatus, in 4to¹.]
 Alius in folio. M. S., Viteb. 1567.
 De conservanda bona valetud., liber Scholæ Salernitanæ², inchoatus 1592.
 M. S.
 Sententiosus liber, Alphab., M. S.
 Libellus medicus M. S., Danice.
 Liber M. S. de diebus criticis, de membris etc., in 4to.
 Annotationes Philosophicæ et Medicæ D. Levini Batti. M. S. Rostoch. 1572.
 Medicinæ Enchiridion, Manu D. Jacobi Matthiæ.
 Tractatus Lymvici de urinis³.
 In Aphorismos Hippocratis⁴.
 Designatio *δόσιων* (!) ipsius Lymvici. Haf. 1583.
 Itim Ao. 1584.
 Itim Ao. 1584. ab Augusto etc.
 Itim 1585.
 Itim 1586. et 1587.
 Itim 1588.
 Itim 89., 90., 91., 92., 93., 94⁵.
 Herbarium M. S. Matthiæ Pavlini.

Liber juridicus M. S., cujus initium : Hic locus frequens in Judicijs etc., in
 carta pergamena.
 Casus Decretalium M. Sc., in carta Pergam.

Libellus Mathematicus de calendario, M. S.

Liber manu scr. in 4to⁶.
 Itim de Philosophia, M. S.
 Grammatica Hebræa M. S.

¹ Medtages her på Grund af det følgende Håndskrift.

² Håndskr. har: Solemitanæ.

^{3 4 5} Skjøndt de her anførte Skrifter ikke udtrykkelig betegnes som Håndskrifter, kan der vel næppe være Tvivl om, at de vare det.

⁶ I den Afdeling af Bibliotheket, som særlig omfattede „lingvæ et artes“.

Liber M. S. rerum Dial. etc., Græco lat.

Phrases ex I. Actu Andriæ, M. Sc.

Ovidij Metamorph. liber I^{us}, M. S. in 4to.

Themata et phrases ex Homero, in libro M. S.

Libri quatuor musicales M. S.¹

Grammaticæ Latino-Danicæ D. Jacobi Matthiæ

Pars I.

Pars II.

Rursus Etymologiæ

Pars I.

Pars II.

Syntaxis.

Rursus syntaxis pars I.

Integrum opus Gram. habet M. Nicolavs Glud, Ripsis.

Notæ ejusdem in Linacrum, Cæsarem, Et Samuel I., Hebraic.

Scripta Dialect. Matth. Pavli.

Annotationes in Rhetoric. Joan. Sphangebergij.

Itim in Progymnasmata Antoni² Sophistæ, M. Olai.

Itim in Rhet. Georg. Majoris.

Loci communes Matth. Pavlini.

Fasciculus annotationum variarum.

In Sphæram Sebastiani Vincemij annotationes.

In Arist. de anima Simon Simonius.

In Phil. de anima.

Annotata in Homerum.

In Grammat. Græcam.

Annotata in librum de anima.

In Dialecticam.

In Carmina Pythagoræ et lingvam Græcam.

De Comoedia M. Christianus Machabæus, præmissis quibusdam historijs
ipsius Lymvici.

In Dial. Rami, M. Johan. Nevaldij.

In Rhet. et Dial. Sphang., M. Esberni Petri.

In Dial. Jacobi Matth.

Bellum Grammaticale.

Ratio constituendi calendaria.

¹ I Randen står: „Seqvuntur libri M. S. in 8vo“, en Betegnelse, der går på de 36 nærmest følgende Numre.

² Hdskr. har: „Avtoni“.

Tertius liber Evclidis, M. Jacobi Matthiæ.
 Annotationes M. Johan. Alberti in Dial. Cæsarij.
 Annotationes Arithmet. per Erasm. Lætum.
 In Ranas Aristophanis.
 Loci communes Matthiæ Pavlini.
 De Theoricis Planetarum etc.
 Primus liber Evclidis, Jac. Matthiæ.
 In officia Ciceronis.
 Annotat. in Rhetoricam Georgij Majoris, Joh. Sinningij.
 In Dial., incerti auctoris.
 In Evclidis Principia etc., Jacobi Matth., sub M. Johanne Blok¹.
 Loci communes in 16to.

Dictionarij Latino-danici D. Jacobi Matthiæ

A, B, C, desideratur.

D, E, F,

G, H, I, K, L,

M, N, O,

P, Q,

R, S,

T, V, X, Z.

De literis libri duo, ejusdem.
 De artium tradendarum ratione, ejusdem.
 Epithetorum Græcorum (!), ejusdem.
 De lingua latina et Græcæ docenda, ejusdem.
 Grammaticæ Hebr. ejusdem

Liber I.

Liber II.

Integrum opus est apud M. Nicolaum Glud, Ripis.

Rursus Grammatica hebreæ.

Rursus Gram. hebr.

Rursus Grammat. heb.

Grammaticæ hebr. liber I.

¹ I Randen står: „Hucusque M. S. in 8vo“. I det følgende af Katalogen betegnes overhovedet ingen Håndskrifter som sådanne, skjønt der åbenbart findes mange og navnlig den umiddelbart efter de ovenanførte „Loci communes in 16to“ følgende Afdeling (Ordinis VII. Pars II.) væsentlig eller måske udelukkende har indeholdt Håndskrifter. Alle Numrene i denne Afdeling gjengiver jeg derfor. Også i den næste Afdeling (Ordin. VIII. P. I.) findes Håndskrifter, men da Afdelingen øjensynligt også omfatter trykte Bøger, gjengiver jeg kun Titrerne på de første 6 Numre, om hvis Beskaffenhed jeg har haft mindst Tvivl.

- Rursus Gram. heb. lib. I.
 Observationes Danicæ.
 Sebastianus in Evclidem
 Et in 2^m Plinij.
 De constituendis Thematibus, judicijs thematum et Directionibus.
 De Geographia etc.
 In Ovidium de Ponto.
 Itim loci communes.
 Loci communes D. Jacobi Matthiæ, in 4to.
 Ciceronis Paradoxa.
 Itim Luciani Marini Dialogi.
 Annot. Vict. Strigelij in Dialecticam.
 Loci communes lingvæ Græcæ, D. Jac. Matthiæ.
 In Evclidem nonnulla.
 In Politica Aristotelis.
 In Olynthiaca Demosth.
 Et in Isocrat. fasciculus.
 Artium institutio.
 In Linaerum, D. Jacobi Matthiæ.
 De conformando Themate et usu Ephemeridum¹.
 Lingvarum facilis discendi ratio, ejusdem.
 De cognitione lingvæ lat., ejusdem.
 In Physicam Phil., cum prælectionibus Sigismundi Colrevteri de tumoribus
 præter naturam.
 Colloquia mensalia cum alijs obiter exceptis, D. Jac. Matth.
 Oratio ante prælectionem Grammat.
 In Platonis Axiochum (?)².
 Salustius.
 Liber Thematum.
 De anima Georgius Bersmannus.
 De anima Barth. Gericus.
 Grammat. Seb. cum declinat. et conjugationib. Græcis Caspari Leorini.
 In Dial. Annotationes Erasmi Catholmij 1559.
 Græca ex Latino³ facta.
 Historiæ quædam Danicæ.
 Itim Vincemius in Sophoclem etc.
 In Sphæram M. Johannis Baldvini, cum tabulis ascensionum, Viteb. 1554.

¹ Hdskr. har: Evphemeridum.

² Hdskr. har: Attiocum.

³ Hdskr. har: Latina.

In Bucolica Lætus.
 In Physic. Philippi.
 Grammaticæ institut. Gazæ.
 Aristoteles de anima, per Argiropilum.
 Tabulæ quædam Matthiæ Pavli in fol.
 Rursus tabulæ eædem.
 Orationes D. Jacobi Matth., in fol.
 Ejusdem observationes in Physicam.
 In Rhetoricam Phil.
 In Partitiones orat.
 Loci communes.
 Omnes in folio.

Loci communes Philosophici D. Jac. Matthiæ.
 Rursus idem liber in folio.
 In animam Phil., dictata D. Salomonis Alberti.
 In Pythagoram nonnulla.
 (?) Liber Musicus. In folio.
 (?) Alius liber Musicus. In fol.

C.

Håndskrifter, afleverede 1595 af Anders Sørensen Vedel til Brug for Niels Krag.

Efter en samtidig Afskrift i Gl. kgl. Saml. Nr. 824, Fol.

Register

Paa huis Danske Historiske Documenter ieg haffuer skicket til Kiøbenhaffn met Erlig oc Velbyrdig Valdemar Parsberg, efter Kong. Mat^a. oc hans Naades Regierings Raads befalning,

Adj. 1595, 28. Iunij.

1. En stor tyck Krønike, som ieg fick aff Erlig oc Velbyrdig Mand, Salig oc Lofflig ihukommelse, Iohan Friis Cantzeler. Her vdi findis atskillige Drabelige Documenter hoss Saxonis Historie, oc siden forfuld fra hans tid oc indtil Kong Christian den første, hues Historie findis her vdi temeligen Bescreffuen. Oc her foruden atskillige Historie om S. Sebald, S. Karl, Othin oc andre Danske Konger oc deris foruandte.

2. En merkelig gamle Norsk Krønike, huor vdi findis meget om vore Danske Kongers bedriff, som der vdaff kand vdsøges oc indføres i Vore Danske Historier.

3. Endnu 'en gamle Norsk Krønike, ocsaa screffuen paa Pergament, aff huilcken Synderlige Documenter kand vdledis met fiid.

4. S. Vilhelms Abbet vdi Ebleholt Closter hans sendebreffue paa Pergament, som haffuer været forfattet vdi tre Bøger, oc ieg fick i Kiøbenhaffn meget sønder reffne, findis dog vdi den deel, som beholden er, smucke Historier, som kunde met stor gaffn vdi Kong Knud Valdemars Søns Historie indføres.

5. Marsk Stigs Historie paa Pergament, Klage Artickel oc Giensuar, efter Kong Erick Gleppings Død, ved hans Søn oc Marsk Stig oc hans foruandte.

6. Den Holster Krønike, som er først screffuen paa Pergament, oc findis i Landt holsten icke flære der aff vden den ene.

7. Danske Kongers Historie fra Kong Valdemar den siste indtil Konning Christian den Fierde, huor vdi atskillige Fortegnelse findes.

8. Antwort Des Erweltes Koniges zu Denemarcken vnd Hertzagen (!) zu holsten etc. Vff der von Lubeck wngegrunthes aussscreiben, Adj. 1535.

9. Chronica Slavica incerti autoris, vdscreffne aff en Prentet gamle Bog in folio.

10. Nogle gamle Annales fra Adj. 1448 oc indtil vor tid, hues sig begiffuet haffuer her vdi Danmarck, vdi atskillige Stater inden oc vden Lands.

Forvden disse for^{ne} gamle Danske Historiske Documenter findes endnu hoss mig atskillige Breffue vdcopiet paa atskillige Steder oc Tider, Ligesom de ere kommen mig tilhende.

Chronicon Ecclesiae Ripensis. Huor vdi findis allehaande gamle Annales om Danske Kongers Bedriff oc Riber Stifts fordom Biscoper oc andet meere.

Forbund imellom Danmarck oc Suerig.

Forbund imellom Danmarck oc Landt holsten.

En Dom gangen vdi Nyborg, at Hertugdommet Slessuig er dømt til Kronen som sin Forlening. Adj. 1413.

En almindelig form, som Kongen aff Danmarck skal Suære, naar hand velies til Kong i Danmarck.

Konning Christoffers Haandfestning.

Konning Valdemars haandfestning.

Konning Ericks haandfestning. Adi. 1582 (!).

Tuende Kong Christians II. Breffue til Grot Førsten af Rydtzland¹.

En Latinske Petri Corderij oration, Legat vdi Danmarck, forsend aff Kong Luduig i Franckrige.

Danmarkis Riges Raads suar til for^{ne} Kong Christians begiering i Viborg, Adj. 1522.

It andet suar, som Clerckeriet vdi Arhuss Stigt gaff hannem paa sin Begiering om Skat samme Aar.

M. Poffuels Artickler imod for^{ne} Kong Christian, skeed vdi Regenfild Adj. 1520.

It Paffuens Breff til hannem paa Lunde Kirckis vegne.

Commissio Imperatoris Caroli V. facta Episcopo Ranceburgensi in Causa Christierni II.

Forbund imellom Danmarck, Engeland oc Skotland.

¹ Af en anden Hånd rettet til: Liffland.

Seylatz aff Norge til Grønland, Orcken Øier oc Issland.

De collectione Denarij vicesimi.

Responsio ad Norvagos ex concilio Basiliensi.

Nogle smucke Sendebreffue, som M. Tyge Vincentz Lunge¹ haffuer vdscreff-
uen til atskellige Landskab.

1. Oratio ad Regem Scotorum.
2. Rex Scotorum ad Regem Daniæ.
3. Ludovicus Francorum Iohanni Daniæ.
4. Rex Daniæ ad Regem Francorum.
5. Rex Angliæ ad Regem Daciæ.
6. Confirmat Christianus Rex foedus pactum a patre cum Anglis.
7. Carolus Hispaniarum Rex Christiano Daniæ.
8. Rex Scotiæ ad Regem Danorum.
9. Rex Daniæ Regi Franciæ.

etc.

En Fundatz paa noget godtz til Soer Closter.

Nogle Konge Breffue, som ere screffne aff Kongerne i Danmarek oc Skot-
land oc Engeland oc Hispanien indbyrdes til hin anden.

Droning Lizabets Breff til sin Broder Keiser Karl paa Kong Christians II.
Vegne.

Kong Christians Søns Iohannis oration, met huilken hand vndfick Keyseren
sin Morbroder.

Kong Christians II. Breff til sine vndersaatte om hielp imod de Suenske.

Kong Christians II. Breff til Iffuer Ionsson, at hand opgiffue skal Kaarss Øe.

Kong Frederichs breff til de Seldanske Bønder, at de skulle giøre tilføer til
Kiøbenhaffn. Adi. 1532.

En Copie aff Kong Christians Leide.

Nogle Breffue oc Tractater skeed ved Aggerhuss, der Kong Christian II. bleff
fangen. Adj. 1532.

Kong Christians breff til Iuderne om hielp mod her Iffuer Axelsson.

En Dom imod M. Hans Taussøn, forhuerffuit aff Biscop Iochim Rønnow aff
Danmarekis Raad, Adj. 1533.

Copie aff det Breff, som Hertug Albret oc greffuen loede vdgaar til alle
Landtzting, siden det slag stod i Fyn.

Register paa, huad Fætalien gialt i Kiøbenhaffn i bestoldingen.

Hertug Adolffs forplict, at hand for sine børn icke skal begere Slessuigs
Biscopdoms Administration.

¹ Hdskr. har: Lange.

- Keiser Friderichs Breff giffuen Konning Valdemar II., att hues som er paa denne side Elffuen, oc saa vit som hans Broder Kong Knud oc hans Farbroder (!) Konning Valdemar haffuer haffd i Landt venden, det skal følge hannem.
- Copie aff det Breff, som Erich Erickssøn loed slaa paa Kagen¹ i Lybeck imod K. Gustaff.
- Copie aff den breff, som Kong Gustaff suarede Frandtz Banners scriffuelse. It breff, at Danmarck skulle bliffue vnder en Konning til Euig tid.
- Biscop Gotscaleks Breff, at Slessuig Stifft hører til Danmarck.
- Register paa nogle Norske Bisper, Kong Knuds Valdemars Søns Vederlags Ræt.
- M. Ion Turssøns Historie om den Suenske Feide.
- En retractat, som Salig M. Hans Suaning screff vdi Feiden om de tre Kruner oc andet.
- Findis iblant M. Hanssis Documenter.
- En Suenske screffne Krønike, som Ieren Gylthe tilliggis.
- Findis i Liberiet paa Kiøbenhaffns Slot.
- En Danske Chronologia paa Pergament, om Danske Konger.
- I Kong Ericks XIV. Breff til Carolum Danzæum om freds forhaandling vdi den Suenske Feide.
- Noch it Breff om samme handel.
- Noch it andet om samme handel.
- Nogle andre Konning Ericks breffue vdi samme for^{ne} Feide tid vdscreffne.
- Kong Iohans breff til Kong Frederich om Fred oc stillestand.
- Item it andet til Danmarckis Rigis Raad.
- Item it andet til Kongen aff Franckrige.
- Item nogle Breffue til hans Legat Carolum Danzæum.
- Legatens scriffuelse til hannem igien.
- De Lybskis scriffuelse til For^{ne} Legat.
- Konning Sigismundi Breff aff Polen til For^{ne} Legat.
- Legatens suar til for^{ne} Konning Sigismundum i Polen.
- De Polinske gesanters scriffuelse til for^{ne} Legat.
- Nogle andre breffue screffne aff Polinske Herrer til for^{ne} Legat.
- Disse for^{ne} Documenter oc Breffue, som ieg sende D. Niels for^{ne} Registers paa til Kiøbenhaffn, anammede hand aff mig her i Ribe nu vdi Septembri maanet sist forleden.
- Siden haffuer ieg end da send hannem disse effterscreffne:
- Chronicon ordinis Teutonicæ. En tyck bog in Quarto, h. e. Tydske Ordens

¹Hdskr. har: Kongen.

Krønিকে vdi Pryszen oc Liffland, som Poffuel Venrich metdeelte mig
met i Kiøbenhaffn Adi. 1579.

En tyck Saxiske Krønिक in Quarto.

Nogle Merckelige stycker, som er skeede i fremfarne Kongers tider.

Men den Tridie oc tiuende dag Octobris haffuer ieg fremdelis and-
vordet hannem vdi Erlig oc Velbyrdig Mands Siuert Beckes offuerverelse:

En gamle Norske Historie, screffuen paa Pergament in folio.

Nogle Annales in quarto.

Nogle andre Annales in folio.

En Pergaments Rulle paa Danske Kongers bedriff.

Saa oc effter Kong. Mat^s. oc hans Naades Regierings Raads befalning:
Chronologia Universalis.

Derhoss haffuer ieg ocsaa andtvordet hannem vitam Suenonis Tiug-
skeg, in folio, som ieg selff haffuer tilsammen screffuen.

Noch haffuer ieg andtvordet fra mig samme tid alle Kongers Historier,
fra Kong Knud Valdemarssøn, som Sachso Grammaticus affloed, oc indtil
Konning Valdemar, Droning Margrets Fader etc. Huileken ieg selff haffuer
screffuen, oc ere disse effterscreffne Kongers Historier:

Kong Valdemar Seyr.

Kong Erick Valdemarssøn.

Kong Abel.

Kong Christoffer.

Kong Erick Glepping.

Kong Erick Mandued.

Kong Christoffer II.

Item it Calendarium paa Danske, vdi huileket ieg haffuer indførd Vd-
lendiske oc indlendiske bedriff, effter som de sig begiffuet haffue huer paa
sin Dag oc vdi sin Maanet.

Oc efftersom D. Niels er begierendis at see den form oc maade, som
ieg actet at bescriffue vore Danske Kongers Historier, som ieg haffde for-
tegnat Kaarteligen paa it arck Papiir eller to, saa haffuer ieg i sandhed for-
lagd den oc kand nu icke finde den. Vil dog metdeele hannem en vdscrifft
der aff, naar ieg den finder.

Huad som mine Prentet Historie bøger anlanger, som ieg nu vdi tredue
samfulde Aar haffuer selff indkiøbt for mine Pendinge, oc findis vdi mit
liberi, tencker ieg vel, at de icke aff mig begeres.

Dog dersom min Naadigste Herre Printz oc hans Naades tilforordnede
Regierings Raad ere noget deraff begierendis, skal mit gantske liberi staa

obet faare oc paa det Vnderdanigste metdeelis, om de der vdaff noget begere, Forhaabendis at de icke begere noget met min skade i nogen maade. Vil nu oc altid lade mig findis paa det Vnderdanigst at lade oc giøre, hues min allernaadist Herre Printz oc hans Naades Raad kand vere til vilie oc tieniste, som det tilbørligt er.

Disse for^{ne} Documenter ere de Documenter, Breffue oc handel, som ieg her vdi Riget haffuer i min tid kunde samlet oc opsøgt met hues som ieg oc selff screffuit haffuer oc nu offuer andtvordet fra mig effter Kong. Mat^s. befalning oc icke met min vidskaff haffuer noget saadant ydermere i min Være, saa sant hielpe mig Gud i Himmerig, Vden huis Prentet Krønicker ieg haffuer i mit liberi, oc huis ieg haffuer noget beholden gienparten aff den deel, som ieg haffuer andtvordet fra mig. Findis der nogle ringe ting, enten Verss, Dict, Viser, Register eller saadant andet, som kand dog haffue en føie ting paa sig oc kand være henlagd mig Wwitterligt iblant mine bøger, vil ieg gierne det metdeele den Dannemand D. Niels Krag, saa snart ieg dem (?)¹ finder.

¹ Hdskr. har: dig.

D.

Håndskrifter, afleverede 1602 af Niels Krag's Enke Else Mule
til Jon Jakobsen Venusin.

Efter Arn. Magn. Saml. Nr. 905, 4to, en nyere Afskrift med Tilføjelser af Arne Magnussen selv. En anden, ufuldstændig, Afskrift haves i Additam. Addit. Nr. 41, 4to. En fuldstændig, men meget slet Afskrift i Oldnordisk Museums Arkiv.

Scripta¹, Descripta et Adversaria Historica,

Qvæ tradita sunt D. M. Ionæ Iac. Venusino ab Elisa Mullenia post mortem D. D. Nicolai Cragii Mens. Aug. et Novembri Anno MDCCII., Præsentibus M. D. Rectore et Pub. Notar. Academ.²

In Folio.

- A. Chronologiæ Regum Daniæ a Dan, convoluter 144.
- B. Annalium libri de Historia Christiani III., convolut. 46.
- C. Danmarck in genere, Convolut. 58.
- D. Documenter Om Danmarck in genere, convolut. 51.
- E. Geographica Danica ex membranis Huitfeldij, convolut. 4.
 - Henrici Rantzovij Historia, Anno 1596., convoluter 3.
 - Fundationes, Convolut. 1.
 - Obne Breve och Mandater, Convolut. 3.
 - Hyldinger, Convoluter 4.
 - Missiver, convoluter 2.
 - Forpligtelsser, Convoluter 2.
 - Genealogiæ, Convolut. 1.
 - Familiares Epistolæ, convolut. 2.
 - Documenta historica, carminice, convolut. 1.
 - Domme, convolut. 5.

¹ Over det hele har Arne Magnussen skrevet: „Ex libro in 4to penes Rectorem Universit. Hafn.“

² I Randen er tilføjet med Arne Magnussens Hånd: „In margine manu Joh. Pauli Reseni: Et post translata sunt in Bibliothecam Academicam in Capsam Historicam obseratam, procurante Mag. D. Cancell. D. Christiano Friis de Baareby.“

- F. Kiøbsteder i Danmarck, Convolut. 2.
 Iydske Handler och Documenter, Convolut. 9.
 Kiøbsteder i Iydland, Convoluter 6.
 Fynnsk Handell och Documenter, convoluter 6.
 Kiøbstederne i Fyn, Convoluter 3.
 Siælands Documenter och Møns, conv. 7.
 Kiøbsteder i Siælland, Convoluter 6.
 Kiøbstederne i Skaane, Convoluter 7.
 Skaanske Documenter, convoluter 7.
 Borennholms Documenter, convoluter 2.
 Guldlands Documenter, convoluter 8.
 Kiøbsteder i Norge, Convoluter 2.
- G. Documenter om Lybske Handdel, Convolut. 48.
 Danske Documenter, Convoluter 10.
 Hamburger Documenter, Convoluter 19.
 Rostocker Documenter, Convolut. 1.
 Wismerske Documenter, Convolut. 1.
 Stetinske Documenter, Convolut. 1.
 Strolsundske Documenter, Convolut. 1.
- H. Oldenburgiske Handlung, Convolut. 14.
 Schawmburg, Convolut. 1.
 Frisland, Convolut. 2.
- I. Biscop von Bremen, Convolut. 10.
 Biscop von Mønster, Convolut. 5.
- K. Meckelburgisch, Convolut. 35.
 Pomeranica, Convolut. 12.
 Rugiæ, Convolut. 5.
- L. Epaltzgrafuische (!) und Beierske, Convolut. 1.
 Braunswichsch, Convolut. 21.
 Luneburgica, convolut. 4.
 Auspurgisch, convolut. 4.
- M. Slesswich och Holstein, convolut. 53.
- N. Prutenica, convolut. 37.
- O. Saxonica et Hassica, convolut. 22.
- P. Brandeburgica, Convolut. 16.
- Q. Clevische, Convolut. 6.
- R. Anse Steten in genere, Convolut. 34.
- S. Holstensche, Convolut. 65.
- T. Copier Om denn Svendske Handel, Convolut. 95.
- Item T. Svendsche Documenter, Convolut. 70.

- Item T. Convoluter 47.
 Item T. Convoluter 64.
 Item T. Convoluter 63.
- V. Thend Krig imellom Danmarck og Sverrig, Convolut. 11.
 Om den Stetinske Fred, Item Copier, Convolut. 5.
 Item forordungh y Konning Frederichs Begrafuelsse.
- X. Hispanica, Burgundica et Belgica, convol. 56.
 Y. Gallica, Convolut. 51.
 Z. Anglica, convolut. 37.
- Item Z. Saxonica in Sunderheit, Convolut. 21.
 Hassica in Sonderheit, 10.
- Æ. Cæsarum et Imperij Romani Documenta, convolut. 58.
 Ø. Scotica, convoluter 32.
 Ƨ. Lifflendisch och Rigische, Convolut. 51.
 Ʃ. Isslendisch Hanndell, Convolut. 14.
 Wndervissning om Norge, Convolut. 5.
 Om Bergen, Convolut. 3.
 Findmarcken, Convolut. 2.
- ♂. Allerley Missif, Convolut. 12.
 ♀. Ditmersche, Convolut. 27.
 ♂. Norgsche Handel och Documenter, convolut. 33.
 ♀. Polonica, Convolut. 21.
 Muschovitica, Convolut. 19.
- V. Norgsche Chronice y Pergament.
 Chronica Regum Svecie, a nato Christo usqve ad annum 1512., germanice.
- II. For Christi Fødsel Gesta, Convolut. 4.
- ⊖. Chronologica varia. Item gesta Danorum ex manuscripto libro Dn. Nicolaj Caasij, etc., convolut. 5.
 Item gesta Danorum a Dan etc. ex libro membran. Dn. Huitfeldij, convolut. 6.
- Item ⊖. Af Severin Christennssen, Convolut. 5.
- Item ⊖. Register paa, Hves Som findiss i Hvellningen paa Gottorp, Convolut. 18.
- ♁. Hendrick Smids Chronice, convolut. 10.
- Item ♁. Catalogus Episcoporum Roschildensium, Fionensium, Arrhusensium, Convolut. 8.
- ♂. Chronologia efter Hendrick weiers fortegnelsse, Convolut. 5.
 Miscellanea Saxonica, convolut. 10.
- ♂. Om Danmarckis Konger fraa de første, Convolut. 9.

- Antiquitates rerum Danicarum a Canuto III. ad Margaretam, †, convolut. 9. ✂ Convolut. 11. ♂ Convoluter 10. ♀ Convolut. 15. ∪ Convolut. 2. ⊙ convol. 3. √ convolut. 2. ♀ convolut. 15. Qvæ sunt de Cimbris, Gothis. Item chronologia Nicolai Petri Hafniensis.
- †. Vita S. Canuti Regis, Convolut. 6.
 Historia¹ Danica a Waldemaro ultimo ad Fridericum II., Auctore Iacobo Vlfeldio. Item Retractatio Narrationis de pacificatione inter Danos et Svecos Anno 1565.
 Causa propulsandæ injuriæ, qvæ fuit Friderico II., contra Ericum Regem Sveciæ Anno 1564.; Convoluta 6. Handlung emellem Kong Frederich og Kong Christian, Convoluta 3. Antwer und Entskuldung wieder die Stete, ex impresso, Convolut. 2. Forhandling med Kong Christian i Norge, Convolut. 14.
- ‡. Annotatio annorum vetustissimi codicis, convolut. 1.
 M. Anderss Veiles Chronologia, convol. 6.
- ✂. Actiones Erici Menvedt et Iohannis Grand, Convoluter 31.
- ⊕. Genealogia ac gesta Regum Daniæ, Convolut. 8.
- △. Merkelig Stycke, Som er Skeede fra Anno 1448, y Hvitt papirs pap. Nedersaxen og Lavenburg, Convolut. 26.
 Missiwer af Burgundia, Bavaria, Palatinatu.
 Paulus Diaconus, ex manuscripto restitutus, convolut. 11. Anno 1588.
 Historiæ Danicæ liber, ipsius Cragij, qvi bis scriptus reperitur, convol. 9.
 Chronicon Sveciæ a nato Christo ad annum 1512. [af]
 Her Christofer Anderssønn Ridder, indbunden i Pergament².
 Een stor Bog om Kong Svennd Knudssen, i Pergament.
 Chronica ordinis Teutonicæ in Prussia, in membr.
 Adskillig Brefue, Signerit, i Hvid Pergament.
 Cancellariæ veteris Episcopalis liber, i Pergament.
 Extracta der Steten Privilegia in Norwegen, Convolut. 1.
 Chronologia universalis M. Anders Weiles, i Pergament, ad annum 800., Convol. 17.
 Consignatio Annalium, Hvorlediss det Romersche Rige blef deld, ab anno 801. ad annum 1521.
 Chronica Bremensis Anno 788., i Pergament.

¹ Hdskr. har: Historica.

² Denne og den foregående Linie stå i Håndskriftet som Titler på to forskjellige Bøger, men høre i Virkeligheden sammen, som det sees af Håndskriftfortegnelsen fra 1662.

- Hamburgische Chronica med Genealogiæ, Bog i Pergament.
 Bremische Chronica, i Hvid Pergament med Spender.
 Chronicon Holsatiæ Anno 1590, i Pergament, Convolut. 5.
 Romerske Keisers och Konngers Handdell.
 Item om stederne, i Hvid Pergament med Baand.
 Een Sum paa alle Danske Kongers Lefnet¹.
 Item Compendium Historiæ a Waldemaro IIII. ad Fridericum II.,
 Auctore Iacobo Vlfeldio¹.
 Waldemar Seirs Krønick. S. Erick, Erick Menwed, i Pergament,
 Convol. 18.
 Chronica fraa Kong Christiann den første ab anno 1481., in mem-
 brana ligatus liber.
 Copier af Kongelige og Bispers Sendebrefue, om H. Peder Skram
 etc., i Hvid Pergamentz Bref².
 Om Kong Svercke i Sverig, Convol. 1.
 Adelens Naufn efter Bogstafuen etc.
 Literæ Christophori Regis.
 Kiøbenhafns Artickler Anno 1536, Convolut. 5.
 Epitome rerum Norvegicarum, Convolut. 2.
 Een kort dansk Krønick fra Dan Til Konng Hanns.
 Svend Tiuskegs Historie.
 Erick Glippings Historie.
 Norsk Krønicke 1565.
 Een Holstenske fortegnelse fra Anno 1168 och Til 1547, Convo-
 luter 5, Sammenstucken.
 Dronning Margretis Historie. Item Kong Christian thend III.
 Confederatio Stetini facta etc.
 Item om Grønland, i gammel Rødt Leer.
 Om Reise i giennem Norge.
 Nogen Gammel Norsche Historier, Schrefne paa Pergament, Con-
 volut. 6.
 M. Hanss Swanings Historier, Sammenbunnden, in Folio.
 Om Kong Erick af Pomeran, j qvatern.
 Memoriale super negotio Orcadam, unicus qvaternio.
 5 Copier af Brefue.
 Calendarium mensium anni, M. Andreæ Welleij, indsyd i Pergament.

¹ I Følge en Bemærkning af Arne Magnussen har Resen betegnet begge disse Skrifter som Kvarter.

² Ligeledes — i Følge Arne Magnussen — af Resen betegnet som Kvart.

Copie Bog heller forhandling med Kong Christian denn Anden,
Convolut. 10.

Franntz Gedskes Bogh in Folio, Convul. 1., ab anno 1449. ad annum
1523.

Miscellanei quidam Commentarij ab 1408. ad annum 1549.

Om Ørcknør, Convolut. 1.

Opsettelse med Albrett Skeell Anno 1564, Convul. 3, imperfect.

Een Pergamenttz Register paa Tviss[t]fald mellem fremfarne Konger
i Danmarek og Stederne, Besynderlig Lybeck, Skrefuitt paa Per-
gament, Sammenbunden, Convul. 6.

Item Miscellanei quidam Commentarij ab anno 1408. ad annum
1549.

Om dend Svenndske Feide, indsyd i Pergament, Convolut. 5.

Om Stetinsche fordragh paa Tydsk, anno 1570, Convolut. 6.

Om den Handell i Norge med Kong Christian, Anno 1532, Convo-
lut. 3, indsyd i Pergament.

Christjanismi plantatio apud Danos, Sueones¹ et Noruegicos, Con-
volut. 1.

Kong Christianns allehaande Recesser paa Danske, Item Handfest-
ning, item foreining med Slesswig oc Holstenn etc., indbunden
udi² Pergament.

Een Historie om dend Svenske Krig. Hørde Tyge Brahe Till.

Actiones adversariæ Eriçi Menwed et Iohannis Grand Anno 1296.
Ex bibliotheca Dn. Nicolai Caasij, nunc vero Holgeri Ulstand, i
Hvid Kalskind.

Een Beseglet Copie Bog med et anhengende Segell, igiennem Stuckitt,
af Soer Closter.

Nogle Copier Christiani II.

Holstenske Chronica, paa Tydsk, Tryckt i Rødt, Folio; it.³ Tuor-
numns i Ribe.

Her Bo Flemming etc. Convolut. 1.

Acta qvorundam Regum Daniæ, Waldemari etc., Latine conscripta,
in membrana, opus ἀκέφαλον, i Sort Leer.

Valerius Maximus manuscriptus, mutilus.

Historia vetus in membrana, itidem mutila.

Gesta Pontificum Bremensium, manuscript.

¹ Hdskr. har: Sueonos.

² Hdskr. har: uden.

³ Hdskr. har: ih.

Document., Brefue, 5.
 2 Gammel Pafue Brefue.
 Copier af 2 Brefue.
 Wilhelm af Menypein, j Convolut.

In Quarto.

Episcoporum Lundensis Ecclesiæ Series, M. Magni Matthiæ.
 Catalogus Episcoporum Ripensium ad annum 1569.
 Historia Friderici II.
 Fortegnelse om dend Svendske feide fra Anno 1563 og Til 1571.
 Ericus XIV. Svecorum Rex, in membrana consutus.
 Kongerne begrafuede i Ringsted.
 Om Konger og deriss Kroning, Svaningij, et coronatio Reginae Sophiæ.
 Kong Christiann, Convolut. 1.
 Bisp Clauses Chronicon, Convol. 1.
 Om Kong Svercke i Sverig, Convol. 1.
 Kong Waldemar etc.
 Gotlandia, ij Pergament.
 Om Kong Erick i Finderup etc.
 Catalogus Pontificum Arrhusiensium.
 Kong Christofers Privilegier.
 Dronningens Kroning Anno 1572.
 Compendium historiarum ab Adamo ad Christiernum expulsum.
 Chronica Ecclesiæ Ripensis.
 Biscop Lauge Wrnes Testament, Conv. 1.
 Collectanea, Convol. 1.
 Om werdsslig Regiment.
 Scotica.
 Wdskrift om de Høfdinger et egressu Danorum.
 Antiquitates.
 M. Tychonis oratio ad Regem Scotorum.
 Narratio de bello inter Suecos et Danos, Anno 1565.
 Rhythmi de Islandia, i Pergament.
 Gammel danske Chronica fra Dan och Angul, Skrefuen paa Pappir.
 Gesta qvorundam principum Daciæ, in membrana manuscripta.
 Gesta qvorundam Regum Daniæ, auctore Svenone Agonis F., ma-
 nuscripta.
 Duodecim excellentiæ particulares Daciæ.

- Tempora Regum Danicorum, Claudij Liscandri.
 Item Fragmenta Episcoporum.
 M. Hans Svanings Historie, i Siu Bøger Sammenbundne, Latine¹.
 Saxo paa danske, i Stoer Qvarto.
 Een Bog om Ottin, Continuerit Til Christjernum. Item S. Canuti
 Chronica, S. Sebaldi Chronica. Item Holger danskis Chronica,
 i Rød Pergament tilsammen.
 Vita Christjani II., Convolutum 1.
 Compendium Saxonis paa Tydsk, Som Hafde weret M. Petri He-
 gelij² i gammel fæle.
 Een gammel Copie Bog, Latine, paa Pergam., i Soort Leer.
 Orosius, in membrana, med een Lencke i.
 Chronicon Sveticum D. Erics, qvo usus Olaus Magnus, indsydt i
 Pergament.
 Chronica ordinis Teutonici in Prussia et Livonia, Germanice.
 Supplementum Historiæ Noruagicæ cum compendio, edito Hafniæ
 Anno 1594., conjungendum, ex antiqvissimis Norvagorum et Is-
 landorum monumentis.
 Forbund med (!) Kong Christian den 3. og Kong Gøste af Sverig.
 Item Forma juramenti in electione. Item Kaas Til Grønland.
 Historia Iacobi Vlfeldij ad Dn. Tychonem Brahe.
 Epitome rerum Danicarum Saxonis, Latine, i Kal Skind.
 Rerum Danicarum Fragmenta ex vetustissimis Islandorum commen-
 tarijs a Dan, liber consutus in membrana.
 Chronica Slaucica incerti authoris ab anno 814. ad 1487.
 Chronicon Saxonicum paa Tydsk ad annum 1504.
 Miscellanea ab Anno 1448. ad 1580., Som wore Dn. Nicolaj Caasij,
 i Hvid Pergament.
 Causæ belli adversus Suecos Anno 1564.
 Oratio Augustini Daci ad Christjanum I.
 Item Epitome gestorum Pontificum Bremensium.
 Kong Frederichs Recess.
 Chronologiæ mundi, paa Pergament. Item Historia Haraldi etc.
 Saxo paa Tydsk, i fæle, Tryckt.
 Otte Rud etc. Anno 1565. Convolut. 1.

¹ Tilføjet med Arne Magnussens Hånd: „Ex qva est: Regum gentilium pars I. a Dan ad Hiarnum, II. ad Haraldum Klack. Deinde Regum Christianorum pars I. ad Ericum Agnum, II. ad Christophorum II., III. ad Christophorum III. Bavarum, IV. de Christiano I. & V. de Christierno II.“

² Hdskr. har: Hegilij.

- Copiæ Episcoporum, in membrana.
 Nogle Copier paa Brefue.
 3 Copier paa Brefue oc Handlenger paa Tydsch, Tryckt.
 Een Patent Maximiliani, Tydsch.
 Adskillige Stycker Brefue, numero 42.
 Catalogus Episcoporum Slesvicensium, impressus Lubecæ.
 Statuta Synodalia Lagonis Episcopi Roschildensis, Tryckt.
 Funeris oratio in memoriam Christjani III., Nicolao Hemmingio
 Auctore, impressa.
 Historia præcipua lib. I. Saxonis, Iacobi Matthiæ, carminice, im-
 pressa.
 Nogle Nativi[te]ter.
 Saxo paa Tydsch, i Pergament, Skrefuen.
 Rotulus Remissionum in causis Roschildensibus Monasterij beatae
 Mariæ de Sora, 8 stycker paa Pergament.
 Item Rotulus Dni. Nicolai Episcopi et Dni. Iohannis Olavi Prin-
 cipalium etc. Eadem cum superiore magnitudine.
 Item Een gammel Rotula y 2 Stycker.
 De Ducatu Slesuicensi, 2 convolut.
 Genealogia domus Oldenburgicæ, scripta.

In Octavo.

- Statuta Provinciae Ecclesiae Dacianæ, in membrana.
 Epistolæ Abbatis Wilhelmi Æbelholt.
 De ortu S. Canuti, seu ejus vita et Passio, in membrana.
 Catalogus Episcoporum Ripensium, Skrefuitt, convolut. 4.
 Johan. Paul. Resenius manu sua.
 Jonas Jacobus Venusinus manu prop.
 Cunradus Aslachus Bergensis pub. Acad.
 Notarius manu propria¹.

¹ Om Underskrifterne har Arne Magnussen bemærket: „manibus eorum propriis.“ — I Afskriften ere disse Underskrifter ligesom hele den følgende Slutning af Stykket skrevet af Arne Magnussen selv, åbenbart på Grund af Originalens Vanskelighed, der også har bevirket, at den i oldnordisk Museums Arkiv bevarede Afskrift på sine Steder er ganske meningsløs. Selv Arne Magnussen sees at have haft stor Møje med at dechifrere H. P. Resen's højst utydelige Hånd.

Anno 1608. Cal. 8^{br}. addebantur prioribus consignata & relicta a
D. M. Jon. Jacob. p. m. in fol. :

De originibus populorum & vocabulorum Danicorum etc.¹

Priora² omnia eo ordine, quo erant in repositoriis Capsæ Historicæ (vide Catalogum traditorum³ in capsâ vacua), secundum literas S. R. M. tradebantur D. M. Claudio Christophori, Hist. R., anno 1618.⁴ 16. 8^{bris}, Bibliothecæ Reg. in Academia suo tempore restituenda in eadem repositoria, unde sumebantur,

Cum aliis, quæ ipse patriæ bono publico addiderit interea.

Et vide præterea insignem Catalogum monumentorum Historicorum, quæ habet ipse quoque M. Claud. complura, juxta exscriptum, quod apud M. D. Cancell. D. Christianum Friis de Kragerup etc., Quæ simul magno adjumento esse possunt ad Historiam Domesticam patriæ, ut intersit tantopere, ne vel illa dissipentur et pereant.

¹ Dette Stykke var, i Følge en Bemærkning af Arne Magnussen, skrevet med Hans Poulsen Resen's Hånd.

² Også hele denne Slutning var, i Følge Arne Magnussen, skrevet af H. P. Resen.

³ Læsningen af Begyndelsen af dette Ord må, i Følge Arne Magnussen, betragtes som usikker.

⁴ Må være en Skrivfejl for: 1616. Se Rørdam: Lyskanders Levned S. 133 og 134.

E.

Håndskrifter, afleverede til Universitetsbibliotheket efter
Anders Sørensen Vedel, 1618.

Afleveringsdokumentet gjengives efter Additam. Nr. 383 e, 4to, en Afskrift, som har tilhørt Arne Magnussen, og hvori der er Tilføjelser af ham selv. En anden Afskrift haves i Additam. Additam. Nr. 41, 4to. — I Additam. Nr. 101, Fol., haves 6 løse Folioblade, beskrevne med en Hånd fra 1ste Halvdel af det 17de Århundrede og betegnede „Ex reliquiis Wellejanis“. De gjengive med Undertagelse af 7 Numre (Nr. 15, 16, 26, 31, 32, 59 og 61) alle Numrene i Afleveringsdokumentet, i Regelen med samme Ord som dette. Undertiden have de dog også noget fyldigere Betegnelser, medens der omvendt også forekommer en og anden Notits i Afleveringsdokumentet, som mangler i de 6 Blade, hvilke jeg i det følgende for Nemheds Skyld betegner som R. V. Numrene 44—51 (af hvilke i hvert Fald Nr. 44—50 ikke modtoges i Bibliotheket sammen med de andre Håndskrifter) ere ikke specificerede i R. V., men betegnes som „Variæ literæ signatæ num. 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51.“ Heraf, som af andre Kriterier, fremgår det, at R. V. ikke har ligget til Grund for Redaktionen af Afleveringsdokumentet, men at det omvendte er Tilfældet. Ordningen af Håndskrifterne i R. V. er systematisk, men i Randen ere Afleveringsdokumentets Numre tilføjede.

Paralipomena¹

Documentorum ad historiam Danicam etc. spectantium B. M. M. Andreae
Vellæi, quondam Historici Regii,
Qvæ de mandato S. R. M. in Reg. Bibliothecam Academiae Ripis Cimbrorum
translata sunt in usum Patriæ, mense Majo An. 1618.²

1. Chronologica qvædam Danica inchoata, m. s. in Fo.³
2. Attskillige Prentede tractater de Christjano II. in 4to.⁴
3. Chronicon Hamburgense Adami Tratziger, m. s. in 4to.⁵

¹ Ovenover hele Stykket har Arne Magnussen skrevet: „Ex libro in 4to penes Rectorem Universit. Hafn.“

² I Randen har Arne Magnussen skrevet: „Manu Resenii in margine: procurante Mag. D. Cancell. D. Christiano Friis de Kragerup.“

³ I Følge R. V. gik de fra 1448 til 1564.

⁴ I Følge R. V. vare de på tysk.

⁵ I Følge R. V. var den på tysk.

4. Attskillige gamle latinsche Missiver, m. s. in 4to.
5. Chronica Holsatica, m. s., Teutsch, in 4to.
6. Chronologia Regum Daniae usque ad Christjanum IV., opus inchoatum in Fo., paa danske.
7. Literæ et actiones variæ ad tempora Christiani II., in Fo.
8. Kurtze Chronica der Königen in Schweden, 4to.
9. Historia Regum Suetiæ, scripta ab Olao Petri in Fo., cui addita historia Christ. II, m. s.
10. Hogen Sverrissøns og Hogen Hogenssens Historia, Danice et Latine, in Fo., M. S.
11. Kong Mogens Hin Goede og Kong Harald Haardraadis Historie, danske, M. S. in Fo., etc.
12. Historia integra S. Olai Regis Norv. in Fo., m. s. paa danske.
13. Norske Krønike in Fo., m. s. paa danske, Skrefuen af Biscop Isslef.
14. Dend danske Kircke Krønike, seu Religio propagata in septentrione. Opus manuscr. inchoat. in 4to.¹
15. Orcadica manuscripta in 4to.
16. Bornholmia, et chronologica qvædam lati. in Fo., M. S.
17. Diarium rerum et accidentium memorabilium in Fo., lat. m. s.
18. Actiones variæ, m. s. Lat. in 4to.
19. Responsum Christ. III. ad Lubecens., in 4to, m. s., Teutsch.
20. Legatio Ruthenica Anni 1578., in 4to, M. S.
Item Hodeporicon Ruthenicum Ulfeldij, Lat.
21. Chronica Holsatica m. s. et alia vicina, in 4to, Teutsk.
22. Paralipomena Norvagica m. s., danice, in 4to.
23. Skartecker og Centunculi om Grønland, in 4to, m. s.
24. Annales Fresorum, Eiderstadensium et Dithmarsorum, m. s., Teutsch. It. de Slesviga, Lat., Tratzigeri.
25. Bergens Privilegier eller Kongelige Brefue anlangende Bergen i Norge, opus m. s. in Fo.
26. Atskillige Documenter om Norge, m. s. Dan. in 4to.
27. Den Norske Hirdskraa, m. s., danske, in 4to.
28. Sturlaug Ingolfssøns Historie eller Fabel, m. s. in 4to.
29. Noget lidet gammelt manuscript de S. Ægidio et Erico Norvagico, in 4to.
30. Een Pergamentz Bog, m. s. in Fo., de situ civitatis Roschildensis.
31. Sendebreve om den Svensche feyde.
32. Een Skreven Tysk Bog in Fo. om den Svenske feyde.

¹ Betegnes i R. V. som: „Collectanea quædam Historiæ Ecclesiasticæ Daniæ, Lat., in 4to“.

33. Een Tractat om den Svenske feyde¹.
34. Alia ad bellum sveticum spectantia.
35. Een udskrift af Hr. Claus Bildis Rølde, M. S. in Fo.
36. Nogle Genealogiæ principum, prentede og Skrefne, in Fo.
37. Nogle løse Centones et Reliqviæ af den danske Historie. M. S. in Fo.
38. Noget andet gammelt Skrift in 4to.
39. Genealogiæ Comitum Schavenburg. et Holsati., M. S.
40. Beschreibung des Landes Eiderstedt, og noget lidet om Aabenraa. M. S.
41. Fire Arck gammelt pergament, M. S. in Fo.
42. Otte Ruuds Skibsferdt, M. S.
43. Nogle Stycker af den danske Krønike, prentet paa Svenske, in 8.
44. Papæ Leonis X. Literæ ad Christ. II. de Documentis Danicis.
45. Iacobi Stevardi Literæ ad Christianum Regem.
46. Kong Christophers Bryllups Bref til fru Elsa, Otte Nielssens.
47. Literæ Ducis Burgundiæ ad Reginam Margaretam.
48. Caroli V. imperatoris literæ ad Christ. II.
49. Kong Hansis Testamente.
50. Albanæ Ducis literæ ad Christ. II.
51. Iohannis Proregis Scotiæ literæ ad Christ. II.
52. Practica Regis Iohannis contra Fratrem et Regem Dan., m. s., 2 arck.
53. Atskillige Træcte patenter om den Svenske feyde etc.
54. Qvædam manuscripta, pertinentia ad Livoniam vel Lituaniam, in 4to, Teutsch.
55. Chronicon Sveticum m. s., in Fo.
56. Chronologiæ Daniæ opus novum in Fo., paa danske. Scriptum manu et opera Andreae Vellæi b. m.²
Gienparten deraf findiss allerede til forn fremsendt Til D. Nielss Kragh.
57. Holsatica, m. s. Lat. in Fo.
58. Nogle Missiver og Artikler udgifne anno 1520.
59. Nogle gamle Pergamentz Blade in 4to, Som Siunis at Henhøre Til den Norske Historie.
60. Nogle faa Løse Pergamentz Blader in 8.
61. Genealogia Haldani nigri, et arck in Fo., M. S.
62. Iter legationis Daniæ in Russiam, scriptum a Ioh. Magn., m. s. in Fo.
63. Frisia, Slesviga, Holsatia, Tietmarsia, in 4to.
64. Reliqviæ ex historia Livonica, et Skarteck in 8., m. s.
65. Skartecker de Hafnia, m. s.

¹ R. V. tilføjer: „in 4to, Danice“.

² I Følge R. V. gik Kronologien fra 1380 til 1590.

66. *Episcopi Fionici Ottonienses*¹, m. s.
 67. Søren Norbyes forpligt, m. s.
 68. Karsten Rodis Bestilling de Federe inter Daniam et Sveciam.
 69. *Catalogus Episcoporum Arhusiensium et slesvicensium Ier. Cypræi*, m. s. in 8.
 70. *Super primatia Suetiæ Confirmatio Innocentij ad Andream Archiepiscopum*.
 71. *Chronica Pontificum Lundensis Ecclesiæ*, m. s. in 4to.
 72. Beretning om Frederichs II. Croningh, m. s. in 4to.
 73. *Series rerum bello Svetico gestarum, concinnata ab Andrea Velleio*, m. s. in 4to.
 74. *Varia ad bellum Sveticum spectantia, udj en Convolut in 4to*.
 75. Otto Ruuds Skibsferd. Item Kong Ericks mord, Brullop, Afsettelse. M. S.
 76. *Articuli Iohannis Suetiæ Regis contra Fratrem*, m. s.
 77. *Chronicon Sveticum Doctoris Erii, Latin.*, in 4to.
 78. *Chronicon Holsatiæ*, m. s. in Fo.
 79. Atskillige Skartecker udj Een Convolut anlangende Dend Svenske Feyde.
 80. Een papirs Bog in 4to, Indholdendiss:
 1. Friderici II. Begrafuelsse.
 2. Adelens Artikle, faaregifne udj Begrafuelen, og Svar der paa af Raadet.
 3. Oratio D. Nicolai Theophili ad Regem Scotiæ de Orcadibus repetitis.
 4. Petita Regis Scotiæ in nuptijs contrahendis cum Anna, Filia Friderici II., et responsio Proregum, et Dos designanda Reginæ in Scotia.
81. Een Convolut med Nogle Copier af Kongelige Missiver etc.

Documenta² hæcce præscripta, exceptis iis, quæ sunt signata numeris: 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, tradiderunt M. Paulus Martinus et M. Ægidius Laurentius Bibliothecæ Academiæ Hafniensis, in cujus fidem subscripsit M. Ægidius Laurentius nomen suum. Hafniæ 9. Maii Ao. 1618.

Ægidius Laurentius.

Qui acceperunt apocham ejusmodi:

¹ Hdskr. har: Ottoniensis.

² Herfra og til Enden er alt skrevet med Arne Magnussens egen Hånd.

Hæcce documenta, præter illa quæ notata sunt numeris 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, accepi Ego Elias Eisenbergius, Bibliothecarius Academicus, nomine Academiae Hafniensis a viris Reverendis et clariss. Dno. M. Paulo Martinio et Dno. M. Ægidio Laurentio 9. Maii Anni 1618. In cujus fidem subscripsi nomen meum. Hafniæ die dicto:

Elias Eisenbergius.

Documenta ista accepta, deposita et reservata sunt in Bibliotheca Regiæ Academiae Hafniensis.

F.

Håndskrifter, afleverede til Universitetsbibliotheket efter Arild Huitfeld, 1618 og 1620.

Efter en Afskrift i Additam. Nr. 333 e, 4to, taget til Arne Magnussen og med Tilføjelser og Rettelser af ham selv. En anden Afskrift — som jeg i Modsætning til hin første, A, betegner som B — haves i Additam. Additam. Nr. 41, 4to. En tredje i Additam. Nr. 133, 8vo.

Monumenta Historica¹

Qvæ reliquit Nobilissimus D. Arnoldus Huitfeldius,
Qvæqve tandem Nobilissimus Christophorus Wifeldius de Svenstrup
huc² transmisit, secundum literas ad ipsum S. R. M., in Majo Anni
1618.,³ In usum patriæ publicum.

In Folio⁴.

- A. Adskillige Documenter, Domme, Contracter, Widnisbyrd og andre Brefue, Tydsch og Danske.
- B. Ejusdem materiæ Liber alius.
- C. Af Kong Christens den 2. og 3. Historie.
- D. Kong Christians den 3. Historie.
- E. Danske Historier, uddragen af dend Norske Chronica, Som Bisp Isslof Skref.
Kong Sveriss Historie ved Karl Jonssen, bunden udj fielle.

¹ Arne Magnussen har skrevet ovenover hele Stykket: „Ex libro in 4to penes Rectorem Universitatis Hafn.“

² Arne Magnussen har tilføjet i Randen: „manu Resen. additur: In Biblioth. Acad.“

³ Arne Magnussen har tilføjet i Randen: „Iterum manu Resen. : procurante Magn. D. Cancellario D. Christian. Friis de Kragerup.“

⁴ Arne Magnussen har tilføjet i Randen: „Notæ literarum respondent notis externe libris inscriptis.“ Også denne Bemærkning må antages at have stået i det originale Håndskrift og at have været skrevet med H. P. Resen's Hånd; den gjenfindes derfor også i Håndskriftet B, som næppe er en Afskrift af det her gjengivne.

- F. Adskillige Konge og førstelige Brefue, Latin, Dansk og Tysch.
 G. Danske Historier fra anno 1241 Til 1252.
 H. Kong Christophers og Kong Waldemars Historie, med adskillige Brefue.
 I. Dronning Margretis oc Kong Ericks Historie, med atskillige Brefue
 og andre Historiske Documenter.
 K. Instructiones oc Kongebrefue.
 L. Adskillige Brefue.
 M. Kong Hanssis Historie.
 N. Adskillige Brefue.
 O. Kong Christians Erklæring, Hvor Hand er kommen Til Danmarks
 Rige.
 P. Adskillige Missiver.
 Q. Adskillige Relationes Historicae.
 R. Rydsche og Norske fordrag.
 S. Relatio Historica¹, Dan., bunden udj Knippe.
 T. Norsche Relationes og Nogle Missiver.
 V. M. Ionæ Discursus, Rolonem fuisse Danum, med adskillige Brefue.
 X. Om det førstendomme Schlesswig, Hvorleedis det er kommet fra Dan-
 marck.
 Y. Adskillige Brefue, Latin, Danske og Tysk.
 Z. Kong Christopherss og Kong Christians den 1. Krønike.
 α. Danske Historier fra Anno 787 til 1098.
 β. Norske Krønike, Som kaldiss Kongebogen.
 γ. Historicae Relationes ab anno 1288. til 1439.
 δ. Nogle Kong Christens den 2. Artikke, privilegier, Hans og Kong Fre-
 derichs den 1. Recess og forbund imellem Rigerne og førstend-
 dommerne.
 ε. Adskillige Konge, Adelss og Prælaters Brefue.
 ζ. Kong Albretz Bref med andre Brefue, Forbund og Contracter.
 η. Norlands Besigtelse.
 θ. Kong Christen den 2. og 3. Historie.
 ι. Historia S. Olai regis Norvegiæ, danice.
 κ. Danske Historier udj Kong Ericks oc Dronning Margrettis Tid.
 λ. Constitutiones et privilegia Capituli Arhusiensis.
 μ. Adskillige Konge Brefue.
 ν. Adskillige Contracter, privilegia og andre Brefue, Latin og Danske.
 ξ. Om Kong Christian dend 3.
 ο. Vendiske steders friheder paa Falsterboe.

¹ Efter B; A har: Historicae.

- π. Om Kong Oluf og Dronning Margrete.
- ρ. Responso senatus regni ad Svecos anno 1554., dan.
- σ. Borlums Bisper.
- τ. Wiburgs Bisper.
- υ. Slesswigs Bisper.
- φ. Adskillige Brefue, Instructiones og andre Documenter.
- χ. Ex miscellaneis lingva Saxonica scriptis historicæ relationes cum alijs.
- ψ. Nogle Konge og Biscops Brefue.
- ω. De Svenske Legaters arest udj Kiøbenhavn, med nogle Kong Frederichs Brefue og andre Konge Brefue.
- A. Privilegier paa Bryggen Til Bergen.
- B. Kong Friderichs og Kong Christens Bref udj Leiren Til Opslov.
- Γ. Missiver og forhandlinger imellom de Svensche oc Kongen af Danne-march.
- Δ. Svar paa de Article, Som af dend Norske Adel blef ofuergifuen, der Prindtzen blef Hylldet Anno 1591, med nogle andre Brefue.
- E. Copie af det fordrag imellem Kongen og Hertugerne af Slesswig oc Holsten, met Lensbrefue og Reversaler.
- Z. Greve Giertz af Oldenborg Bref.
- H. Om Norrigis Rige.
- Θ. Nogle Kong Christians den 3. Brefue met nogle andre Documenter.
- I. Kurtze verzeichnis des Zuges nach oster Iütland.
- K. Relationes Historicæ Christiani 3., Dan.
- A. Adskillige Documenter og Brefue.
- M. Kongl. May. og Kronens Brefue, Som fandtis paa folenn paa Kallun-borg.
- N. Atskillige Contracter, Werf og Giensvar imellom atskillige Herrer, besynderlig Dansk og Svensk.
- Ξ. Regum Norvegicæ Historia ab Olao tranquillo ad Magn., Latin.

In Membrana.

Chronicæ Norvegicæ, Norvagice, tres.

In Qvarto.

- A. Hallstedss Recess.
- B. Copie af Brefue, Som Hører til Kong Erichs Historie.
- C. Henssesteders Privilegier, Tysch.
- D. Nogle Rim om Kong Christen.
- E. De primo libro qui inscribitur gesta Danorum, cum alijs documentis.

- F. Om Harald Haarfaufu og andre Norske Konger.
- G. Christiani I. Historia.
- H. Bisperne af Wiborg og Borlum.
- I. Chronica Regum Daniæ.
- K. Relationes de Haraldo rege Daniæ ejusqve Filio.
- L. Om Kong Erick, Som kalldis Gliping.
- M. Narratio de qvorundam regum Daniæ peregrinationibus, cum alijs documentis.
- N. Norsche Kronicke, anden part.
- O. Riber Kireke Krønিকে.
- P. Appendix chronici Suetici.
- Q. Relationes de rebus Danicis, cum literis diplomatib. regis aliquot, dan. et Lat.
- R. Aliæ relationes danicæ.
- S. Ejusdem materiæ libri alij.
- T. Regum Norvagum (!) Historia ab Haldano nigro ad Olaum Tranqvill.
- V. Testamentum Episcopi Absolonis et Lagon. Urni, cum alijs documentis.
- X. Historia Friderici I.
- Y. Antiquitatum Libri tres de Cimbris et Gothis etc.
- Z. Commentariorum posteriorum de rebus gestis Dan. liber 8.
- α. Ottense Biscopsdømme.
- β. Relationes Dan.
- γ. Series Episcoporum Ecclesiæ Lund.
- δ. Kong Ericks Klagemaal.
- ε. Chronica van velen Schefften.
- ζ. Varia documenta de rebus Dan.
- η. Catalogus Episcoporum Othoniensium, og der udj it andet in '8., og Catalogus Episcoporum Slesvicensium¹.
- θ. Literæ et contractus varij.
- ι. Hallmstedss Recess, cum alijs.
- κ. Copier af de Brefue paa det Norsche Tog imod Kong Christen.
- λ. Chronicon Ecclesiæ Ripensis.
- μ. Literæ et contractus varij cum alijs documentis.
- ν. Chronica pontific. Ecclesiæ Lund.
- ξ. Danske Konger.
- ο. Aars Stifft.
- π. Compendium historiarum Danicarum a Valdemaro 4. ad Fridericum 2.
- ρ. Adskillige forbund i mellom Rigerne.

¹ A har: Slesvicensis.

- σ. Rerum Danicarum compendium ab Haraldo ad Canut.
 τ. Iomsburgensium¹ siye Iulinensium historia.
 υ. Om Kong Hogen Sveriss Søn.
 ϕ. Historia regis Olai.
 χ. Fundatio monasterij Sorensis.
 ψ. Variæ literæ et contractus, Bundet udj Knippe.
 ω. Commentariorum posteriorum de rebus gestis Dan. liber 5.
 A. Supplementum historiæ Norvagicæ.
 B. Een Retractat eller forklaring paa Een Berettning, Som er udgangen
 de Svenske Til Wilge, med nogle danske Kongers Historier.
 Γ. Christiernus 2.
 Δ. Præfatio in posteriores commentarios rerum Dan.
 E. Historia Daniæ, Latine.

In Membrana.

Norske Kronnicker, Tvende.

In Octavo.

Historia Dan. Regum a Claudio Bergio.

²Christopfer Ulfeld
 egen handt.

qvi receipt apocham ejus modi:

Hæc documenta præscripta ex mandato S. R. M. ego Elias Eisenbergius, pro tempore Bibliothecarius Academicus, nomine Academiæ Hafniensis accepi a viro generoso et nobili Domino Christophoro Ulfeld de Suenstrup, qvæ in Bibliotheca Universitatis Hafniensis fideliter reservabuntur bono patriæ nostræ dilectissimæ. In qvem usum etiam, qvando necessum fuerit, erunt Nobilissimo Domino Christophoro Ulfeld ejusqve hæredibus paratæ. In cujus fidem subscripsi ego Elias Eisenbergius nomen meum. Actum Hafniæ 25. Maii Anni 1618.³

Prioribus addebantur et seqventia 22. Augusti 1620., juxta literas Regias datas 27. Martij.

¹ Både A og B har: Iomisburgensium

² og ³ Det mellem disse to Tal indesluttete Stykke er afskrevet af Arne Magnussen selv.

In Folio.

1. Norske Chronicka, Som¹ Kaldiss Kongebog.
2. Swerrigis Raads Stadfestelsse paa den ævige fred, giort Til Calmar, med andre Documenter.
3. Adskillige Brefue.
4. Svendske Krig i mellom Kong Frederick og Kong Erick.
5. Extract af dend norske Chronica, Som Bischof Isslef Skref.
6. Atskillige Missiver.
7. Actiones adversariæ Erici Regis et Iohan. Gran.
8. Atskillige Brefue og Documenter, Latin og Dansk.
9. Isslandske Brefue og Instructioner.
10. Kong Christians Angifuende og Klagemaal ofuer Bisperne.
11. Arbogiana Conclusio, cum alijs.
12. Genealogia et præcipua gesta regum Daniæ.
13. Nogle Løse Arck Historiske Documenter og breve.
14. Nogle Brefue udj Eett Pergament.

In Quarto.

1. Dannemarckis Rigiss danske Chronica.
2. Supplementum historiæ Norvagicæ.
3. Regum Daniæ Series.
4. Descriptio Islandiæ.
5. Dannemarckiss første Begyndelsse, fordansket af Niels Mickelssen.
6. Gronlandiæ descriptio.
7. Atskillige Historiske Documenter.
8. Dannemarckis Begyndelsse.
9. Nogle Kong Woldemars Brefue.
10. Grønlandss opsøgelss Anno 1579.
11. Om Christendoms første Stiftelsse.
12. Om Bisperne udj Slesswig.
13. Kong Woldemars Brefue etc.
14. Historische Documenter.

¹ A har: Sam.

G.

Håndskrifter, afleverede til Universitetsbibliotheket efter Dr.
Henrik Høyer, 1619.

Efter et Håndskrift i Gl. kgl. Saml. Nr. 1071, Fol., hvori flere Bemærkninger, skrevne med Hans Poulsen Resen's Hånd. En Afskrift i Additam. Nr. 383 e, 4to, i hvilken bl. a. Resen's Bemærkninger ere afskrevne af Arne Magnussen.

Anno 1617, Den 9. Octob., haffuer Velb. Knud Vrne efter Kong. Mays. befalling til sig anammit disse Efterfølgendis Norske Antiquiteter, som s. Doctor Henrick Høyger haffuer sig efterladt oc fandz vdi hans forvaring, Nerverendis Erlig oc Welb. Mand Jens Bielecke til Østraatt, Norgis Rigis Cantzeler, Hederlig oc høyledt Mand Doctor Niels Paaske, Mester Peder Brock, Hans Gladt, Laugmand, Suend Suendssøn, Wilcken Tomissen Borgemester, Rasmus Lauritzøn.

1. Først befandz en stor bog, som Doctor Henrick Aff Norsken haffde verterit, Begyndelsse paa Oddinn, Signerit A.
2. Paa Tydsken vdsatt det samme Arbeidt, som hand Noget paa haffuer begyndt, Signerit B.
3. Sanct Olluffs Historier, som welb. s. Arildt Huitfeldt haffde forærit Doctor Høyger, Signerit C.
4. Nogen fortegnelser paa Atskillige Slags Vaaben oc Stamme med Doc-
terens egen haand, Numero D.
5. En bog in quarto med grønt Pergament, Titelen Jn (!) di Norske Adels
Waaben, Numero E.
6. Nock en bog oc in quarto oc om det samme, Signerit F.
7. Nomenclator, En Antegnelse om Bisperne, Er in quarto, Signerit G.
8. Konning Sueris Krønিকে, in folio, Er kommen fra velb. S. Arild Huit-
feldt, Er icke fuldkommen, signerit H.

Nu efterfølger de gamble Documenter :

9. En gammell bog om fabeler, skreffuen paa gammell Norske, in Quarto,
signerit I.

10. Kong Haldans Historiebog, in folio, paa Pergement, signerit K.
11. Paffuelig Breffuer in quarto, signerit L.
12. En stor bog paa Pergemente, indholdt om Kongelig, Paffuelig, Biscoppers oc Andre copiebreffue in folio, signerit M.
Bleffue Antegnede in Bibliotheca R. Hafni.,
som fantes lø . . (?) tilforn¹.
- 14 (!). Fortegnelse paa Nogle Kirckesogner i Norge oc deris Aarlig Rente, signerit N.
15. Om Norrigis Rigis Vilckaar oc leylighedt, Norske Adell etc., signerit O.
16. De veteri et Nova Norvegia, tractatus incompletus, signerit P.
En gammell Norske bog, huorvdi findis indlagt de danskis Waaben, itim vrbes et oppida Sælandiæ, signerit Q.

1. Genealogia² Offuer Suerigis, Polandz oc Danmarckis Konger etc. in folio, paa danske.
2. Adtskillige fragmenta oc breffue, fol., signerit +.
3. Norske Krønিকে verterit paa danske, begyndis paa Otthin, fol., signerit ⊕.
4. Norgis Begyndelse, i Rød Pergement, fol. †.
5. Adtskillige slags rettebøder oc privilegier i Pergement, fol., sign. ‡.
6. Historia Regum Norveg. inde vsque ab Olao Tranquillo etc., in fol.
Oc der hos thilforn
Historia Reg. Norvag. in 4., sign. ¶.
7. Norske Historie paa danske, skreffuen, Begyndelse paa Niord, fol. ♂,
er Pergementz blader omkring.
8. Kong Oluff Trygessøns Sag, fol., i Pergement, sign. ○.
9. Bergen[s] fundament, fol. — ☉.
10. Ferøes beskriffuelse, itim Numedal etc. oc andre fogderie, samt Grønland, fol., forvden Pergement, Løst. — ♀.
11. Genealogia Regum Norvagiæ, Løst, vden Pergement, fol. — »).
12. Historica relatio navigationis in Gronlandiam, Danicis Rythmis, Auth. Joan. Bielcke, in fol., signerit ™.
13. Gamble Norske Krønিকে paa Norsk, skreffuet paa Pergement, in 4. — ☽.
14. Vdtegnelse Aff gamble Norske Acter, in 4to, signerit II.

¹ De fire sidste Ord ere skrevne med H. P. Resen's Hånd.

² I Randen foran dette Ord har H. P. Resen skrevet: „Fantes icke“. Man ser imidlertid ikke, om Bemærkningen kun går på det enkelte Nr. eller tillige på alle de efterfølgende, i hvilket sidste Tilfælde den formentlig måtte forståes som Modsætning til Resen's tidligere Bemærkning (efter Nr. 12).

15. Norske Hirdskraae, in 4to, Pergement.
16. Om Norgis Rige en liden Tractat, in 4to, Pergement. M. Absolon.
17. Rerum Danicarum fragmenta, in 4to, skreffuet. Itim Danmarckis første begyndelse.
18. Supplementum historiæ Norvegicæ, in 4to.
19. Jomswicensium Historia etc., in 4to.
20. Gamble Suenske Krønick paa Papyr, skreffuen, in 4to, sign. ☉✕.

Indlagde i skabet paa Liberiet¹

1. 8^{ber} 1619.

Doct. Henrici Højeri reliqvæ, fra Bergen.

Annalium M. And. Fossii partes IV, in 4., holoserico rubro, huc missæ cum uxore Petri Due et literis Doct. Nic. Paschasi Ep., tradebantur M. D. Cancellario Cal. jun. 1620².

¹ Denne og de følgende Bemærkninger ere skrevne med H. P. Røsen's Hånd.

² Denne Notits er øjensynligt nedskreven senere end de foregående.

H.

Fortegnelse over Håndskrifter i Universitetsbibliotheket 1662.

Fortegnelsen meddeles her væsentlig efter Nr. 901, 4to, i den Arnæmagnæanske Samling, et Håndskrift, som også indeholder Fortegnelser over Christian IV.'s Donation og over Brochmand's Donation. Rostgård har ladet det hele Bind skrive 1689 og siden skjænket det til Arne Magnussen. En anden Afskrift af Fortegnelsen haves i Additam. Nr. 218, 4to. Afskriften i A. Magn. Samling røber, skjønt sirlig at se til, en overordentlig Ukyndighed, den anden Afskrift har flere bedre Læsemåder. Da imidlertid disse for det meste synes at skyldes Afskriverens Konjunktur, og da den først nævnte Afskrift, skjønt i det hele ordret stemmende med den anden, dog på flere Punkter er noget udførligere, lægger jeg den — som jeg betegner som A — til Grund ved Gjengivelsen, idet jeg dog også stadig tager Hensyn til den anden Afskrift, hvilken jeg betegner som B. Forkortede Afskrifter — kun omfattende Capsa Tertulliani og Capsa Cypriani — haves i Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol. (som igjen er en Afskrift af det tabte Arn. Magn. Nr. 378, Fol.), og i Rostgårds Saml. Nr. 21, 4to (ved Peder Syv), samt andre Steder. I Rostg. 21, 4to — der i Anmærkningerne betegnes som P. S., medens Ny kgl. Saml. 761 betegnes som C — findes iøvrigt også nogle spredte Notitser om Håndskrifter i andre Skabe. Trods alle Overensstemmelser synes de nævnte 4 Afskrifter at være uafhængige af hverandre, og jeg bruger dem derfor alle ved Fastsættelsen af Texten, men jeg finder Anledning til at fremhæve, at på Grund af den overordentlig store Mængde Skrivfejl, der findes i A, retter jeg de mest iøjnefaldende af dem uden at gjøre nogen særlig Bemærkning derom. Et vigtigt Hjælpemiddel til Kundskab om Indholdet af flere af de nordiske Håndskrifter haves i en før omtalt Fortegnelse (ovfr. S. 34 og 38) af den yngre Stephanus, som opbevares i det kgl. Bibliothek i Stokholm. Nogle Bidrag ydes også af en Fortegnelse over det tabte Bind A af de Bartholiniske Samlinger, som haves i Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to. Da disse to Håndskrifter ikke ere meget kjendte, skal jeg i Anmærkningerne meddele et og andet af, hvad de indeholde til Oplysning om de i Fortegnelsen anførte Håndskrifter, men hertil samt til enkelte Henvisninger til ældre Håndskriftfortegnelser må også i det væsentlige Kommentaren indskrænke sig af Hensyn til Pladsen. Iøvrigt aftrykker jeg kun den første Del af Fortegnelsen, som omfatter Capsa Tertulliani og Capsa Cypriani, fuldstændigt. Af Resten gjen-

giver jeg kun sådanne Håndskrifter, som på en eller anden Måde kunne sees at vedkomme Norden, samt sådanne, som ligefrem betegnes som Membraner. Der tabes ikke meget ved denne ufuldstændige Gjengivelse, da de udeladte Håndskrifter gjennemgående ere så mangelfuldt betegnede, at man ikke får nogen som helst Forestilling om deres Værd, for ikke at tale om, at en stor Mængde af dem — særlig af theologisk og kirkeretligt Indhold — ere de samme, som tidligere ere anførte i Fortegnelsen over „Vetus bibliotheca“.

Inventarium,

Som blev giordt paa, hvis der fantis ey at være optegned eller bragt under nogen visse Catalogum Paa det Kongl. Academiets Bibliothec, der det blev giennemseet efter Sl. D. Thomæ Bangii Dødelig afgang og leveritt D^{ri} Christiano Ostenfeld. Af D^{re} Petro Resenio og M^{ro} Erasmo Ioh. Brochmand Paa Universite[te]tz og M^{ro} Georgio Hilario Paa Sl. D^{ris} Bangii Effterleverskes Vegne¹.

Tertulliani Capsa. MSS^{ti}.

Ordo Primus.

1. Claudii Lyschandri antiqvitatum Danicarum liber unus.
2. Ejusdem tomus 1. Antiqvitatum Danicarum. A. 3.
3. Ejusdem tomus 2. Antiqvitatum Danicarum. A. 12.
4. Ejusdem tomus 3. Antiqvitatum Danicarum. A. 4.
5. Ejusdem tomus 4. Antiqvitatum Danicarum. A. 14.
6. Ejusdem tomus 5. Antiqvitatum Danicarum. A. 15.
7. Ejusdem observationes ex Danorum Chronicis Antiqvissimis.
8. Ejusdem documenta antiqvitatum Danicarum ex congestis Cornelii Hamsfurdii Ottoniensis.
9. Ejusdem collectanea rerum Danicarum ex Isleio.
10. Ejusdem documenta rerum Norvegicarum, ex Antiqvitatibus Norvegicis.
11. Ejusdem supplementum rerum Norvegicarum ex observationibus Arrgrimi Ionæ.
12. Ejusdem Collectanea ex Historia Iuli[ni]anea, ex antiqva Norvegica lingva traducta.
13. Præfatio in Genealogias Regum.
14. Præfatio Genealogiæ et Successionis Regum Daniae. Item dedicatio ejusdem præfationis.
15. Ejusdem Regum Daniae Genealogiæ. A. 5.

¹ Denne Overskrift mangler i B.

16. Ejusdem Genealogiæ et successiones Patrum, Iudicum et Regum Daniæ a diluvio ad Christianum 5^{tum} ¹.
17. Cimbriæ Iudicum Successio et tempora cum periodis.
18. Lyschandri Synopsis Historiarum Danicarum, continens Regum Genealogias.
19. Lyschandri Reges ante nativitatem Christi.
20. Lyschandri Reges post nativitatem Christi, pars prima.
21. Ejusdem Christianus Tertius ². B. O.
22. Ejusdem adversaria in vitam Christiani 3^{tii}. B. O. bis.
23. Ejusdem adversaria in Christianum 3^{tium} et Fridericum II^{dum}. ³ B. 2.
24. Dend Svendske Krig Frid. 2. et Erici 14., Axellii Gyldenstiernii.
25. Dend Svendske Krig Frid. 2. et Erici 14., Petri Hegelund.
26. Lyschandri Historia Christiani 4^{ti}. ⁴
27. Kong Christians dend IV. Krig med Kong Carolo IX. aff Sverrig. 4o.
28. Lyschandri Norvegiæ Reges. B. 3.
29. Lyschandri notitia Provinciarum Daniæ etc. A. 7. †.
30. Ejusdem descriptio Feroviæ.
31. Lyschandri Grønlandia.

Ordo II.

1. Lyschandri Islandia.
2. Ejusdem Antiquitates Islandicæ.
3. Ejusdem nobilitas Danica. A. 20.
4. Item ejusdem Nobilitas Danica. D.
5. Ejusdem meditationes in Nobilitatem Norvagicam.
6. Idem de Nobilitate Norvagica. F, in 4o.
7. Ejusdem Historia Ecclesiastica Danic.
8. Ejusdem Norvegiæ Ecclesia.
9. Nicolai Petræi tabularum Chronologicarum partes duæ a Diluvio ad Imperii Danici initium, ex Bibliotheca Lyschandrina, in 4o.
10. Ejusdem Antiquitatum Danicarum liber unus de Cimbris, duo de Gothis, unus de Danis, ex Bibliotheca Lyschandri.
11. Ejusdem liber Primus Antiquitatum Danicarum de Cimbris et liber secundus de Gothis; fo.

¹ Naturligvis den udvalgte Christian V.

² Stephanus bemærker (i det ovenfor omtalte Håndskrift), at Skriftet var på dansk.

³ Stephanus betegner dette Hdskr. som: B. O).

⁴ Stephanus angiver Titelen som: Historia nati et renati Christiani IV. og betegner Numret som: B. O.

12. Ejusdem Antiquitatum libri 3. Primus de Cimbris, Secundus de Gothis in Gothlandia ortis, 3^{tius} de Gothis e Dania, Svecia et Gothlandia simul egressis eorumque reliquis in Gothlandiam redeuntibus. His accessit Chronologia in primum et secundum librum. Item umbra Saxonis Grammatici.
13. Iohannis Svaningii Saxonis pars I.¹ A. I.
14. Ejusdem Svaningii pars 2.¹ A. II.
15. Ejusdem pars 3.² A. 3.
16. Her berris Gesta Danorum paa Dansk. A. 4. V. 8.
17. Cancellariæ Veteris Episcopalis liber.³ A. 5.
18. Danica Varia: 1. Prologus in Ortum, vitam et passionem S. Canuti Regis et Martyris.⁴ 2. Historia Danica Iacobi Ulfeldii. 3. Refutatio Calumniæ cujusdam Sveci, qva Danos causam diuturni illius belli dedisse comminiscitur.⁵ 121. 4. Qvomodo a Commissariis Frider. I. cum Christian. 2. transactum.⁶ 265. 5. Causæ, qvibus impulsus Frider. 2. adversus Suidos arma sumpserit.⁷ 193. 6. Duæ monitoriæ Christophori Comitis Oldenburgensis: Una ad Holsatos, altera ad Regni incolas.⁸ 293. 7. Purgatio Nobilitatis Danicæ adversus qvorundam oppidanorum publicatas calumnias.⁹ 305. 8. Forhandling med Kong Christian den 2. I Norge. 329.¹⁰ A. 6.
19. Dannemarck in genere, sive copier af adskillige Kongebrefve etc.¹¹ A. 7.

¹ Indholdet af disse to Dele er udførlig specificeret af Stephanus. Pars I. indeholdt Fortale, Beskrivelse af de 3 nordiske Riger, Undersøgelser om de danskes Oprindelse, om Saxerne og Vandalerne, samt Kongerne fra Dan til Erik Emun. Pars II. Kongerne fra Erik Lam til Christoffer af Bayern. — Jvfr. foran S. 119 Anm. I.

² Indeholdt i Følge Stephanus Christiern I's og Christiern II's Historie.

³ Registranten over dette Håndskrifts Indhold, som haves hos Stephanus, vil blive fuldstændig aftrykt nedenfor. I Følge Stephanus havdes et andet Håndskrift af samme Indhold, men på Pergament, i det nedenfor anførte D 10 (Capsa Cypriani, Ord. I. Nr. 8), som havde Titelen: Acta qvorundam regum Danicæ etc. ab a. 1255. ad a. 1319.

⁴ I Følge Stephanus var dette Nr. Ælmoths vita S. Canuti.

⁵ Stephanus giver Titelen anderledes: Retractatio narrationis nuper in gratiam Svecorum in lucem editæ de ijs, qvæ . . . inter Danos et Svecos tractata atqve gesta sunt 1565.

⁶ Stephanus giver Titelen på tysk.

⁷ Stephanus kalder dette Stykke: Vera et brevis explicatio cavsarum . . . exhibita in Rostochiano conventu a commissarijs regis Danicæ, anno 1564, die 26. Julij.

⁸ Stephanus tilføjer Årstallet 1534.

⁹ Stephanus tilføjer Årstallet 1536.

¹⁰ Dette og de tilsvarende Tal — af hvilke et Par ere rettede efter Stephanus — betegne Sidetallet i Håndskriftet.

¹¹ Stephanus giver en fuldstændig Registrant over dette Bind's mangeartede Indhold. Det var mest Aktstykker fra det 15de og Begyndelsen af det 16de Århundrede, nogle dog også fra det 14de. Måske kan særlig fremhæves et Stykke (Pag. 77): De sanctis qvibusdam Danicæ, Ansgario, Wilhelmo, Erico Egothe, Canuto, Svenone Estritsen, S. Chetillo, Olavo Rege, Theodogaro, Willehado, Wilhelmo Duce etc.

20. Documenter om Dannemarck in genere.¹ A. 8. D.
21. Antiquitates rerum Danicarum a Canuto 3. ad Margaretam.² A. 9. †.
22. Geographia Danica ex Manuscripto Coenobii Sorensis.³ A. 10.
23. Urbes et Oppida in Regno Daniæ. Item Nogle Skattebrefve og jydsk(?)⁴ Document.⁵ A. 11.
24. M. Ionas Iac. De Originibus Danicorum populorum et vocabulorum. A. 12.
25. Consignatio Annalium.⁶ A. 13.
26. Om Woldemar Seyer ab Anno Christi 1202. } uno involucro
27. Item om Erich Menvid. A. 14. } sign. A. 14.
28. Nicolai Kragii annalium liber de Christiano 3. ab Anno 1533. A. 15.

Ordo 3.

1. Chronicon fra Kong Christian den 1., ab Anno 1481. A. 16.
2. Om Svend Tygeskieg. A. 19.
3. Om Erick Klepping. A. 20.
4. Om Erick Menvid og Iohanne Grand, Anno 1296.⁷ A. 21; duo Exemplaria.

¹ I Følge Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol., var Håndskriftet i Folio. Stephanus giver en fuldstændig Registrant over dets Indhold. Det var mest Aktstykker til Frederik I's og Christian III.'s Historie, dog fandtes der både ældre og yngre imellem.

² Stephanus's Registrant over dette Håndskrifts Indhold — bl. a. fandtes her Chronica Danorum et præcipue Sialandiæ — vil blive fuldstændig aftrykt nedenfor. Jvfr. Apographum donationis M. G. de la Gardie (Holmiæ, 1672) Nr. XXVI og Histor. Tidsskr. IV, 137.

³ Numret efter P. S. og Stephanus; A, C og Ny kgl. Saml. 1127, 4to, have: H. 10. Stephanus giver en fuldstændig Fortegnelse over Bindets Indhold. I de Bartholinske Samlinger Tom. A var (i Følge Ny kgl. Saml. 1127, 4to) afskrevet: Documenta nonnulla pertinentia ad abbatiam Wæ in Scania; Exordium Cisterciensis ordinis in Dania et Sveonia; Fundatio Aureæ Insulæ prope Slesvicum; De fundatione Aureæ Insulæ et mutatione in Rus Regis; og Variæ literæ recentioris ævi. Af andre Stykker kunne måske fremhæves: Genealogia ex libro Georgii Gylte vel potius Christophori Andreæ; og: Documenta hist. Dan. carminibus scripta, utpote Epitaphium Magistri Henrici Harpestren[g], quod ipse propria manu conscripsit. — Det sidste Stykke var „ex M. S. coenobii Sorensis“, men dette Udspring havde ellers kun ét Stykke til, tvært imod hvad man efter den ovenfor angivne Titel på det hele Bind skulde formode.

⁴ Efter B og P. S. A har: ydske.

⁵ Fortegnelse over Indholdet hos Stephanus. Det var en betydelig Samling af Aktstykker, ordnede systematisk, således at Kjøbstæderne in genere gik til Side 19, Jylland fra S. 21 til S. 207, Fyn og Smålandene fra S. 215 til S. 332, Sjælland og Møen fra S. 343 til 494, Skåne fra S. 501 til 666, Bornholm fra S. 669 til 681, Gulland fra S. 685 til S. 769, Norge fra S. 771 til S. 793.

⁶ Stephanus tilføjer: a M. Andrea Wellejo, ut videtur, instituta, cum præfatione de divisione Imperij Romani per Car. Magn.

⁷ I Følge Stephanus var det den Samling af Aktstykker, som oftere benævnes: Actiones adversariæ regis Erici Mendved et Johannis Grand . . coram curia et sede Romana institutæ. Stephanus giver en Fortegnelse over Aktstykkerne. Bagefter fulgte: Actio Erici Mendved . . contra Esgerum archiepisc. Lund. coram Pontifice Romano instituta anno dni. 1317.

5. Privilegier paa Bryggen udj Bergen. A. ♂. 1.
6. Bergens Privilegier.¹ A. ♂. 2.
7. Adskillige Contracter, Verff og giensvar immellem Danske og Svenske.²
A. ○.
8. Adskillige Documenter, Domme, contracter, Vidnisbyrd og andre Breffue, Tydske og Danske.³ A. ♀.
9. Adskillige Breffue, instructioner og andre danske documenter.⁴ A. ♀.
10. Adskillige contracter, privilegier og andre Breffue, latin og danske.⁵
A. ∪.
11. D. Nicolai Kragii observationes Chronologicæ, sive paralipomena et collectanea ad Historiam Danicam. B. 3.
12. Bellum Svecicum ab Anno 1561.⁶ B. 4.
13. Bellum Svecicum ab Anno 1561. B. 5.
14. Bellum Svecicum ab Anno 1561. B. 6.
15. Documenta Belli Svecici Anni 1565., 1566., 1571. (!). B. 7.
16. Documenta Danica. B. 8.
17. Calendarium Historicum Andreæ Severini Velleji. B. 9.
18. Islandica, Grønlandica, Finnica.⁷ B. 10.
19. Norvegica. B. 11; postea edita a Wormio.⁸
20. Historiæ Norvegicæ pars altera. B. 12.
21. Norske Handell og Documenter ab Anno 1194.⁹ ♀. B. 13.
22. Norske Krønিকে. B. 14.

¹ I Følge Stephanus må man antage, at dette og det foregående Håndskrift udgjorde ét Numer.

² Stephanus giver en Fortegnelse over Håndskriftets Indhold. Aktstykkerne omfattede Tiden 1524–1548.

³ Stephanus meddeler en Fortegnelse over Håndskriftets Indhold. Aktstykkerne, der væsentlig tilhørte det 14de og 15de Århundrede, vare sondrede i tre Grupper: Holsatica, Svedica, Hanseatica.

⁴ Indholdsfortegnelse hos Stephanus. Væsentlig Aktstykker fra Frederik I's og Christian III's Tid, dog også enkelte ældre.

⁵ Indholdsfortegnelse hos Stephanus. En Del Aktstykker vedrørende Danmarks Forhold til fremmede Stater, mest i det 15de og 16de Århundrede, dog også flere vedrørende Danmarks og Norges indre Forhold i samme Tidsrum.

⁶ A har både ved Nr. 12, 13 og 14: Anno 1551. Stephanus nævner Nr. 13 og angiver Året 1561, foruden at han siger, at Håndskriftet var på dansk.

⁷ Indholdsfortegnelse hos Stephanus. Næsten alle „Islandica“ ere fra Midten af det 16de Århundrede. Ved „Finnica“ menes et Par Stykker, som angå Finmarken.

⁸ Ligeså Stephanus: Chronicon Norvagicum Snorronis Sturlesonij, quod avctius prodijt 1633.

⁹ A har 1494, men det første Aktstykke i Håndskriftet sees af Stephanus, som giver en Fortegnelse over Håndskriftets Indhold, at have været fra 1194. Der var Aktstykker fra de 14de, 15de, men især dog det 16de Århundrede.

23. *Historia Svecica a nato Christo ad annum 1512.*, Authore Christophoro Anderson, eqvite.¹ B. 15.
24. *Chronica Svecica a nato Christo ad annum 1512.* B. 16.
25. *Historia Svecica ab Anno 1543.*² B. 17.
26. *Documenta Svecica annorum 1343. etc. 1561.* Item Aarsager, hvorfor Kong Erick dend 14. blef afssat i Sverig, Anno 1569.³ B. 18.

Ordo 4.

1. *Acta Svecica Anni 1537. etc. 1541.* B. 19.
2. *Acta Svecica Anni 1563. etc. 1575.* B. 20.
3. *Chronicon Holsatiæ ab Anno 1590.* C. 1.
4. *Bremensia ab Ao. 1538.*⁴ C. 2.
5. *Foedus Ditmarsicum cum Holsaticis Comitibus 1345.*⁵ C. 3.
6. *Oldenburgische Handlung. 2. Vertrag zwischen furstl. gnade zu Holstein undt den Graffuen zu Oldenburg etc.*⁶ [C. 4.]
7. *Ditmarsica Acta annorum duorum, 1559., 1560.* ♀. C. 5.
8. *Hønsstederne 1365.*⁷ C. 6.
9. *Et Pergementz Register paa allehaande Tvister och Vendeligheder (!), Svar og Tiltale, som hafver sig udj fremfarne tider tildragen imellem Franckerige og Kongerne udj Dannemareck og Hønsstederne, besønderlig Lybeck, ab Anno 1507 (!).* C. 7.

¹ Af Stephanius, der giver en Udsigt over Værkets Indhold, ser man, at det var skrevet på tysk. Han giver Titelen således: Ein Kurtz Chronick der Konige in Schweeden . . . Autore H. Christoffer Andersen, Ritter.

² Indeholdt, i Følge Stephanius, en Række Aktstykker til Sverigs Historie, væsentlig fra Midten af det 16de Århundrede. Det første var fra 1543, men flere af de følgende vare dog ældre.

³ Indeholdt, i Følge Stephanius, en stor Mængde Aktstykker til Sverigs Historie i den angivne Tid og til Dels før. Det sidste Stykke i Bindet var en Oversættelse af et svensk Skrift.

⁴ Stephanius betegner Bindet som: C. 11, medens han omvendt giver det nedenfor nævnte C. 11 Numret C. 2. Bindets Indhold var Aktstykker, vedkommende Bremen og Münster, fra Årene 1538—1549.

⁵ I Følge Indholdsfortegnelsen hos Stephanius går den ovenanførte Titel kun på det første Stykke i Bindet. Det andet Stykke var *Foedus Ditmarsorum cum Erico et Margareta 1409*, og Resten en stor Mængde andre Aktstykker til Hertugdømmernes Historie, mest i det 16de Århundrede.

⁶ I Følge Indholdsfortegnelsen hos Stephanius var der adskilligt andet i Bindet, end hvad der nævnes ovenfor, nemlig en Del Aktstykker til Hertugdømmernes og til Ost-Frislands Historie, mest fra det 16de Århundrede.

⁷ Indeholdt, i Følge Stephanius, en Række Aktstykker -- det første er fra 1365 -- fra 1362 til 1558.

10. Lubecum et reliqvæ Anseaticæ ab Anno 1398.
11. Chronicon Hamburgense a Doctore Trazigero, Syndico qvondam Hamburgensi, conscriptum anno 1557. German. C. 9.
12. 1. Belgica et Batavica qvædam, pag. 1, ab Anno 1533. 2. Qvæ concernunt electionem Christiani III., deqve Friderico Comite Palatino, qvi regnum et dotem ambiebat, pag. 50. 3. Acta Ratisponentia, pag. 563.¹ C. 10.
13. Schlesvicensia et Holsatica ab Anno 1285.² C. 11.
14. Chronica Bremensis ab Anno 788.³ C. 12.
15. Chronica Bremensis. C. 13.
16. 1. Acta Brunsvicensia. 2. Luneburgensia. 3. Augustana et Fuggerorum. 4. Brandenburgica. 5. Gelrica et Clevensia.⁴ C. 14.
17. Acta Megapolensia ab anno 1301.⁵ C. 15.
18. Chronicon ordinis Tevtonici in Prussia et Liflandia. C. 16.
19. Acta Borussica ab Anno 1371.⁶ C. 17.
20. Acta Livonica ab Anno 1294.⁷ C. 18.
21. Acta Polonica ab Anno 1320. ad Annum 1577., sed paucula præterquam qvæ inter Fridericum 2. et Sigismundum August. acta sunt. Item Muscovitica.⁸ C. 19.
22. Historia Saxonix.⁹ C. 20.
23. Acta Saxonica et Hassica.¹⁰ C. 21.

¹ I Følge Indholdsfortegnelsen hos Stephanus fandtes der foruden det ovenanførte meget andet i Bindet, deriblandt særlig en Del Aktstykker om Danmarks Forhold til fremmede Magter i det 16de Århundrede. Det sidste Stykke i Bindet har hos Stephanus følgende Titel: Acta legatorum Danicorum in comitiis Ratisponensibus 1541.

² I Følge Stephanus, der betegner Håndskriftet som C. 2, indeholdt det en stor Mængde Aktstykker til Hertugdømmernes Historie fra det 13de til midt i det 16de Århundrede. Det sidste Stykke var: Leges terræ Ymbriae.

³ I Følge Stephanus var den på tysk.

⁴ Indholdsfortegnelse hos Stephanus. Foruden de nævnte Rubrikker fandtes også en, som omfattede Pfalz og Bayern. De allerfleste Aktstykker tilhørte det 16de Århundrede.

⁵ Indholdsfortegnelse hos Stephanus.

⁶ Ligeledes.

⁷ Ligeledes. Årstallet 1294 hører til det første Aktstykke i Bindet, men dette indeholdt endnu ældre Sager.

⁸ Indholdsfortegnelse hos Stephanus.

⁹ Ligeledes.

¹⁰ Ligeledes. De allerfleste Aktstykker i de sidste to Numre tilhørte det 16de Århundrede.

Cypriani Capsa. MSSⁱ.

Ordo Primus.

1. Anglicana etc.¹ D. 1. 3.
2. Scotica.² D. 2. 0.
3. Acta Cæsarum et Imperii Romani. D. 4. α.
4. Francica. D. 5. γ.
5. Gotorpische Registrantz. D. 6.
6. Dronning Margaretis forbund, dend tid hun vant Sværrig. Jtem Kong Christians, Kong Friderich dend 1^{stis}, Kong Christian den 3^{dies} Handfestninger. Jtem forbund Jmellem Dannemarck og Sværrig [1536]; item Confoederatio Stetini facta Anno 1563. Item om Grønland og Island.³ D. 8.
7. Recessus Christiani 2^{di}, Item Iohannis etc. D. 9. 3.
8. Acta qvorundam Regum Daniæ, Waldemari [etc.] ab Anno 1255. ad 1319.⁴ D. 10.
9. Chronologia Danica ab 1168. ad Annum 1547. Item Christianismi plantatio apud Danos,⁵ Svecos et Norvagos.⁶ D. 12.
10. Miscellanei quidam commentarii rerum Danicarum ab Anno 1448. ad 1571. D. 15.
11. Acta qvorundam Regum Daniæ ab Anno 1216. ad An. 1299. et 1317.⁷ D. 21.
12. Series Episcoporum Ottoniensium. E. 2. E. 3. E. 4. E. 5. E. 6. E. 7. E. 8. E. 9. E. 10. E. 11. E. 12.

¹ Indholdsfortegnelse hos Stephanus. En anden haves i Håndskriftet Nr. 761, Fol., Ny kgl. Saml. De fleste af Aktstykkerne i Bindet tilhørte det 16de Århundrede, enkelte vare dog ældre.

² Indholdsfortegnelse hos Stephanus.

³ I Følge Indholdsfortegnelsen hos Stephanus fandtes der endnu noget mere i Bindet, som der dog ikke er Anledning til at nævne. „Om Grønland og Island“ synes kun at have været repræsenteret ved ét Stykke med Titel: Ret Kås til Grønland.

⁴ Som tidligere bemærket, siger Stephanus, at Indholdet af dette Håndskrift, som var på Pergament, var det samme som i det foran nævnte Caps. Tertull., Ord. 2., Nr. 17. Også C siger, at Hdskr. var en Membran.

⁵ Dette Ord er tilføjet efter Titlen på Håndskriftet, som dette findes i Afleveringen efter Niels Krag. A har: Christianos, Svecos et Norvagos, de andre Håndskrifter blot: Svecos et Norvagos.

⁶ P. S. giver Numret som: D. 13.

⁷ C. tilføjer: cum appendice caterorum regum, et regum Sveciæ, et Holgeri Dani.

13. Saxo Grammaticus Paa Dansk.¹ E. 14.
14. Chronici Norvagiici² ex Antiquo Idiome in vernaculum translati partes 3. A.
15. Kong Friderichs Breff og Kong Christians udj Lejren til Opsloe. B.
16. Breffve, som horer till Kong Christians den 2. og 3^{dies} historie. C.
17. Copier af den fordrag imellem Kongen og Hertugen aff Slesvig og Holsten, med Lennsbreffue og reversaler. E.
18. Adskillige Kongers og Førstlicke Breffue, Latin, Danske og Tydske. F.
19. Kong Christophers og Kong Voldemars historier med adskillige Breffe. H.
20. Dronning Margaretis og Kong Ericks historier med adskillige Breffe og andre historiske documenter. I.
21. Instructiones og Kongebreffve. K.
22. Adskillige Breffe ab Anno 1545. L.
23. Kong Hanssis Historie. M.
24. Adskillige Breffe ab Anno 1514. N.
25. Kong Ole Triggessens Sag, som aff Bergen (!)³ haffuer skreffuet. O.
26. Adskillige missiver ab Anno 1535. P.
27. Adskillige relationes Historicæ ab Anno 1390. Q.
28. Relationes Historicæ Danicæ, Bunden udj Knippe. S.
29. Norske relationes og Nogle missiver ab anno 1388. T.
30. M. Ionæ discursus, Rolonem fuisse Danum, med adskillige breffe. U.
31. Hvorledis Slesvig Er kommen fra Dannemarek. X.
32. Adskillige Breffve, latinske og Tydske. Liber Arnoldi Hvitfeldi.⁴ Y.
33. Kong Christoffers og Kong Christians den 1. Krønnicke ab anno 1448. Z.
34. Valdemari Breff Skreffvet i Roeskild 1345. Item Relatio Scotica etc. B.
35. 1. Præfatio ex Iohannis Skenii Scoti tractatu de parlamentis⁵ Scotiæ.
2. Historia Regis Norvegicæ S. Olai.⁶ C.

¹ Indholdet af Bindet angives hos Stephanius således: 1. Versio Danica prima Saxonis Grammatici. 2. Continuatio Historiæ Danicæ ad tempora Christiani III. 3. Vita S. Caroli, Flandriæ Ducis, filij S. Canuti Regis Danicæ, Brugis interfecti. 4. Vita S. Sebaldi. 5. Chronicon Oligeri Dani etc. — Forfatteren (eller Bearbejderen) af det hele var åbenbart Christiern Peder- sen; jvfr. bl. a. Wegener: Efterretn. om A. S. Vedel, passim.

² C. tilføjer: Snorronis.

³ I Følge Prof. G. Storm skal der læses: Abbed Berg.

⁴ I Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol., nævnes som et Stykke i dette Håndskrift: Gamle Monu- menter på Trondhjems Kirkegård.

⁵ A har: Lamentis. Rettelsen efter Listen hos Rørdam: Lyskanders Levned S. 148.

⁶ C tilføjer: Danice.

Ordo 2.¹

1. 36. Danske Historier uddragen af Dend Norske Chronica, som Bisp Isloff skref.² E.
2. 37. Kong Sverres³ Historie, skrevet i fordom tid ved Carl Jonssen; ibid. H.
3. 38. Chronologica qvædam Danica inchoata, ab anno 1448. in 1600. I.
4. { 39. Relationes Historicæ Christiani 3. Dan. ab anno 1531. K.
40. Kong Christians Erkleering, hvorledis hand Er kommen Till Dan-marckis Rige. O.
5. 1. Danske Historier fra 787 till 1098. α.
6. 2. Norske Krøniche, som kaldis Kongs Bogen. β.
7. 3. Missiver og forhandlinger imellem de Svenske og Kongen af Dan-marck. γ. Svar paa de articler, som af de Nordske adell blef Ofvergiffvet, der Prindsen blef hyldet.⁴ δ.
8. 4. Adskillige Kongl., Adellige og Prælaters Brevve. E.
9. 5. Kong Christians dend 2. og 3. Historie. Θ.
10. 6. Danske Historier udj Kong Ericks og Dronning Margaretis tid. η.
11. 7. Constitutiones et privilegia capituli Aarhusiensis. A.
12. 8. Regum Norvegicæ Historia ab Olao Tranquillo ad Magnum Sverri pronepotem. Ξ.
13. 9. Om Kong Oluff og Dronning Margarete. ω.
14. 10. Responsio Senatus Regni ad Svecos.⁵ ζ.
15. 11. Historicæ relationes ab Anno 1288. in 1439. Y.
16. 12. Ex Miscellaneis lingva Saxonica scriptis Historicæ relationes cum aliis. X.
17. 13. Nogle Kongers og Bispers Breffue.⁶ ψ.

¹ De 5 første Numre i denne Afdeling have først været henførte under den foregående Afdeling og derfor betegnede med Løbenumrene 36–40. Ved den nye Ordning have ikke blot disse Numre men alle Numre i „Ordo 2.“ fået dobbelte Løbenumre.

² C tilføjer: ex Islandico dicto Grijlo.

³ Alle Håndskrifter have: „Sverkes“.

⁴ I Følge Afleveringsdokumentet efter Huitfeld er der her Tale om Christian IV.'s Hylding 1591.

⁵ Det i forrige Anm. nævnte Dokument tilføjer: anno 1554, dan[ice].

⁶ I Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, hedder det: „af disse Breve kan sees adskillige Abbeders Navne i Norge; item er der C. I. Brev 1460 om et Kapel, opbyggt af hannem til Roskilde Domkirke.“ I Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol., hedder det om det samme Håndskrifts Indhold: „Der er det Brev in originali, ved hvilket Sveriges Riges Råd svarer K. Erik den 14. på nogle Smædeskrifter, han imod dennem havde ladet udgå, og opsiger hannem Hørigheid og Lydighed, dat. udi Felt-lejren for Stokholm an. 1568. Sex Rigens Råd haver det underskrevet, og deres Signeter står og derhos.“

18. 14. Om Ferrøe en kort beretning. 10. ♀.
 19. 15. Historia Regum Norvagorum, Latine facta. Item Islandiæ de-
 scriptio. 𐌆.
 20. 16. Statuta Regalia et Provincialia, Anno 1557. 𐌆.
 21. 17. En Historie om Bergen.¹ 8.
 22. 18. Chronologia a Dan ad Christian. IV. VI.
 23. 19. Literæ et actiones variæ ad tempora Christiani captivi. VII.
 24. 20. Chronica Regum Sveciæ, Olai Petri. IX.
 25. 21. Historia Hoehen Sverrisøn och Hoehen Hagensen etc. X.
 26. 22. Historia Kong Mogens hin gode och Kong Harald Haardraade. XI.
 27. 23. Historia integra S. Olai, Regis Norvegiæ.² XII. 𐌆.
 28. 24. Nordsche Krøniche paa Danske, skrefven af Isløff, XIII, og Are
 Prest.
 29. 25. En Skrefven Tydsk bog om dend Svenske Fejde. XXXII.

In Folio. Ordine Secundo.

30. 26. Kong Sverris Historie saa vel som Kong Syves³ (!).
 31. 27. Varia adversaria Hvitfeldiana.
 32. 28. Regum Daniæ series commentationum succincta temporum et rerum
 memorabilium, collectore Magno Mathiæ, Theologiæ Lundensi
 Lectore.
 33. 29. Italici discursus VII:
 De declinatione Romani Imperii,
 Conjuncta Historia Caroli V.,
 Pii V. Pontificis,
 Aulæ Romanæ,
 Stat. Cardinali. Lat.,
 Aulæ Cæsareæ,
 Status Mediolanensis.
 34. 30. Italici discursus XX:
 De Institut. Principis,⁴
 Consili. Carol. V. Filio Philip. 1548.,
 Gallia 1544.,
 Regno Galliæ et domo Valet.,⁵

¹ C betegner dette Håndskrift med Tegnet: 8.

² Stephanus siger, at dette Håndskrift var i Folio.

³ P. S. har: Svens.

⁴ Efter P. S. A har: Principe.

⁵ P. S. har: Domo Valesia.

Ration. Status,
Religione Hierosolymitana,
Et variis aliis.

35. 31. Chronologia Danica. §. 6.
36. 32. Chronologia Holsatiæ.
37. 33. Chronica Norvagica.
38. 34. Kong Albretis Brefue med andre Brefve, Forbund og Contracter etc.
39. 35. Kongl. May. og Kronens Brefve, som fantis paa folen Paa Kallund-
borrigs Slot.
40. 36. Nogle Christiani 2^{di} Articler, privilegier, hans og Kong Friderichs
den 1. recess, og Forbund imellem Rigerne og Førstendommene.
41. 37. Chronicon Svecicum SS.
42. 38. Det Christne Menniskis elendighed og lycksalighed af den 91. Psalm.
43. 39. Copie Bog af Domme og andet.
44. 40. Adskillige Konge brefve.
45. 41. Genealogiæ Comitum Skavenburg. et Holsatiæ.
46. 42. En gammel Norsk Krønike, og om Norrigis Rigis Villkaar. } Fol.
47. 43. Index Generalis Bibliothecæ Regiæ, Hvitfeld.
48. 44. Der Baum der Magschafft¹ und Sippschafft, paa pergement. }
49. 45. Tho Gamle gradualer.

Ordo 3. In Qvarto.

1. De Danske Kongers krønike, nedersaxis[k].² E. 13.
2. Commentariorum priorum de rebus gestis Danorum liber 6. E. 17.
3. Commentariorum posteriorum de rebus gestis Danorum liber 1. E. 18.
4. Commentariorum eorundem lib. 5. E. 19.
5. Commentariorum eorundem etc. lib. 8. E. 20.
6. Christiarni I., Danorum Regis Christiani, Historia.³ E. 21.
7. Chronica Slavica incerti Authoris. E. 23.
8. Copie af Konglige og Bispers sendebrefve.⁴ E. 24.

¹ C har: Des [skal vel være: Der] bruder Magschaft.

² Stephanus kalder Håndskriftet „membranaceus“ og siger, at det „complectitur compendium quoddam historie Danicæ, lingua Pomeranica antiqva, ex Saxone Grammatico concinnatum, et continua rerum gestarum narratione perductum ad tempora Waldemari IV., Christophori filii, in quo desinit.“

³ A bemærker ved dette Nr.: Forderved.

⁴ Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, har følgende Bemærkning: for i Bogen står Niels Kaas. Det er altså det samme Bind, som nævnes i Håndskriftfortegnelsen i Kirkehist. Saml. 3. R. I, 306, hvor det hedder, at Brevene gå fra 1254 til 1315.

9. Rerum Danicarum fragmenta, ex Vetustissimis Norvegorum Historicis translata. E. 25.
10. Catalogus Episcoporum Ecclesiæ Ripensis. E. 26.
11. Saxiske Krønike paa Tydsk. E. 27.
12. De Fevdo Slesvicensi¹ etc. E. 28.
13. Epitome Historiæ de rebus Daniæ, per M. Petrum Hegelundum, Danic. E. 29.
14. Genealogia Regum eorum Daniæ, qvi sunt de domo Oldenburgica. Danic. E. 30.
15. Om Konger og Deris Embede, og om Kongers Kroning og Salving, M. Ioh.² Svanning., Danic. E. 31.
16. Collectanea Annalium Regum Daniæ ad An. 1448., et fragmenta Episcoporum Viburg. et Burgl.³ E. 32.
17. En løs Skrefven Bog paa Danske, hvis begyndelse lyder saaledis: Aarsag til dend Svendske Krig. E. 34.
18. Causæ belli Svecici Frid. 2. E. 35.
19. 1. Summa Saxonis. 2. Compendium Historicum a Valdemaro IV. ad Fridericum, ejus nominis 2., Authore Iac. Ulfeldio. 3. Obitus Friderici 2.⁴ E. 36.
20. Saxo Grammat., vel gesta Danorum etc.⁵ E. 38.
21. Liber Latine scriptus, cujus initium: Mundus dicitur qvasi undiqve motus.⁶ E. 39.

¹ Kirkehist. Saml. a. St. S. 306 tilføjer: Suaningius.

² A har: Iac.

³ I Følge Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, gik dette sidste Skrift af Hamsfort fra 826 til 1536.

⁴ I Ny kirkehist. Saml. 3. R. I, 305, kaldes dette sidste Stykke: historia mortis Frid. 2., per M. Christophorum.

⁵ Stephanus siger om dette Håndskrift: Liber antiquus ms., insignitus E. 38, complectitur Gesta Danorum quædam, quæ egregius grammaticus, origine Sialandicus, nomine Sveno, conscripsit ad instantiam Dn. Absolonis, archiepiscopi Lundensis, deducens historiam a Dan, primo Danorum rege, usque ad Valdemarum I. et Canutum, filium ejus, ex Saxone Grammat. — Hvem er denne Svend? Bemærkningen står lige mod Slutningen af det Bind, hvori Stephanus indskrev Indholdsfortegnelser over de af ham fra 1640 af lånte Håndskrifter, og som ganske sikkert betegner en Del Års Arbejde. Det synes derfor aldeles utænkeligt, at han, som allerede 1642 udgav Svend Ågesen og længe i Forvejen må have syslet med denne Udgave, i den anførte Notits kan have sigtet til ham, der jo hverken begyndte sin Historie med Dan eller skrev „ex Saxone Grammatico“. Hertil kommer endnu, at det Håndskrift i Universitetsbibliotheket, hvorefter Stephanus udgav Svend Ågesen's Danmarks Krønike, også indeholdt andre Ting, hvilket derimod ikke synes at have været Tilfældet med det her omtalte, da Stephanus i så Fald må antages at have villet specificere Indholdet, som han ellers altid gjorde. Endelig kan man næppe tænke sig, at et Håndskrift af Svend Ågesen, 20 År efter at det var blevet udgivet, skulde kunne opføres i en Bibliotheksfortegnelse som „Saxo Grammaticus“.

⁶ P. S. bemærker: In eodem varii Pontificum catalogi etc. I Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, nævnes som værende i Håndskriftet: Annales ab anno 1143. ad annum 1412.

22. *Chronicon Ecclesiae Ripensis*. E. 41.
23. *Veriloquium Vetus a Dano et Anglo etc.*¹ E. 42.
24. *Excerpta quaedam ex gestis Pontificum Bremensium etc.* E. 43.
25. Register paa de Konger, som ligger begravven i Ringsted. E. 44.
26. Nogle merckelige stycker, som ere Skeed i Nogle fremfarne Kongers tid. E. 45.
27. *Literæ Regum variæ*, Latin., Dan., German. E. 46.
28. Danske Krøniche, hvis Begyndelse Er: 1448 døde Kong Christopher. E. 47.
29. *Catalogus Episcoporum Aarhusiensium*. E. 48.²
30. *Compendium Historiarum quarundam etc.* E. 49.
31. *Chronica ordinis Teutonici etc.* E. 50.
32. *Mag. Tyconis Vincentii oratio ad Regem Scotorum*. E. 51.
33. *Adversaria Diversa de Rebus Dan.*³ E. 53.
34. Kong Christians dend 3. og Kong Gustaphs af Sverrig Forbund imellem Danmarck og Sverrig. E. 55.
35. *De primo libro, qui inscribitur Gesta Danorum*. E.
36. Om Harald Haarfager og andre Nordske Konger. F.
37. *Maximiliani Imperatoris Literæ de non habendo cum Svecis commercio*. F. 4.
38. *Seret Christiani 2.* F. 5.
39. *Collectanea de Holsatia et Hamburgo*. F. 6.
40. Kong Fridericks recess. F. 8.
41. Proces ofver Kongens begravelse. F. 10.
42. Kong Erick af Pomeran. F. 11.
43. Et Bref af Nogle Rigens Mænd, daterit 1275. F. 12.
44. *Copia proclamationis Anglicæ*. F. 13.
45. *Copia Literarum Concilii Anglicani ad Regem Angliæ*. F. 14.
46. *Christophori Regis literæ 1320., Viburgi in Comitibus*. F. 15.

¹ En udførligere Titel i Kirkehist. Saml. 3. R. I, 306. I Apographum Donationis M. G. de la Gardie (Holmiæ. 1672) findes under Nr. XXVI anført 6 danske Kronologier eller Årbøger, som ere udskrevne af dette Håndskrift. I Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, nævnes også noget af Håndskriftets Indhold, men man ser ikke ret, hvor meget der virkelig har hørt herhen. Det følgende må dog betragtes som sikkert: *Carmen de S^{to} Andrea Sclausiensis*; *de miraculis S^{ti} Canuti regis per Arnfastum monachum, post breve compendium ab Ælnotho de passione S^{ti} Canuti Othonie*.

² Stephanius opfører under dette Numer en „*liber vetustiss.*“, som skulde indeholde „*Compendium historiae Danicæ ex Saxone Grammatico concinnatum, anonymi*“. Han har åbenbart skrevet Numret fejl. Skulde han mene E. 49?

³ I Ny kgl. Saml. Nr. 1127 nævnes som indeholdt i dette Bind: *Chronicon archiepiscoporum Lundensium* (på Pergament), og *Privilegia concessa capitulo ecclesie Lundensi ab Olao Rege anno 1394. et Erico anno 1403* (på Papir).

47. *Historiæ Danicæ liber.* F. 16.
48. *Literæ Alexandri Pontificis Svenoni Præposito, in membrana.* F. 17.
49. *Om H. Peder Skrams lif og Død.* F. 19.
50. *Brevis narratio belli Sveco-Danici 1565.* F. 22.
51. *Biskop Clausis Chronica.*¹ F. 25.
52. *Kong Christophers Privilegier.* F. 27.
53. *Biskop Lave Vrnis Testamente.* F. 28.
54. *Et Arck af Kóng Christophers Bref.* F. 29.
55. *Om Kong Svercke.* F. 31.
56. *Catalogus Episcoporum Ecclesiæ Aarhusiensis.* F. 32.
57. *Kong Christoffers Stadsræt.* F. 33.
58. *En liden opskrift, dend tid Aarstall begyndtis, fra Kong Voldemar, og endis paa Kong Friderick dend 2.* F. 35.
59. *Antiquitates aliquot notatu dignæ.* F. 36.
60. *Antiquitates aliquot ex libro manuscripto sine Fine.* F. 37.
61. *Antiquitates Rerum Danicarum a Saxone ad Frid.* 2. F. 39.
62. *Duodecim Excellentie, quibus Daniae præ cæteris prærogata singulariter.*² F. 40.
63. *Statuta Provincialia Ecclesiæ Dacianæ,*³ in membrana. F. 41.
64. *Abbreuiatio Saxonis, in membrana.*⁴ F. 42.
65. *Chronicon Svecicum Erici.*⁵ F. 43.
66. *De ortu, vita et passione S. Canuti Regis, in membrana.* [F.] 44.
67. *Epistolæ Abbatis Vilhelmi, in membrana.* F. 45.
68. *Nomenclator Episcoporum Norvegiæ.* G.
69. *Annales Fresorum seu Eiderstadensium.* R.
70. *Høense Steders Privilegier.*
71. *Nogle breve hørendis Til Kong Ericks historier.* B.
72. *En Retractat paa dend beretning, som nylig er udgaaet de Svenske till Villie. 1565.* B.
73. *De calamitatibus et Cruce.* III.
74. *Historia Ecclesiæ Bremensis et Hamburgensis, in qua etiam nonnulla ad Historiam Danicam pertinentia.* 5.

¹ Jvfr. Kirkehist. Saml. 3. R. I, 307.

² Jvfr. Kirkehistor. Saml. 3. R. I, 307.

³ I den foran anførte Kilde tilføjes: *Petri archiepiscopi Lundensis.*

⁴ I den foran anførte Kilde lyder Titelen således: *Abbreuiatio Saxonis usque ad Valdemarum Christophori filium. Cum chronicis Danorum ecclesiasticis et præcipue Sialandie inde a S. Olao etc. ad an. 1363.* Også efter Ny kgl. Saml. 1127, 4to, fandtes *Chronicon Sialandie* med Fortsættelse i Bindet, og desuden nævnes en *Breve chronicon Danicum, Danice*.

⁵ Jvfr. Kirkehistor. Saml. a. St.

Ordo 4.

1. Arnoldi Hvítfeldii ex Henrici Rantzovii Bibliotheca Chronica Daniæ, item Chronicon Holsatiæ. 1.
2. Supplementum Historiæ Norvagicæ ex Antiquissimis Norvagorum et Islandorum monumentis. 2.
3. Regum Daniæ Series, Collectore Magno Matthiæ, Theologiæ Doctore et Canonico Lundensi. 3.
4. Descriptio Islandiæ ab Ottone Enero Islando confecta. 4.
5. Relationes aliquot Danicæ.¹
6. Grønlandia ex antiquitatibus Islandorum descripta per Arngrimum Ionam Islandum, MSS. Authoris. 6.
7. Ioms-Burgensium seu Iulinensium Historia ex antiqva Lingva Norvagica traducta. 7.²
8. Chronica Pontificum Lundensis Ecclesiæ. 9.
9. Grønlands Sejlation. 10.
10. Christianus Secundus captivus, Gammell Tryckte, adskillige tractater. 11.
11. Voldemari literæ etc. 13.
12. Series Episcoporum Ecclesiæ Lundensis. 14.
13. Conciones et disputationes nonnullæ etc. 15.
14. Om Norrigis Rige. 16.
15. Rerum Danicarum fragmenta ex Vetustissimis Norvagorum commentariis translata, et Oratio Andreæ Velleji de origine et appellatione regni Daniæ. Item Danmarks første Begyndelse og Herkomst. 17.
16. Dend Hellige Christelige Troe. 18.
17. Historia Iomsvicensium sive Iulinensium. 19.
18. Petri Claudii Historiarum Norvagicarum Tom. 1., Tom. 2., Tom. 5., Tom. 6., Tom. 7., Tom. 8.
19. Om Norrigis Rige etc.
20. En tractat om Dend Svenske Feyde.
21. Udskrift af H. Claus Bildis Rolde, et Chronologica qvædam. XXXV.
22. Relationes de rebus Danicis cum literis diplomatibus Regiis aliquot, Danice et Lat.
23. Legendæ Sanctorum Regni³ Daciæ.

¹ I Følge Ny kgl. Saml. Nr. 761, Fol., fandtes i dette Bind S. 97 nogle Indskrifter fra Notre-Dame Kirken i Rouen til Minde om Hertug Rollo af Normandiet. De gjengives anf. Sted.

² Om Nr. 1-7 siger C: Reperiuntur ord. 3.

³ Efter C. A og B have: Regum. — Det er måske dette Håndskrift, som nævnes i Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, som værende i Capsa Cypriani, Ord. 4., men uden at der tilføjes Numer, og i hvilket der bl. a. indeholdtes: de miraculis a) Erici Regis Daniæ, b) Eadmundi orientium Anglorum r., c) Theodgari ejusdam, in Thuringia nati. Håndskriftet omtales som „antiquum quoddam breviarium in Charta scriptum, sed principio et fine carens.“

24. Dend Svenske Krønnicke. VIII.
25. Chronica Holsatica et alia Vicinorum ab anno 800. ad 1540.
26. Responsum Christiani 3^{ti} ad Lubecenses.
27. Actiones Variæ. XVIII.
28. Sturlavus Ingolsons Historie eller Fabell. XXVIII.
29. Skartecker og Centunculi de Grønlandia. XXIII.
30. Dend Nordske Hirdschraa. XXVII.
31. En convolut med Nogle copier af Kongl. missiver.
32. Nogle Missiver og gamle Articler, udgifne Aar 1520.
33. Qvædam Manuscripta pertinentia ad Livoniam, German.
34. Scarteker de Havnia.
35. De Coronatione Annæ, Regina Scotorum, Danic.
36. Appendix sive Continuatio Chronici Svecici, qvæ annecti debet Mag.
Olai Petri.
37. Halmsteds recess.
38. Nogle Genealogiæ Principum, Prentede.
39. Præfatio in posteriores commentarios rerum Danicarum.
40. Commentariorum posteriorum de rebus gestis [Danicis] lib. 5^{tus}.
41. Commentariorum posteriorum de rebus gestis Danicis lib. 8.
42. Regum Norvagicorum Historia ab Haldano Nigro ad Olaum Tran-
qvillum.
43. Historia Daniæ, Latine, Hvitfeldii. E.
44. Relationes de Haraldo Rege ejusque filio.
45. Om Kong Erick, som kaldis Glipping.
46. Compendium Historiarum Dan. a Valdemaro IV. ad Fridericum 2.
47. Om Kong Hagen Sverisøn.
48. Om Nordske Adell.
49. Chronicon Svecicum Doct. Erii.
50. Supplementum Historiæ Norvagiæ.
51. Register paa de fornemste Høfdinger og Edlinger, som hafver været
udj Dend Envolds Kongers tid udj Norge.
52. Dania, Svecia, Norvegia.¹ P.
53. Om Norrigis Rigis Wilkor och lejlighed.
54. Svenske Krønnicke.
55. Dend Svenske fejde.

¹ I Bartholiniana A var der af dette Bind afskrevet: *Literæ Cardinalis ad regem Christianum super tribus negotiis ecclesiasticis, anno 1514, og: Responsa data Petro Willatsen, scribæ regis, super subsidio per regem postulato, 1522; se Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to.*

56. Supplementum Historiæ Norvagiæ, cum rerum Norvegarum compendio, Anno 1594. Havniæ edito Danice, conjungendum, translatum ex antiqvissimis Norvagorum et Islandorum monumentis.
57. Chronica van velen Schefften.
58. Om Odense Biscopdomme.
59. Catalogus Episcoporum Slesvicensium, Authore Hieronymo Cypreo.
60. Episcopi Fionici.
61. Catalogus Episcoporum Aarhusiensium.¹
62. Chronica Hamburgensis Doct. Adami Tratzigéri.
63. Historia Regis Olai.
64. Historia Christiani Primi.
65. Historia Christiani Secundi.
66. Historia Friderici Primi.
67. Stambog (!)² der Könige zu Dennemarcken.
68. Nordske Krønike, 2 part.
69. Chronica Holsatica.
70. Frisia, Slesviga, Holsatia, Tietmarsia.
71. Paralipomena Norvagia.
72. Testamentum Episcopi Absalonis et Lagonis Urne cum aliis documentis, ex Bibliotheca Hvitfeldiana.³
73. Relationes Dan[or]um.
74. Chronicon Ecclesiæ Ripensis.
75. Adskillige Forbund imellem Rigerne.
76. Literæ et Contractus varii cum aliis documentis, et in frontispicio libri extat, quod Arnoldus Hvitfeld ex Iohannis Svaningii vetusto Codice hunc librum describendum curavit.
77. Varia documenta De rebus Danicis. Q.
78. Literæ et contractus Varii. O.
79. Vita Christiani Secundi, Regis Daciæ.

¹ I Nr. 1127, 4to, Ny kgl. Saml, tilføjes: qvem Andrea Severini, collegii Ripensis decano, misit Ioh. Petri, scholæ Arhusiensis rector.

² Stammbaum?

³ Det er uden Tvivl om dette Håndskrift, at Stephanius siger, at i et Håndskrift betegnet V (det var Håndskriftets Mærke i Aflæveringen efter Hvitfeld) indeholdtes følgende: 1. Testamentum Absalonis episcopi. 2. Literæ Christophori III. regis de decimis, 1443. 3. Copia sententiæ contra regem Angliæ Henricum VIII. probate pro divortio Catharinæ. 1534. 4. Testamentum episcopi Lagonis Urne, 1529. 5. Condemnatio M. Johannis Tavsani, 1533. 6. Kong Christiernss den andenss leyde aff Norge och ind til Danmarck och did igien udi fri behold, 1532. 7. Concept paa den leide, som Høgbaarne Første Kong Christiern fick, 1533. 8. Copie af det Breff, Hertug Albret och Greffuerne lod udgaa til landssting, siden det Slag var taft i Fyen, 1535. Catalogus abbatum monasterij Sorani etc.

80. Kong Ericks Klagemaal.
81. Adskillige gamle latinske missiver. IIII.
82. Locus de Ecclesia.
83. Loci de Magistratibus Civilibus et dignitate rerum Politicarum.
84. Otte Ruds Skibsferd.
85. Handlung undt Artichel von allen itten der Henffen (?)¹ etc.
86. Noget lidet manuscript de S. Ægidio et Erico Norvagico.
87. Calendarium in folio paa Pergement.
88. Adskillige Trychte patenter om Dend Svenske Feyde.
- Løst Papir i en Pacqvæt sign. ♂.
- Kong Erichs forskrivelse Til Kolling 1411.
- Kong Christians Bref Til meenige Islands indbyggere 1551.
- Christoffer Thrundsens Tilskrefne Bref af Kong Christian, datum
 Flensburg 1551, og andre documenter om Island.
- Danske Kongers Slectebog.
89. Historiarum Danicarum Catalogus.
- En Part af Danske Kongers Slectebog, med Lyschandri Haand.
- Chronologia Regum Daniæ et Norvegicæ, forma oblonga.
- Synopsis Historiarum Danicarum, med andet adskilligt in folio paa
 papir. Item begyndelsen paa Dend Svenske Krig 1551 (!). Item
 Keysers Maximiliani Breff 1570 og in folio.
- Begyndelsen af Christiani I. Historie paa Latin; 8 ark in Qvarto.
90. Innocentii Pontificis Literæ. S.
91. Regis Iohannis Practica, og noget andet ufuldkommen in 4o.
92. Duo Volumina in Membrana. A. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
93. Alterum Volumen. B. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
94. Testimonium Doct. Nicolai Langii, Ferrariæ 1554, cum appenso sigillo,
 in membrana.
95. Caroli, Francorum Regis, literæ, in membrana, 1563.
96. Martini Pontificis litteræ, 13. Pontificatus sui Anno, Romæ.
97. Indulgentiarum litteræ Leonis Pontificis.
98. Gregorii Pontificis litteræ, in membrana, ad Capitulum Viburgense,
 cum appensis sigillis e plumbo.
99. Kong Ericks Bref af Sverrig, paa Pergement med allehaande Smaa
 Seyll.
100. Hertug Adolphs af Holstein Pasbor.
101. Borgemesters og Raads af Lübec Pergementz Breff Til Kong Christen
 I Dannemarck.
102. Literæ Henrici Regis Angliæ ad Iohannem Regem Daniæ.

¹ P. S. har: Handlung der Ritter von Henffen.

103. Tvende Eens lydende Vidisser: H. Knud Gyldenstierens og de andris til Kong Christian dend anden. Item Kong Fridericks dend 1. Fuldmaect.
104. En Afftryck af Pauinden Iohanne.
105. Et pæqvæt Brevve Til Kong Friderick dend anden.
106. En pæqvæt Brevve Til M. Hans Tawsen.
107. Kong Fridericks Dend 2. Fejdebreff imod Sverrig.
108. Nogle Copier Brevve, Peder Dresselbergs.
109. Iohannis Proregis Scotiæ litteræ ad Regem Dan. Christiernum de impietate Reginæ in filios.
110. Christiani, Regis Dan., litteræ ad Henricum, Regem Angliæ.
111. Kong Ericks af Sverrig feidebreff Til Hallandsfarene.
112. Et papir, numererit med 14, hvorledis Kong Friderick Dend Anden Er giort Til Ridder af S. Mickels orden.
113. Iacobi, Scotiæ Gubernatoris, litteræ Latinæ ad Christianum 4^{tum}(!), Dan. Reg.¹
114. Erasmi Roterodami litteræ ad Campegium, signatæ 10.
115. Et gammel Papirs Breff med fire Segel for, som begyndis: Vi Nielss Stygge.
116. Kong Fridericks dend andens Bref Til Sverrigs indbyggere.
117. Iens Nielssens Breff Til M. Hans Svane, Canik² udj Ribe.
118. Copie af et Breff, Skreffuet paa Latin til Franciscum Regem Galliæ, daterit Ottoniæ 1540. 9.
119. Copie af Palladii confirmatz, gifvet Bispen af Rygen Den 1. Octbr. 1551. Item Kong Christians Bref Till capitelet udj Roesschild for Nogle Penge, hand hafde taget af Sacristiet.
120. Et bref Til Mester Hans Svane, Canick udj Ribe. 4.
121. Leonis Pontificis litteræ in membrana ad Christianum, Regem Daniæ.
122. Tre Brevve, Sammenbunden. 51.
123. Kong Fridericks dend 2. Fejdebreff paa Ditmerskene. 19.
124. Reliquiæ Historiæ Livonicæ. 64.
125. Litteræ Christophori Regis de decimis. 5.
126. Mickel Kynis³ Beretning om dend Svenske Krig. 8.
127. Friderici I. edictum om Told ved Gottorup, hvor udj ingen undtagis, enten aandelig eller verdslig.

¹ Det er vistnok det samme Brev, som i Kirkehist. Saml. 3. R. I, 309, betegnes som: Litteræ I., Gubernatoris Scotiæ, ad Christianum Regem anno 43.

² A har: Biskcop.

³ P. S. har: Bryns.

128. Regis Iohannis literæ de studiosorum studiis continuandis Havniæ vel Upsaliæ annis 3, 6, 9 (?).¹ 18.
129. Et Bref. 3.
130. Beschreibung des Landes Eidersted.
131. Kong Fridericks dend 2. bref om Mynten.
132. Kong Friderick dend 2. erbydelse imod de Svenske. 20.
133. Manuscriptum Regis [Christiani] 3. Daniæ.
134. Hertug Voldemars Panttsetting. 4.
135. Credentzbreff des Landes Ditmersken. 3.
Der Ditmersken antvorden auff den opsagten bref. 25.
136. Litteræ Friderici Regis ad Regem Sveciæ (?)² Iohannem. 2.
137. Kong Ericks af Sverrig Trycte Bref imod Kong Friderichs dend 2. Tilbud. 24.
138. Kong Fridericks dend andens Bref de formula concordiæ. 13.
139. Register paa de Svenske Herrer, som blefve døde paa Vallsteden.
140. Om it provstii ad relationem Ciberiet.
141. Her Henrick Krumedigis bref til Hans Mule Biscop i opslov. 15.
142. Iohannis Thomæ litteræ de Doctore Iona decollato.
143. Ejusdem literæ ad Fratrem Canutum.
144. Tabula damnatæ Hæresis Sacramentariæ a Professoribus Hauniensibus et Episcopis.
145. Iohan Rottis Bestalning.
146. Confirmatio Innocentii Pontificis de Primatia Sveciæ ad Andream Episcopum.
147. Bisp Magnus af Hamer³ Hans Bref Til M. Hans Mule, Biscop i opslov og Capitein. 16.
148. En Undskylling. 21.
149. Ex antiqvitatibus Jutlandicis (?).⁴
Alle disse forskrefne Brefue ere udj en pæqvæt indbundene og findis noterit med Z .

¹ Efter C. A og P. S. have: 369.

² Alle Håndskrifter have: Daniæ.

³ A har: Hamburg.

⁴ Efter B og C. A har: Rutlandicis, P. S.: Gotlandicis.

Capsa Ambrosii.¹

Pars Prima.

Ordo Primus.² MSS.

2. Summa Copiosa de tabulis decretalium. In Membrana.
3. Isidorus. In Membrana.
4. Commentaria in Leviticum. In Membrana.
5. Liber Ecclesiæ Cathedralis Bergensis, med adskillige Kongelige og andre Brefue.³
6. Liber de Opusculis beati Gregorii Papæ. In Membrana.
7. Summaria Ægidii de Roma in lib. Aristotelis de Anima etc., in Membrana.
8. Qvarta pars moralium beati Iob.; item Hieronymus super Ecclesia. In membrana.
9. Textus omnium librorum Sententiarum. In membrana.
10. Augustinus in Psalmos Davidis. In membrana.
12. Haimonis expositio in Epistolas Paulinas. In Membrana.
13. Genesis cum Commentariis. In membrana.
16. Augustinus in Psalmos Davidis. In Membrana.

Ordo 2.⁴

5. Dialogi Gregorii Pappæ de miraculis Patrum. In membrana.
7. Homiliæ Evangelicæ incerti Authoris. In membrana.
9. Gregorius in Ezechielem. In Membrana.
10. Liber de Anima. In membrana.
13. Liber Islandicus de Regibus Daniæ.⁵ In pergamena.
14. Augustinus de Origine animæ. In pergamena.

Ordo 3.⁶

10. Orosius. In Membrana.
11. Dictionarium Iuris.⁷

¹ Som tidligere bemærket, anfører jeg af denne og de følgende „Capsæ“ kun de Håndskrifter, der kunne sees af vedkomme Norden, samt dem, der betegnes som Membraner, hvorved dog ganske vist ikke er udelukket, at et og andet af dem, der ikke have en sådan Betegnelse, derfor alligevel kan have været det; jvfr. strax Anm. 3.

² Denne „Ordo“ omfatter i Fortegnelsen 17 Numre.

³ I Følge P. S. var dette også et Pergamentshåndskrift.

⁴ Omfattede 19 Numre.

⁵ P. S. betegner Håndskriftet således: De regibus Daniæ (f. Norvegicæ) abusqve Haldano Svarte, veterè lingva Norveg. s. Islandica scriptus.

⁶ Omfattede 21 Numre.

⁷ P. S. bemærker: In prima pag. literæ quædam Erici, regis Dan. et Sveciæ.

13. Euclides. In Membrana. Boëtius impress.
14. Triginta Moralium Iob. Ultima pars. In membrana.
17. Summa librorum Philosophicorum. In membrana.
18. Liber, qui ita incipit: Eodem die depositio Melliti Episcopi et Confessoris. In membrana.
19. Viaticus, in membrana.
20. Fragmenta Senecæ. In membrana.

Ordo 4.¹

1. Commentaria in Matthæum. In membrana.
2. Danske Kongers Historie paa Nederlandsk.
3. *Θεραπευτικά* humani Corporis. In membrana.
5. Historia de Romanis Pontificibus, Fratris Martini, in membrana.
7. Liber, cujus initium: Hic locus frequens etc. In membrana.
8. Historia rerum Dan., cujus initium: In principio creavit Deus etc.²
10. Canones tabularum Astronomicarum. In membrana.
12. Almansor. In membrana.
15. Psalterium Davidis, præfixo Calendario. In membrana.
17. Tractatus de omnibus partibus Philosophiæ, in membrana.
18. Speculum disciplinæ. In membrana.

Pars 2.

Ordo 1.³

2. Gesta Pontificum Bremensis Ecclesiæ. In membrana.⁴
3. Liber, cujus initium: Post Pentatevum Mosis. In membrana.
4. Euclides. In membrana.
5. Dictionarium, in membr.
6. Philosophia Moralis, in membr.
7. Liber de Mysterio Trinitatis. In membrana.

¹ Omfattede 21 Numre.

² I Følge P. S. indeholdt dette Bind: Helmoldi Chron. cum presbyteri ejusdem continuatione. Imidlertid er det ikke Helmold, men „Presbyter Bremensis“, der begynder med de oven anførte Ord.

³ Omfattede 25 Numre.

⁴ I Følge P. S. indeholdt dette Bind: Adam af Bremens Historia ecclesiastica og Chorographia regionum et insularum Aquilonis samt samme Forfatters Mirabilia Romæ. Desuden: Genealogia regum Daniæ, Henrici Harpestreng epitaphium, sammes Remedium contra sacrum ignem, og Genealogia brevis regum Dania ab a. 1300. et deinceps. — Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, der siger, at Håndskriftet var i Folio, men urigtigt angiver, at det fandtes i Caps. Ambros. Pars I., Ord. I., Nr. 2, nævner også som indeholdt i det: Annales ab anno 1130, ad 1300.

8. Græcismus Eberardi. In membr.¹
9. Breviarium. In membr.
10. Augustinus in libros de Confessione. In membr.
11. Libri 10 Ethicorum. In membrana.
12. Descriptiones fidei. In membr.
13. De Anima, Musica, Calendarium, Postilla; in Membrana.
14. Ovidius, in Membrana.
15. Liber 31. Moraliū Iob., in membr.
16. Fragmenta Bibliorum. In membr.
18. Boëtius de consolatione. Item Epistolæ Senecæ. In membrana.
19. Expositio in Lucam Evangel. In membrana.
20. Calendarium et precationum liber. In membrana.
21. Historia Scholastica, in membrana.
22. Liber Categoriarum Aristotelis. In membrana.
23. Liber Historiarum Sacrarum. In membrana.
24. Pauli Orosii historia. In membrana.
25. De Regimine Principum. In membrana.

Ordo 2.²

1. 12 Prophetæ Minores. Num. 12. In membrana.
2. Qvædam Philosophica. Num. 19. In membrana.
3. In Membrana liber quidam, continens qvædam ex Sacris.
4. Liber Qvidam in membrana De Medicina.
5. De Presbyteris. In Membrana.
6. De nimia superfuitate glossarum tollenda, in membrana. Num. 13.
7. Albumasaris introductorius. Num. 13. 12. In membrana.
8. Liber februm, Constantini. In membrana.
9. Hieronymi in Iob. In membrana.
10. Biblia, in membrana. Num. 10.
11. Novum testamentum. In membrana.
12. In librum Physicorum Averrois Commentarii. In membrana. Num. 8.
13. Herbarium Metricum. In membrana.³ Num. 29.
14. De Medicina, in membrana. Num. 16.
15. Topica Boëtii. In membrana.
16. Qvatuor libri Damasceni; item Bernhardi dispensatio etc. In membrana. Num. 9.

¹ I Følge P. S. fandtes heri også: multi versus contra foeminas.

² Omfattede 29 Numre.

³ I Følge P. S. var dette Herbarium „in vetero lingva Dan.“

17. Poëtica qvædam In membrana, Catonis.
18. En gammell Islands Bog.¹ Num. 8, in membrana.
19. Physicorum (!) Aristotelis. Num. 16. In membrana.
20. Børgerus Archi-Episcopus Lundensis ad Venerandi Patris, Fratris Canuti Iohannis, Gvardiani Conventus Malmogii, instantia[m]² etc., in membrana.
21. Historiæ Scholasticæ liber.³ Num. 22. In membrana.
22. Dialogus S. Gregorii, Pappæ urbis Romæ, qui fuit scriptus Parisiis Anno Dni. 1323., et ipsius liber Pastoralis. Num. 20. In membrana.
23. Sermo de dedicatione Ecclesiæ.⁴ In membrana.
24. Epistolæ Pauli. In membrana. Num. 23.
26. Qvotlibeticæ Qvæst. Theol. Thomæ. In membrana. Num. 16.
27. En gammel Islands Bog.⁵
29. Summa de Canonico Tractatu. In membrana. Num. 2.

Ordo 3.⁶

2. Metamorphoses Ovidii, in membrana. Num. 30.
3. Eclogæ Virgilio. Num. 25. In membrana.
9. Postilla Nicolai de Somreind. In membrana. Num. 21.
12. Geometrica qvædam.⁷ Num. 21.
13. Marcus Evangelista. In membrana.
14. Rhetorica Prisciani nonnulla. In membrana.
15. Annotationes Nicolai Hemmingii (?)⁸ in Dial. Philippi Melanth.
16. Topica Aristotelis. In membrana.
17. Precationes qvædam. In membrana.
21. Versus Hubaldi de laude Calvorum.⁹ Num. 13. In membrana.
22. Institutiones Iustiniani Imperatoris. In membrana.

¹ P. S. betegner Bindet således: Vetus chron. in vet. lingua Norv. s. Isl., in membr. Sæpe mentionem facit regis Sverronis.

² P. S. giver Titelen således: Privilegiorum et bullarum Pontificis codex, in membr. Incipit: In nomine Dni. Nos Birgerus.

³ Titelen hos P. S.: Varia. Proverbia philosoph. cum versibus quibusdam rythm.

⁴ Titelen hos P. S.: Varia. Cur lumina in templis accenduntur? et illud in festo Purificationis esse ex ritu gentium desumptum

⁵ P. S. har: Liber historicus vet. I. Norvegica. Videtur esse legendæ qvædam.

⁶ Omfattede 26 Numre.

⁷ Under dette Numer anfører P. S. — med Rette? — Joh. archiep. Lund, leges acad. Hafn., et literæ qvædam.

⁸ A har: Nemminsii.

⁹ P. S. betegner Indholdet således: Varia. Encomium Holigeri Dani (in Ol. Wormii Antiquit.).

23. Iuvenalis. In membrana.
 24. De Sancta Trinitate libri 4. In membrana.

Ordo 4. Ejusdem Partis.¹

1. Liber, in quo continentur 16 tractatus, quos I. pagella ostendit.²

Pars 3.

Ordo 2.³

8. Institutiones Iustiniani. In membrana.
 10. Historia Britonum Goufridi etc.⁴

Ordo 3.⁵

1. Decretalia. In membrana. Libr. 4. Num. 24.
 5. Liber fratrum prædicatorum, quem dedit Archi-Episcopus Andreas.
 Num. 12.

Ordo 4.⁶

1. Liber Sanctæ Crucis Ecclesiæ Monasterii Canonicorum Dalbyensium.
 23. Historia gloriosi Martyris S. Georgii.⁷
 27. Præfationes Asentii; [in] membrana.
 30. Sermones in festos dies; membr.
 31. Vocabularium statutorum in Dalby; membr.

Capsa Originis.

Pars Prima.

Ordo II.⁸

10. Chronicon Norvegiæ, manu scriptum, in folio.

¹ Omfattede 30 Numre.

² Hos P. S. hedder det: Varia. Mirabilia Norvegiæ, in membr.

³ I Ordo I., som omfattede 19 Numre, fandtes ingen af den Art Håndskrifter, som her medtages. Ordo 2. omfattede 24 Numre.

⁴ P. S. tilføjer: in membr.

⁵ Omfattede 31 Numre.

⁶ Omfattede 31 Numre.

⁷ Dette var en trykt Bog, der angik St. Jørgen i hans Egenskab af Skytspatron for Maria-Klostret på Brobjerg i Århus; se Chr. Bruun: Årsberetn. og Meddel fra det store kgl. Bibl. I, 77 fig. Foruden de her omtalte Bemærkninger om og Uddrag af Skriftet ved Arne Magnussen i Additam. Nr. 110, 4to, findes nogle lignende i Additam. Nr. 10 c, 8vo.

⁸ Ordo I. omfattede kun trykte Skrifter. I Ordo II. fandtes 11 Skrifter, af hvilke dog de 8 første vare trykte.

Ordo 3.¹

9. Liber manu scriptus, qvem dono dedit Iacobus Lemaire. 4to.
13. Synopsis Chronicorum Universalium Andreae Fossii Dani, indbunden I røt Fløyel. 4 vol.
17. Liber manu scriptus, ab Erico Bredalino Nidrosia missus. 8o.
18. Item alius ab eodem.

Augustorum etc. Donaria.² D. Ostenfeld hafuer dem.

Ordo 4.³

3. Rerum Islandicarum libri 3.
4. Antiquitates Frisicæ.
5. Lyscandri res Islandicæ.
6. Kurtze Chronica der Könige in Schweden, skrefven, in folio, a nativitate Christi ad An. M. D. XII. fol.
8. Ordning, som blef holden med Kongl. Mayt. tingfoget. fol.
11. Nogle defect, Danske og Tydske.
12. De 4 Elementer, udj Ballet udsat af Tydsk.
14. Catalogi 8:
 1. Bibliothecæ Brochmannianæ . . . A.
 2. Bibl. Regiæ 1578 B.
 3. Alterum Exemplar C.
 4. Consignatio Librorum, qvi desiderabantur in Regia Bibliotheca, cum Bangius curam Bibliothecæ susciperet, per Bart. Bart. et Severin. Petræum. D.
 5. Catalogus Veteris Bibliothecæ Regiæ Acad. Hujus. 1603. E.
 6. Catalogus Bibl. Regiæ librorum, qvos mutuo acceperunt Proff. F.
 7. Catalogus Voluminum Theol., Hebr., Græc. et Lat. Bibl. Regiæ. G. 4to.
 8. Catalogus Univers. alius Bibliothecæ Reg. Acad. H.
 9. C. 3. Catalogus librorum. 4o, indbunden, 1547.
 10. Andr. Lemvic. Bibl. Catalogus. 4to, 1603, indbunden. I.
 11. Hvitfeldiana Bibliotheca antiquitatum Danicarum. 4to.
 12. Antegnelse paa M. Anders Veil[e]ss Documenter. K.

¹ Omfattede 20 Numre, hvoraf dog nogle trykte.

² Er uden Tvivl den af Th. Bang anlagte og endnu bevarede Gavebog for Bibliotheket.

³ Omfattede 14 Numre.

Pars 2.

Ordo II.¹

31. Athenagoræ legatio pro Christianis, ex Græco in Latinum versa per Nicolaum Hemmingium, liber manu scriptus.
32. Onosandri Philosophi rei militaris præcepta, ex Græco in Latinum versa per Nicolaum Hemmingium, liber manu scriptus.

Capsa Mosis. MS.

Pars 1.²

10. Danske Kongers Krønike paa Islandisk.
11. Ecclesiæ Roeschildensis summa etc.
12. En Islandiske Krønike.

Ordo 2.³

13. Nordske Lovbog.
18. En gammel Gradeval in membr.

Ordo 3.⁴

2. Ptolemæi centiloquia cum Commentario, et alia.
7. Terentius.
10. Laetantius de opificio hominis.
14. Introductorius ad judicia astrorum, Iohannis hispanensis.
15. Æmilii Probus de Excellentibus Ducibus exterarum gentium.
26. Persius.
29. Imago Mundi.⁵

¹ Om alle de i Ordo 1., 2., 3. anførte Skrifter bemærker Fr. Rostgård, at de vare „ej MSS., sed impressi“. Dette gjælder dog i hvert Fald ikke om de to ovenfor medtagne.

² Skulde vist egentlig være: Ordo I. Den omfattede 23 Numre.

³ Omfattede 29 Numre.

⁴ Omfattede 29 Numre, der — fraregnet et Par enkelte Uoverensstemmelser — vise sig at være netop de samme, hvis Titler ere trykte i Resenii Bibliotheca S. 348–49, og om hvilke Peder Resen siger, at hans Bedstefader bragte dem hjem fra sin Rejse i England 1606. I Håndskriftet er intet af dem betegnet som Membraner, i den trykte Katalog derimod alle de ovenfor anførte.

⁵ Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, nævner et Håndskrift „Ymago Mundi“, „ubi primo varia de Dania, postea . . . Annales ab anno 821. ad 1300. et, manu recentiori, ad 1505.“ — Som Vidnesbyrd om den Forøgelse, Håndskriftsamlingen på flere Punkter fik, efter at Fortegnelsen af 1662 var affattet, kan anføres, at da Peder Syv gjorde Uddrag af Universitetsbibliothekets Håndskriftfortegnelser, fandtes der en „Capsa Minor“, som han siger var = den forrige Capsa Mosis, Pars 1., Ordo 3., og i denne Capsa fandtes dengang mindst 54 Numre, af hvilke han

[De Skrifter, som herefter ere anførte i Inventariet, ere alle af Fr. Rostgård betegnede som trykte. Hele Inventariet afsluttes med følgende Bemærkning:]

Anno 1662. d. 28. Ianuarij

Blef Bibliotheca Publica Academiae paa Trinitatis Kirche efter dette Inventarium af D. Peder Resen og M. Rasmus Hansen Brochmand paa Universitetetz Vegne og M. Jørgen Eilersen paa Sl. D. Thomæ Bangii efterleffverskis Vegne ofverantvordet til D. Christen Ostenfeldt, og fantis foruden dette Inventarium dett gandske Bibliothec C. 4., item Bibliotheca Brochmanniana, Item D. Andreae Limvici, Item Petri Albertii og Bibliotheca Vetus aldels efter de Catalogos, som ere indheftede udj Træ og henger en hver paa sit Skab; Saavel som ogsaa det gandske Bibliotheca D^{ris} Henrici Furenii, efter dend Trøgte Catalogum, Og Endelig Bibliotheca M. Petri Gelstrupii efter en Skrefved Catalogum under D. Ostenfeldii og M. Georgii Hilarii Haand, Saa intet udi forskrefne Bibliotheker Saunedis (uden alleniste de Ellefve Bøger, som findis antegnet i dette inventario pagina proxima præcedente) efter forskrefne Catalogos. Dette Vidner Vi under Voris egne Hænder og Zigneter. Actum Kiøbenhavn ut supra.

Petrus Resenius.	Christianus	E. I. Brochmand.	Jørgen Eilersen.
mpp.	Ostenfeldt.		Egen Haand.
	mpp.		
L. S.	L. S.	L. S.	L. S.

nævner nogle. De af disse, som vedkomme os her, betegner han således: 39. Varia astrolog. et medica. In fine Lexicon medicum Dan. et Latinum, 4. — 42. Chron. Dan. vet. 1. Danica s. Island., in membr. 4. — 43. Chron. Norv. lingva Isl., in membr. 4. — 44. Aliud fragmentum, in F. — 45. Codex legg. Norveg., in membr. Alius ejusdem argumenti. — 46. Chron. Island., in membr. Fol. — 47. Codex legum Norveg. in lingva vet. Item Historica qvædam. — 48. Chron. Norv. in vet. lingva, in F. — 53. Chron. der Könige in Schweden. Fol.

I.

Fortegnelse over Indholdet af et Par af det gamle
Universitetsbibliotheks Samlingsbind.

Af den i det foregående oftere omtalte Registrant af den yngre Stephanus over en Del Håndskrifter i det gamle Bibliothek meddeles nedenfor to Prøver, en kortere og en længere. På Grund af Registrantens Vigtighed for vor ældre Historie fortjente den at trykkes fuldstændigt, men hertil vilde Pladsen langtfra forslå på dette Sted.

In Codice Ms., insignito A 9, qui inscribitur: *Antiquitates Rerum Danicarum a Canuto III. ad Margaretam*, sequentia reperiuntur:

- Pag. 1. *Chronica Danorum & præcipue Sialandiæ, ab 1028. ad 1363.*
- Pag. 99. *Compendium rerum Danicarum ab Haraldo Gormonis ad Canutum Valdemari per annos plusquam CCXLV continuatum.*
- Pag. 221. *Chronicon de origine et gestis¹ Danorum. Ex lit. MS. M. Iohannis, Ludimagistri Arrusiensis.*
- Pag. 293. *Quod sequitur Chronicon ex lib. MS. Dni. Huitfeldii, maxima sui parte mutilum, Anno CIO IO XCV. Lugduni Batavorum prodiit, sed integrum, opera & studio Erpoldi Lindenbruch sub titulo hocce: Historia compendiosa ac succincta Serenissimorum Daniæ Regum, etc.*
- Pag. 337. *Chronicon ex vetustissimo quodam libro, quem habet Stigotus Porss, in² Pergameno inscriptum.*
- Pag. 384: *Chronologia ex lib. D. Petri Roskild. Minoritæ excerpta.*
- Pag. 402: *Historia de Valdemaro Valdemari ejusque rebus gestis.*
- Pag. 404: *Historia de Henrico (!) Menvith.*
- Pag. 410: *Chronologia de Christophoro Rege, & maxime de Historiis Schlarorum & Saxonum, per Albertum Chrantz.*
- Pag. 418: *Chronologia de Episcopis Lundia.*
- Pag. 519: *Chronologia ex libro quodam D. Arnoldi Huitfeldii.*
- Pag. 543: *Alia ex Membranis ejusdem Authoris.*

¹ Hdskr. har: gestibus.

² Hdskr. har: y.

- Pag. 553: Ex iisdem Membranis Chronologica.
- Pag. 566: Chronologia de Episcopis Bremensibus, Ex MS. coenobii Sorensis
- Pag. 567: Alia Ex MS. ejusdem Coenobii Sorensis de Regibus quibusdam Danicæ.
- Pag. 569: Genealogia Regum Danorum, Ex MS. ejusdem Coenobii Sorensis, ex congest. S. Vilhelmi Abbatis.
- Pag. 575: Chronologia Danica ex MS. ejusdem Coenobii.
- Pag. 589: Alia ex libro M. Petri Iarii, post alia, quæ alias habeo.
- Pag. 613: M. Nicolai Petri Haffniensis de Cimbris & Gothis. Lib. II.
- Pag. 717: Chronologia ejusdem Authoris, ad finem libri.

Codex MS., insignitus A 5, vocatur Cancellariæ veteris Episcopalis Liber: cujus exemplum aliud exstat in Codice membraneo, notato lit. D. 10, cum hoc titulo: Acta quorundam Regum Danicæ, Valdemari etc. Ab anno 1255. ad 1319.

Continet autem sequentia:

- Fol. 1: Diploma Innocentij Papæ, quo confert S. Erico, Regi Danicæ, tertiam Decimarum Ecclesiarum Danicarum pro sumptibus propagandæ doctrinæ coelestis in Æstioniam, usque ad sex annos. 1248.
- Fol. 3: Summa Capita Gestorum progressuumque causæ, quæ inter Illustrissimum Dominum et Regem Daciæ (Christophorum I.) ex parte una et Lundensem Ecclesiam vertitur ex altera, ab Anno 1254. et deinceps: quo anno Jacobus Archiepiscopus factus, cujus exstat Oratio ad populum, quæ promittit relaxationem ab injustis exactionibus. Fol. 5: Rex exstimulat plebem contra Archiepiscopum. Fol. 6: Synodus Provincialis habita Anno 1256. Comitæ Regis eodem anno: et causæ, cur Comitæ Regni essent celebranda. Fol. 7, Fol. 8: Exercitus Regis ad Slesvicum, quia forte Jacobus non consentiente Rege Archiepiscopus factus, item Petrus Episcopus Roschilensis; vel quia non contulere auxilium; Anno 1254. Anno 1255. Rex minatur Episcopis. Fol. 10: Querelæ Regis adversus Archiepiscopum. Fol. 13: Pax inter Regem et Archiepiscopum, quæ mox rupta. Anno 1257. Rex admittit omnes volentes quæri de Archiepiscopo. Fol. 14: Absolutio petitur excommunicatis. Fol. 15: Archiepiscopus recusat. Literæ Regis ad Curiam Scanicam. Fol. 16: Rex cum Duce Sveciæ colloquitur. Adest Archiepiscopus. Fol. 18: Quæ Rex petit ab Archiepiscopo, ut pacem daret. Fol. 19: Querelæ Archiepiscopi contra Regem. Fol. 22: Alia monita ad Regem. Fol. 24: Literæ Regis Christophori ad Curiam Lundensem. Fol. 25:

Statutum Concilij Othoniensis. Fol. 26: Minæ Regis A. 1255. Vordinburgi. Pag. 26: Minæ Regis Neoburgi 1256. Pag. 31: Conqueritur de Moneta tempore Christophori Promissa a Rege Christophoro in Electione. Pag. 33: Articuli Regis. Pag. 36: Responsio Archiepiscopi. Pag. 37: Composita pax inter Regem et Archiepiscopum. Pag. 38: Responsiones Archiepiscopi ad objecta Regis, vel: Isti sunt Articuli, in quibus Rex dicit Archiepiscopum deliquisse contra eum. Pag. 44: Luculentior Archiepiscopi ad quædam superiora responsio. Pag. 49: Alexandri Papæ Confirmatio Decreti Viellensis 1257. Pag. 51: Statutum Concilij Viellensis Anno 1256. Pag. 53: Literæ Christophori Regis ad Capitulum Roeschildense, quibus Rex appellat Papam. Pag. 54: Appellatio. Pag. 55: Aliæ literæ Christophori Regis ad Capitulum Roschildense. Tertiæ literæ Regis Christophori ad Capit. Roschildense. Pag. 56: Literæ Episcopi ad Capitulum Rosch. Pag. 57: Literæ Capituli Lundensis ad Presbyteros in Hallandia de captivitate Archiepiscopi 1259. Literæ Christophori Regis ad Hallandos. Pag. 58: Literæ Pontificis Alexandri ad Episcopum Sverinensem, Lubecensem, Padebornensem, de monendo Rege Christophoro et excommunicando contumaci, Anno 1259., in quibus eos edocet, Quomodo actum cum Archiepiscopo, quando capiebatur, et quomodo Episcopus Roschildensis regno pulsus, Præpositus et Archidiaconus Lundensis Capti. Pag. 62: Literæ ejusdem ad Viburgensem Episcopum. Pag. 62¹: Literæ ejusdem ad Arhusiensem Episcopum, ad principem Rugianorum. Pag. 62: Hactenus de Christophoro, sequitur de Erico Glepping. Gvidonis Legati literæ ad Episcopum Lubecensem A. 1268. Pag. 63: Quid Pontifex Legato Gvidoni mandarit. Pag. 66: Literæ Appellatoriæ Erici Regis. Reconciliatio inter Regem et Episcopos. Pag. 68: Rex mutato Gvidonis consilio citatus Slesvicum. Pag. 69: Rex petit alium locum designari, ut se sistat. Recusat Gvido Legatus. Pag. 70: Appellatio Erici Regis. Literæ Regis ad Gvidonem Legatum post appellationem scriptæ. Pag. 71: Sententia lata a legato Pontificis contra Regem. Ripensis Episcopus legatus missus a Rege ad præstandam securitatem Archiepiscopo. Pag. 72: Literæ Urbani Papæ adversus Archiepiscopum. Pag. 73: Malitia et superbia Archiepiscopi arguitur. Conspiratio Archiepiscopi cum hostibus. Pag. 74: Archiepiscopus oppugnavit Borringholm; recusat coronare Regem et vetat alios id facere vel coronationi interesse. Pag. 75: Excommunicati, qui

¹ Hdskr. har: 63.

Regem coronarunt, contra Appellationem. Captos affixit Archiepiscopus, Mechtildem virginem sacram conjugio illigat, quæ nubit Duci Sveciæ. Correxerunt Orationem Dominicam et Symbolum, adacti sacramento Sacerdotes, ut correctiones Archiepiscopi reciperent. Pap. 77: Processus Archiepiscopi in negotio Burglanensis et Arusiensis Episcopi. Pag. 78: Archiepiscopus citatus non comparet; excommunicatus a legato Pontificis. Pag. 79: jubetur cedere dignitati Pontificali. Pag. 80: Querelæ contra Archiepiscopum ad Papam a Rege missæ. Pag. 82: Querelæ in Curiam Romanam a Rege missæ contra Roschildensem Episcopum. Pag. 84: Querelæ contra Othoniensem in Curiam a Rege missæ.

Hucusque summa capita Controversiæ.

- Pag. 85: Literas Waldemari, Anno 1241., quibus dimidia pars Hallandiæ alienatur Nicolao Comiti.
- Fol. 86: Literas Erici Glepping, Christophori fil., Anno 1283., quibus dimidia pars Hallandiæ Jacobo Comiti confertur.
- Fol. 87: Literas Comitum Sverinensium ad Episcopos et Nobiles Daniæ de restitutione Jacobi Comitis Hallandiæ in bona hæreditaria. 1283.
- Fol. 90: Literas Legatorum Svecicorum de contractu matrimonij inter Ericum Menved, Regem Daniæ, et Domicellam Ingeburgam, filiam Magni, Regis Sveciæ.
- Fol. 92: Literas Reginæ Daniæ data[s] Legatis Svecicis de contractu Matrimonij Domicellæ Ingeburgæ.
- Pag. 94: Divisionem Bonorum patrimonialium filiarum Regis Erici Anno 1264.
- Pag. 97: Item Binas literas de eodem, 1286.
- Pag. 100: Scotationem, quæ Agnes, Regina Daniæ, Ingeburgæ, Reg. Norvegiæ, confert bona nonnulla, 1286.
- Pag. 102: Placitationem inter Ericum Menved, Regem Daniæ, et Ericum, Regem Norvegiæ, 1295.
- Pag. 106: Articulos Placitationum, Anno 1300.
- Pag. 110: Articulos de his, quæ Jacobus Comes patravit in præjudicium Regis Daniæ.
- Pag. 114: Salvum Conductum Norvegiæ Regi datum ab Erico Rege Daniæ, 1298.
- Pag. 117: Salvum Conductum Regis Daciæ pro Rege Norvegiæ Haqvino, 1300.
- Pag. 120: Foedus inter Ericum Menvedum et Haqvinum, Regem Norvegiæ, 1308.
- Pag. 125: Foedus aliud cum Legatis Norvagicis, Anno 1311.

- Pag. 127: Obligationem Regis Danorum Erici de conventu Hafniensi, A. 1311.
- Pag. 128: Foedus inter Regem Norvegiæ et Duces Sveciæ Ericum et Valdemarum, Anno Christi 1310.
- Pag. 133: Qverelas quasdam Regis Haqvini, fratris Menvedæ(!), Lingva Danica.
- Pag. 143: Ad varios de varijs Articulos Responsonem.
- Pag. 146: Reconciliationem Birgeri, Regis Sveciæ, cum fratribus suis Erico et Valdemaro, Anno 1307.
- Pag. 149: Conciliationem Regis Danorum cum Rege Norvegiæ.
- Pag. 151: Foedus inter Birgerum et Fratres, Anno 1310.
- Pag. 156: Syngrapham Birgeri, Regis Sveciæ, datam Erico, Regi Daniae, 1310.
- Pag. 158: Alias Literas super debito quorundam Svecorum, Anno 1313.
- Pag. 160: Foedus Ducum Sveciæ cum Rege Daniae et alijs, 1310. Vide et infra p. 166.
- Pag. 170: Duces Sveciæ se fratri dedunt et obligant, Anno 1305.
- Pag. 173: Literas de castello Nycopiano Erici, Ducis Sveciæ, 1305.
- Pag. 174: Confirmationem Foederis a Rege Daniae datam, Vel: Foedus sive Inducias inter Duces Sveciæ et Regem, Anno 1308.
- Pag. 177: Literas Erici Ducis de loco commodo exstruendæ arci.
- Pag. 179: Placitationem inter Christophorum Ducem et Ericum Regem, fratrem suum.
- Pag. 184: Recavtum seu Recognitionem Ducis Christophori.
- Pag. 188: Christophorus fidem suam Regi obligat.*
- Pag. 191: Obligationem Christophori ad formam præscriptam.
- Pag. 193: Articulos Regis contra Christophorum fratrem, Hallandiæ Ducem.
- Pag. 196: Literas Christophori excusationis super quibusdam Articulis et pro Conductu ante Regem.
- Pag. 199: Articulos Christophori contra Regem Ericum.
- Pag. 202: Literas inter Regem et Vald. Ducem Jutiæ de diversis.
- Pag. 205: Placitationem inter Regem et Waldemarum, Ducem Jutiæ.
- Pag. 208: Compromissum sive Literas Placitationis Regis inter ipsum et Vald., Ducem Jutiæ, 1286. Controversia de Lalandia.
- Pag. 210: Fidejussores pro Valdemaro dati, 1286. Lubecæ.
- Pag. 218: Placitationem inter Regem et Valdemar. et Ericum, Duces Jutiæ, 1297.
- Pag. 223: De controversia inter Regem Ericum et Ducem Valdemarum de Bonis proscriptorum in Ducatu, Anno 1306.
- Pag. 225: Transactionem de Proscriptorum Bonis.
- Pag. 228: Aliud Foedus Regis et Ducis.
- Pag. 230: Transactionem aliam inter Regem et Duces, Anno 1310.
- Pag. 232: Erici Regis Daniae Foedus cum Erico, Duce Jutiæ, Anno 1313.

- Pag. 235: Ducatus Slesvicensis collatus Erico, Valdemari filio, 1312.
- Pag. 238: De Bonis Regis sitis in Ducatu, et pag 241.
- Pag. 240: De Bonis Regalibus in Alsia.
- Pag. 244: Responsonem de Bonis præscriptis ex parte Ducis.
- Pag. 247: De Bonis Erici Ducis.
- Pag. 249: Articulos, in quibus deliquerat Dux Jutiæ contra Regem Daniæ.
- Pag. 251: Articulos contra Dn. Er. Ducem Jutiæ.
- Pag. 262: Responsones Ducis ad Articulos jam positos.
- Pag. 267: Placitationes de diversis de Holsatia.
- Pag. 269: Placitationem inter Gerhardum Comitem et juratos ipsius terræ, 1307.
- Pag. 272: Placitationem inter Regem ex parte Domicelli Holsatiæ et inter Adolphum, Comitem de Kiil. 1314.
- Pag. 275: In quibus Rex tenetur Adolpho, Domicello de Kiil, 1313.
- Pag. 277: Qvaliter Domicellus Holsatiæ incusat Domicellum Adolphum.
- Pag. 280: Qvaliter Gerhardus, Comes Holsatiæ, incusat patruos suos.
- Pag. 282: Placitationem inter Henricum Holsatiæ et Comitem Adolphum et fratrem suum Christophorum, Anno 1313.
- Pag. 286: Placitationem inter Regem Ericum et Comitem Adolphum de Skowenburg, Anno 1312.
- Pag. 288: Compromissionem in Regem inter Adolphum ex parte una et Gerardum, Comitem Holsatiæ, ex parte altera, 1312.
- Pag. 289: Placitationem Witzlavi, Rujanorum Ducis, et Ducum Sclaviæ.
- Pag. 293: Placitationem inter Valdemarum, Marchionem Brandenburg., ex parte [civitatis] Sundensis, et Principem Rujanorum.
- Pag. 295: Placitationem inter Valdemarum et Johannem, Marchiones Brandenburgicos, et Regem Ericum Menved de subversione turris Wernemundæ, Danskborrig dictæ, Anno 1312.
- Pag. 296: Placitationem inter Othonem, Ducem Stetini, et Ericum, Regem Daniæ, apud Wernemunde, Anno 1312.
- Pag. 297: Aliam placitationem inter eundem Othonem Ducem et Regem apud Medelfart, Anno 1310.
- Pag. 300: Placitationem inter Regem ex una parte et Othonem Ducem ex altera.
- Pag. 302: Placitationes inter Ericum Regem et Nicolaum de Werle.
- Pag. 303: Qvomodo impetebat Nicolaus de Werle Dn. Regem super quibusdam hæreditatibus liberis.
- Pag. 305: De promissione Nicolai de Werle et observatione pacis inter ipsum et Regem, Rostochij 1302.
- Pag. 307: Similem Literam Dn. Regis de eodem.

- Pag. 310: De pace et concordia facta inter Dominos Valdemarum et Ericum, Duces Jutiæ, Vitzlaum Ruyanorum, Conradum de Holsatia, et patrueles suos, Nicolaum de Werle, Henricum Magnopolensem, ex parte una: et Dnos. Ericum, Regem Daciæ, Othonem et Conradum, Marchiones, et fratres Regis, Christophor. et Valdemarum. Rostochij, 1302.
- Pag. 313: Qvicquid dissensionis est inter eundem Nicolaum de Werle et Othonem et Conradum, Marchiones, id Erici Regis arbitrio committetur terminandum, 1302.
- Pag. 313: Placitationem de Sona et amicitia inter Othonem et Conradum, Marchiones, et Dn. Regem in Rhacenowe, 1302.
- Pag. 314: Qvaliter Nicolaus et Joannes de Werle promittunt astare Regi contra qvemcunqve. Rostochij, 1312.
- Pag. 316: Obligationem Erici, Ducis Sveciæ, in qva promittit astare Regi omnibus diebus suis, Anno 1312.
- Pag. 317: Diploma Ducis Jutiæ, ubi Dux dicit se nolle scire damnum avt incommodum Regis, Sigillo Dn. Nicolai de Werle roboratum¹, 1312.
- Pag. 318: Qvaliter Episcopus Ripensis recognoscitur de altercatione inter Regem et Dn. Nicolaum de Werle etc., 1312.
- Pag. 319: Qvaliter Comes Henricus de Glicken resignat Regi Sveciæ turrin Tringstedeholm cum adjacentijs suis omnibus.
- Pag. 320: De unione facta inter Dn. Adolphum Comitem et Domicellum Joannem, Comitem Holsatiæ, 1314.
- Pag. 321: Placitationem inter Witzlavum Ruyanorum et Valdemarum Marchionem, in Tevtonico. 1314.
- Pag. 323: Placitationem inter Henricum Magnopolensem et Marchionem Valdemarum, in Tevtonico. 1314.
- Pag. 324: Placitationem inter Witzlavum Ruyanorum et Voldemarum Marchionem de civitate Sundensi, 1314.
- Pag. 325: Literas Marchionis et Regis de divisio, Anno 1312.
- Pag. 327: Qvaliter Valdemarus et Joannes Marchiones inierunt fædus cum Rege, 1312.
- Pag. 331: Literas Regis simili tenore.
- Pag. 335: Rogata et Postulata Marchionis ad Regem.
- Pag. 336: Articulus, qvos Marchio mandavit Regi sub Credentia missa per Dn. Joannem de Kerchœ.
Ad Credentiam, quam portavit sibi Dns. Magnopolensis ex parte Dni. Regis.

¹ Hdskr. har: Nicolao de Werle roborata.

- Pag. 337: De rebus, quos redemit Dns. Rex a Marchione Alberto.
- Pag. 338: Literas Erici Regis, quibus agnoscit se Thiderico et Fichoni Moltechin in 4000 Marcis Sclavicornum denariorum teneri. Rostochij, 1302.
- Pag. 340: De ijs, quæ tenetur illustris Rex Danorum solvere in Tevtonia pro receptis ibidem ad solennitatem Dn. Marchionis, sub Anno 1311.
- Pag. 343: Obligatio seu Syngrapha Erici Regis, data Civibus Rostochiensibus, 1311.
- Pag. 345: Literæ Regis de receptis mutuo a civibus Ribnitz.
- Pag. 346: Quantum tenetur Rex Dnis, Bernharo Copman, Wasmundo Finick et Herdero Flicke.
- Pag. 349: De Sedatione Gverræ inter Regem et Rostochium, 1313.
- Pag. 350: Literas Civitatum, ubi ostendunt, quod Gverræ inter eos et Regem Daniæ aliosque principes sint sopitæ, 1312.
- Pag. 352: Alias literas civitatis Rostochiensis, 1312., eadem de re.
- Pag. 354: Objectiones Regis contra cives Rostochienses.
- Pag. 358: Literæ Regis, quibus suscipit Consules et cives Lubecenses sub protectione sua.
- Pag. 360: Privilegia, quæ contulit Rex Valdemarus Civibus Lubecensibus in Skanør.
- Pag. 362: Exscriptum Privilegij Gerardi et Adolphi fratrum, Ducum Holsatiæ, dati civibus Lubecensibus de Turri in Trawemunde, Anno 1307.
- Pag. 368: Placitationem juratorum in terra Holsatia.
- Pag. 370: Articulus Regi propositus de Revalia, Narvia etc.
- Pag. 376: Placitationem in Æstonia, quando elegerant Consiliarios ex parte Regis, 1306.
- Pag. 378: Exscriptum literarum Dni. Joannis Kanne super muro civitatis Revaliæ, 1314.
- Pag. 381: Placitationem Cruciferorum inter ipsos et Dn. Tarbatensem, Osi-liensem et Vasallos eorum, nec non inter Vasallos Dni. Regis in Æstonia, Anno 1304.
- Pag. 388: Literas Rigensis Capituli datas Erico, Regi Daniæ, de bonis quibusdam.
- Pag. 390: Literas tangentes Ecclesiam et civitatem Rigensem et Cruciferos, Anno 1300.
- Pag. 394: Literas de divisione patrimonij Erici, Regis Daniæ, et fratrum suorum, Valdemari et Christophori.
- Pag. 398: De bonis, quæ quondam possedit Domicellus Valdemarus. Item Pag. 400.

- Pag. 402: De bonis Christophori et Valdemari Ducis.
- Pag. 407: De convictis in Parlamento generali Helsingburgi, 1305.
- Pag. 409: Articulus, quos Rex habet contra Nicolaum Broch et alios.
- Pag. 428: Placitationes inter Regem et Johannem Vffesøn.
- Pag. 430: De bonis expulsoꝝ, Anno 1314., usque ad pag. 460.
- Pag. 461: De quibusdam convictis militibus et Bundonibus, 1314.
- Pag. 462: De inhabitantibus Hartsyssel et quibusdam Articulis eorum, 1313.
Hotersnes.
- Pag. 468: De quibusdam inhabitantibus Horssbyherrid et articulis eorum, 1314.
- Pag. 469: Obligationem Ottonis et Conradi, Marchionum Brandenburgensium, ne amicitiam ineant cum interfectoꝝ Regis, 1287.
- Pag. 470: Placitationem inter Regem et Valdemarum ac Joannem Marchiones, in Tevtonico, Anno 1315.
- Pag. 474: Placitationem inter eosdem Marchiones et Joh. Comitem de Kyle, 1315.
- Pag. 477: Qvaliter Valdemarus Marchio nomine Joan. Marchionis vendidit Regi dimidietatem turris Warnemundæ, 1313.
- Pag. 480: Compositionem inter Regem et Magistrum de Livonia, Anno 1314.
- Pag. 481: Literas Regis super concordia facta inter Valdemarum Regem et Her. Præceptorem fratrum in Livonia super terris Revalia, Gerwia, Hargia et Vironia, 1338.
- Pag. 485: Literas Abelis Regis de Articulis supradictis, 1251.
- Pag. 488: Placitationem inter Regem et Witslavum, Principem Ruyanorum.
- Pag. 489: Literas Regis super munitiones concessas Witslavo, Pr. Ruyanorum, 1315.
- Pag. 490: Qvaliter Witslavus dat Regi potestatem sopire gverram inter Marchionem et ipsum.
- Pag. 492: Qvaliter Rex promittit cooperari Witzlawo et suis coadjutoribus in suis justis cavsis.
- Pag. 493: Qvaliter Witslavus resignat Regi bona in Dacia sibi a dicto Rege impignorata.
- Pag. 494: Qvaliter Witzlavus resignat Regi terram Marlow et civitatem Salten.
- Pag. 495: Qvaliter Rex appropriat terram et castrum Scapꝛuch Vitzlao.
Qvaliter Witslavus promittit astare domicello Hennikino de Holsatia.
- Pag. 496: Placitationem inter Regem et Witslavum et W[ladislavum] ex parte Marchionis Brandeburgensis, 1315.
- Pag. 498: Quibus conditionibus Dns. Magnopolensis promisit filiam Witslavi desponsandam Domicello Magno de Svecia, 1313.

- Pag. 499: Placitationem factam inter Regem, Witslavum de Ruya et Nicolaum Comitem Sverinensem et alios, 1316.
- Pag. 502: Placitationem inter Regem et Ericum, ducem Saxoniae.
- Pag. 503: Literas Erici, Ducis Saxoniae, super tenore jam dicto.
- Pag. 504: Qvaliter Rex suscipit Dominos Nicol. et Joan. de Werle in suos Vasallos.
- Pag. 504: Literas Dominorum Nicol. et Joh. de Werle super tenore jam dicto.
- Pag. 505: Qvaliter Otho Comes de Anholt (!) astringit se servitio Regis, 1315.
- Pag. 506: Qvaliter Rex concessit eidem Othoni reditus 500 Marcarum.
Qvibus munitiombus Otho Comes de Anhalt serviet Regi.
- Pag. 508: Qvaliter Rex suscipit Henricum de Alvesleffe et Droiseke sub protectione sua.
- Pag. 509: De his, qui promiserunt Regi ex parte Erici, Ducis Jutiae, super placitatione facta inter eos Nyburgi, 1315.
- Pag. 510: Placitationem factam Horsnes inter Regem et Ericum, Ducem Jutiae, super multis articulis, 1313.
- Pag. 514: Placitationem in Nyburg inter Regem et Ericum, Ducem Jutiae, 1315.
- Pag. 517: Qvaliter Rex Ericus Ducem Jutiae et homines suos liberare et indemnes facere debet, si capti fuerint.
De Placitatione facta Nyburgi inter Ericum, Ducem Saxoniae, et Ducem Jutiae ex parte una et Regem ex altera, An. 1315.
- Pag. 518: De his, qui promittunt pro omnibus observandis, qvæ continentur in placitatione facta inter Regem et Ducem Svevorum in Nyburg.
- Pag. 520: De placitatione facta inter Regem et Ducem Jutiae Roschildis, 1313.
- Pag. 521: Qvaliter Margareta, Dna. de Rostoch, resignat Regi Rebnitz, Marlov et Salten, Anno 1316.
- Pag. 523: De eo, qvod filia dictæ Margarethæ maritali non debet sine consensu Regis.
- Pag. 524: Qvaliter eadem Margaretha absolvit Regem a solutione mille Marcar. Slavicarum.
- Pag. 525: Qvaliter Rex dimittit eidem Dnæ. Margarethæ omnia bona in Blekingia, Lalandia et Jutia, qvæ maritus suus tenebat a Rege, 1316.
- Pag. 526: De his, qvæ Dns. Nicolaus de Rostoch contulit civibus Syvan., 1294.
- Pag. 528: Literas Civium Rostochiensium, qvibus Rex et Nicolaus de Rostoch vendidit annuos reditus annonæ ibidem, 1312.; ab hac pagina ad pag. 548. sub Dato 1300., 1295. etc.
- Pag. 548: Placitationem inter Regem et Duces de Luneburg, 1316.

- Pag. 549: De quibusdam de familia Regis et eorum munitioibus.
- Pag. 550: Qvaliter Rex et Dominus Magnopolensis definiverunt causas inter Adolphum de Kiile et Hennekinum de Holsatia.
- Pag. 551: De his, qui promiserunt Regi pro placitatione inter ipsum et Ericum, Ducem Sveciæ, facta Helsingburgi, Anno 1312.
- Pag. 552: De eo, quod Ericus et Valdemarus, Duces Sveciæ, promittunt servare placitationes factas Helsingburgi inter ipsos et Regem Norvegiæ Haqvinum, 1312.
- Pag. 553: Quibus conditionibus Rex suscipit Ericum, Ducem Sveciæ, sub protectione sua. Coldingæ, 1314.
- Pag. 555: Qvaliter Rex promittit juvare Ericum, Ducem Sveciæ, ad obtinendum regnum Norvegiæ.
- Pag. 556: Qvaliter Rex debet juvare Valdemarum, Ducem Findlandiæ, de Svecia, ad obtinendum regnum Norvagæ.
- Pag. 558: Qvaliter Ericus, Dux Sveciæ, promittat astare Regi contra quemcunque.
- Pag. 559: De eo, quod Ericus, Dux Sveciæ, promittit dare Regi, quicquid Conpromissarij utriusque partis arbitrati fuerint, si Rex juverit eum ad obtinendum regnum Norvegiæ.
- Pag. 561: Conpromissores Dn. Ducis Sveciæ ad antedictas placitationes.
- Pag. 562: De eo, quod Valdemarus, Dux Sveciæ, obligat se ad serviendum Regi secundum dicta arbitratorum, si Rex adjuverit ipsum ad regnum Norvegiæ, 1314.
- Pag. 564: Quomodo Rex quosdam milites Erici, Ducis Sveciæ, sub protectione suscipit.
- Pag. 565: De eo, quod Duces Sveciæ ponunt quendam tenorem placitationis inter Reges Daciæ, Sveciæ, Norvegiæ et alios Dominos, et promittunt etc. servare in omnibus articulis suis; in Helsingburg, 1310.
- Pag. 569: De eo, quod Duces Sveciæ promittunt Regi facere homagium ratione Comitatus Hallandiæ, 1310.
- Pag. 570: Gerardus, Comes Holsatiæ, et Henricus, Dns. Magnopolensis, promittunt dictam placitationem servare in omnibus.
- Pag. 571: De eo, quod Duces Sveciæ propter nuptias promittant (!) dare filia Nicolai de Werle donationem, 1310.
- Pag. 574: De eo, quod Henricus Bær, miles, promittit procurare Regi literas Ducum Sveciæ.
- Pag. 575: Qvaliter Ericus, Dux Sveciæ, promittit Regi servire ad dies suos, 1312.
- Pag. 576: Placitatio facta in Helsingburg inter Ericum, Ducem Sveciæ, et Ericum Regem super multis causis, 1312.

- Pag. 579: Placitatio facta in Helsingburg inter Regem Daciæ et Birgerum, Regem Sveciæ, aliosque principes, 1313.
- Pag. 585: De pecunia, quam promisit Rex et Dns. Megapolensis Gerardo, Comiti de Reinisberg (!), 1317.
- Pag. 586: Qvaliter Rex concedit titulo pignoris dilectæ uxori suæ, Dnæ. Ingeburgæ, terras Lalandiam et Falstriam, 1317.
- Pag. 589: Qvaliter Rex concedit Dn. Henrico Megapolensi dominium Rostochiense cum cæteris adjacentijs, 1317.
- Pag. 591: Placitatio facta in Nyburg inter Regem et Ericum, Ducem Jutiæ, 1316.
- Pag. 594: De stipendio, quod Rex promisit G., comiti de Reinesburg, et Domicello Henrico Holsatiæ pro militibus et armigeris eorum.
- Pag. 596: Placitatio facta per Regem inter Gerardum, Comitem de Reinesburg, et Dithmarsiam habitantes, 1315.
- Pag. 597: Placitatio inter Regem et Gerard., Comitem de Reinesburg, 1315.
- Pag. 598: Qvaliter Rex promittit stipendium Vasallis Comitis de Reinesburg, si quos duxerit ad servitium suum, 1315.
- Pag. 600: Qvomodo Thitmarsi promittunt juvare Regem contra quemcunque, 1314.
- Pag. 601: De literis Consulium civitatis Gripsvaldensis super reformatione pacis inter Regem et ipsos, 1313.
- Pag. 603: Qvaliter Gerardus, Comes Holsatiæ, vendidit fratri suo juniore, Domicello Hennekino, totum dominium suum in Holsatia et omnia bona sua in Dacia sita, 1314.
- Pag. 607: De eo, quod idem Gerardus renunciat omni juri et omnibus exceptionibus, quibus dicta venditio possit impignorari etc., 1314.
- Pag. 608: Qvaliter Rex et Hennekinus, Holsatiæ Comes, promittunt in solidum solvere N., Comiti Sverinensi, 1000 Marcas puri argenti et 250 marc. den. Lubecens.
- Pag. 610: De eo, quod Dns. Gerardus, filius Dn. Ger., quondam Comitis Holsatiæ, in præsentia Regis resignavit Nicol., Comiti Sverinensi, bona in Dacia et Holsatia, 1315.
- Pag. 611: De his, quæ Hennechinus, Comes Holsatiæ, impignoravit fratri suo Gerardo, 1315.
- Pag. 615: De eo, quod Henricus, Comes Holsatiæ, ratum habet, quod frater suus Gerardus Comes resignavit N., comiti Sverinensi, bona infra scripta, 1315.
- Pag. 616: Qvaliter Rex compromittit in Dn. Magnopolensem de omnibus, quæ vertebantur inter ipsum et Othonem Luneburgensem, 1315.

- De quibusdam militibus armigeris Sunderjutiaë, qui fecerunt Regi homagium, 1316.
- Pag. 617: Qvaliter Henricus, Dns. de Werle, confirmat civitati Syvan omnia jura eis a suis progenitoribus concessa.
- Pag. 618: Qvaliter Nicolaus et Henricus de Rostoch concedunt civitati Syvan jura civitatis Sverinensis, 1335. Gustrovij.
- Pag. 622: Privilegium, quod Dn. Nicolaus de Werle dat Civibus de Syvan, 1271.
- Pag. 624: Qvaliter Dns. Nicolaus de Werle dimittit Regem liberum ab impetitione sua super bonis hæreditariis.
- Pag. 625: Qvaliter Dns. Nicol. de Werle non dabit alicui filiam suam Sophiam in matrimonium sine consensu Regis, 1313.
- Pag. 625: Qvaliter Woldislavs, Dux Cracoviaë, promittit observare Ordinationem factam inter Reges Daciaë, Sveciæ et Norvegiæ, Anno 1315., Cal. Jul.
- Pag. 627: Placitationem factam Hafniæ inter Regem Daciaë et Regem Norvegiæ, 1309.
- Pag. 636: De eo, quod Rex Norvegiæ Haqvinus perhibet, se vidisse Procuratorium ex parte Domicelli Magni. Malstrand, 1310.
- Pag. 638: Literas Haqvini Regis, in quibus declarat multos articulos placitatos in Helsingburg inter Ericum Daniaë et Birgerum Sveciæ Reges, 1311.
- Pag. 641: Qvomodo Petrus Porsse promittit servire Regi, 1313.
- Pag. 643: Qvomodo Dns. Megapolensis recognoscit se teneri ad defalcandum Regi de Summa, in qua Rex sibi tenetur, 1313.
- Pag. 644: De navi, quam Dns. Nicolaus de Werle misit versus Daciam, 1313.
- Pag. 645: Qvaliter Rex concedit Annæ, uxori Dn. Megapolensis, redditus 300 Marcar. in Ymbria, 1317.
- Pag. 647: Qvaliter Christiernus, Episcopus Ripensis, in scriptis redigi fecit responsum Haqvini Regis super Ducatu Hallandiaë, 1310. et 1313.
- Pag. 648: Qvaliter Christiernus Ep. Rip. recognoscit se suscepisse 2000 Marcar., 1312.
- Pag. 649: Qvaliter Isernus Archiepiscopus recognoscit Regi jus præsentandi in Præbenda Lundensi, 1305.
- Pag. 650: Literas Apostolicas impetratas per varios Episcopos in Dacia.
- Pag. 656: Qvaliter Petrus, Episcopus Viburgensis, promittit Regi servitium fidele, 1313.

- Pag. 658: Qvaliter Olaus, Episcopus Roschildensis, promittit Regi servitium fidele, qvòd et Episcopi Othoniensis et Burglanensis promittunt, 1313.
- Pag. 659: Qvaliter Johannes, Episcopus Slesvicensis, promittit, qvòd Episcopatum Slesvicensem non debeat commutare pro Tharbatensi Episcopatu, 1313.
- Pag. 660: Qvaliter Johannes, Episcopus Ripensis, recognoscit, se nullum jus habere in bonis navfragantium, qvæ Wrack dicuntur, 1313. Qvaliter Rex suscipit civitatem Lubicensem sub protectione sua, 1316.
- Pag. 663: Qvaliter Rex et Dominus Megapolensis promittunt Episcopum Sverinensem indemnem [habere?].
- Pag. 665: Placitationem inter Regem, Dn. Megapolensem et Hennekinum et Gerardum, Holsatos, 1316.
- Pag. 667: De confoederatione Regis et Ducum Holsatiæ, 1316.
- Pag. 669: Qvaliter Rex dimittit Domicello Comiti Holsatiæ offensam pro interfectione Adolphi de Kiil, 1316.
- Pag. 670: De Gratijs Civibus Lubecensibus datis in Schaner, 1316.
- Pag. 671: Qvaliter Esgerus Archiepiscopus obligat se ad nutum Dni. Regis et voluntatem suam in omnibus cooperando, 1314.
- Pag. 675: De his, qui promiserunt pro Archiepiscopo, qvòd dictas placitationes debet observare.
- Pag. 677: De quibusdam, qui pro jam dictæ placitationis observatione nolunt pro Episcopo promittere, 1314.
- Pag. 679: De gratijs concessis civibus de Deventer.
- Pag. 680: De Confæderatione inter Regem Ericum et Petrum, Episcopum Viburgensem, 1315.
- Pag. 682: Literas Inhibitionis Regis, ne quisquam potens de terra hospitetur apud religiosos, 1314.
- Pag. 685: Privilegium Scaniensium, 1317.
- Pag. 687: Qvaliter Dnus. (!) Nicolaus et Joannes de Werle dimittunt Regem qvittum de omni damno, qvòd habuit ante Wernemunde, Rostoch et Sivan, 1313.
- Pag. 688: Qvaliter Rex promittit Comiti de Delmenhorst filiam Dn. Nicolai de Rostoch, 1317.
- Pag. 689: Placitationem facta[m] inter Regem et Ericum, Ducem Jutiæ, 1314.
- Pag. 692: Placitationem inter Regem et Dnos. de Werle, in Tevtonico. 1315.
- Pag. 697: Nota solutionem Thelonei.
- Pag. 698: De Sona et transactione inter Regem et Marchionem Brandenburg., 1317.

- Pag. 700: Obligationem Waldemari, Marchionis Brandenburgensis, de restituendis Regi ejusque militibus bonis suis, 1317.
- Pag. 702: De Unione et Pacificatione inter Ericum Regem et Marchionem Brandenburgensem facta, 1317.
- Pag. 704: Eandem Pacificationem, Lingva Tevtonica, 1317.
- Pag. 708: Qvomodo Ericus Rex remittit offensam ijs, qui in bello sese adjunxerant partibus Valdemari Marchionis, 1317.
Placitationem inter Waldemarum, Marchion. Brandeb., et Ericum Regem, 1317.
- Pag. 710: Rex permittit Abbati de Stolpen potestatem exstruendi Monasterium, 1317.
- Pag. 713: Obligationem Abbatis et Conventus de Stolpe Regi datam, 1318.
- Pag. 715: Compromissum Rodulphi, Ducis Saxoniae, in Regem et Waldemarum, March. Brandenburgensem, 1317.
- Pag. 716: Johannes, filius Nicolai de Werle, promittit fidelitatem Regi, 1316.
- Pag. 717: Ericus Rex promittit Johanni de Werle opem suam, 1316.
Transactionem inter Ericum Regem et Sundenses, 1318.
- Pag. 719: Obligationem Consulum et Civium Sundensium, datam Erico Regi in tres annos, 1318.
- Pag. 720: Obligationem Birgeri, Regis Svecorum, exhibita[m] Erico Regi, 1318.
- Pag. 724: Literas Erici, Ducis Jutiæ, quibus promittit Marschalcum Holck adfuturum, 1318.
- Pag. 725: Placitationem inter Ericum Regem et Ericum, Ducem Jutiæ, 1318.
- Pag. 730: Transactionem inter Regem et Nicolaum Dapiferum, 1317. et 1318.
- Pag. 738: Episcopi Roschildensis et Burglanensis testificationem de concordia facta inter Regem et Nicolaum Dapiferum, 1318.
- Pag. 739: De placitatione inter Waldemarum Brandenburgensem et Ericum Regem aliosque principes, 1318.
- Pag. 740: De placitatione inter Ericum Regem et Birgerum, Sveciæ Regem, 1318.
- Pag. 744: Aliam placitationem inter Ericum et Birgerum, 1318.
- Pag. 748: Episcoporum et Nobilium Svecorum Ratificationem Transactionis prioris, 1318.
- Pag. 749: Obligatio[nem] Erici Regis de pecunia debita quibusdam militibus suis, 1319.

- Pag. 751: Insulanorum Borringholmensium imploratio auxilij Regij contra Esgerum Archiepiscopum ejusque complices, 1319.
- Pag. 753: De Placitatione inter Witzlavum et Henricum Magnopolensem.
- Pag. 754: Literæ Regiæ Fevdales datæ incolis Esthoniæ, 1314.
- Pag. 755: Literæ datæ Joanni de Wesenberrig et alijs, 1313.
- Pag. 757: De permutationibus bonorum in Æstthonia, 1313.
- Pag. 758: Item de permutationibus et venditionibus bonorum invicem mutuo faciendis.

Ab hac pagina usque ad finem libri continentur variæ literæ de diversis negotijs, quæ concernunt Vasallos, Capitaneos aliosque subditos Regis in Æstthonia, nullius fere momenti.

Rettelser.

S. 7 L. 6. For: have l. havde.

- 25 L. 1. For Ar l. År. — Jeg har her glemt at nævne, at der i August 1620 afleveredes en mindre Efterslæt af Huitfeld'ske Håndskrifter til Bibliotheket; jvfr. S. 131—32.

- 71 L. 14. For: disse sidste l. de.

- 77 L. 21. For: Tom, VIII l. I Tom. VIII.

Senere Tillæg og Rettelser.

(1890.)

I Arn. Magn. Saml. Nr. 1045, 4to, findes et Haandskrift (af Arne Magnussen; Afskrift, ved Langebek, i Additam. Nr. 103, 4to), som gjengiver Indholdet af det tabte Barthol. A, og som, skjønt det i Ordlyden stemmer med det af mig benyttede Hdskrift., Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, (se foran S. 136), dog for enkelte Numres Vedkommende meget tydeligere angiver, hvor meget ethvert af disse indeholdt. Jeg gjengiver nedenfor de væsentligste af de herved vundne Oplysninger og benytter Lejligheden til ogsaa at meddele andre Tillæg og Rettelser til min Bog, som jeg er bleven opmærksom paa.

- S. 7 L. 7 fig. At „Universitas“ virkelig undertiden, som jeg tænkte mig, brugtes som Betegnelse for de frie Videnskabers Fakultet, fremgaar bl. a. af Literar. Centralblatt 1886 S. 1269.
- 25 Anm. 2 (jvfr. S. 79). Chr. Rantzau var ikke Chr. Ulfeldts Descendent, men vel Arvtager efter ham, idet hans Moder i sit første Ægteskab havde været gift med Christoffer Ulfeldt til Alslev, en Sønnensøn af den gamle Christoffer U.
- 29 Anm. 2 L. 3: har tilhørt — læs: maaske har tilhørt.
- 48 L. 9: Lændæla — læs: Laxdæla.
- 52 L. 9: to — læs: tre.
- - L. 10. Efter Oplysninger, som senere er fremkomne i D. Mag. 4 R. VI, 353 fig., maa det antages, at Chr. Aarsleb (Arslebius) ikke blot renskrev, men ogsaa til Dels redigerede den endelige Text.
- 70 L. 4: har tilhørt Hans Svaning — læs: sikkert har været benyttet af H. S.
- 75 L. 35. Efter Parenthesen indskydes: et Runevers (efter samme Haandskrift).
- 76 L. 9. Stedet er aabenbart Capsa Ambrosii P. 1., Ordo 1., Nr. 5.
- 117 L. 29—30: Haandskriftet har: ib. Tuornums. — Mon det ikke skal forstaaes som: Ib Tuornums?
- 149 Nr. 20. Stephanius taler aabenbart om („Thomas Gheysmer's“) Epitome Saxonis.
- - Nr. 21. Betegnes i Arn. Magn. Nr. 1045, 4to, som „Ymago Mundi“ med det Indhold, der nævnes i nærv. Skrift S. 164 Anm. 5. Desuden indeholdtes her: Historia Danica, præcipue ecclesiastica, ab anno 826. ad 1157.; additamenta marginalia ad Adamum Bremensem de situ Danie, ipsius, ut conjicitur, Adami; addenda ad seriem capitum in editione Lindembrogii; tres distinctiones regum Dan.: 1) in paganos, 2) in antiquos Christianos, 3) in modernos catholicos; series regum Dan. ad Waldemarum, fratrem Kanuti, filii Waldemari Imi.
- 150 Nr. 23. Foruden hvad der i Anm. er nævnet af dette Binds Indhold efter Ny kgl. Saml. Nr. 1127, 4to, kan anføres efter Arn. Magn. Nr. 1045, 4to: Annales ab ann. 1101. ad 1313.; annales annorum 933., 936., 1262., 1263.; chronica ecclesie Ripensis; de miraculis S. Canuti ducis; de miraculis S. Eriki regis, seu annales miraculorum ab ann. 1250. ad 1309.; de Waldemaro rege in pugna contra Estonos B. Nicolaum honorante; de Tukone, primo electo Arusiensi, qui historiam S. Clementis complevit; annales ad an. 1138. et 1133.; breve chronicon Romanorum pontificum; de ordine Prædicatorum de Tolosa in Dania ann. 1246. propagato; de Erico Eigothe; de Svenone f. Haraldii et Olavo Hunger; Petri abbatis S. Remigii literæ ad archiepiscopum Lundensem; ejusdem ad Carthusienses; de constitutione: Cum ecclesia Daciana. — Haandskriftet var paa Papir, „vetustissimæ tamen scripturæ.“
- 150 Anm. 3 L. 3. Efter „Rege“ er udfaldet: „a. 1385, Margareta reg.“ — I Arn. Magn. 1045, 4to, nævnes endnu følgende Sager i samme Bind: De abbatibus 3bus Sorensibus; de cænobio Esserom; de Margareta qvadam, Absalonis archiepiscopi cognata, ab Herlone marito interfecta et ann. 1176., præcedentibus miraculis, in sanctorum numerum relata; in diem passionis B. Canuti ducis; in eundem Lagonis episcopi carmen; nomina episcoporum Arhusiensis ecclesie (ordo idem ac in Hvitfeldio); nomina Otthoniensium episcoporum, distichis olim conscripta (eadem disticha sunt, qvæ Hvitfeldius habet); quando canonici successerunt religiosis in cænobio D. Canuti Othonie, et quando seculares iterum religiosis cesserunt; summa processus in causa ecclesie Ottoniensis B. Canuti, ordinis S. Benedicti, 1489; de S. Andrea, presbitero ecclesie S. Petri Slaulosie, qui vixit 1205; de Eschillo, archiepiscopo Lundensi; annales ab ann. 1143. ad 1412.